

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נֹתֵנִים
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֵשׁ
לְהַקְדִּישׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.243.0563

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קון הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

חסור מחסרא דהכי קתני - פירש רבינו נתן בכתב ידו: חסורי מחסרא דהכי קתני המלוה את חבירו על ידי ערב לא יפטר מן הערב. הכי פירושו, הדין הלכתי: לא יתבע מן הערב תחלה, אף על שאין לו נכסים ללוה, דהיינו קרקעות. אלא יתבע מן הלוה תחלה, ואם אותו חרוק - ימנע לו, ואי לך שלם לחבנו ולכופו. דלא מחתינן לנכסי דערב,

דלמא אי איתיה הבא ללוה הוה יתיב ליה מטלטלי למלוה. ואם אמר "על מנת שאפרע ממך" שארצה תחלה" כי - ולא יצטרך להמתין ולחזור אחר הלוה. ודמשום דלמא פירי לא מטלטלין לא מטרחין ליה למלוה, אלא רבתי. ובגון שאין נכסים ללוה, דהיינו קרקעות, בדמסיק ואזיל: במה דברים אמורים בו, אבל יש נכסים ללוה, דהיינו קרקעות - יתבע הלוה תחלה ויכופנו, ולא נטריו את הערב, כיון דאילו לא מילתא שכיבא ללוה: מן הלוה. אבל כשאין נכסים ללוה, ואתני "ממי שארצה אפרע" - מספיקא לא מטרחין לחזור ולדמותין ללוה, אלא יפטר מן הערב כדפרשיית. וקבלן, אף על פי שיש נכסים בו, חמוש מרות בערבות: א' - המלוה על ידי ערב ולא אתני "ממי שארצה אפרע" - תובע הלוה תחלה בבית דין, כי יש לו ובין שאין לו נכסים ללוה. אם לא יוכל לכופו ללוה, ולא ציית דינא - ובגס לביתו של ערב. ב' - אם התנה "ממי שארצה אפרע" ואין לו נכסים ללוה, דהיינו קרקעות - נפרע מן הערב תחלה. פירושו: אם ירצה לדון עם הערב תחלה, יתבע מן הערב מן הלוה תחלה. כדאמרינן: אם אמר "ממי שארצה אפרע" - יפטר מן הערב, שמע מינה דברצון מלוה תליא מילתא. ג' - ואם יש לו נכסים ללוה, אפילו אתני - נפרע מן הלוה תחלה. ד' - קבלן, דהיינו אתן לו ואני נתון לך", בין יש לו נכסים ללוה בין אין לו - נפרע מן הערב תחלה. ה' - נשאל נתון ביד יפטר מן הערב ולא מן הלוה, שאין למלוה על הלוה כלום. ואם לא מצא שום להפרע מן הערב - חחר על הלוה מדרבי נתן, דקיימא לך כותיה אפילו כבעל חוב דעלמא. וכולוה ערבין בעי בקין, בר קבלן וערב בשעת חוב מעות. וקבלן דהיינו "נתן לו ואני אתן לך", אי ימנע - שאינו מוכרי לשון הלוואה אלא לשון פירעון, דקאמר "יטייבי דנוראי" ולא קאמר "יטייבי דובראי", דהלכתא כרבא. ולא לימא "ואני קבלן". וקונין כבליו של קונה, ובגון דבקטס ביה שלש על שלש, דבצייר מחבי לא מחזי אם אינו כלי, ואין חילוק בין עור לשק, כדאמרינן ב"שנים אחוזין" (בבא מציעא א, א): כיון דבקטס ביה שלש על שלש, לולא רבינו תם. אבל היה כתוב בשטר שנעשה פלוני בן פלוני - קבלן - אומר רבינו יצחק דהוי קבלן, דאף על גב דלא כתב בו "נתן לו ואני נתון לך" שלא פירש הידך אומר, מכל מקום קבלן קאמר דהוי.

מקמי

ואם אמר לו על מנת כו' - בגמרא אמרינן: חסורי מחסרא דהכי קתני כו', ומפרש לה, כיון דבין כך לא יפטר מן הערב - תחלה, הערב לאשה בכתובתה - ואין לבעל נכסים, והיה בעלה מגרשה, וצריך הערב לפרעה כתובתה מכוסיו. יורה דא, הבעל תחלה על דעת רביס, נדר שאין לו הפרה, שא לא יוכל לחזורנה, דהיישני דעתו לראוי האחד את אשתו ולא לבלוי כתובתה לאחר שנחבקה

כתובתה מן הערב, וקונויא בעלמא הוא דעבדי בעל ואשתו על נכסי של ערב. **גמרא** מאי השתא לא יפטר כלל ומתנינן, דלא מניי ערבות אלא להכי, שאם מת לוה או ברה - או יפטר מן הערב. אך אם הלוה בפנינו בשעה שתובע מלוה את חובו, כיון שהעמיד ערב ללוה בפנינו - פטור. **גמרא** אשלמת לך - אף הפקרתי הלוה, על מנת שאם ימות או יברח שאפרע ממנו, דהרי אני מחזירי לך ותחבבנו בדין - ואני פטור. מתקיף ליה רב נחמן האי דינא? דמתנינן, שלא יתחייב הערב כלום - אל דינא דפרסאי הוא. וקא טלקא דעתך השתא דהכי קאמרו: שמתנה פרסאים לדון כן, דאמר ליה גברא אשלמת לך. בתר עירבא אזיל - אף כשיש נכסים ללוה. **דלא יתיב מעטא למילתייהו** - שגם זה דבר שאינו הגון הוא, לומר שלא יפטר מן הערב כלל - אם כן מאי אתני ערבותי? אלא דאי להכי נכנס בערבות, שאם אין נכסים ללוה - דמתנינן, שלא יתחייב את המלוה. אל יתבע ערב תחלה - דלא נעשה ערב אלא על מנת אם ימות הלוה, או ימאן לבא לדין, או שיחייבוהו בדין ואל יזיה לו מה לפטור - או יפטר מן הערב, ואם אמר לו על מנת כו' יתבע מן הערב תחלה - ובגון שאין נכסים ללוה. דהכי מפרשינן לה מתניתין לקמן, מנין לערב שמשתעבד - באמריה בעלמא, בלא קנין. קבלנות - לקמן מפרשי: "נתן לו ואני קבלן". ובאמריה בעלמא הוי קבלן, והכי מוכח לקמן בשמעתין. אבל אם נשאל נתון ביד - אמרינן לקמן דאין למלוה על הלוה כלום. תנה אותו על ידי - כלומר, באילו מקבלו ביד אחוזינן לך. לקח בניו - למלוה קאמר קרא: קח בגדו של ערב, כי ערב בשביל איש יז' - דהיינו אמריה בעלמא, דלא כתיב הבא קבלנות. בני אם ערבת לרעך - ממונן, ואן נוקשת באמרי פך - שחרפתו ונדפתו - עשה זאת אפוא בני והנצל לך משני דברים הללה: על בי באת בחף רעך, דהיינו ממונן שיש לו עליך - לך התרפס, דהתו לו פיסת דין ותן לו מעותי. והרב רעך, על שחרפתו - הרבה עליו ריעים, ובקש מחילה. רבי יהודה כבר אסמכתא לא קנייא - דהיינו אסמכתא: אם לא יפטר לך - אני אשלם לך. וכל "דאי" הוי אסמכתא - סוגיא ובוטח בלבו שהלוה יפרענו, ואילו היה יודע שלא יפטר הלוה - לא היה נכנס בערבות. דאסמכתא לא קנייא - דפסיקא הלכה כרבי יהודה. גמר ומשתעבד - בלב שלם, ושלחיתוהו דערב אף עבדי מלוה, כאילו הוא עצמו הלוה. לא שנו - אפילו דאמר על מנת כו'. אף על פי שיש נכסים ללוה יפטר מן הקבלן - אם ירצה המלוה.

ואם אמר לו "על מנת שאפרע ממך שארצה" - יפטר מן הערב; רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם יש נכסים ללוה - בין קד ובין קד לא יפטר מן הערב. וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: הערב לאשה בעתותיה, והיה בעלה מגרשה - וידרשה לה הנאה, וישא יעשו קונויא על נכסים של זה ויהיה את אשתו. גמרא מאי מעמא? רבה ורב יוסף דאמרי תרווייהו: גברא אשלמת לך, גברא אשלמי לך. מתקיף ליה רב נחמן: האי דינא דפרסאי - אדרבה, פתר עירבא אזיל. אלא, בי דינא דפרסאי, דלא יתיב מעטא למילתייהו. אלא אמר רב נחמן: מאי לא יפטר מן הערב - לא יתבע ערב תחלה. תניא גמי הכי: המלוה את חבירו על ידי ערב - לא יתבע ערב תחלה, ואם אמר "על מנת שאפרע ממך שארצה" - יתבע ערב תחלה. אמר רב הונא: מנין לערב דמשתעבד? דכתיב: "אנכי אערבנו מידי תבקשנו". מתקיף ליה רב חסדאי: הא קבלנות היא, דכתיב: "תנה אותו על ידי ואני אשכננו" אלא אמר רבי יצחק, מהכא: "לקח בגדו פי ערב ורבעד נכריה תבלהו"; ואומר: "בני אם ערבת לרעך תקעת לך פיד, נוקשת באמרי פיד ולפדת באמרי פיד, עשה זאת אפוא בני והנצל פי באת בכף רעך לך התרפס ויהי רעוד", אם ממונן יש לו בידך - החר לו פיסת יד, ואם לאו - הרבה עליו ריעים. אמר אמרי: ערב דמשתעבד - מחלוקת רבי יהודה ורבי יוסי; לרבי יוסי דאמר: אסמכתא קנייא - ערב משתעבד, לרבי יהודה דאמר: אסמכתא לא קנייא - ערב לא משתעבד. אמר ליה רב אשי לאמרי: הא מעשים בקל יום, דאסמכתא לא קנייא, וערב משתעבד אלא אמר רב אשי: פתהוא הנאה דקא מחזינן ליה - גמר ומשתעבד נפשיה. "ואם אמר על מנת שאפרע ממך שארצה" כו'. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא שאין נכסים ללוה, אבל יש נכסים ללוה - לא יפטר מן הערב. והא מדקתני ספא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: אם יש נכסים ללוה - לא יפטר מן הערב, מפלל דתנא קמא סבר: לא שנו הכי ולא שנוא הערב - חסורי מחסרא

והכי קתני: המלוה את חבירו על ידי ערב - לא יתבע מן הערב, ואם אמר "על מנת שאפרע ממך שארצה" - יפטר מן הערב; במה דברים אמורים - בשאין נכסים ללוה, אבל יש נכסים ללוה - לא יפטר מן הערב; וקבלן, אף על פי שיש נכסים ללוה - יפטר מן הקבלן; רבן

רבן שמעון בן גמליאל אומר אם יש נכסים ללוה – אחד ערב ואחד קבלן – לא יפרע אלא מן הלוה. בפשטנו – ולא כברייתא. חזין מערב – משנה זו. אלא יפרע מן הקבלן ונתן על פי שיש נכסים ללוה. כרבנן. וצריך – בימי שאח"ז במסכת גיטין. וראה אחרונה – בראשונה. בפרק "אז חרור". שני משניות זו ראה זה כל זמן שמביא ראה בו –

רַבֵּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר אִם יֵשׁ נְכָסִים לְלוֹה
אֶחָד זֶה וְאֶחָד זֶה לֹא יִפְרַע מֵהוּן. אִמְרוּ רַבֵּה
בַּר הֲנָה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: כָּל מְקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבֵּן
שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל בְּמִשְׁנֵיתוֹ – הִלְכָה כְּמִתּוֹ, חֲזוּן
מְעַרְב, וְצִדוֹ, וְרֵאָה אַחֲרֵיהָ. אָמַר רַב הוֹנָא: "הִלְלוּהוּ
וְאֵינִי עֶרְב", "הִלְלוּהוּ וְאֵינִי פּוֹרֵעַ", "הִלְלוּהוּ וְאֵינִי חַיִּיב,"
"הִלְלוּהוּ וְאֵינִי נוֹתֵן" – פּוֹלֵן לְשׁוֹן עֶרְבוּת הוּן; "תֵּן
לוֹ וְאֵינִי קַבְּלָן", "תֵּן לוֹ וְאֵינִי פּוֹרֵעַ", "תֵּן לוֹ וְאֵינִי
חַיִּיב," "תֵּן לוֹ וְאֵינִי נוֹתֵן" – פּוֹלֵן לְשׁוֹן קַבְּלוֹת הוּן.
אֵיבְעִינָא לְהוּ: "הִלְלוּהוּ וְאֵינִי קַבְּלָן", "תֵּן לוֹ וְאֵינִי עֶרְב",
מֵאֵי? אָמַר רַבִּי יִצְחָק: לְשׁוֹן עֶרְבוּת – עֶרְבוּת, לְשׁוֹן
קַבְּלוֹת – קַבְּלוֹת. לֵבָן חֲסֵדָא אָמַר: פּוֹלֵן לְשׁוֹן
קַבְּלוֹת הוּן, בַּר מִ"הִלְלוּהוּ וְאֵינִי עֶרְב". רַבָּא אָמַר: פּוֹלֵן
לְשׁוֹן עֶרְבוּת הוּן, בַּר מִ"תֵּן לוֹ וְאֵינִי נוֹתֵן". אָמַר לִיה
קָר בַּר אֲמִימָר לֵרַב אִשֵּׁי, הֲכִי אָמַר אָבָא: "תֵּן לוֹ
וְאֵינִי נוֹתֵן" – אֵין לְמַלְוָה עַל הַלְוָה כְּלוּם. וְלָא הִיא,
לֹא מִפְּטַר לְוָה מִיּוֹדָה דְּמַלְוָה עַד שִׁישָׂא וְיִתֵּן בִּידֵי.
הֵהוּא דִּינָא דְאַחֲתִיָּה לְמַלְוָה לְנִכְסֵי [דְּלוֹה] מִקְּמֵי
דְּלַתְבַּעֲיָה לְלוֹה, סַלְקִיָּה רַב חֲנִין בְּרִיה דְרַב יִבָּא.
אָמַר רַבָּא: מֵאַן חֲסִים לְמַעַבְדַּב כִּי הָא מִילְתָּא, אִי לֹאוּ
רַב חֲנִין בְּרִיה דְרַב יִבָּא קִסְבֵּי: נִכְסֵיהּ דְרַב אֵינִישׁ
אֵינֵן מְעַרְבִין יְתִיה; וְהֲנֵן: הַמְלִיָּה אֶת חֲבִירוֹ עַל יְדֵי
עֶרְב – לֹא יִפְרַע מִן הָעֶרְב; וְקִימָא לֵן: לֹא יִתְבַּע
עֶרְב הַתְּקָה. הֵהוּא עֶרְבָא דִּיהֲמֵי דְפְרַעֲיָה לְמַלְוָה
מִקְּמֵי לְדוֹעֲרֵינְהוּ לִיהֲמֵי, אָמַר רַב פַּפָּא: פְּרִיעֵת כְּעַל
חֹב מְצוּה, וְיִתְמֵי לֹאוּ בְּנֵי מַעַבְדַּב מְצוּה נִינְהוּ; וְרַב
הוֹנָא בְּרִיה דְרַב יְהוֹשֻׁעַ אָמַר: אִימַר צָרִי אֲתַפְסִיָּה.
מֵאִי

מקמי' לדועעניו ליחמי בו – מיהר לפרוע ולא הודיעם אם ירצו לפרוע לו כלום. שאם היה מודיעם – שמא היו פורעין. מהו, אם לא היו רוצים לפרוע – נפרע מן הערב. דהיינו אין לו נכסים ללוה. ודיא אין לו נכסים (שאין יכול הערב להחזירו עד אשר שישכיר עצמו ויקנה נכסים, מה לא ידחה אותו עד שיגדלו היתומים, מה לא ימצי ידחה אותו עד שישכיר עצמו.

ושׁיך לעמוד הבא) ואם כתב בו התקבלתי שכתב חוב חוב – גובה. בשלמא לרב הונא משכתב לה בשחיבי מודה. דליכא למיזש ואם תאמר: אי בשחיבי מודה, אפילו לא כתב "התקבלתי" שילדותו; דכי לא כתב "התקבלתי" לא הכי לא בני שחיבי. דהיישין שמא לא גבה המלוה ממנו. ומשני: שאני התם, דלכתיב כתב ליה "התקבלתי" – דלדחויי כתיב אלום. ולדחויי כמלוה בשטר. וכן גרס רבינו תנאל: משכתב לה בשחיבי מודה, ומפטר כדפושטים, ודחויי אלום כיון דמוחי בשטרא. וקשיא לך דבערבין פרק "שום היתומים" (כב. ב.) מוכח דאירי רב הונא ורב פפא כמלוה בשטר. דפרקי התם: שום היתומים שלשים יום. בשלמא לרב הונא – מוקי לה בשחיבי מודה. אלא לרב פפא במאי מוקי לה; אמר לך רב פפא: איבעית אימא בככותב אשה. משום הונא. אבל בבבלי חוב בשטר – לא מצי מוקי לה. אלא כמלוה בשטר ודיא אפילו – מוקי לה בשחיבי מודה. מילתיה במלוה על פה – אם כן אפילו בני מיעבד מצוה ניהו נמי אין לגבות מהן. דטוענין לירוש שפיר, שהאב היה נאמן לומר "פרעתי", ואפילו גדולים ניהו פטורין מהאי טעמא ועוד: ומאי משני דלכתיב כתב ליה "התקבלתי", דהוי כמלוה בשטר; מה ש' לו לכתיבת המלוה להותיע לערב לגבות מימיה, מאחר שהלוה לא כתב כלום והיה נראה לפרש: דאם כתב בו "התקבלתי" גובה – היינו: אם כתב בשטר "התקבלתי מן הערב", שכן כתב הלוה גם לערב בתוך השטר, לפינת כח, ודחוקו ולפטרו שלשם לולא המלוה אם לא לא יתבעו המלוה עדיין – גובה. ודיא לרב פפא: אלא בריה דרב יהושע – נהא, דלמא דחויש לצריי "התקבלתי" ועשאו כמלוה לתבעו מעצמו – אין

ולאחר מותר היה לערב חלה ומקמי דתבועי ליחמי. כלומר, משלו פרע, הלוה חסדו פתח לה, ועתה חזר עליהם ותובעם. פריעת בעל חוב מצוה – הערב עתה נעשה בעל חוב, ומלוה על פי הוה, ומצוה לפרע. ואם היתומים פוחלים בשלש עשרה – דלא בני מיעבד ערב, ניהו וכי גדלי – לישתני דינא דהיתומים כדאמר ב"חוקי הביתים" (בבא בתרא א. א.) גבי עורבא ורבי רב שושן. רב הונא בריה דרב יהושע אף על גרא, דעלמ תימני בני מיעבד מצוה ניהו, כדאמר בערבין בפרק "שום היתומים" (בב. א.) יתמי דאכלי דלאו דידהו – ליליזו תבר שביקיהו. דאי הונו טעמא דלא גובה ערב מיתמי עד גדלי. וידעו לטען ולחזור אחר דינם – דאיכא למימר: אימור צריי אתפסיה אביהם למלוה בחייו, לפטור

את הערב. ולכך, על מלוה על פה איכא למישל דלמא פרעיה בחייו. ואף על גב דקיימא לך לקמן בפירקי: מלוה על פה גובה מן הלוהשין – נתי מילי בני משתמרו ומת בשמיהו, אי נמי כשחיבי מודה. ופסקין לקמן הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע דאמר דלא ויחשיבן למימר יתמי לאו בני מיעבד מצוה ניהו, אלא בכל חוב שאנו יודעין שלא פרעו אביהם בחייו, או שאין אנו יודעין אלא שאמר אביהן "הנו" – נותנן כדפסקין בערבין, ואין מותנינן עד גדלי, כדשלחו מתם דהלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע. ורבא נמי, דפסק בערבין (שם עמוד ב.) הלכתא דאין נוקטין לנכסי יתומים אלא אם כן רבי בתרא וכו', ואם אמר "הנו" ומי. אמר אבי חובי אדם ורבי אמר חובי אדם פליגי, רב הונא אירי בחיבי מודה אף על גב דלא אמר "הנו", ורבא אירי באומר "הנו" אלא בני מיעבד ממוקדעי דיחמי, ונראה בעיני דבזמן הזה דליכא מוקדעי כל כך, אף על גב דקיימא לך מוטלטי דיחמי לא משתעבדי לבעל חוב – בזמן הזה דינם לגבות ממטלטי דשכב לחון אבודון, כמו שתקנו הגאונים בככותב אשה, דפסקין הלכתא ממוקדעי ולא ממטלטי, ואפילו הכי נהגו לגבות ממטלטי, ומביא אני ראיא מהוהו דכתובות (ס. א.) דארנקי דמחזאו, דאשה גובה כתובתה מהם משום דאסמכתיהו עליהו, והוא דרין לבעל חוב דגבי מטלטי דיחמי היבא דידעו לנו שאבודין היה חיוב לזה. וכן הלכה למעשה, דהא אמרינן לקמן: מלוה על פה גובה מן היתומים כדי שלא תנעול דלת בפני לוי, ואי ממטלטי דשכב לחון אבודון לא גובה – אין לך נעילת דלת גדול מזה, דהא לא אשכידן לך מוקדעי.

מקמי' וישעבד

ושעבר נכסיו ליה, ויש לו כח לזה. מיהו, קשה לרבינו יצחק מן התוספתא, דקתני: ואם כתב בו בעל חוב, ולשון "בו" משמע בפירוש רבינו חננאל, ויש לפרש קצת לפירוש רבינו יצחק, כי הלוה מכל מקום כתב לו את כל האבעל עובד חוב, ולא לכתוב לו כדי שיהא הערב קבלן גמור. והא דאמר מיהו על היתומין קצת חובת אביהן - פירש רבינו יצחק: דהיינו במלוא על פה, ובמקום שלא נשארו קרקעות מאביהן כי אם מטלטלין, ולא כיפינן ליתמי עבודן כן אפילו היו גדולים, כדמוכח פרק "מי שהיה נשוי" (כתובות זא. ב.) גבי קטינא דאביו, ובמקום כהו"א חוב - אלמא גדולים היו. הוא דפסקין לקמן מלוא על פה גובה מן הורשים - היינו במקרקעי, דומיא דאינו גובה מן הלקוחות. אמרו לו בדמגשר בו - שם יפירע מיהו בלא בית דין, ובלא הדרה. כ"ר מערב דכתובה - שאף על גב דאית ליה - לא משתעבד. ומילתיה דרבן שמעון בן גמליאל מירי באבא לגבי בריה, אמר רב פפא נפשיה (ה"ה). ותימה למה: אמאי לא מתבער ממתניתין.

שכיב מרע שאמר מנה לפלוני בדיי - קשה לרבינו יצחק: הא דבעי פרק "מי שמת" (בבא בתרא קמח. א.) שכיב מרע שהקדיש בו נכסו מהו? מפשט מהבא דאם עמד אינו חור. דאי חור - חור (נמי) כמון במתנתו, ואם כן פשיטא דבאמן, ומילתיה קנויאי שייך? והלא הוה יכול לחזור בו מיד ונראה לרבינו יצחק: נכסיו בשיכב מרע שמתעבד שתיקה בריא את נכסיו, ואמר השתא נמי מנה לפלוני בדיי - נאמן. והאי דנקט שכיב מרע - משום דדוקא השתא מהזמן. כדאמרין בפרק "שום היתומים" (ערכין כג. א.) ובפרק "שוכות הדיינים" (שבועות מג. ב.) דאין אדם חוטא ולא לו. אבל בבבאי - ודאי היישינן. **אדם** עשו שלא להשבע את בניו - היינו בשלא תבעוה ואמר מעצמו. אבל תבעוה וידעה - חייב. כדאמר לקמן בשמעתין. דטעמא דלהשבע את בניו לא שייך הוה. ו"משטה אני בך" נמי לא טעינין, אף על גב דבראי אי לא טעין טעינין ליה. דאין אדם משטה שבעת מיתה, כדאמרנן בסמוך. והא דאדם עשו בו, אמר רבי דמשמע: אפילו לא טעין טעינין ליה, דאמר ב"ה בור" (סנהדרין כט. ב.) הוה דקרו ליה "קב רשו", אמר: מאן מסיק בי אלא פלניא פליטאי. תבעוה ודמינע קריה דרב נחמן. אמר: אדם עשו בו, לא טעין טעינין ליה.

מאי בינייהו - כיון דבין למר ובין למר אין הערב גובה עכשיו מיתמי. כשחייב מודה - בשעת מיתתו, דליכא למיזש לצררי. לרב הונא גבי מיתמי, לרב פפא לא גבי עד גדולי. דשמתוהו ומית בשמתיה - שלא רצה לפרעי בחייו. שלחו אותם - היכא דשמתוהו ומית בשמתיה - הדבר ידוע שלא פרעי, ובכח שחייב מודה היה. **הלכתא**, כרב הונא בריה דרב יהושע - דגבי מיתמי, ולא אמרנן יתמי לאו גבי מעיבד מצוה ניניהו. "הלכתא" גרסין, ורוב גרסין "והלכתא". היוצא מתחת ידי ערב - והוא מנכסיו לתומים. ואם כתב בו פרעתי חוב של אביכם, והשטר מוכיח, שהרי החזירו לי המלוה, אינו גובה - עד דגדלי תמי ומשתעי דינא בהדיהו. ואינו ישבע ויפרע מהם, כדון הכא ליפרע מנכסיו לתומים. ואם כתב בו המלוה: "התקבלתי ממך" מן הערב, דלחכי כתב ליה התקבלתי - והוי ערב מתוקח בשטר שיש לו עליהם, ולא חשיבא מלוה על פה. ובמלוה בשטר מודה רב פפא דגבי מיתמי, דלא אמרנן הכא מצוה אלא חוב, ומוטלת עליהם לפרוע בעל כרחם. אפילו למאן דאמר היישינן לצררי - הני מילי במלוה שהיא שיראה, שדינו שיש ליה לפרוע המלוה, שהרי המלוה לא יתבעו לערב תחלה. אבל - היכא דהוי המלוה גו - אין הלוה מתפיס לגוי צררי, והא ידע שיראל דהו דרר תו וגובה ומנא אחרייהו מן הערב. מקיימא - כשעשעה היתודי ערב לגוי, אי לאו צררי אפסיה לערב - לא הוה מקבל ליה ליכנס בערבות. שהרי זה יודע בדיא שיהוי יחזור עליו ולא על הלוה. והלכך לא בגינן מיתמי עד גדולי. **עצמי** - כהן הוה, ואי מגרש - תו לא מהדר ליה. והאמר אביו - בפרק "יש נחלין", אוהו ישע עימי - המתעבר על רב לא לך, ומבטל מחשבת גנותן שאמר "נכסי לך ואחרך לפלוני", וברצונו לא היה ראשון מוכר לאחרים להפסיד "אחרך". ערום - דמכל מקום מצליח הוא. ומה שעשה עשוי, שהגותן לא מיהא בשעת המתנה. רבין שמעון בן גמליאל, דאמר: אם אדם ראשון ומכר - מה שעשה עשוי. כי אק לא "אחרך" אלא מה שישיר ראשון, והרי שירי לו כלום. והא קיימא לן - לקמן בשמעתין. מאי איכא ליפרע - דהא לא הוה ליה נכסי לרב הונא, ולא השתעבד אביו: א"ר בעית אימא חוה - לרב הונא בשעה שנעשה אביו ערב, וגמר ומקדה. מתוך שהיה כבוד שלא יפסיד. דברי הכל לא משתעבד - כדמפרש טעמא דקמיין דעבד הוה רבוא מדי חסדה. כי לית ליה נכסי לא משתעבד - דלא גמר לבו לשעבד נפשיה, ואינו אלא פטומי מילי שירא להפסיד. ואיכא למימר אמרתי פליגי בהא מילתא. ושמעתינו לא איפרשנו בגמרא. כמלוה משתעבד - אף על גב דלית ליה נכסי מצוה הוא דעבד - המשךד בויוגון אין דעתי לפרוע הערבות, אבל מתוכן לזווגן, שדל יד ערבות זו מרובצון. ולא מדי חסדה לאשה, דהא טוב למיחב טן דה, ולטובתה נתכון. מתקף ה רב נחמן וכי אדם עושה קנויאי על בניו - לא תחזיל לאחרים ולהפסיד את בניו? ואפילו הכי אמר רב נחמן: לא אמר "תנו" - אין נתנין, ולא אמר "תנו" - אין נתנין, אלא אמר אדם עשוי שלא להשביע את בניו, מנה ששל פלוני בדיי. אלא מאי אתי לך למימר. אמאי אין נתנין לו - דאדם עשו שלא להשביע בו, נתכון שלא יחייקוהו כעשוי, לא הוא ולא בניו.

מאי בינייהו? איכא בינייהו קשתיב מודה. אי נמי, דשמתוהו ומת בשמתיה. שלחו אותם: שמתוהו ומת בשמתיה - הלכתא כרב הונא בריה דרב יהושע. מיתבי: ערב שהיה שטר חוב יוצא מתחת ידו - אינו גובה, ואם פתוב בו "התקבלתי ממך" - גובה; בשלמי לרב הונא בריה דרב יהושע משפחת לה - קשתיב מודה, אלא לרב פפא קשתיב מודה, להכי מרח וכתב ליה "התקבלתי". קשתיב מודה, דפרעיה לגוי מקמי דלתבעיהו לתמי. אמר ליה רב מרדכי לרב אשי, הכי אמר אביו מהתגונוא משפחה דרבא: אפילו למאן דאמר חיישינן לצררי - הני מילי ישראל, אבל גוי, כיון דכתב ערבא אויל - לא חיישינן לצררי. אמר ליה: אדרבה: אפילו למאן דאמר לא חיישינן לצררי - הני מילי ישראל, אבל גוים, כיון דדינייהו פתר ערבא אויל, אי לאו דאתפסיה צררי מעיקרא - לא הוה מקבל ליה. "וכן היה רבן שמעון בן גמליאל אומר: הערב לאשה בכתובהה" [וכו.]. משה בר עזרי ערבא דכתובהה דלתייה הוה, רב הונא בריה ערבא מדרבנן הוה ודחיקא ליה מילתא, אמר אביו: ליכא דניזיל דנספיה עצה לרב הונא, דנגרשה לדיבתיה, ותזיל ותגבי פתובה מאובה, והדר נהדרה? אמר ליה רבא: והא ידירנה הנאה תנן אמר ליה אביו: אמר כל דמגרש - כבי דינא מגרש? למה איגלא מילתא דכהן הוא. אמר אביו, היינו דאמר איניש: בתר עניא אוילא ענייתא. וימי אמר אביו הכי? והא אמר אביו: אוהו ישע ערום? זה המשיא עצה למכור בנכסים ברגן שמעון בן גמליאל - בגו שאני, וצורבא מרגנן שאני. - והא ערב הוא, [קניימא לן:] ערב דכתובה לא משתעבד - קבלן הוה. הניחא למאן דאמר: קבלן דכתובה אף על גב דלית ליה נכסי

לבעל משתעבד - שפיר, אלא למאן דאמר: אי אית ליה משתעבד, אי לית ליה לא משתעבד? **מאי איכא למימר?** - איבעית אימא: מהו הוה ליה ואישתדוף. איבעית אימא: אבא לגבי בריה שעבודי משעבד נפשיה. דאיתמר: ערב דכתובה - דברי הכל לא משתעבד, קבלן דבעל חוב - דברי הכל משתעבד, ערב דכתובה וערב דבעל חוב - פליגי, מר סבר: אי אית ליה נכסי ללוה - משתעבד, אי לית ליה - לא משתעבד; ומר סבר: בין אית ליה ובין לית ליה - משתעבד, בר מערב דכתובה, דאף על גב דאית ליה לבעל - לא משתעבד; מאי טעמא? מצוה הוא דעבד ולא מדי חסדה. אמר רב הונא: שכיב מרע שהקדיש כל נכסיו, ואמר "מנה לפלוני בדיי", נאמן, חזקה אין אדם עושה קנויאי על הקדש. מתקוף לה רב נחמן: וכי אדם עושה קנויאי על בניו? דרב ושמואל דאמרי תרוניהו: שכיב מרע שאמר "מנה לפלוני בדיי", אמר "תנו" - נתנין, לא אמר "תנו" - אין נתנין; אלא אמר אדם עשוי שלא להשביע את בניו, חבא

מנה ששל פלוני בדיי. אלא מאי אתי לך למימר. אמאי אין נתנין לו - דאדם עשו שלא להשביע בו, נתכון שלא יחייקוהו כעשוי, לא הוא ולא בניו.

אמר רב פפא הלכתא כו' - לעיל פירשתי בבית מלוא מן היתומים, וגם בפרק "שום היתומים" בערבין (כב, ב) אמר רבא: הלכתא, אין נוקקין לנכסי יתומים כו'. כעא מיניה רבה בן גולה מרבי יוחנן הוחזק כתב ידו בבית דין פהו - לאחר זמן, שמסר לו הלוה מלוא כתב ידו שהוא חייב לו ממון, ובא בבית דין והודה בפניהם שהוא כתב ידו, וכתבו לו בית דין

גובה מן הירושים כדי שלא תגעול דלת בפני לוי - הכא מוקי דך מילתא אליבא דרבלי עלמא, בין למאן דאמר דאורייתא בין למאן דאמר לאו דאורייתא. ובפרק קמא דקדושין (יג, ב) אמרינן: גובה מן הירושים - על שפדא דאורייתא. ואינו גובה ומן הלקחות כו'. ויש לפרש דרב פפא לא אמר אלא: גובה מן הירושים ואינו גובה מן הלקחות, וגמרא מפרש ליה שיהא כעלמא דאמר

שעבדא לאו דאורייתא, והתם למאן דאמר שעבדא דאורייתא. והוי כמו "איכא דאמר" מילתא דהכא וההם. וזכען וזו מציעו ב"ב המקבלי" (בבא מציעא ק"ב, א) רבינו מנייה כמר בשת: בקבלן עובר "בבל תלין" או לא, אומן קונה בשבח כלי או לא, וביהגול קמא" (בבא מצע, קט, א) משמע שלא שאלו ממנו או אומן קונה בשבח כלי או לא. ובשם ר"ב רבינו אליהו מנהגו מפרש דהא דפסיק רב פפא התם דשעבדא דאורייתא - היינו לענין קרבן, כגון האשה שמתה יביאו הירושים ועלתה. דאריירי התם לעיל במשנה. וכן משמע התם מתוך פירוש רבינו זענאל, וכן עיקר. משעת כתיבה שעבד נפשיה - כדפירש בקונטרס. ולא גרסינן "משעת כתובה", דהוי משמע דעדי תמימה כרתי בבבא רבי אלעזר. הוה איתו, דהא אפילו אין בכתובה עצמה אלא עדי מסירה - כשר, כדאמרין דאמר רבי אלעזר בין בניטין בין בשטרות, וקיימא לך כותייה בין בניטין בין בשטרות מההיא ד"רזח בורד" (סנהדרין כ"ב, ב). (גמ'ה) (יבא) וזו כתבה ביה "איני פלוני ערבי", ותמימה דאם כן ליהוי כ"שאייל" ותירץ מרירי רבי: דשאני שאילו, שדומה סתור הגט. ולעיל (קסב, ב) נמי אמרינן: מילאדו קדוברים כשר.

והלכתא כמותו אף בחנוק - קשה לרבינו יצחק על ההיא ד"תנאש" (כתובות ק"א, ב) דאמר רבי יוחנן באומר לחבירו "חייב אני לך מנה" בשטר, דאלימא מילתא דשטרלא ובמאן דאמר להו "אתם ערד" דמי, ומוקי נפשיה רבי ישמעאל. דלא פליג עליה רבי ישמעאל אלא משום דסבר דערב לאחר מתן מעות משעבד, כדאמר דהלכתא כמותו אף בחנוק. ורבי יוחנן ואפשר דסבידא ליהו כשאמר לו בשוק "הנה לו אותן לך" - פטור, דליכא אלימותא דשטר כלל, ומגלי דסבר אלימא מילתא דשטרא? ונראה לרבי: דחנוק נמי, דהבא בשטר טעמא דאלימא מילתא דשטרא גמור ומשעבד נפשיה. ופירש בקונטרס דלא גרסינן בתר הכי: הנין כולחו בעו קנין. וכן נראה, כי כנר פירש דין כולם. ובפירוש רבינו חננאל הוא משמע לפרשו כן: בין בחנוק בין כלא חנוק, בין בשטר ובין בעל פה, בעי קנין. ויש ספרים שאין כתוב בהן כלל, ונתח ליה מוד.

הדרן עלך גט פשוט וסליקא לה מסכת בבא בתרא

אמר רב פפא, הלכתא: מלוה על פה - גובה מן הירושין ואינו גובה מן הלקוחות; גובה מן הירושין מן הלקוחות - דלת פה לוי, ואינו גובה מן הלקוחות - דלת ליה קלא. "הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו - גובה מנכסים בני חורין" וכו'. בעא מיניה רבה בר גתן מרבי יוחנן: הוחזק כתב ידו בבית דין, מאי? אמר ליה: אף על פי שהוחזק כתב ידו בבית דין - אינו גובה אלא מנכסים בני חורין. מתיב רמי בר חמא: שלשה גיטין פסולין, ואם נישאת - הולך פשר, ואלו תן: כתב בכתב ידו ואין עליו עדים, יש עליו עדים ואין בו זמן, יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד - הרי אלו שלשה גיטין פסולין, ואם נישאת - הולך פשר; רבי אלעזר אומר: אף על פי שאין עליו עדים, אלא שנתנו לה בפני עדים - כשר, וגובה מנכסים משועבדים - שאני התם דמשעת כתיבה הוא דשעבד נפשיה. "ערב הוציא לאחר חיתום שטרות" וכו'. אמר רב: קודם חיתום שטרות - גובה מנכסים משועבדים, לאחר חיתום שטרות - גובה מנכסים בני חורין. זמנין אמר רב: אפילו קודם חיתום שטרות - אינו גובה אלא מנכסים בני חורין. קשיא דרב אדרב - לא קשיא: הא דכתב ביה "פלוני ערב", הא דכתב ביה "ופלוני ערב". ורבי יוחנן אמר: אחד זה ואחד זה - אינו גובה אלא מנכסים בני חורין, ואף על גב דכתב ביה "ופלוני ערב". מתיב רבא: עדים החתומין על שאילת שלום בגט - פסול, חיישינן שמא על שאילת שלום חתמו; ואמר רבי אבהו, לדידי מיפרשא ליה מיניה דרבי יוחנן: "שאיילו" - פסול, ו"שאיילו" - כשר - הקא נמי דכתב "פלוני ערב". אי הכי, היינו דרב - אימא: וכן אמר רבי יוחנן. "מעשה ובא לפני רבי ישמעאל" וכו'. אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן: אף על פי ששילם רבי ישמעאל את פן נגס, הלכה פמותו. איכעיא להו: בחנוק מה לי אמר רבי ישמעאל? - תא שמע, דאמר רבי יעקב אמר רבי יוחנן: חלוק היה רבי ישמעאל אף בחנוק. - הלכה כמותו או אין הלכה כמותו? - תא שמע, דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן: חלוק היה רבי ישמעאל אף בחנוק, והלכה כמותו אף בחנוק. אמר רבי יהודה אמר שמואל: חנוק רב נתמן; מישמעל. מכלל, דערב בעלמא לא בעי קנין.

הנפק, הוא הנדקא אשרתא וקיום השטר. מאי - מי אמרינן: הרי הוא מעתה כשטר שיש בו עדים, ויגבה ממשעבדי. דאחריות טעות סופה אלוה, כל שטר מלוה ומכירה שחותמים בו עדים - גובין ממשעבדי כאילו כתוב בהן אחריות. או דלמא קיום שטר אינו מועיל לשום שטר אלא החזיקו בבית דין לכמות שהיה מקדים לבא, החזיקו ימות עדים או לא - לא יוכל לטעון שטר זה מוזיק הוא. דבית דין קיימיה, ויגבה בו המלוה, וגם זה לא יגבה אלא מבני חורין. ולחכי אחי בית דין - שלא יוכל לזה לומר "אין זה כתב ידי". פסולין - לנישא בו. ואין עליו עדים - אלא שנמסר לה בפני עדים, דעדי מסירה כרתי ליה בדיעבד. הרי אלו כו' - בגיטין מפרש "הרי אלו" דרישא ורתי אלו? דסיפא פליגינן אמר, והתם מפרשא כולה. כשר - לכתחלה, דסבידא ליה עדי מסירה כרתי. וגובה מנכסים משועבדים - כלומר, ואם שטר מלוה הוא אותו השטר הכתוב בכתב ידו, ואם שטר מלוה אלא שמסרו בפני עדים - גובה מנכסים משועבדים. והכי מפרש התם רבי יוחנן אליבא דרבי אלעזר בפרק "המביא תניינא" (גיטין כ"ב, ב) שאפילו בשאר שטרות גובה מנכסים משועבדים בעדי מסירה בלבד. אלמא, הוציא עליו כתב ידו שהוא חייב לו, ומסרו בפני עדים - גובה ממשעבדי, וכל שכן הוחזק בבית דין הכי נסינן: שאני התם בשעת כתיבה הוא דשעבד נפשיה - כשכתב השטר - וכתב כדי למסרו בפני עדים, שיהו עדי מסירה במוקם עדי תמימה. הלכך, כיון דלרבי אלעזר עדי מסירה כרתי - כאילו נתחמו בתוך השטר דמי. אבל אנו מיבעיא לך בהוציא כתב ידו בעלמא ששמו של לוח חתום בו, שזה מסר לו במוקם הודאה. שלא יוכל לחזור ולכפר בו ולומר "פרעת" כל זמן שחתמתי ביה מלוה, ולא נעשה השטר בלשון של שטר שערדים חתומים בו, ואחר זמן החזיקו בבית דין. וכשהלוהו - כמלוה על פה היא, ותו לא מצו בית דין בקיומן לעשותו שטר שיש בו אחריות נכסים, שהרי לא לדעת כן נתבא מתחלה. לך כח רבא בעיני שמועה זו וכן עיקר. ואית דגרסי: משעת הכתובה, ולא ירדו לישטת השמועה. פלוני ערב - הפסיק הענין, דחלמא לא אסחדי עדים אלא אשטרא לדעיל לחד. ופלוני ערב - ויז מוסיק על ענין ראשון, ועל השטר ועל הערבות חתימי סהרי. ושאלו כשר - שעל הכל העידו עדים. הלכה כמותו - כרבי ישמעאל, גובה מנכסים בני חורין. חנוק מה לי אמר רבי ישמעאל - דלמא משום עצרא דחבריה שנתק

חנוק רב נתמן; מישמעל. מכלל, דערב בעלמא לא בעי קנין.

נמי גמר ומקדה. או דלמא מתכוין הוא להצילו מחניקה, ומצוה הוא דקא עביד, ולא מידי חסירה, ולא הוי ערב

ערב

ערב

ערב דבית דין לא בעי קנין - דבההיא הנאה דקא מהימני ליה בית דין - גמר ומשעבד נפשיה. הכי גרסינן: וחלכתא ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין - ואם כתב בתוך השטר לאחר חיתום שטרות - גובה מנכסים משועבדים. שלא בשעת מתן מעות בעי קנין - ואפילו חתום בתוך השטר. ואי חתום לאחר חיתום - בעי קנין, וגובה מבני חורין. ערב דבית דין לא בעי קנין - ולא גרסינן: דנך כולהו בעי קנין.

הדרן עלך גט פשוט

וסליקא לה מסכת בבא בתרא

ערב דבית דין הוא דלא בעי קנין, הא בעלמא בעי קנין. והלכתא: ערב בשעת מתן מעות לא בעי קנין, אחר מתן מעות - בעי קנין, ערב דבית דין לא בעי קנין, דבההיא הנאה דמהימני ליה - גמר ומשעבד ליה.

הדרן עלך גט פשוט

וסליקא לה מסכת בבא בתרא

דיני ממונות בשלשה. בגמי ילפינן לה: גיולות. כופר בפקדון דמשלח ב יד הוי גול וכן הוסיף מדי חבירו הוי גולן בנות יוגול את הניתי מדי המצרי (שמואל ב כג) אבל לזה אלא שלם לא מיקרי גולן דמלוה גולן דמלוה להוצאה ניתנה: והבלות. החובל בחבירו יחייב בהמשה דברים כדמארנן בבאבא (דף פד.) ואשי כן יתן מום בעמיתו וגו' כן יעשה לו בממונו ובגמי פריך היינו דיני ממונות נוק. דשור המועד או אדם שהיוק ובגמי פריך היינו חבלות: תשלומי כפל. הגניבה שנתמצא בידו דכתיב (שמות כב) אם המצא נתמצא בידו וגו': ותשלומי ארבעה והמשה. דשור או שה שבתו לא מכרה: האונס ומפתה. עברה

1 תשלומי ארבעים שקי. מוציא שם רע. לא
 2 מצאית לבתר בתולים וגו' ועשו אותו מזה
 3 סוף וגו' (דברים כב) דיני נפשות. דאם אמת
 4 היה שוריתה תחתי היא בסקילה דיני
 5 נפשות בעינן כ"ג (לקמן פירקין) (דף טו.)
 6 מכות. מלקות ארבעים טעמא רד' שמעאי
 7 ורבנן מפרש בגמרא (דף י.) מקרא: עיבור
 8 החדיש. בגמרא מפרש: עיבור השנה. שהיו
 9 ב"ד יושבין ורואין אם צריכין לעבר מפני
 10 האביב התקופה כדמארנן בגמרא מברייתא
 11 דר' שמעון מפרשא בגמרא בברייתא (דף
 12 י:) כמיבת זקנים. על ראש פר העלם דבר
 13 של צבור. הליצה בשלשה. ביבמות לילה לא
 14 בפרק גמרות הליצה (דף קו.) שמעאי.
 15 יתומה קטנה שהשיאוה אמה ואחיה לדעתה
 16 יוצאה כלא גט במיאן כל זמן שלא גדלה
 17 תחתיו ובשלשה בעינן דכל תוקן רבנן כעין
 18 דאורייתא תקון כדמארנן דרבנן גמרא מיריתא
 19 אפילו מיאן לא בעיא דאין קדושי קטנה
 20 כלום אלא אם כן קדשה אביה דכתיב
 21 (דברים כב) את בתי נתתי לאיש הזה: נטע
 22 רבעי. אם בא להללו על המיעוט וכן מיעוט
 23 שני. שאין דמיהו ידועין. כגון פירות והרקיבו
 24 שאין להם שער בשוק: והתקדשות. הבא
 25 לפדותן צריך מפרש לשומן: הערבין
 26 המפלגלין. בגמרא אמרש (דף יד:) אחד
 27 מהם כהן. דכתיב כהן בפרשה כערכך הכהן
 28 וגו' (ויקרא כז) והתקדשות. של הקדש צריך
 29 ט' העשירי כהן לוינון אם בא לפדותן בגמי
 30 (דף טו.) מפרש וילוף להו מקרא: ואדם.
 31 הבא לפדות עצמו מיד הקדש צריך עשרה
 32 לשומן ובגמרא (שם) פריך אדם מי קדוש:
 33 דיני נפשות. בעשרה ושלשה לקמן לילה לא
 34 במתני: הרובע והרבע. שער שרבע אשה
 35 ובהמה שנרבעת לאיש נידונית הבהמה לסיקל: כב"ג. כדאם הרובע דאיתקוש להרדי והרגת את האשה ואת הבהמה בהמה רובע ואתקוש בהמה לאשה מה אשה
 36 כב"ג אף בהמה כב"ג: ואומר ואת הבהמה תהרגו. נרבע כתיב: שור הנסקל. שנגח אדם ונמ: כמיתת בעלים. אם היה נידון בחיוב מיתת בית דין דבעי עשרים ושלשה
 37 כן מיתת השור הדאי בעליו יומת קרא יתירא להך דרשא ולא דנתחייב קטלא כדמפרש טעמא בגמי (שם) הואב והארי בו'. שהמיתו אדם ונידונון בסקילה כשור דאשליש
 38 בב"ק אחד שור אחד כן שור שנגח את המוכר (דף טו:) ברבלי. רות היא: ואינון אף הרוב משכיב. רובו של שבת שמעברו ע"ז במדי: נביא השקר. בתנן בגמי (דף טו.)
 39 בעי מנלן דבעי שבעים ואחד: במלחמת הישות. כל מלחמה קרי רות לבד ממלחמת יהושע שהיתה לכבוש את ארץ ישראל: על העיר. ירושלים: פנהדריות. שהיו
 40 מושבים סנהדרין קטנה של כ"ג בכל עיר ועיר דכתיב (דברים טו) תתן לך בכל שערך וצריכין בית דין הגדול שבלשכת הגזית לצאת ולהשייבם וכו' וליף בגמי (דף טו:)
 41 כספר. כרך המכיל בין ישראל לגויים ובלע"ז מר"קא ובגמרא (שם) מפרש טעמא: עדה שופטת. עשרה מחייבין: ועדה מצלת. עשרה מוכין אשמעינן קרא דצריך עשרים
 42 שאם יחלקו ימיו עשרה מחייבין ועשרה מוכין: (דף טו:) הרעה. מרגלים כתיב: ואתונון אף הרוב משכיב. רובו של שבת שמעברו ע"ז במדי: נביא השקר. בתנן בגמי (דף טו.)
 43 שאפי' מיעוט המזכים ורבים המחייבין כתיב לא תהיה אחרי רבים לרעות אם כן למה נאמר אחרי רבים להטוט משום זכות לא איצטריך ליה אלא אפילו לחייב הלך
 44 אחריה: ולא בהשיתך. אחרי רבים לכות אני אמור לך לנטות אחרי רבים לכותה אלא לכות על פי אחד אפילו אין יתירין מוכין על המחייבין אלא אחד זכה אבל
 45 לחובה עד שיהו מחייבין ועופין על המוכין שנים וחכי קאמר לא תהיה אחרי רבים לרעות על פי אחד אבל אחרי רבים בשנים אפילו לרעות הלכך על כרחך כ"ב בעינן
 46 דבציר מעשרה מוכין ליכא למימר דהא כתיב והיצילו העדה ותו לא משכחת חובה בציר מ"ב

דיני ממונות בשלשה. גיולות חבלות בשלשה. נוק וחצי
 1 נוק, תשלומי כפל ותשלומי ארבעה והמשה בשלשה.
 2 האונס והמפתה והמוציא שם רע בשלשה, דברי רבי
 3 מאיר. והקמים אומרים, מוציא שם רע בעשרים ושלשה מפני שיש בו דיני נפשות. מכות
 4 בשלשה, משום רבי ישמעאל אומר, בעשרים ושלשה. עיבור ההדש בשלשה. עיבור השנה
 5 בשלשה, דברי רבי מאיר. רבן שמעון בן גמליאל אומר, בשלשה מתחילין ובתמימה נושאין
 6 ונותנין וגומרין בשבעה, ואם נמרו בשלשה מעוברת: כמיבת זקנים ועריפת עגלה בשלשה,
 7 דברי רבי שמעון. רבי יהודה אומר, בהמשה. התליצה והמיואנון בשלשה. נטע רבעי, ומעשר
 8 שני שאין דמיו ודועין, בשלשה. ההקדשות בשלשה, הערכין המפלגליים בשלשה. רבי יהודה
 9 אומר, אחד מהן כהן, והתקדשות תשעה וכהן, ואדם פיוצא כהן. דיני נפשות בעשרים
 10 ושלשה. הרובע והנרבע בעשרים ושלשה. שגאמר והרגת את האשה ואת הבהמה, ואומר
 11 ואת הבהמה תהרגו, שור הנסקל בעשרים ושלשה. שגאמר השור יסקל וגם בעליו יומת'
 12 כמיתת בעלים קד מיתת השור. הואב והארי הדוב והנמר והפרדלס והנחש מיתתן בעשרים
 13 ושלשה. רבי אליעזר אומר, כל הקודם להורגן זכה. רבי עקיבא אומר, מיתתן בעשרים
 14 ושלשה: אין דינן לא את השבט ולא את נביא השקר ולא את כהן גדול אלא על פי בית
 15 דין של שבעים ואחד. ואין מוציאין למלחמת הרשות אלא על פי בית דין של שבעים ואחד.
 16 אין מוספין על העיר ועל הקניעות אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. אין עושין סנהדריות
 17 לשבעים אלא על פי בית דין של שבעים ואחד. אין עושין עיר הנדחת אלא על פי בית דין
 18 של שבעים ואחד. אין עושין עיר הנדחת בפסר, ולא שלש, אכל עושין אחת או שתים.
 19 סנהדרין גדולה היתה של שבעים ואחד וקטנה של עשרים ושלשה. מנזן לגדולה שהיא של
 20 שבעים ואחד, שגאמר אספה לי שבעים איש מוקגי ישראל' ומשה על גביהן. רבי יהודה
 21 אומר, שבעים. ומנזן לקטנה שהיא של עשרים ושלשה. שגאמר ופשטו העדה' והיצילו העדה'
 22 עדה שופטת ועדה מצלת, הרי פאן עשרים. ומנזן לעדה' שהיא עשרה, שגאמר עד מתי
 23 לעדה הרעה הואת, יצאו יהושע וכלב. ומנזן להביא עוד שלשה. מפשמע שגאמר לא תהיה
 24 אחרי רבים לרעות', שומע אני שאחיה עמהם לטובה, אם כן למה נאמר 'אחרי רבים להטוט',
 25 לא פתמייתך לטובה המייתך לרעה, המייתך לטובה על פי אחד, המייתך לרעה על פי שנים,
 26 ואין

בציר מעשרה מוכין ליכא למימר דהא כתיב והיצילו העדה ותו לא משכחת חובה בציר מ"ב

לעתיד לבוא, בשוה' את שיבת ציון, אז יראו כולם אשר כל משך הגלות היינו כחולמים.

ממאמר שבת פרשת מטעי ה"תשכ"ז

מה' לי חבל בגופו מה לי חבל בממונו. ממונו ה"ל למנטק ברישא שכן דרך בכל מקום בלשון מה לי חקדים הפשוט כדאשכחן בהמפקדי (ב"מ דף לו) מלאך המות מה לי חבא מה לי חתם כוח מה לי חבל כולה מה לי שקלא פלגא ובאיהו נשך (שם דף טז.) השתא דאמר רבי ינאי מה לי חבל מה לי דמינן מה לי דמינן מה לי חן נמי אמרין ו"ל דחבלא שייכא בגוף טפי ופשיטא לכך נקט

ברישא חבל בגופו

דברי חבל אין דנין דין. דרבי אבהו אדרבי אבהו פרך דשמואל ושאר אמוראי סברי דנין דין וא"ת היכי קאמר ד"ה הא איכא ברייתא דרמי בר חמא בהגול קמא (ב"ק דף קז.) דאמר ארבעה שומרין צריכין לפיה במקצת דלית לה עירוב פרישות ומאן ליה עירוב פרישות לא בעי שלשה כדמוכח בשמעתין ו"ל דרבי אבהו לא חשיב לה ליהייתא ברייתא דלא מתינאי ב"ר י' חייא ר' א' אושעיא וע"ה דרבי יוחנן אית קא כרבי אין עירוב פרישות כתוב אלא ובלש"ל (בבמות דף מז.) נמי קאמר רבי יוחנן גר צריך עירוב פרישות כתוב כרבי ו"ל דאפי' לא דאית ליה אין עירוב פרישות כתוב כאן בעי שלשה משום דכתיב (ויקרא כד) משפט אחד יהיה לכם והאי דקאמר הכא מאי קסבר כו' ה"ק אי קא כרבי אין עירוב פרישות כתוב אלא ולכך לא בעינן מומחין דלא דריש משפט אחד להשוות הדואות והלואות לגילות וחבלות שלשה מנא ליה וכי קאמר לעולם עירוב פרישות כתוב כאן ובדין הוא בעי עירוב פרישות כתוב כאן בדין הוא דליבעי ג' מומחין ממשפט אחד אי שאינו רוצה לחזור מדברי המוקשה דקאמר אי אין עירוב פרישות כתוב כאן לא משמעין ג' ומומחין ממשפט אחד וא"ת היכי דילפינן דרישה חקירה ממשפט אחד נילף נמי לעבני ג' ומומחין אפי' מאן דלית ליה עירוב פרישות ו"ל דמשפט אחד להשוות דיני ממונות נפשות קאמיא רבא ולא להשוות דיני ממונות אהדידי דאקרא דלעיל קאי דכתיב (שם

מכה בהמה ישלמנה ומכה אדם וימתו כתיב בהריה משפט אחד וגו' ותרע דלקמן (דף מ.) בעי גזירה שוה דהיטב היטב ולא ילפינן דיני נפשות מהדדי לעבני דרישה חקירה מדכתב משפט אחד ומיהו ד"ה אית משפט אחד' עירוב פרישות לרמי בר חמא חליבא ורבי אבהו ולרבי יוחנן דאית להו משפט אחד אפי' להשוות דיני ממונות אהדידי אלא איצטרך היטב מטעם דלקמן דליתביניהו חקירה בידא וא"ת אכתי לעבני מומחין מיהא נילף דיני ממונות מדיני נפשות לעבני דרישה חקירה ו"ל מדכתב רחמנא מומחין גבי גילות ש"מ דלגבי הכי לא ילפינן דיני ממונות מדיני נפשות אבל קשה למאן דאית ליה עירוב פרישות מומחין דכתב רחמנא דיני ממונות למ"ל ושמן לעבני מומחין אין ללמוד דיני ממונות מומחין נפשות כיון דסני בשלשה רצ"ע כל הך מילי דחשיב לקמן בפ' אחד דיני ממונות (דף לב.) מה בין דיני ממונות לדיני נפשות ואנאי לא משווין להו ממשפט אחד יהיה לכם: * קסבר עירוב פרישות כתוב כאן אי לביעי נמי מומחין. מפרש בהגול קמא (ב"ק דף קז.)

ליבעי

נמי מומחין. בעי דמשמע הכא דמשמע חקירות הדישות מדכתב אלהים וברק המגרש (גיטין דף פח) מנעט להו מדכתיב לפנייהם ולא לפני גוים ולא לפני הדיעות ו"ל דהתם ממשעטין מלפניהם משום דלפניהם קאי אאלהים דהכא כלומר לפני היינין המפרשיש במקום אחר ומיהו גישין (שם) פירש בקונטרס משום דקאי אשבעים זקנים הכותבים בסוף פרישת משפטם ע"כ עמו לר"י כו' שחן מהירושלמי ונראה לפי דגויטין לעבני מילי דכפיה איירי דאהכי מיייתי לה דאביי אשכח לרבי יוסף דהוה יתיב וקא מעשה גניטין אמר ליה והאנן הדישות אנן אבל אלהים לאו אמילי דעשו מירי אלא בדין בעלמא אחר דמשמע ליה מילי דדינין מלפניהם משום דהדישין לקמן (דף ז.)

מאש תשים אלו חיל העשירי שדיך ברוך שמוה

שאמר

ואין בית דין שקול מוספין עליהם עוד אהר, הרי כאן עשרים ושלושה. וכמה יהא בעיר ותהא ראיה לסנהדרין, מאה ועשרים. רבי נחמיה אומר, מאתים ושלושים, כנגד שרי עשרות: **גמרא** אמר גזילות וחבלות לאו דיני ממונות ניהו? אמר רבי אבהו, 'מה הן' קתני, מה הן דיני ממונות גזילות וחבלות, אכל תודאות ותלואות לא. וצריכא, דאי תנא 'דיני ממונות', הנה אמנא דאפילו תודאות ותלואות, תנא גזילות וחבלות. ואי תנא 'גזילות וחבלות' ולא קתני 'דיני ממונות', הנה אמנא, הוא הדין דאפילו תודאות ותלואות, והאי קתני 'גזילות וחבלות' משום דעיקר שלשה דכתיבי, בגזילות וחבלות כתיבי. גזילות, דכתיבי ונקבר פעל הבית אל האלהים'. חבלות, מה לי חבל בגופו מה לי חבל בממונו. תנא מה הן דיני ממונות, גזילות וחבלות, אכל תודאות ותלואות לא. ויבא, אולימא דלא בעינן שלשה, והאמר רבי אבהו שנים שדנו דיני ממונות דקברי הפל אין דיניהם עירוב פרישות פתוב פאן, ליבעי נמי מומחין. ואי קסבר אין עירוב פרישות פתוב פאן, שלשה למה לי. לעולם קסבר עירוב פרישות פתוב פאן, וידון הוא דליבעי נמי מומחין, והאי דלא בעינן מומחין, משום דרבי חנינא, דאמר רבי חנינא, דבר תורה אהר, דיני ממונות ואהר דיני נפשות בריישה ובחקירה,

שאמר

ואין בית דין שקול. אין עושין ב"ד זוגות שאם יחלקו לחצאין הוי ליה פלגא ופלגא ולא משכחת לה הטייתך לטובה ע"פ אחד הלכך מוסיפין עליון עוד אחד ובגמרא (דף זי.) פריך כיון דאין ב"ד שקול ומארת עשרים עשרים הטייה לרעה על פי שנים לא משכחת לה: **מאה ועשרים.** בוגר (שם) מפרש ששה מ' מאתים ושלושים. והיינו כ"ג עשריות שהיא כל אחד מביט דין שר של עשרה דבדיר מעשרה לא אשכחן שררה: נמי' מה צ"ח קתני. האי גזילות וחבלות פירושא דדיני ממונות הוא דלא תימא כל דיני ממונות במשמע ולמעטי הלואות והודאות שחן באין על גמילות חסדים ואיכא נעילת דלת בפני ליון כדאמרין לקמן הלכך מעטיניהו ולקמן מפרש ממאי מעטיניה: הודאות ותלואות. שניחן על עסקי מלוה ון הודאות שבא לון בעדי הודאה שמיבא עדים שאומרים בפנינו הודה לו הלואת שבא לון בעדי הודאה שמעידן בפנינו הלוחו והלה כופר בשתיחן וכו' האי לישנא טובא איכא ברוך מכלילתא הודאה אחר הודאה הודאה אחר הודאה מעטרפן פברא ג' (לקמן דף ל.) גבי עדים וזממן ואית דמפרשי הודאות שמודה במקצת הלואות שכופר הכל וראשון עיקר דמכר שניחן על עסקי מלוה הם כדאוקימא מעטרפן לקמן משום נעילת דלת בפני ליון מאי שנא דהא קרי הלואה הוא לא קרי הלואה הודאות ובכפירות איבעי ליה למתני: תנא גזילות וחבלות (לפרש). ונקבר בעל הנתא א' האלהים. מדכתב בפרשה אלהים ג' וימי נפקא לן דבעינן שלשה שאלו קרא כתיב בשומר חנם וזה טוענו שלשה לן בפקדונו הדינו גזילות: מה לי חבל בממונו. משמע שנאמר שלשה בחובל בממונו אף חובל בגופו בכלל הלכך ברא נמי כתיב ביה ואי לא תנא דיני ממונות הוה אמנא הנך משום בדגווייהו כתב טעם ליה ולעולם הוא הדין לדיני מלוה להכי תנא דיני ממונות ותנא

ומה ון דיני ממונות גזילות וחבלות למעטי הודאות הלואות דאם כן דכולן במשמע כיון דתנא דיני ממונות נישתוק: ולפאי. הלכתא שפיריהו תנא לדיני מלוה למעוטיניהו מאי רבי. הכל. לקמן (דף טז.) קאי דפליגי בפשרה ואשמעינן ר' אבהו דבדין כולוהו מודו דבעינן ג': סמוכין ונטלו רשות מנשיא לדון כדאמרין לקמן בפירקין (דף ה.). ופאי קסבר. ברא דידן דמעטיניה: אי קסבר עירוב פרישות כתיב כאן. דאיכא למאן דאמר בהגול קמא (ב"ק דף קז.) שדפרשיות החבובות באלה המשפטים אחרות וכן שיש יאמר כתוב פרישה זו שאינו יכול לעמוד בלא מלא מפרשה אחרת וכן היה יבול זה הלעני פניו נגדו ולומר לא הלייתני הלכך אפי' שבעה לא בעי אבל בפיקדון דליכא גמילות חסדים מעיז פניו וכופר הכל ובעי שבעה והאי תנא דמנתיחן אי סבירא ליה נמי דהאי יאמר כי הוא זה בהלואה משתעי הרי נאמר אלהים בראי קרא דמשמע מומחין שחן שררה ורבותו כמתורגמין. ואי תתין הודאה לפרעה (שם) לישן לרבות ולביעי מומחין: ואי קסבר. דהאי קרא לאו בהלואה משתעי: שלשה מנלי. בהלואה ממלאתא אלהים נפקא לן לקמן (דף ג.) אלהים בהלואה לא כתיבי: משום דר' חנינא. ותקנתא דרבנן הוא: בריישה וחקירה. צריך לבדוק את העדים באיזה יום באיו שעת הלחה:

שנאמר

שנאמר

שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ממונות כנפשות וכין דכתיב דרישה וחקירה בדניי נפשות דכתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת הוא הדין לדניי ממונות: **שלא תנעול דלת.** משמעו מהלכות שמוא יכפור העדים יטעו ולא תהא עדותן מכונת ופיסדי והכא נמי שמוא לא ימצא אשמה לכופר לוקי: **אלא מעתה טעו.** הדיעות בדניי

שנאמר משפט אחד וגו'. ואם תאמר ת"ל דעיקר דרישה וחקירה בעידם וזוממין כתיב בפרשת שופטים בדניי ממונות ודניי נפשות וי"ל דמכל מקום לא היה מערכינן דרישה וחקירה בשאר דיני ממונות אלא דווקא בעידם וזוממין לא אה דכתיב משפט אחד: **שלא** תנעול דלת בפני כוון כו'. גזילות וחבלות וכתובת אשה וירושות ומנות כבולוהו נמי לא בעינן דרישה וחקירה

שנאמר מ'שפט אחד יהיה לכם. ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה, כפי שלא תנעול דלת בפני לווין. אלא מעתה, טעו לא ישלמו. כל שפך, אתה נועל דלת בפני לווין. אי הכי תרמי קתני, דיני ממונות, בשלשה הדימויות. גזילות וחבלות בשלשה ממוחין. ועוד, שלשה שלשה למה ליה? אלא אמר רבא, תרמי קתני, משום דרבי חנינא. רב אחא בריה דרב איקא, מ'דאורייתא חד נמי יושבי, שנאמר ב'צדק תשפוט עמימד', אלא משום יושבי קרנות. אמו בתלתא מי לא הוו יושבי קרנות? אי אפשר דלית בהו חד דגמרי. אלא מעתה, טעו לא ישלמו. כל שפך דנפשי וישיבי קרנות. מאי איקא בין רבא לרב אחא אהא בריה דרב איקא, איקא בינייהו דאמר שמואל, שנים שדנו דיניהו דין אלא שנקראו 'בית דין הצדק', לרבא לית ליה דשמואל, לרב אחא בריה דרב איקא אית ליה דשמואל: גוק ונצי גוק וכו': גוק היינו חבלות? משום דקא בעי למיתנא חצי גוק, תני נמי גוק שלם. חצי גוק נמי היינו חבלות? תנא ממונא וקתני קנסא. הניחא למאן דאמר פלגא ניוקא קנסא, אלא למאן דאמר פלגא ניוקא ממונא, מאי איקא למימרי? אלא, אידי דקא בעי למיתנא תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמישה דממונ

נחתי הוו להו כממונא וכל המוחה לביד' אם טעה פטור מלשלם כדלקמן בלתי דיני ממונות דף כ"ג. הא שאינו כממונא חייב כל שכן שאהא נועל דלת. דסבר דלמא טעו בי דינא ופטרי ליה ומפסידנא: אי הכי. דבהדוהא והלואות שלשה בעינן למא ליה לרבי אבהו לאוקומה למתניתין במה דן קתני: תרתי קתני. מצי למימר דיני ממונות הדיני הודאת והלואות בשלשה כל דהו וגזילות חבלות בג' ומשום דחלוקין בדיניהו לא כללינהו בזה ככלא: ועוד. אי חדא קתני למא לי למיתני תרי זמני שלשה הכי אביעי למיתני דיני ממונות שוק וגזילות חבלות בג' תרתי קתני. ודאי ג' בעינן דעירוב פרישות כתיב כא ומיהו בהדידותו סגי משום דרבי חנינא והכי קאמר דיני ממונות הדיני הודאות והלואות בשלשה הדיעות וגזילות חבלות בשלשה ממוחין: מדאורייתא חד נמי כשר. בהודאה והלואה דכתיב תשפט לשון חיד ואין עירוב פרישות כאן ומתניתין ודאי תרתי קתני כדאמרן ומיהו שלשה בהודאות והלואות לאו מדאורייתא אלא מדרבנן: גיורא משום יושבי קרנות. תגרין שאין בקיאין בטיב דינן ויזכה את החייב ויחייב את הוכאי: דגמרי. משמע מחכימין ומדיינין חלוטין דין מלוה: מעו לא ישלמו. לא ברשות נחתי אפי' מדאורייתא: כל שכן דנפשי יושבי קרנות דלא איכפת להו למיגמרי: לרבא. דאמר מדאורייתא תלמא בעינן לית ליה דשמואל דאמר דנייהו דין: בית דין הצדק. שעברו על תקנת דבריהם: היינו גוק ומאי קרי חבלות האז נא אחד כדמחשה בדבריהם: חבלות הוא וליהני חבלות ולא בעי גוק: חצי נמי היינו חבלות. דשור תם שחבל אינו משלם אלא חצי גוק וכין דתנא חבלות אף חצי גוק במשעמי: חבלות הוא דאפתייה לרמי'. חצי גוק קנסא הוא דסתם שוריים אינם נקנסים אלא היה לבעלים לשמרו כל זמן שלא הועד ולא בעי לשלומי מידי אלא קנסא הוא דקסברי תרנמא כדי שירבה בשמירת השומר: פלגא ניוקא ממונא. בפרק ארבעה אבות (ב"ק דף טו). פליגי בה דקסבר סתם שוריים ננתיים הם ומדינא כולוהו בעי לשלומי הדיה ליה למיטרייה ורנמנא הוא דחט

עליה. **ומדאורייתא** חד נמי כשר. פירש בקונטרס דקסבר אין עירוב פרישות כתיב כאן וקשה דאיכ' בעדק תשפוט למא לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרישות קאמר: **אי** אפשר דלית בהו חד דגמרי. ומאן דלא גמרי פסול לדינא כדמחבא בזה בורר (לקמן דף כג). ותנן זה פוסל דיינו של זה ופרוך בגמרא כל כמניה פסילי לדיינים ומשני בערבאות דסוריא ופירש שם בקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפליגי רבא ואמרי אימתי בזמן שמביא עליהם ראייה שהם קרובים או פסולים הם לאו הכי אלא הכי היינו דווקא בערבאות ותננו לחיות לדיינים: **שש** יושבי קרנות. שם באן פירך מבה זה כיון דחיישת ליושבי קרנות ואלו לא פסולו כדי שלא יתרחקו ותנו דגמרי ואי אפשר דלכא חד דגמרי ומשני כ"ש דנפשי לכן ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם. **לרבא** לית ליה דשמואל. בה"ג פוסק בשמואל אע"ג דרבא פליג עליה משום דרב נתמן קאי כותריה לקמן (דף ה). והא דאמר בפיר' ב' דכתובות דף כב. (ושם) ג' וי' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מן הדילמא רבנן דבי רב אישי בשמואל סבירא להו דמשמע דאין הלכה בשמואל ה"פ בשמואל בעלמא סבירא להו בקיום ובהו אין הלכה כמותם דאפילו רב נתמן דקאי בשמואל דשנים שדנו דיניהם דין מודה דקיום שטרות בג' כדאמר בחוקת הבתים (ב"ב דף מ). (ושם) וכן זה דאמר בזה בורר (לקמן דף ל). (ושם) גבי אירוחא ודילמא רבנן דבי רב אישי בשמואל סבירא להו דהם בג' ה"פ בשמואל בעלמא סבירא להו באודיאת וכתבו בהודאה בפני שנים בלא קנין ובהו אין הלכה כמותו כדאמר התם בפני שנים וקנו מיידו כותבין ובפני שלשה כותבין ואפילו לא קנו מיידו וכדמפרש התם דקביע דוכתא ושלוה זוממין ליה **גוק** היינו חבלות. לאו בשור שהיוק שור קאמר דהא איתא בהחובל (ב"ק דף פד) (ושם) דגוביין אותו בבבל ולא בעי ממוחין אלא בשור שהיוק אדם הוא דקאמר משום דקביע למיתני ח"י דלא רבנן דקאמר (שם ל). אף הם שחבל באדם משלם כמותו ר"ש ומיהו נראה דאפילו כ"ש בעין קא בשור דאית שור דהא מסיק בהחובל (שם דף

עבדינא שליחותיהו וא"ת והיאך היו דנין דיני גזילות ובאיהו נשך (ב"מ דף טא) היאך היו דנין דיני ריבית לא אמרינן ריש הגול קמא (דף צד) הגולנים ומליי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהם וי"ל דהא אמרינן בריבית גמרי רבי נשנית משנה זו ומפרש תרינו תם דווקא בימי ולא לפניו ולאחריו משום עובדא דהתם ולכ"י לא פירך התם מכמה משניות אלא במרייתות ששאנן רבי לרבי חייא: **אלא** מעתה טעו לא ישלמו. פירש בקונטרס כיון דברשות קא עבדי הוי שאינו ממוחה כממוחה ולשון כ"ש שאהא נועל בו' אין מתיישב דלא ה"ל למימר כ"ש אלא ה"ל למימר אלא כ"ש אלא משמע מלשון כ"ש דמבט געילת דלת הוה פירך ה"פ כיון דחיישת לנעילת דלת הוה לן למימר טעו לא ישלמו די מחייבת להו לשלם אל יתרוצו להתעמת בדין ואם תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אאיכ' נטל ונתן ביד כדאמר באחד דיני ממונות (לקמן דף לג). ויש לומר דפרך למאן דמחייב בלא נטל ונתן: **ועוד** שלשה שלשה למא לי. איכא דוכתי דדייק הכי ואיכא דוכתי דלא דייק: **ומדאורייתא** חד נמי כשר. פירש בקונטרס דקסבר אין עירוב פרישות כתיב כאן וקשה דאיכ' בעדק תשפוט למא לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרישות קאמר: **אי** אפשר דלית בהו חד דגמרי. ומאן דלא גמרי פסול לדינא כדמחבא בזה בורר (לקמן דף כג). ותנן זה פוסל דיינו של זה ופרוך בגמרא כל כמניה פסילי לדיינים ומשני בערבאות דסוריא ופירש שם בקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפליגי רבא ואמרי אימתי בזמן שמביא עליהם ראייה שהם קרובים או פסולים הם לאו הכי אלא הכי היינו דווקא בערבאות ותננו לחיות לדיינים: **שש** יושבי קרנות. שם באן פירך מבה זה כיון דחיישת ליושבי קרנות ואלו לא פסולו כדי שלא יתרחקו ותנו דגמרי ואי אפשר דלכא חד דגמרי ומשני כ"ש דנפשי לכן ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם. **לרבא** לית ליה דשמואל. בה"ג פוסק בשמואל אע"ג דרבא פליג עליה משום דרב נתמן קאי כותריה לקמן (דף ה). והא דאמר בפיר' ב' דכתובות דף כב. (ושם) ג' וי' שישבו לקיים את השטר ומת אחד מן הדילמא רבנן דבי רב אישי בשמואל סבירא להו דמשמע דאין הלכה בשמואל ה"פ בשמואל בעלמא סבירא להו בקיום ובהו אין הלכה כמותם דאפילו רב נתמן דקאי בשמואל דשנים שדנו דיניהם דין מודה דקיום שטרות בג' כדאמר בחוקת הבתים (ב"ב דף מ). (ושם) וכן זה דאמר בזה בורר (לקמן דף ל). (ושם) גבי אירוחא ודילמא רבנן דבי רב אישי בשמואל סבירא להו דהם בג' ה"פ בשמואל בעלמא סבירא להו באודיאת וכתבו בהודאה בפני שנים בלא קנין ובהו אין הלכה כמותו כדאמר התם בפני שנים וקנו מיידו כותבין ובפני שלשה כותבין ואפילו לא קנו מיידו וכדמפרש התם דקביע דוכתא ושלוה זוממין ליה **גוק** היינו חבלות. לאו בשור שהיוק שור קאמר דהא איתא בהחובל (ב"ק דף פד) (ושם) דגוביין אותו בבבל ולא בעי ממוחין אלא בשור שהיוק אדם הוא דקאמר משום דקביע למיתני ח"י דלא רבנן דקאמר (שם ל). אף הם שחבל באדם משלם כמותו ר"ש ומיהו נראה דאפילו כ"ש בעין קא בשור דאית שור דהא מסיק בהחובל (שם דף

אין

יש אם למקרא. בתר קרייה אולתין דדייא עיקר: הא דאמרן. ירשעון קרינן: אקרא אני. ויכולני לקרות וטמאה בשעיים בנדרתה (ויקרא יב) דהא לא כתיב שבועיים מלא: מלא כוכב. שבעת ימים: ויחרה. שלשים ושלשת ימים: ויטמא בנקבה. לשבועיים: ויחרה. ששים יום וששת ימים: בפללים. וטמאה דיוולדת זכר שבעה הלכך דנקבה שבעיית: כל הניתנין. עולה ושלמים ואשם

הטעונין שתי מנות וחד' שנתנן במתנה 1
 אחת: כיפר. דכתיב וחס ד'קרבן יספק שפיכה 2
 אחת בשמנו: קרבנות קרנות קרנות. ויקרא ד) 3
 בחטאת של מזהב החיצון כתיב בשעיר 4
 דנשיא כתיב קרנת חסר ונכבשה דייחיד כתיב 5
 (שם) קרנות מלא ובשעיר' דייחיד כתיב (שם) 6
 קרנת חסר אבל הך דפר בתן מלכות ויהלכל 7
 דבר במזבח הפנימי כתיב (שם) והתם כולוהו 8
 מרוד דמתנה אחת מבעב בתן וביש אזלי 9
 בתר קרייה: ואימא. אכל כולוהו למזבח 10
 דהא קרנות: צריכי למכתב מתיבתא ועיבז 11
 דחדא מנא להו אימא אע"פ שלא נתן כלום 12
 כיפר: כבדי. בלא כלום: שתיים. דפנות של 13
 סוכה: כהלכתן. שלימות: אפילו טפה. ברום 14
 ו' חתולים: למסורת. שנוטרה מתיבתא לכתוב 15
 חסירה: אחאי הלכתא. דאמרנין התם 16
 מתיבות הלמ"מ ומקומינהו לה לדיקע לדופן 17
 אחת: נפשות. היינו דם ארבעי נפש: 18
 רביעית: היא שיעור חיותו של אדם ובלא"ה 19
 לא אקרא מת עד שיהא בו שיעור מיתה: 20
 שתי נפשות. משמע כ"א וכתב מת כדי 21
 מיתה היינו רביעית: ורבנן פליגי עליה ואמרן 22
 עד שיהא השיעור מנאדם אחד דנפש חסר 23
 כתיב: כחלל אמו. יכול בחלב אמו אבל 24
 בחלב מותר לבלש: 25
 אמרת

וּרְבִנְיָן, וְיִרְשְׁעוֹן כְּתִיב. אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַ [יֹאסֵף] 1
 אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, רַבִּי, וְרַבִּי יְהוֹדָה בְּן רוּעִין, וְבֵית 2
 שְׂמַאי, וְרַבִּי שְׁמַעוֹן, וְרַבִּי עֲקִיבָא, פּוֹלְהוּ סְבִירָא לְהוּ, 3
 יֵשׁ אִם לְמַקְרָא. רַבִּי, הָא דְאָמְרִין. וְרַבִּי יְהוֹדָה בְּן 4
 רוּעִין, דְּתַנְיָא שְׂאֵלֹו תַּלְמוּדִים אֶת רַבִּי יְהוֹדָה בְּן 5
 רוּעִין, אָקְרָא אֵינִי 'שְׁבָעִים' כִּיכֹל וְיִלְדַת נִקְבָּה, 6
 מְנַאָה שְׂבָעִים? אָמַר לָהּ, וְהָא וְיִלְדַת וְיִטְמָא 7
 וְיִטְרַה בְּנִקְבָּה. מַה שְׂמִטְפַּרְהוּ בְּזִכְרָא, בְּנִקְבָּה פְּלִילִים, אִף 8
 שְׂמִטְמָא בְּזִכְרָא, בְּנִקְבָּה פְּלִילִים. לְאַחַר שִׁנְיָאָן, יֵצֵא 9
 וּמְחִירֹו אַחֲרֵיהֶם. אָמַר לָהּ, אִי אַתְּם זְקִיקִים לְכֹךְ, 10
 'שְׁבָעִים' קְרִינוּ וְיֵשׁ אִם לְמַקְרָא. בֵּית שְׂמַאי, דְּתַנְיָ 11
 בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, כֹּל הַנִּתְיָנוּן עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן 12
 שְׁתַּנְּנָן בְּמִתְנָה אַחַת כִּיפֵר, (שְׂנַאֲמַר יְרֵם זְבִיחֶיךָ 13
 יִשְׁפֹּר), וּבְחַטָּאת שְׁתֵּי מִתְנֹות. וְבֵית הַלַּל אוֹמְרִים, אִף 14
 בְּחַטָּאת שְׁתַּנְּנָן בְּמִתְנָה אַחַת כִּיפֵר. וְאָמַר רַב הוֹנָא 15
 מֵאִי טַעְמָא דְּבֵית שְׂמַאי, 'קְרַנְתוּ', 'קְרַנְתוּ', 'קְרַנְתוּ', 16
 הָרִי כָּאֵן שֵׁשׁ, אַרְבַּע לְמַצֵּוָה וְשְׁתַּיִם לְעֵקֵב. וְבֵית 17
 הַלַּל אוֹמְרִים, 'קְרַנְתוּ' 'קְרַנְתוּ' 'קְרַנְתוּ' הָרִי כָּאֵן אַרְבַּע, 18
 שְׁלֹשָׁה לְמַצֵּוָה וְאַחַת לְעֵקֵב. וְאִימָא פּוֹלְהוּ לְמַצֵּוָה? 19
 פְּפָרְהָ בְּבִרֵי לֹא אֲשַׁכְּחִין. רַבִּי שְׁמַעוֹן, דְּתַנְיָ שְׁתַּיִם 20
 בְּהַלְכָתָן וְשְׁלִישִׁית אֶפִּילוּ טַפְסָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמַר, 21

ורבנן ירשעון כתיב. וישכבן כתיב דפרק במה בהמה (שבת דף נה) אפי' רבי מודה משום דקרא מוכח דפנתס לא טמא שייחוס התבוב: כוללו סבירא להו יש אם למקרא. הא דלא חשיב הכא רבי יוחנן בן ברוקא דמסכת סוכה פרק לולב וערבה (דף מה) דאמר חזיות של דקל הווי מביאין ומפרש בגמרא מוכח דכתיב פנות אחד ללולב ואחת (לערבה) למזבח ורבנן מפרשי פנות כתיב משום דרבי לוי מפרש התם טעמא אחרינא ונראה דרוקא הכא שמקרא ומסורת מנחשי אתודדי אית להו יש אם למקרא אבל היכא דלא מנחשו אהדידי דרשי תרווייהו דהא רבי רובי מקיבא ור' שמעון דסברי הכא יש אם למקרא מדייבין ברם ספק אבל (כריתות דף יז) ובפרק דם חושעיה (שם דף כב) מנחביה ארת ספק של חלב ספק של שומן אשמ תלוי משום דמצות כתיב אלא היינו משום דקרא ומסורת דהתם לא מנחשי אתודדי ואפשר לקיים שניהם כגבא המקרא דמצות קרינן לחיבי אשני מצות דהיינו ב' תחיות והמסורת ב' אחיבי על כל מצוה אחת ובפרק כל שעה (ספרי' דף לו. ושם) נמי דרשי ר"ע גבי לחם עוני מקרא ומסורת אמר כלשם שולוב אחד כר' ומפרש בגמרא לולב אחד משום דכתיב פנת וכן רש"י דרשי בפ' קדושין (דף יח) גבי בגדו דלא מקרא ומסורת ומקדו קשת נמי וקמאי ללא דרשי התם אלא מקרא לחוד וקמאי ללא דרשי התם תרווייהו כמו גבי לחם עוני ועיק' דמסקינן בפרק קמא דסוכה (דף ו) ללולב ליטנא דכ"ע רבי שמעון ורבנן יש אם למסורת ובפרק ביצד עזיקן (פסחים דף פז) א"ב בבית אחד איכל סקבר יש אם למקרא ועיק' דפ'ק דסוכה (ד' טז) פסלינן לכ"ע סוכה אחת וסוכה מתיבתא בסכת ולא תחתנין יש אם למקרא:

אמר רבי שמעון. ד"מ לשינוי כדמשני בפ' ב"ש (ובזכ"ו ד' לה) משום דכתיב בנדרתה פירוש כן יש לו חוסיק פשוט. ע"י ימי שבע טומאה זוכר: מה ששטירה זוכר. ה"מ למימר מה זוכר ימי טהרה מרובים על ימי טומאה אף בנקבה ימי טהרה מרובים על ימי טומאה: כל הניתנין על המזבח החיצון שנתן במתנה אחת כיפר. ובזבח בריש יש (דף לה) נתיא מניין לניתנין על מזבח החיצון שנתן במתנה אחת כיפר תלמוד לומר דם ובזבח ישר פ' ונראה דרך דרשה אחת איתא אגבא דבית

שאלו שהלכתן ורביעית אפילו טפה. במאי קמפליגי? רבנן סברי, יש אם למסורת, ורבי שמעון סבר, יש אם למקרא. רבנן סברי, יש אם למסורת 'בספת' 'בספת' 'בספוח' הרי כאן ארבע, דל חד קרא לגופיה, פשו להו תלה, אתאי הלכתא גרעמא לשלישית, ואוקומתא אטפח. ורבי שמעון סבר, 'בספוחות בספוחות', הרי כאן שש, דל חד קרא לגופיה, פשו להו ארבע, אתאי הלכתא גרעמא לרביעית, ואוקמיה אטפח. רבי עקיבא, דתניא רבי עקיבא אומר, מניין לרביעית דם שניאה משני מתיים ששטמא באהל, שגאמר על כל נפשות מת לא בא, שתי נפשות ושיעור אחד. ורבנן, 'נפשת' כתיב. מתקוף לה רב אחא בר יעקב, מי איתא דלית ליה יש אם למקרא, והתניא 'בחלב אמו' יכול 'בחלב' אמרת

שמאי דלבי' לא צריך קרא דלא עדיפי מחטאת וכן משמע התם בסוף הוסיא דקאמר דלהנך תנאי דמפקי האי דם ובזכי יספק לדרשה אחרינא כל הניתנין על המזבח החיצון שנתנו במתנה אחת כיפר מנא להו ומשני סברי להו בבית הלל דאמרן אף טחאת שנתנו במתנה אחת כיפר וליפי כולוהו מחטאת ותימה למי' קרא דמהו תיתי ומעביב הא אפילו לב"ש לא ילפי מחטאת דאיכא למיפקר שכן טחאת וד' קרנות ועוד דמשמע התם דאפילו לבי' ה"א דמעביב אי לאו דילפי מחטאת ונראה לפרש דהיינו טעמא משום דמתנתו של קרנות נפקא לך בפרק איתרו מקומן (שם דף גג) מתיבתא סביב הוה השבינא כולה במתנה אחת אי' משום דכתיב סביב טובא ושינה הכותב לעכב לכיזי איצטרך קרא בין לב"ש בין לבי' עכב. א"ה וית' ליה למימר של לעכב דכי לא כתיב נמי אלא ד' הוה ידעינא אחת לעכב דכפרה בכדי ללא אשכחן כדאמרן בית הלל ואבתי מייחתי ריהו לרבות שניה ור' לבי' עכב. לית ליה תיחא סברא אי' סקברי ר'א סקברי ר'א דאיכא שפיכות דמים למה לא פתרי בהווי טומא: לרביעית דם כ"ו. תמימה למי' קרא לרובי א"ה משני וצאי זתיים מב' מתיים ששטמא ובפרק בהמה המקשה (חולין דף עב) נמי דבעי רבי ישמעאל קרא לרביעית דם הבא מן המת ששטמא למה לי קרא תיפוק ליה מידי דהוה אבשר המת דדם חשוב כבשר דמיטה בהמוציא יין (שבת דף עז. ושם) ובהמנות והנסכים (מנחות דף קר. ושם) גבי דם נבלה דשטמא כרביעית הואיל וכולל לקרש ולעמוד על כותח שטמא מידי דהוה אבשר דמיטה בהמוציא מת אחי' שבע עמזו לא היה טמא אי לאו משום דמקומן נעשה צולק כדאמר במסכת נדה בפרק דם הנדה (דף נה). דבעי אי' גזוה מחילקי הלכך דם בין דוגע מחילקי אי רב דרבי קרא דמיטה ודא דנקט מניין לרביעית דם הבא משני מתיים שטמא לוא משום שידיה פשוט לו במת אלא דהא קרא דאי במת אחד היה טמא היה' בשיני מתיים אי ליכא מיעוטא דהא תנן בפרק קדשי מובה (ובזכ"ו דף יז. ושם) כל שטומאתו ושיעורו שוה מצטרפין זה עם זה והא דמטהרי רבנן דפליגי ארעי' משום דמיעוטי קרא כדאמרן נפשת כתיב ודא דאיצטרך קרא ברם דחסיך בפרק קדשי מובה (שם) אע"ג דחשיב כבשר מכל מקום איצטרך ליה צלול דמיעוטא כבעדשה אף על גב דכי מקריש מפשיית טובא ולחסיך וכן התם (שם) דם השרץ ושרשו מוצטרפין שיעורן שוה אבל דם נבלה ובושרה לא מכל מוכח בירושלמי בריש המוציא ים דאמר דם הנבלה טמא והתנן דם השרץ ובשר המוציא ואין לו כיצור בו ומידי קשת דכפר כ' שעה (פסחים דף קר. ושם) לא משני אקושיא דדם שטומאתו נבלה היא ודמה הוהיה כדמשני אקושיא דחלב וגידי משמע דדם לא חשיב כבשר לכך צ"ל שיש שום ריבוי דמריבין ביה דם נבלה ולבתר דמריבין מחסתר לאוקמי בריעית שיכול לקרש ולעמוד על כותח אבל קשה דאם כן דם שרץ נמי דאית ביה ריבויא נבעי מניה כל כך שיכול לקרש ולעמוד על כעשה: ורבנן נפשת כתיב. תימה דרבי ישמעאל סבר לקמן יש אם למסורת היינו רבנן דרשי נפשת ואם כן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב) דפליגי ר' ישמעאל ור"ע דרשי ר' ישמעאל הוגוע במת בנפש דרביעית דם טמא וקאמר ר"ע לטעמיה דאמר אף משני ימי

דיני חטאת וארבע קרנות. תימה הא אפי' פנים מפנים לא גמרינן בפרק ב"ש (ובחים דף לט) דבעי קרא לפר כחן משיה ולפר העלם דבר של ציבור ולשעירי ע"ז אף על גב דבדלוהו חטאת נינהו וכ"ש דלא אתו חיצונות מפנימיות ושמן כיון דאשכחן נשיא פליגי אלא התם משמעתי אפי' חיצונות מפנימיות:

לטמפת לטמפת לטוספות. תימה דלא כתבי ו'יו כן פ"א לתי"ז בכולהו וש'

מפרשים משום דמכתיב לטוספות ודוערין ו'ז דברש התיבה ודמכתיב סוף התיבה ודוערין כדאשכחן בפרק ב' דובחים (דף כה) ולקח מדם הדם דפ סוף מהפר קיבלנו וירוש' ש' נחולין (ב"ב דף קיא) דרשנין ונתתם את נחלתו לשאור נחלת שארו לו וקשה דבפרק הוהב (ב"מ דף נד) אמר גבי הקדש כתיב וספ חמישית אע"ג דכ"י שקלת לוי' ודיקף ושדתי ליה אמנשיית סוף סוף הוה ליה חמישית וליא נימא לשדתי כן יוד' לתי"ז הוה חמישית ומלוית משמעתי חתיבה איהו מוסיפין ומיזרו אשכחן בפרק באמוצי אלו (בבברות ד' מד) גבי מרוח אשר דתנן ר' חנינא בן אנטיגוס אמר שמראי חשוכין ופרש' בגמרא דגרועין ח' ממרוח ושדתין אשך ואל"ף דאשך שדתין אמרוח וקרי ביה מראו חשך ויברוש' איכא פלוגתא דר' אמי בשם ר' יוחנן אמר ונתנין לרדוש מחלתה הפרשה לוספה פירוש מתחלת התיבה לוספה ור' יוחנן בשם ר' רמיא אמר אפי' באמוצי חתיבה ור"ת מפרש דר"ז דולוטפת דריש הו"ג לטמפת לטמפת ולטוספת הרי כאן ד' ואע"ג דריש' לא רדש וי"ו וי"ו למיד דריש כדאמר' בהרעל (בימות דף עב) גבי הנותנה:

מא בכתפי שתיים. פי' בחיבה אחת רמז הכתוב ארבע בתיים בין שתי הלשונות כתפי ואפריקי ומכיון דאשכחן דאשכחן בתחתיבה לית לן לרבינו טפי א"כ הא דלא דרשנין כתיב טובא משום דלא מיצניו בתורה כתובים אלא בד' פרשיות וי"מ ולרבי עקיבא דל חד לגופיה ומשני טוספות דרש' ד' בתיים לכל לשון. פי' טוט ושיני ט"א וכל **כדרך** שבת אלמא פי' בקונטרס כדרך שבא לראותך כן אתה בא לראות לו מה הוא רואה אותך שלם אף אתה רואה אותו בשתי עיניך ולפי זה קאי יראך אקדוש כתיב הוא וקאי יראך אצורך ויאך הלשון משמע כן אלא תרווייהו משמע אצורך לכך מפרש ריבנו חם איפכא כדרך שזכורך בא לראות את פני השכינה שהקדוש ברוך הוא רואה בשתי עיניו כן וזכור רואה בשתי עיניו שלו וניחא השתא לשון בא דשכינה תמיד בבית המקדש: **דרך** בישול אסרה תורה. ובחלב אינו בישול אלא טיגון כדפרש' בשקטות והאי דקרי לצלי קורבן בישול בפרק כל בעות (פסחים דף מא ושם) שאני התם דכתיב ובשל מבושל מ"מ וי"מ דרך בישול אסרה תורה דבלא בישול שרי וע"י בישול אסור לאפוקי חלב דבלאו הכי אסור וקשה לפי זה דחלב ומתה אסרינן בחלב בפרק כל הבשר (חולין דף קי) ודף (קט) למ"ד אסור חלב דאסור וקאמר התם חלב ומתה אל צריכא קרא:

כולי' עלמא מודו דיש אם למקרא: **יראה כל** וזכור **כתיב**. וקרינא יר'אה תרווייהו דרשנין יר'אה כל וזכור שיראו פני השכינה יר'אה משמע שיתראו לפניו שהוא אף לראות וקשה ראייתך כדרך שהקב"ה בא לראותך כן בא לראות לו מה הוא רואה אותך כשהוא שלם שנאמר (דברים א') עיני ה' אלהיך בה מראשית אף אתה רואה אותו בשתי עיניך אלמא ע"ג דכי הדידי דרשנין מסורת וגבי חלב אמנו מאן דלידש' חלב אמנו בתר מסורת: **דרך** בישול. חלב צלול במים ואיכא בישול אבל חלב אינו בישול אלא טגון:

אמרת יש אם למקרא. ולכיא מאן דפליגי דאי פליגי בשר בחלב מנא לן דאסור ורשיעון אלהים אחרני. לבד מאלהים האמור למעלה בעינא תרתי ולמעלה דומיא דלמטה הרי ד': **היאך** והאי. ורשיעון אלהים האמור למעלה ואלהים האמור כאן ולעולם לשוק רבים משמע: **וכפר** ו**וכפר** נשיא ובשעויה ויחיד ובכבשה יחיד כתיב (ויקרא ד)

ומשמע דסיני בכפרה אחת כדמפרש: **כפרי** הדין. והוצרכו ליכתב כולן דאי לא הוה כתיבי הוה משמעתי מדינא דכתיבי (ויקרא ד) והוה שיכול לא גרסינן. והוא **הוא**. דלא למעבד למה לי לרבינו דבכפרה אחת סגי **נאמרו** דמיס. בהקדש למטה גבי חטאת העוף השמיעתי הוה כתיבי (ויקרא ד) והוה מדם החטאת על קיר המזבח: ו**נאמרו** דמיס למעלה. דחטאת הבמה: שנשנו **במנחה** אחת **כיפר**. דהא לא כתיב קרנות. לשון אחר נאמרו דמיס למטה מלטה מחוט הסיקרא בעולה ושלמיים ואשם ונאמר דמיס למעלה למעלה מחוט הסיקרא דהיינו חטאת הבמה דכתיבי בה קרנות (ויקרא ד) מה דמיס האמורין למטה שנתנו במנחה אחת כיפר דהא אפי' ב"ש מודו בשאר קרנות דכתיבי (דברים יב) ודם וזבחיך ישפך. לשון אחר למטה הפרשה חתונתה ויקרא באשמות כתיבי בשר אמוצי עקרי: **כפרי**. חטאת הפנימיות דפר כחן משיה והדעלם דבר הטעונין שבע הזיות על הפרכות ועל מזוב הוהב בתוך ברו מנחה אחת מקח מעכבת באיזהו ומקח (במיתום מז). ונפקא לן מקראי בתקומץ רבה (בבביות דף כז) ועשה כאשר עשה מה ת"ל לכפול בהזאות מלמד שאם חסר אתה מלך המונחת לא עשה כלום: **דיני** חטאת. ונאמרו בה קרנות מחטאות הפנימיות שזן חטאות ונאמרו בה (ויקרא ד) קרנות המזבח קטורת הסמים: ואל יזכיה זה. דם האשם שאינו חטאות ולא נאמרו בה קרנות אלא סביב וללשנא דחטאת העוף נמי אינו חטאת וארבע קרנות כתיבי אע"פ ששמך חטאות לא נאמרו בו קרנות וכולן שמעתייהו דחטאת העוף אל סלקא: **וה"ש** ורבנן. כולוהו יש אם למקרא סבירא להו וכי מדלית חד בסוכות לגופיה פשו להו ארבעה אבל רבנן סברי סככא בעי קרא פשו להו ג' פדנות וגרעתה הלכתא לשלשית ור"ש סבר סככא אלא בעי קרא דמקרא דלשליט לגופיה נפקא דהא אלא סככא אל מקרי' סוכה: **נפשות** דעלמא. ולעולם חדא משמע אלא הכי קאמר דלא אחת מעל נפשות מת שבעולם אלא יבא: בפרשת שמע וברשתה כי יביאך חתיב לטמפת חסר ל"ז אבל בפרשת ודיה אם שמוע כתיב לטוספות מלא הרי

כאן ד' בתיים לתפילין של ראש אבל של יד אינה אלא אחת: **כתפי**. שם מקום כשרוצים לומר שתיים אומר טט: ו**אפריקי**. נמי מקום וקורין לשתיים פת: **דשני קרא** **ממסורת**. באותיות הקריה יתירות על המסורת כמו לטוספות בסוכות קרנות דאיכא למימר מדשניו ודאי תרווייהו דרשנין: **אבל חלב** וחלב **דכי** הדידי ניהו. וקרינא יר'אה תרווייהו דרשנין יר'אה כל וזכור שיראו פני השכינה יר'אה משמע שיתראו לפניו שהוא אף לראות וקשה ראייתך כדרך שהקב"ה בא לראותך כן בא לראות לו מה הוא רואה אותך כשהוא שלם שנאמר (דברים א') עיני ה' אלהיך בה מראשית אף אתה רואה אותו בשתי עיניך אלמא ע"ג דכי הדידי דרשנין מסורת וגבי חלב אמנו מאן דלידש' חלב אמנו בתר מסורת: **דרך** בישול. חלב צלול במים ואיכא בישול אבל חלב אינו בישול אלא טגון:

לאחריו מותר. מה עבד לה ר' שמעון בן לקיש? פתר לה תשעה באב שחל להיות בשבת, ולית שמע מינה כלום.

ר' יצחק בן אלעזר, מן דתנה תשעה באב נפק, הנה מכריז, יפתחון ספרייא ומאן דבגעי (יספדא יספד) יספרא יספר.

בתיב (הושע ב) ויהשפתי כל משוששה חנה חדשה ושבתה וכל מועדה, דרומאי נהגין חנה, צפוראי נהגין חדשה, טיבריאי נהגין שבתה. חזרין רבנן דטיבריאי למינהוג ברבנן דציפורין.

ר' ירמיה בשם רבי הויה בר בא, בדין הויה שיהו מתענין בעשירי, שבו נשרף בית אלהינו. ולמה בתשיעי? שבו התחילה הפורענות. ותני כו, בשביעי נכנסו לתוכו, בשמיני היו מקרקרין בו, בתשיעי הציטו בו את האור, ובעשירי נשרף. רבי הושע בן לוי ציים תשיעי ועשירי. רבי אבון ציים תשיעי ועשירי. רבי לוי ציים תשיעי ולילי עשירי.

ר' בא בר זבדא בשם רבי חנינה, ביקש רבי

[דף כ"ז ע"א]

לעקור תשעה באב ולא הניחו לו. אמר לו רבי לעזר, עמוך הייתי ולא איתאמרת הכי, אלא ביקש רבי לעקור תשעה באב שחל להיות בשבת ולא הניחו לו. אמר, הואיל ונדחה ידחה, אמרו לו ידחה למחר. ובני לי התיא דתנינן תמן, רבי יוחנן בן ברוקה אומר, על שניהן הוא אומר (בראשית א) ויברך אותם אלהים ויאמר להם אלהים פרו ורבו וגו'. רבי לעזר בשם רבי חנינה, הלכה ברבי יוחנן בן ברוקה. אמר ליה רבי בא בר זבדא, עמוך הייתי ולא איתאמרת אלא אם היתה תובעת להינשא, הדין עמה. וקרא עליהון (קהלת ד) 'טובים השנים מן האחד'.

מהו ישנה יחלף. אין הנה יליף אכיל לימרא דקופד, ויכול פלגא. אין הנה יליף שתי קסט דחומר, ישנה פלגא. אמר רבי יוחנן, ובלבד עיקר סעודת תשעה באב. אמר רב הושעיה, ובלבד ממש שעות ולמעלן. אמר רבי יוסי תרתייהון לקולא. אבל סעודת תשעה באב ממש שעות ולמטון, אפילו עולה על שולחננו בסעודת שלמה מותר. אבל סעודת ממש שעות ולמעלן, אפילו עולה על שולחננו בסעודת שלמה בשעתו מותר.

תני, תשעה באב שחל להיות ערב שבת, וכן ערב תשעה באב שחל להיות בשבת, אפילו עולה על שולחננו בסעודת שלמה בשעתו מותר. רב, מן דהנה אכל כל צורפיה, הנה צבע פיסתיה בקיטמא,

ואמר זו היא עיקר סעודת תשעה באב, לקיים מה שנאמר (איכה ג) 'ויגרם בְּחָצִין שְׁנֵי הַכְּפִישָׁנִי בְּאָפֶר'.

יאות אמר רבי יהודה. מה טעמון דרבנן? עישו אותו כמי שמטו מוטל לפניו, אינו לא כופה את מיטתו, ולא ישן על גבי מיטה כפופה:

הלכה ז מתני' אמר רבן שמעון בן גמליאל לא היו ימים טובים לישראל בחמישה עשר באב וכיום הכפורים, שבהן בני ירושלים יוצאין בכלי לבן שאולים, שלא לבווש את מי שאין לו. כל הפלים טעונין טבילה. ובנות ירושלים יוצאות והולות בכרמים. ומה היו אומרות? בחור שא נא עיניך וראה מה אתה בורר לה. אל תתן עיניך בנוי, תן עיניך במשפחה.

וכן הוא אומר (שיר השירים ג) 'צאינה וראינה בנות ציון במקלך שלמה' וגו'. 'ביום חתונתו, זו מתן תורה, ו'ביום שמחת לבו' זה בניין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו:

גמרא ניהא ביום הכיפורים, שהוא פפרה על ישראל. בחמישה עשר באב למה? ר' יעקב בר אחא בשם ר' יסא, שבו זמן קיצה יפה לעצים, שכל עצים שחזו נקצצין בו, אינן עושין מאכלות. כהיא דתנינן תמן כל עץ שנמצא בו תולעת, פסול מעל גבי המזבחה. רב הויה בר אשי בשם רב, שבו התיר הושע בן אלה פרוסדיות שהושיב ירבעם בן נבט על הדרךים.

כהנא שאל לרב, כל הדא טיבותא רבתא עבד, וכתיב ביה (מלכים ב טז) 'עליו עלה שלמנאסר מלך אשור'! אמר ליה, על ידי ששטמ את הקולר מצוארו ותליין בצואר הרבים. לא אמר כל עמא יסקון, אלא מאן דבעי מיפוק ופוק.

רב שמואל בר רבי יצחק, ואמרין לה בשם ר' שמואל בר נחמן,

[דף כ"ז ע"ב]

שבו הותרו שבתים לבוא זה בזה. דכתיב (במדבר לו) 'ולא תשוב נחלה מבני ישראל ממוטה למוטה אחר, כי איש בנחלת אבותיו ידבקו בני ישראל'. וכתיב (שם) 'וכל בת יורשת נחלה ממוטות בני ישראל' וגו'. וכי איפשר לבת לירש שני ממוטות? תיפתר, שהיה אביה משבט אחד ואמה משבט אחר.

ורבנן אמרי, שבו הותר שבתו של בנימין לבוא בקהל. דכתיב (שופטים כא) 'ארור גותן אשה לבנימין. מקרא קראו וקירבוהו, מקרא קראו וקירבוהו. מקרא קראו וקירבוהו (בראשית מח) 'אפרים

ומנשה בראובן ושמועז יהיו לי'. מקרא קראו וריקוהו (שם לה) 'גוי וקהל גוים יהיה ממוך ומלכים מחלציה יצאו' ואדיין לא נולד בגימון.

ר' אבון אומר, שבו במל החפר. ואמר ר' לוי, בכל ערב תשעה באב היה משה מוציא כרוז בכל המנהגה, ואומר צאו לחפר, צאו לחפר. והיו יוצאים והופרין להן קברות וישנים, ובשחר היו עומדין ומוציאין עצמן חסירים חמשה עשר אלת ופרוטוטו. ובשנה האחרונה עשו כן ועמדו ומצאו עצמן שלימים. אמרו דילמא דמעינן בחושבנא, וכן בעשרה ובאחד עשר ובשנים עשר ובשלושה עשר ובארבעה עשר ובחמשה עשר. כיון דאשלים זיתרא, אמרו, דומה שביטל הקדוש ברוך הוא אותה הגזירה קשה מעלינו, ועמדו ועשו יום טוב:

כל הפלים מעינן טבילה, ובנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים: ר' ינאי בי ר' ישמעאל אמר, ואפילו נתונים בתיבה. נתונים בתיבה ואת אמר הכן? מתוך שאת עושה כן, הוא משאילן:

ומה היו אומרות? שא נא עיניך בחור וראה מה את בורר לך. אל תתן עיניך בגוי, תן עיניך במשפחה וכו': היתה בתו של מלך, שואלת מבתו של כהן גדול. בתו של כהן גדול, שואלת מבתו של מלך. כפאורות היו אומרות אל תתן עיניך בגוי, והנאות היו אומרות תן עיניך במשפחה.

וכן הוא אמר (שיר השירים ג) 'צאינה וראינה בנות ציון במקלך שלמה בעטרה שעושרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו'. 'ביום חתונתו', זו מתן תורה. 'וביום שמחת לבו', זה בגין בית המקדש שייבנה במהרה בימינו:

הדרן עלה פירק בשלושה פירקים וסליקא לה מסכת תענית

הדרן עלה מסכת תענית והדרן עלה, דעתן עלה מסכת תענית ודעתה עלה, לא נתנשי מנה מסכת תענית ולא התנשי מנה, לא בעלמא הדין ולא בעלמא דאתי: (ג' פעמים)

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתהא תורתך אמנותנו בעולם הזה, ותהא עמינו לעולם הבא.

הנינא בר פפא, רמי בר פפא, נחמן בר פפא, אחאי בר פפא, אבא מרי בר פפא, רבם בר פפא, רכיש בר פפא, סורקב בר פפא, אדא בר פפא, דרו בר פפא:

הערב נא יי אלהינו את דברי תורתך פנינו ובפיפיות עמך בית ישראל, ונהיה פלנו אנחנו וצאצאינו וצאצאי עמך בית ישראל פלנו יודעי שמה ולמדוי תורתך:

מאניי תחממי מצותך, כי לעולם היא לי: יהי לבי תמים בחקך, למען לא אבוש: לעולם לא אשפח פקודיך, כי גם הייתי: ברוך אתה יי למדני חקך: אמן אמן אמן סלה ועד:

תלמוד

מסכת תענית

ירושלמי

מוֹדִים אֲנַחְנוּ לְפָנֶיךָ יי אֱלֹהֵינוּ וְאֱלֹהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שִׁשְׁמֶטָה הִלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי בֵּית הַמִּדְרָשׁ, וְלֹא שִׁמֶטָה הִלְקֵנוּ מִיּוֹשְׁבֵי קְרִנּוֹת. שָׂאֵנוּ מִשְׁפִּימִים וְהֵם מִשְׁפִּימִים, אָנוּ מִשְׁפִּימִים לְדַבְרֵי תּוֹרָה וְהֵם מִשְׁפִּימִים לְדַבְרֵים בְּטָלִים. אָנוּ עֹמְלִים וְהֵם עֹמְלִים, אָנוּ עֹמְלִים וּמְקַבְּלִים שֶׁכֵּר וְהֵם עֹמְלִים וְאֵינָם מְקַבְּלִים שֶׁכֵּר. אָנוּ רְצִים וְהֵם רְצִים, אָנוּ רְצִים לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא, וְהֵם רְצִים לְבָאָר שְׁחֵת, שֶׁנֶּאֱמַר וְאַתָּה אֱלֹהִים תּוֹרִידֵם לְבָאָר שְׁחֵת, אֲנֹשֵׁי דְמִים וּמְרֻמָּה לֹא יִחַצּוּ יְמֵיהֶם, וְאֲנִי אֶבְטַח בְּךָ.

וְהֵי רְצִיוֹ מִלְפָּנֶיךָ יי אֱלֹהֵי, כְּשֵׁם שֶׁעֲזָרְתָּנִי לְסַיֵּם מִסְכַּת תְּעֵנִית, כּוּן תְּעֲזָרְנִי לְהִתְחִיל מִסְכַּתוֹת וּסְפָרִים אַחֲרֵים וּלְסַיֵּם, לְלַמּוֹד וּלְלַמֵּד לְשִׁמּוֹר וְלַעֲשׂוֹת וּלְקַיֵּם אֶת כָּל דְּבָרֵי תְלַמּוּד תּוֹרָתְךָ בְּאַהֲבָה.

וְזָכוֹת כָּל הַתְּנָאִים וְאֲמוּרָאִים וְתַלְמִידֵי חֻכְמִים, יַעֲמוּד לִי וְלִזְרָעִי, שֶׁלֹּא תִמּוּשׁ הַתּוֹרָה מִפִּי וּמִפִּי זָרְעִי וְזָרַע זָרְעִי עַד עוֹלָם. וְתַתְּקִים בִּי, בְּהַתְּהַלְכְּךָ תִּנְחָה אֶתְּךָ, בְּשֶׁכַּבְּךָ תִּשְׁמַר עֲלֶיךָ, וְהַקִּיצוֹת הִיא תְשׁוּבָתְךָ: מִי בִי יִרְבּוּ יְמֵיהֶם, וְיִוְסִיפוּ לָךְ שָׁנוֹת חַיִּים: אוֹרֶךְ יָמִים בְּיַמִּינָה, בְּשִׁמְאֻלָּה עֶשֶׂר וּבְבוּד: יי עֲזֵר לְעַמּוֹ יִתֵּן, יי יִבְרַךְ אֶת עַמּוֹ בְּשִׁלּוֹם:

מסכת שקלים

פרק ראשון

[דף א' ע"א]

הלכה א'

מתני' באחד באדר – משמיעין על השקלים ועל הכלאים. בתמישה עשר בו – קורין את המגילה בפרכים, ומתקנין את הדרכים, ואת הרחובות, ואת מקוות המים, ועושין כל צורכי הרבים, ומציינין את הקברות, ויוצאין אף על הכלאים.

גמרא ולמה באחד באדר? כדי שיביאו ישראל את שקליהן בעונתן.

ותיתרם תרומת הלשפה מן החדשה בזמנה באחד בניסן, ומר רבי שמואל בר רב יצחק: תרומת הלשפה – פתחלתה, דכתיב (שמות כ): **ויהי בחדש הראשון בשנה השנית באחד לחדש הוקם המשכן.** ותני עלה: ביום שהוקם המשכן, בו ביום נתרמה התרומה.

רבי טבי, רבי יאשיה בשם רבנא: נאמר כאן (במדבר כח, יד): **חדשי**, ונאמר לחלן (שמות יב): **חדשי**, מה **חדשי** שנאמר לחלן – אין מונין אלא בניסן, אף **חדשי** שנאמר כאן – אין מונין אלא בניסן.

אמר רבי יונה: שבק רבי טבי ראשה דמתניתא ואמר סופה? דל כן, כהדא דתני: **זאת עולת חדש בחדשו** (במדבר כח) יכול יהא תורם בכל חדש וחדש? תלמוד לומר: **בחדשו לחדשי (השנה)**, כהודש אחד הוא תורם לכל חדשי השנה.

יכול באיזה חדש שירצה? נאמר כאן: **חדשי**, ונאמר לחלן: **חדשי**, מה **חדשי** שנאמר לחלן – אין מונין אלא בניסן, אף **חדשי** שנאמר כאן – אין מונין אלא בניסן.

מהו 'משמיעין'? רב הונא אמר: מכריזין. הוה מה דאת אמר (דברי הימים ב, כד): **ויתנו קול ביהודה וברושלם.**

תמן תנינן: אין בין אדר הראשון לאדר השני, אלא מקרא מגילה, ומתנות לאכזוניים. רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: אף שימוע שקלים וכלאים ביניהם.

[דף א' ע"ב]

רבי חלבו ורב הונא רב בשם רבי חייא רבה: הפל יוצאין בארבעה עשר שהוא זמן קרייתתה.

אמר רבי יוסי: וְאֵאוּת! כְּלוּם אָמְרוּ: מִשְׁמִיעִין עַל הַשְּׁקָלִים, לֹא כְּדִי שֵׁיבִיאוּ יִשְׂרָאֵל אֶת שְׁקָלֵיהֶן בְּעוֹנָתָן?! אִם אֶת אָמֵר בְּאֶדְר רֵאשׁוֹן, עַד כְּדוֹן אֵית בְּשֵׁתָא שִׁיתִין יוֹמִין!
כְּלוּם אָמְרוּ: יוֹצֵאִין אֶף עַל הַכְּלָאִים, לֹא כְּדִי שֵׁיחִיו הַצְּמָחִין נִיכְרִין?! אִם אֶת אָמֵר בְּאֶדְר הֵרֵאשׁוֹן, עַד כְּדוֹן אֵינִין דְּקִיקִין.

רבי חזקיה שאל: מעתה, בני בכל משמיעין על השקלים מראשו של (הודש) הורף! לא, כְּדִי שֵׁיבִיאוּ יִשְׂרָאֵל שְׁקָלֵיהֶן בְּעוֹנָתָן. וְתִיתְרַם תְּרוּמַת הַלְּשָׁכָה מִן הַחֹדֶשׁ בְּזִמְנָה בְּאֶחָד בְּנִימָן?
התיב רבי עולא קומי רבי מנא: והא תנינן: בשלשה פרקים בשנה תורמין את הלשכה, בפרום הפסת, בפרום העצרת, בפרום הקג. אמר ליה: (לא) נימר אילין דקריבין – בפרום הפסת. אילין דרחוקין – בפרום העצרת. ואילין דרחוקין מנהון – בפרום הקג.
אמר ליה: כולך באחת היא באה. ולמה אמרו בשלשה פרקים? כְּדִי לַעֲשׂוֹת פּוּמְבִי לְדָבָר.
רבי יהודה בר פזי בשם רבי: הן נקרא

[דף ב' ע"א]

וְלֹא נִבְעַתָּה?! לְמַזְבֵּחַ – כָּל נְדִיב לֵב (שמות לב), לְרַעָה – (שם יט) וְיִתְפָּרְקוּ כָּל הָעָם וְגוֹמֵר.
לְמַזְבֵּחַ – וְיוֹצֵא מִשֶּׁה אֶת הָעָם (שם יט), לְרַעָה – וְתִקְרְבוּן אֵלַי כָּלְכֶם (שם יז).
לְמַזְבֵּחַ – אִזְ יִשִּׁיר מִשֶּׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל (שמות כו, א), לְרַעָה – וְתִשָּׂא כָּל הָעֵדָה וְגוֹ' (במדבר יד).
אמר רבי חייא בר אבא: אִכְּן הַשְּׂבִימוּ הַשְּׁחִיתוּ (צפניה ג) – וְכָל הַשְּׁחָתָה שְׁחִיו עוֹשִׂין, בְּהַשְּׁכֵמָה הָיוּ עוֹשִׂין אוֹתָהּ.
אמר רבי אבא בר אחא: איז את יכול לעמוד על אופיא של אומה זו, נְתַבְעִין לְעַגְל – וְנוֹתְנִין, נְתַבְעִין לְמוֹשֶׁבֶן – וְנוֹתְנִין.

תנא רבי יוסי בר חנינא הדא מתניתא: וְעִשִׂית פְּפוֹרֶת זָהָב טָהוֹר (שמות כה) – יבא זָהָב שֶׁל כְּפוֹרֶת, וְיִכְפֹּר עַל זָהָב שֶׁל עֲגֹל
רבי חגי בשם רבי שמואל בר נחמן: שְׁלֹשׁ תְּרוּמוֹת נֶאֱמָרוּ בְּכַרְשָׁה הַזֹּאת: תְּרוּמַת אֲדָנִים, וְתְרוּמַת שְׁקָלִים, וְתְרוּמַת הַמּוֹשֶׁבֶן.

דבַר אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְיִקְחוּ לִי תְרוּמָה וְגוֹ' (שמות כה) – זו תְּרוּמַת אֲדָנִים.
מֵאֵת כָּל אִישׁ אֲשֶׁר יִדְבְּנוּ לְבוֹ תִקְחוּ אֶת תְּרוּמָתִי (שם) – זו תְּרוּמַת שְׁקָלִים.
וְזֹאת הַתְּרוּמָה אֲשֶׁר תִקְחוּ מֵאֲתָם (שם) – זו תְּרוּמַת הַמּוֹשֶׁבֶן
תְּרוּמַת הַמּוֹשֶׁבֶן – לְמוֹשֶׁבֶן, מֵה שִׁירְצוֹ יַעֲשׂוּ.

תְּרוּמַת שְׁקָלִים – לְקָרְבָן, מֵה שִׁירְצוֹ יַעֲשׂוּ, כְּדִי שִׁיחֵא יָד כּוֹלֵן שׁוֹה.

תרומות אדנים – לאדנים, העשיר לא ירבה והדל לא ימעט (שמות ל).

אמר רבי אבון: אף בפרשה הזאת נאמר בה שלש תרומות. מחצית השקל תרומה לה'. יתן תרומת ה'. לתת את תרומת ה'.

*

בחמשה עשר בו קורין את המגילה בפרכים. לא כן אמר רבי חלבו, רב הונא רב בשם רבי הויה רבה: הכל יוצאין בארבעה עשר שהוא זמן קריאתה. לא בא אלא ללמד, שכל המצות הנוהגות באדר שני, אינן נהגות באדר ראשון.

רבי יוסה ורבי אחא הוין יתבין, אמר רבי יוסה לרבי אחא: לא מסתברא אלא לשעבר, אכל לבא – לא.

והא תני: מקום שנחגגו לקרותה שני ימים – קורין אותה שני ימים. אמר ליה: אוף אנא סבר בן.

אמר רבי מנא:

[דף ב' ע"ב]

ויאות, אילו משקרייא בארבעה עשר, הוור וקרייא בחמשה עשר, שפוא אין שומעין לו? אם את אומר בן, נמצאת עוקר זמן פרכים בידך!

תני: רבן שמעון בן גמליאל אומר: מצוות הנוהגות באדר שני – אינן נהגות בראשון, הוין מהספד ותענית שהן שווין בנה ובה.

רבי בא רבי ירמיה פרכיה בשם רב, רבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי: הלכה ברבן שמעון בן גמליאל.

רב הונא דצפורי אומר: הנהיג רבי חנינה בציפורין כהדא ברבן שמעון בן גמליאל. לא אמר אלא הנהיג, (אכל) הא להלכה – לא.

אכל לענין שטרות, בותבין אדר ראשון, ואדר שני סתם.

רבי יהודה אומר: אדר ראשון –

סתם. אדר שני – תניין.

מתקנין את הדרכים ואת הרחובות ואת מקוות המים ועושין כל צרכי רבים. אלו הן צרכי הרבים? דנין דיני ממונות, ודיני נפשות, דיני מכות, ופודין ערכין ותרמים והקדישות, ומשקין את הפוסה, ושורפין את הפרה, ועורפין עגלה ערופה, ורוצעין עבד עברי, ומטהרין את המצורע, ומפרקין את המנעל מעל גפי המים [האימום] ואין מחזירין אותו.

תמן תנינן: משקין בית השלחין ומציינין על הקברות. לא כבר ציינו מאדר? ותיפתר: שירד שטף של גשמים ושטפו.

ויוצאין אף על הפלאים. לא כבר יצאו מאדר? תיפתר: שהיתה השנה אפילה, ואין הצמחין ניפרים. מניין לציון? רבי ברכיה, רבי יעקב בר בת יעקב, בשם רבי הונגיא דברת הורן. רבי יוסה אמרי לה, רבי יעקב בר אחא בשם רבי הונגיא דברת הורן. רבי הונגיא דברת הורן: **טמא טמא יקרא** (ייקרא י) – כדי שתהא הטומאה קוראה לך בפיה, ואומרת לה: "פרוש!"

רבי אילא בשם רבי שמואל בר נחמן: (תקאל לט) **ועברו**

[דף ג' ע"א]

העוברים בארץ וראה עצם אדם ובנה אצלו ציון. עצם – מפאן שמוציין על העצמות. **אדם** – מיפן שמוציין על השדרה והגלגולת. **ובנה** – מיפן שמוציין על גבי אבן קבועה. אם אומר את על גבי אבן תלושה, אף היא חולקת ומטמא במקום אחר. **אצלו** – למקום טהרה. **ציון** – מיפן לציון. ומצא אבן אחת מצויינת, אף על פי שאין מקיימין בו, הפאהיל עליה – טמא, אני אומר: מות מצויין והיה נתון תחתיה, היו שתים, הפאהיל עליהן – טהור, וביניהן – טמא. אם היה חורש בינתיים – תרי הן פיהדות, ביניהן – טהור, וסביבותיהן – טהור. תני: אין מציינין על הפשר, שפא נתעבל הפשר. רבי יוסטא בר שונם בעא קומי רבי מנא: ולא נמצא מטמא טהרות למפרע? אמר ליה: מוטב שיתקלקלו בו לשעה, ואל יתקלקלו בו לעולם.

הלכה ב'

מתני' אמר רבי יהודה: בראשונה – היו עוקרין ומשליכין לפניהן. משרבבו עוברי עבירה – היו משליכין להרכים. התקינו – שיהו מפקירין את כל השדה.

גמרא אמר רבי יהודה בוי. תניא, אמר רבי יהודה: בראשונה היו עוקרין ומשליכין לפניהן, והיו שמהים לפני שמחות, אחת, שהיו מנכשין שדותיהן, ואחת שהיו נהנין מן הפלאים. משרבבו עוברי עבירה – היו משליכין על הרכים, אף על פי כן היו שמהים, שהיו מנכשין שדותיהן, התקינו: שיהו מפקירין כל השדה כולה.

ומניין שהפקר בית דין הפקר? דכתיב

[דף ג' ע"ב]

ועורא י' ח) וכל אשר לא יבוא לשלשת הימים בעצת השרים והגונים יחרם כל רבושו והוא יבדל מקהל הגולה.

מניין שהיא פטורה מן המעשרות? רבי יונתן בריה דרב יצחק בר אחא שמע לה מן הדא: אין מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית. ואם עיברה – הרי זו מעופרת. וחודש אחד שהוא מוסף, לא פטור ממעשרות הוא?

עד פדון שביעית, מוצאי שביעית מאי? אמר רבי בון: שלא לרבות באיסור חדש.

רבי זעירה בשם רבי אלעזר (רבי אבהו), הדא דאת אמר: עד שלא התיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ לארץ, אבל משהתיר רבי להביא ירק מחוצה לארץ לארץ – היא שביעית, היא של שאר שני שבוע. תני: אין מעברין וכו'. אמר רבי מנא: הדא דאת אמר בראשונה שהיו השנים פתיקנן, אבל עכשיו שאין השנים פתיקנן – היא שביעית היא של שאר שני שבוע.

תני: של בית רבן גמליאל, עיברה במוצאי שביעית מיד.

אמר רבי אבון: אין מן הדא, לית את שמע מינה פלום. שמור את החדש האביב (דברים טו) – שומריהו שיבוא בחידושו.

והיידא אמרה דא? גדיש שלא לוקט תחתיו, כל הנוגעות בארץ – הרי הן של עניים. ואמר רבי אמי בשם רבי שמעון בן לקיש: דבית שמאי היא. דאי בבית הלל, עניים מעשרין ואוכלין? ואמר ליה רבי יוסי: שמענו שהוא פטור ממועשר דברי הכל, משום קנסא.

הלכה ג'

מתני' בתמשה עשר בו – שולחנות היו יושבין במדינה. בעשרים ותמשה בו – ישבו במקדש. משוישבו במקדש – התחילו

[דף ד' ע"א]

למשכן.

את מי ממשכנין? לויים וישראלים, וגרים ועבדים משוחררים, אבל לא נשים ועבדים וקטנים. כל קטן שהתחיל אביו לשקול על ידו – שוב אינו פוסק.

אין ממשכנין את הכהנים מפני דרכי שלום.

אמר רבי יהודה: העיד בן בוכרי בבינה, כל בהן ששוקל – אינו חוטא.

אמר לו רבן יוחנן בן זכאי: לא בני, אלא כל כהן שאינו שוקל – חוטא. אלא שהכהנים דורשין מקרא זה לעצמן (פקדא) **וְכָל מִנְחַת כֹּהֵן כְּלִיל תְּהִיָּה לֹא תֹאכַל** – הואיל ועומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים שלגו הם, היאך נאכליו?

גמרא אין ממשפנין את הקטנים. הא לתבוע – תובעין.

תדא דתימר: בשהביא שתי שערות, אכל אם לא הביא שתי שערות – לא בדא.

ולמשפנו, אין ממשפנין אף על פי שהביא שתי שערות.

פיני מתניתא: אין ממשפנין את הפתנים, מפני דרוך הפבוד.

אמר רבי יהודה: העיד כו. אמר רבי פרכיה: טעמא דרבן יוחנן בן זכאי – (שמות 5) **זֶה יִתְּנוּ** – שנים עשר שבטים יתנו.

רבי טבי בשם רב המנונא: פן משיבין חכמים לרבי יהודה, תפאת יחיד – מתה, אין תפאת ציבור מתה. מנחת תיחיד – קריבה כליל. ואין מנחת הציבור קריבה כליל.

וקשיא, משיבין לאדם דבר שאינו מודה בו? דתנן: שאין תפאת ציבור מתה, רבי יהודה אומר: תמות!

[דף ד' ע"ב]

והוא מויתב לן: זו לא נדבת יחיד היא?! ואינון מתיבין ליה: מפיון שנמסרה לציבור – פמו שהיא נדבת ציבור.

בתיב (שמות 7): **כָּל הָעֶבֶר עַל הַפְּקָדִים**. רבי יהודה ורבי נחמיה. חד אמר: כל דעבר בימא – יתן. ותרנא אמר: כל דעבר על פיקודייה – יתן.

מאן דאמר: כל דעבר בימא יתן, מסייע לרבן יוחנן בן זכאי. מאן דאמר: כל דעבר על פיקודייה יתן, מסייע לרבן בוכרי.

הלכה ד'

מתני' אף על פי שאמרו: אין ממשפנין נשים ועבדים וקטנים. אכל אם שקלו – מקבלין מינדן.

הנכרי והכותי ששקלו – אין מקבלין מהו.

ואין מקבלין מינדן קיני וביני וקיני ובלות וקיני וילדות, ותפאות ואשמות. אכל מקבלין מהו נדרים ונדבות.

זה חקלל: כל שנידר ונידב – מקבלין מינדן. וכל שאין נידר ונידב – אין מקבלין מינדן.

וכן הוא מפורש על ידי עזרא, שנאמר

[דף ה' ע"א]

(עורא ד): לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו:

ואלו שחייבין בקלבוז: לויים, וישראלים, וגרים, ועבדים משוחררים. אבל לא כהנים, ונשים, ועבדים, וקטנים.

השוקל על ידי כהן, על יד האשה, על יד עבד, על יד קטן – פטור.

ואם שקל על ידו ועל יד חברו – חייב בקלבוז אחר. ורבי מאיר אומר: שני קולבנות.

הנותן סלע ונוטל שקל – חייב שני קולבנות. השוקל על יד עני, ועל יד שכינו, ועל יד בן עירו – פטור. ואם הלזום – חייב.

האחין השותפין שחייבין בקלבוז – פטורין מבעשר בהמה. ופשחייבין מבעשר בהמה – פטורין מן הקלבוז. וכמה הוא קלבוז? מעה כסף; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: חצי מעה.

גמרא אף על פי שאמרו כו'. הא לתבוע – אין תובעין. חקא את אמר: תובעין, וחקא את אמר אין תובעין! כאן – בשחביא שתי שערות. וכאן – בשלא הביא שתי שערות.

הנכרי והכותי כו'. אמר רבי בא: תיפתר כמאן דאמר: כותי כנכרי, דאתפלגון, כותי – כנכרי; דברי רבי. רבן שמעון בן גמליאל אומר: כותי – בישראל לכל דבר.

אמר רבי לעזר: מתניתא – כנכרים. הא כפותים – לא.

ותני בן "אדם" (וגרא א) – לרבות את הגרים, להוציא את המוקרים.

מתניתא פליגא על רבי אלעזר, אין מקבלין מידי זבין וזבות קיני וילדות. וכי יש קיני זבין וזבות בעכו"ם? אלא רישא בעכו"ם, וסיפא כפותים. כן הוא, רישא בעכו"ם, וסיפא כפותים.

אמר רבי יוחנן: בתחילה – אין מקבלין מהם לא דבר מסוים, ולא דבר שאינו מסוים. ובסוף – מקבלין מהן דבר שאינו מסוים, ואין מקבלין מהן

[דף ה' ע"ב]

דבר מסוים.

רבי שמעון בן לקיש אומר: בין בתחילה בין בסוף – אין מקבלין מהן, לא דבר מסוים ולא דבר שאינו מסוים.

מתניתא פליגא על רבי יוחנן! אין מקבלין מהן הקדוש ונדבה לבדק הפית. פתר לה: בין בתחילה בין בסוף, ובלבד שהוא מסוים.

רבי שמעון בן לקיש אומר: בין בתחילה ובין בסוף – אין מקבלין מהם לא דבר מסוים וכו'.

מתניתא פליגא על רבי שמעון בן לקיש! דתני: הכל שווין, שהן נודרין ונידרין. פתר לה: עולה. ניהא נודרים עולה. נידרים עולה?

אלא: בשאמר ישראל: "הרי עלי עולה", ושמע נכרי ואמר: "מה שאמר זה – עלי".

ואינו מביא עמו נסכים. ומותר נסכים? לא לכלי שרת אינון? נמצא מביא דכר מסויים! התיב רבי יוסי בי רבי בון: והא תנינן: נערכין ועורכין, לא לבדק הבית אינון? הוה מה דאת אמר תמן: לשמים הוא מתכוון, ומאליהו הוה באין לבדק הבית, בן את אמר אף הכא: לשמים הוא מתכוון, ומאליהו הוה באין לבדק הבית.

מה עבד לה רבי שמעון בן לקיש? פתר לה: לא לכם ולנו לבנות בית לאלהינו (עורא ד).

רבי חזקיה אמר, רבי סימון שאל: מעתה אין מקבלין מהן לאמת הפנים ולחומות העיר ומגדלותיה, על שם שנאמר (נחמיה ב): **ולכם אין חלק וגו'.**

אלו תיבין בקלבון. ¹ (תני: אלו תיבין בקלבון אחד. רבי מאיר אומר: שני קולבנות.

[דף ו' ע"א]

מתניתא דרבי מאיר! דאמר רבי מאיר: אף על פי שאין שקלו תורה – קלבנו תורה. סבר רבי מאיר במי ששקלו שלם שהוא פטור מהקלבון).

מתניתא דרבי מאיר! דאמר רבי מאיר: בשם ששקלו תורה – כן קלבנו תורה. קסבר רבי מאיר: בנותן שקלו שלם – שהוא תיב בקלבון.

דאמר רבי מאיר: כמין מטבע של אש הוציא תקדוש ברוך הוא מתחת כפא כבודו, והראו למשה, ואמר לו (שמות ט): **זה יתנו – כזה יתנו.**

נתן סלע ליטול שקל – תיב שני קולבנות. אמר רבי אלעזר: דרבי מאיר היא! דרבי מאיר אמר: אחד שקל שהוא נותן, ואחד סלע שהוא נוטל. דתניא: אלו תיבין בקלבון כו' קלבון אחד. ורבי מאיר אמר: שני קולבנות.

(ומר רב) ורב אמר: דברי הכל היא. דאמר רבי מאיר: אחד, שקל שהוא נותן. ואחד, שקל שהוא נוטל. ואחד, לדברי תורה.

על דעתיה דרב, שלשה קולבנות אינון? אתא רבי ירמיה רבי שמואל בר רב יצחק בשם רב: שלשה קולבנות אינון: אחד, שקל שהוא נותן. ואחד, שקל שהוא נוטל. ואחד, לדבר תורה.

האחים והשותפים שהיבין בקלבון ופטורין מפעשר בהמה – בשחלקו וחורו ונשתתפו.

שחייבין במעשר בהמה ופטורין מן הקלבון – בשלא חלקו.

אמר רבי לעזר:

[דף ו' ע"ב]

והן שחלקו גדיים כנגד תישיש, ותישיש כנגד גדיים. אבל אם חלקו גדיים כנגד גדיים, ותישיש כנגד תישיש – הוא חלקו משעיה הראשונה.

אמר רבי יוחנן: אפילו חלקו גדיים נגד גדיים, ותישיש נגד תישיש – בלקוחות הן ופטורין מן המעשר. בההוא

[דף ז' ע"א]

דתנינן תמן: חלקותה, ושניתן לו במתנה – פטור מעשר בהמה.

רבי תייא, רבי חזקיה, רבי ירמיה בעי: ולמה לית נן אמרין: פעמים שהן חייבין בזה ובה, ופעמים שהן פטורים בזה ובה. היך עבידא? (חלקו את הנכסים ואחר כך חלקו את הבהמה – חייבין בזה ובה.)

חלקו את הבהמה ואחר כך חלקו את הנכסים – פטורין מזה ומזה.

חלקו הנכסים ולא חלקו הבהמה – חייבין בזה ובה. חלקו הבהמה ולא חלקו את הנכסים – פטורים מזה ומזה.

אמר רבי מנא: הדיא דאת אמר – בשלא היתה הבהמה רוב. אבל אם היתה הבהמה רוב – הן הן עיקר נכסים.

רבי אבין אמר: רבי שמעי בעי: מפני שעשיתן באדם אחד אצל מעשר בהמה, את פוטרו מן הקלבון? אמר ליה: לא שניא היא? שהוא נותן סלע אחת שלימה. מעתה אפילו חלקו וחזרו ונשתתפו – חייבין במעשר בהמה ופטורים מן הקלבון. ותנינן: חייבין בקלבון, ופטורין במעשר בהמה.

רבי בא בשם אבא בר רב הונא: היא שני

[דף ז' ע"ב]

אחין שירשו את אביהן, היא שני גיסין שירשו את חמיהן.

לאיכן היו הקלבנות נופלין?

רבי מאיר אומר: לשקלים.

רבי לעזר אומר: לנדבה.

1 הגר"א גורס כאן: מאי טעמא דרבי מאיר? סבר רבי מאיר: השוקל שקלו שלם – שהוא חייב שני קלבנות, דאמר רבי מאיר: בשם ששקלו תורה – כך קלבנו תורה. דתני: רבי מאיר אומר: כמין מטבע של אש וכו'.

מִסְכַּת פְּלָאִים פָּרָק שְׁנִי

א. הַרוּצָה לַעֲשׂוֹת שְׂדֵהוּ שׁוֹרוֹת שֶׁל תְּבוּאָה שֶׁל מִינֵי הַרְבֵּה - עוֹשֶׂה, מִפְּנֵי שְׁנֵאֵית בְּשָׂדֵה. שְׁלֹשֶׁת תְּלָמִין מִפְּלִשִׁין מֵרֵאשׁ שְׂדֵה וְעַד סוּפוֹ - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָבָא יוֹסִי בֶן חֲנַן אִישׁ יוֹנֵי אוֹמֵר: דִּין אַרְךָ חֲמִשִּׁים אַמָּה. וְרַחֲב - מֵלֵא עַל הַשְּׂרוּנֵי דוּמָה לַעַל שֶׁל כְּרָמִים. תַּחֲלָתוֹ - כְּשַׁעוֹר הַזֶּה, אֵף עַל פִּי שְׁאִין סוּפוֹ כְּשַׁעוֹר הַזֶּה:

ב. הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שְׂדוֹת, אַחַת זְרוּעָה חֲטִים וְאַחַת זְרוּעָה שְׁעוּרִים - הִיָּה מְכַנֵּס חֲטָה בְּתוֹךְ שְׂדֵה שְׁעוּרִים, אוֹ שְׁעוּרָה בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲטִים - מִתָּר, מִפְּנֵי שְׁחֲטִים נִרְאוּת כְּסוּף שְׂדֵה חֲטִים, וְשְׁעוּרָה נִרְאִית כְּסוּף שְׂדֵה שְׁעוּרִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: אֶפְלוּ חֲטָה אַחַת נִכְנַסַת לְתוֹךְ שְׂדֵה שְׁעוּרִים, אוֹ שְׁעוּרָה אַחַת נִכְנַסַת לְתוֹךְ שְׂדֵה חֲטִים - מִתָּר, מִפְּנֵי שְׁחֲטִין נִרְאוּת כְּסוּף שְׂדֵה לַחֲטִין, וְשְׁעוּרִין נִרְאוּת כְּסוּף שְׂדֵה לַשְּׁעוּרִין:

ג. הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שְׂדוֹת, אַחַת זְרוּעָה חֲטִים וְאַחַת זְרוּעָה שְׁעוּרִים - מִתָּר לַעֲשׂוֹת בִּינֵיהֶם תֵּלֶם, לִהְיוֹת זוֹרַע אַחַת חֲטָה וְאַחַת שְׁעוּרָה. הִיָּתָה חֲטָה אַחַת מְבַלְעַת בְּתוֹךְ שְׂדֵה שְׁעוּרִין, אוֹ שְׁעוּרָה אַחַת מְבַלְעַת בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲטִין - אֶסוּר:

ד. הָיוּ לוֹ שְׁתֵּי שְׂדוֹת, אַחַת זְרוּעָה חֲטִים וְאַחַת זְרוּעָה שְׁעוּרִין - אִין מִתָּר לַעֲשׂוֹת בִּינֵיהֶן תֵּלֶם שֶׁל מִין אֶחָד. וּכְפִשְׁתָּן - מִתָּר, מִפְּנֵי שְׁרוּצָה לְבִדּוֹק אֶת שְׂדֵהוּ. וּבִלְבַד שִׁיָּהָא תֵּלֶם מִפְּסִיק מֵרֵאשׁ שְׂדֵה וְעַד רֵאשׁוֹ. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְאָבָא יוֹסִי חֲנַן אִישׁ יוֹנֵי אוֹמְרִין: דִּין אַרְךָ חֲמִשִּׁים אַמָּה. רַבִּי אוֹמֵר: מִתָּר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ שׁוּרָה שֶׁל חֲרָדֵל. כְּמָה הוּא אַרְךָ הַשׁוּרָה? עֲשֵׂר אַמּוֹת וּמְחָצָה:

ה. אִין מְקִיפִין חֲרָדֵל חֲרִיעַ אֱלָא לַחֲסִית בְּלָבַד; דְּבַרֵּי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְכָל מְקִיפִין חֲרָדֵל חֲרִיעַ, חוּץ מִן הַתְּבוּאָה.

רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: לַעֲרוּגוֹת קַטְנוֹת שֶׁל יָרֵק מְקִיפִין אוֹתוֹ חֲרָדֵל חֲרִיעַ:

ו. הַסוּמָךְ לְשֵׁרְשֵׁי אֵילָן שְׂיָבְשׁוּ, שֶׁהֵן גְּבוּהִין מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, וְאֵילָן שְׁאִין נוֹפוֹ גְּבוּהָ מִן הָאָרֶץ שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - זוֹרַע תַּחֲתָיו זָרַע, וְסוּמָךְ לוֹ מִין אַחֵר מִבְּחוּץ. הָיוּ מוֹשְׁכוֹת מִן הַגֶּדֶר שְׁלֹשָׁה טְפָחִים - לֹא יִפְחוֹת מִשְׁלֹשָׁה תְּלָמִים מִפְּלִשִׁין, כְּדֵי שִׁיְהוּ נִרְאִין כְּשׁוּרָה. דֶּרֶךְ הַיַּחֲדֵד וְדֶרֶךְ הַרְבִּים, וְגֵדֶר שֶׁהוּא נִמוּךְ מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - עוֹלָה לְמִדַּת בֵּית רַבַּע. אֲבָל הַגְּבוּהָ עֲשָׂרָה טְפָחִים - אִין עוֹלָה לְמִדַּת בֵּית רַבַּע:

ז. כְּמָה הִיא מִדַּת בֵּית רַבַּע? עֲשֵׂר אַמּוֹת וּמְחָצָה עַל עֲשֵׂר אַמּוֹת וּמְחָצָה מְרַבַּעַת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: אֶפְלוּ אֶרְפָּה כְּשָׁנִים בְּרַחֲבָה:

ח. עֲבוּדַת יָרֵק בִּירֵק, אַחֵר שֶׁשָּׂה טְפָחִים - רוֹאִין אוֹתָהּ כְּאֵלוֹ הִיא טְבֵּלָא מְרַבַּעַת. אֶפְלוּ אִם אִין שֵׁם אֱלָא קִלְחָ אֶחָד - נוֹתְנִין לָהּ עֲבוּדָתָהּ שֶׁשָּׂה טְפָחִים, בֵּין מִן הָאֲמָצַע וּבֵין מִן הַצְּדָדִין. הָיוּ קִלְחִין נוֹטִין לוֹ לְאַרְבַּע רִחוּתֵיהֶּ - מִתָּר, מִפְּנֵי שְׁנֵאֵית כְּסוּף שְׂדֵה:

ט. הַחֲרָדֵל, וְהַפּוּלִין, וְהַשִּׁפִּין, אֵף עַל פִּי שְׁזָרְעָן לִירֵק - אִין זוֹרְעִין אוֹתָן בְּעֵרוּגָה. פּוּלִין הַגְּמִלוּנִין וּפּוּל הַמְצָרִי, בְּזִמְן שְׁזָרְעָן לְזָרַע - אִין זוֹרְעִין אוֹתָן בְּעֵרוּגָה. לִירֵק - זוֹרְעִין אוֹתָן בְּעֵרוּגָה. וְשֵׁאֵר יָרְקוֹת שְׂדֵה וּירְקוֹת גִּנָּה, אֵף עַל פִּי שְׁזָרְעָן לְזָרַע - זוֹרְעִין אוֹתָן בְּעֵרוּגָה:

י. מִתָּר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ תְּלָמִיּוֹת קַטְנוֹת שֶׁל טֶפַח טֶפַח, וְלִתֵּן לְתוֹכָן שְׁלֹשָׁה שְׁלֹשָׁה מִינֵין, אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד בְּאֲמָצַע. מִתָּר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ עֵרוּגִיּוֹת קַטְנוֹת שֶׁל שְׁשָׁה טְפָחִים, וְלִתֵּן לְתוֹכָן חֲמִשָּׁה חֲמִשָּׁה מִינֵין, אֶרְבַּע עַל אֶרְבַּע רִחוּתֵי הָעֵרוּגָה, וְאֶחָד בְּאֲמָצַע. וּמִתָּר אָדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ גוּמָא קַטְנָה שִׁיָּהָא עֲמוּקָה טֶפַח, וְלִתֵּן לְתוֹכָהּ אֶרְבַּעַת מִינֵין, וְהוֹפְכִין לְאַרְבַּע רִחוּתֵיהֶּ. וּמִתָּר

הַרְכִּיב תָרַד עַל גְּבֵי יוֹבָח, אִף עַל פִּי שְׂאִין
יִשְׂרָאֵל רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן – נוֹטֵל הֵימְנוּ זֶרַע
וּזֹרַע בְּמָקוֹם אַחֵר:

טז. יִשְׂרָאֵל שְׁקִים כְּלָאִים בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ – אֵין
אַחֵיו הַכְּהֻנִּים נִכְנָסִין לְתוֹכָהּ, אֲלֵא רֹאֲיִן
אוֹתוֹ כְּצִיּוֹן בֵּית הַקְּבֻרוֹת. אֵין עוֹשִׂין עִם
הַנְּכָרִים בְּכָלֵאִים, אֲבָל עוֹקְרִין עִמוֹ כְּלָאִים,
מִפְּנֵי שְׂמֻמַּעַט אֶת הַתְּפִלָּה:

יז. אֵין עוֹשִׂין עִם הַנְּכָרִי בְּכָלֵאִים. אַחַד
כְּלָאֵי הַכֶּרֶם וְאַחַד כְּלָאֵי זֶרַעִים. וּבְעִירוֹת
הַמְּבֻלְעוֹת, כְּגוֹן: בֵּית עֵנָה, אֵימָא
וְחֻבְרוֹתֶיהָ – עוֹשִׂין עִם הַנְּכָרִי בְּכָלֵאִים.
כְּשֵׁם שֶׁהַכְּלָאִים בְּאַרְץ – כֶּךָ הַכְּלָאִים
בְּחוּצָה לְאַרְץ:

מִסְכַּת כְּלָאִים פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. אֵיזוֹ הִיא קְרַחַת הַכֶּרֶם? כֶּרֶם שְׁחָרַב
אֲמַצְעוּ, וְנִשְׁתִּירוּ אַרְבַּע וְחֻמֵּשׁ שְׂוֹרוֹת
גְּפָנִים, בֵּין מֵאַרְבַּעָה רֹחוֹת, וּבֵין מִשְׁלֶשָׁה
רֹחוֹת, וּבֵין מִשְׁתֵּי רֹחוֹת, זֹו כְּנִגְדַּד זֹו:

ב. אֵיזוֹ מְחוּל הַכֶּרֶם? בֵּין שְׁנֵי כְּרָמִים;
דְּבָרֵי רַבִּי יְהוּדָה. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אִם אֵין
שֵׁם אֲלֵא שְׁתֵּים עֲשָׂרָה אֲמָה – לֹא יִבֵּיא זֶרַע
לְשֵׁם. הֵינּוּ שֵׁם שְׁתֵּים עֲשָׂרָה אֲמָה – נוֹתְנִין
לוֹ עֹבֻדְתּוֹ, וּזֹרַע אֶת הַמּוֹתֵר:

ג. יֵשׁ בְּמַחֲצֵת הַכֶּרֶם לְהַקֵּל וּלְהַחְמִיר.
כִּיצַד? מַחֲצִיָּה סְמוּכָה לְגָפָנִים – זֹרַע חוּצָה
לָהּ, עַד שְׂמַגִּיעַ לְעַקֵּר מַחֲצִיָּה, שְׂאֵלוֹ אֵין
שֵׁם – נוֹתְנִים לְכֶרֶם אַרְבַּע אֲמוֹת וּזֹרַע אֶת
הַמּוֹתֵר. הֵיתָה מְשׁוּכָה אַחַת עֲשָׂרָה אֲמָה –
לֹא יִבֵּיא זֶרַע לְשֵׁם, שְׂאֵלוֹ אֵין שֵׁם מַחֲצִיָּה –
נוֹתֵן לְכֶרֶם אַרְבַּע אֲמוֹת וּזֹרַע אֶת הַמּוֹתֵר:

ד. מַחֲצֵת הַכֶּרֶם שְׁנַפְרָצָה, אוֹמְרִים לוֹ:
'גְּדוּר'. גְּדוּרָה וְנַפְרָצָה, אוֹמְרִים לוֹ: 'גְּדוּר'.
אִם נִתְיָאֵשׁ הֵימְנָה – הֲרִי זֶה קֹדֶשׁ וְחַיִּב
בְּאַחְרֵיּוֹתָהּ. כִּמְהָ תְּהֵא מְטַעְתָּה? שְׁלֵשׁ
כְּנִגְדַּד שְׁלֵשׁ. נִטְלָה אַחַת מִן הַקִּיצוֹנָה – הֲרִי
זֶה כֶּרֶם. כִּמְהָ יְהֵא בִּינֵיהֶן? שְׁתֵּים כְּנִגְדַּד
שְׁתֵּים, מֵאַרְבַּע אֲמוֹת וְעַד שְׂמוֹנָה. וְהַזֵּנֵב –

אֲדָם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ תֵלֵם, לְהִיּוֹת נוֹטֵעַ
קְשׁוּאִין וְדְלוּעִין אֲבִטִּיחִים וּמְלַפְּפוֹנוֹת וּפּוּל
הַמְצָרִי, וְהוֹפְכֵן, אֲלוֹ לְצַד זֶה, וְאֵלוֹ לְצַד
זֶה. וּבִלְבַד שְׂלֵא יְהֵא בֵּינוֹ לְבֵין חֻבְרוֹ שְׂשָׁה
טְפָחִים:

יא. הַנוֹטֵעַ שְׁתֵּי שְׂוֹרוֹת שֶׁל קְשׁוּאִין, שְׁתֵּי
שְׂוֹרוֹת שֶׁל דְלוּעִין, שְׁתֵּי שְׂוֹרוֹת שֶׁל
אֲבִטִּיחִים, וְשְׁתֵּי שְׂוֹרוֹת שֶׁל מְלַפְּפוֹנוֹת,
וְשְׁתֵּי שְׂוֹרוֹת שֶׁל פּוּל הַמְצָרִי, אֲפֵלוֹ כֹּל
שְׂדֵהוּ – מִתֵּר:

יב. וְקוֹצֵב בְּכַדִּי שְׁנֵיהֶם – רַבִּי יִשְׁמַעֵאל
אוֹמֵר: שְׁנַיִם עֶשֶׂר אֲמוֹת. רַבִּי עֲקִיבָה
אוֹמֵר: שְׂמוֹנָה אֲמוֹת. מַעֲשָׂה הָיָה בְּכַפֵּר
פְּגִי, וְעֲשָׂה רַבִּי נַחֲמִיָּה כְּדְבָרֵי רַבִּי
יִשְׁמַעֵאל:

יג. שְׂוֹרָה שֶׁל דְלוּעִין בִּירְק, אַרְךָ – שְׂשָׁה
טְפָחִים, וְרַחֵב – מְלוֹאוֹ. אַחַד שְׂוֹרָה שֶׁל
קְשׁוּאִין², וְאַחַד שְׂוֹרָה שֶׁל יֶרֶק, אַחַד
בְּתוֹבָאָה, אַרְךָ – עֶשֶׂר אֲמוֹת וּמַחֲצָה עַל
רַחֵב שְׂשָׁה טְפָחִים. וְשְׂוֹרָה שֶׁל יֶרֶק בִּירְק,
אַרְךָ – שְׂשָׁה טְפָחִים, וְרַחֵבוֹ – מְלוֹאוֹ. שֶׁל
דְלוּעִין בִּירְק, וּבֵין שְׂוֹרָה לְחֻבְרָתָהּ – שְׁנַיִם
עֶשֶׂר אֲמָה. שְׂוֹרָה שֶׁל תְּבוּאָה בְּתוֹבָאָה אוֹ
בִּירְק אַחַד מֵרֹאשׁ הַשְּׂדֵה וְעַד רֹאשׁוֹ, וְרַחֵב
שְׁלֶשָׁה תֵלְמִים שֶׁל פְּתִיחַ:

יד. אַחַת שְׂוֹרָה שֶׁל קְשׁוּאִין, וְאַחַת שְׂוֹרָה
שֶׁל דְלוּעִין, וְאַחַת שְׂוֹרָה שֶׁל אֲבִטִּיחִים,
וְאַחַת שְׂוֹרָה שֶׁל מְלַפְּפוֹנוֹת, וְאַחַת שְׂוֹרָה
שֶׁל פּוּל הַמְצָרִי, אַחַד הַמְקִיִּים קָלַח אַחַד
לְזֶרַע – בֵּית רַבַּע, אוֹ צִרִיךְ לַעֲשׂוֹת מַחֲצִיָּה
גְבוּהָה עֲשָׂרָה טְפָחִים וְרַחֵבָה אַרְבַּע:

טו. נְכָרִי שֶׁהֲרַכִּיב הַפְּרָסִין עַל גְּבֵי עֵבֶשׁ, אִף
עַל פִּי שְׂאִין יִשְׂרָאֵל רִשְׁאֵי לַעֲשׂוֹת כֵּן –
נוֹטֵל הֵימְנוּ, וְחוּזֵר וְנוֹטֵעֵן בְּמָקוֹם אַחֵר.

1 יֵשׁ גּוֹרְסִים: הַקּוֹצֵר כְּדְבָרֵי שְׁנֵיהֶם. פְּרוּשׁ:

הַקּוֹצֵר שֶׁל דְבָרֵי רַבִּי יִשְׁמַעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָה.

2 כְּפֵרוּשׁ ר"ש עַל הַמִּשְׁנָיוֹת גָּרַם: 'שֶׁל דְלוּעִין'.

כָּרַם, וְהַעֲלִינָה אֵין נְטוּעָה כָּרַם - זֹרַע אֶת
הַעֲלִינָה עַד שְׁמַגִּיעַ לְאֹיֹר עֶשְׂרָה שָׁל
תַּחְתּוֹנָה. הַעֲלִינָה נְטוּעָה כָּרַם, וְהַתַּחְתּוֹנָה
אֵין נְטוּעָה כָּרַם - זֹרַע אֶת הַתַּחְתּוֹנָה וְאֶת
הַמְדַרְגָּה עַד שְׁמַגִּיעַ לְעַקֵּר גִּפְנִים :

ט. גִּפְן שְׁנְטוּעַ בְּנִקְעַ עֲמוֹק עֶשְׂרָה וְרַחֵב
אַרְבָּעָה - נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ לְמַטָּה. פְּחוֹת
מִכֵּן - נוֹתְנִין לָהּ עֲבוֹדָתָהּ לְמַעְלָה :

י. חֲרִיץ שְׁעוֹבֵר בְּכָרַם עֲמוֹק עֶשְׂרָה וְרַחֵב
אַרְבָּעָה, רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר: זֹרְעִין בְּתוֹכָהּ
שְׁלֹשָׁה זְרַעוֹנִין אֶחָד מִכָּאן וְאֶחָד מִכָּאן,
וְאֶחָד בְּאֲמָצַע. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר:
נִרְאִין דְּבָרֵי רַבִּי אֶלְעָזָר בְּחֲרִיץ מְבָרֵךְ :

יא. הַנוֹטֵעַ יִרַק בְּכָרַם, אוֹ הַמְקִיִּים - הֲרִי זֶה
מְקַדֵּשׁ אַרְבָּעִים וַחֲמִשָּׁה גִּפְנִים. אֵימְתִי?
בְּזִמְן שְׁנְטוּעוֹת עַל אַרְבַּע אַרְבַּע, אוֹ עַל
חֲמֵשׁ חֲמֵשׁ. הֵיוּ נְטוּעוֹת עַל שֵׁשׁ שֵׁשׁ, אוֹ
עַל שִׁבְעַ שִׁבְעַ - הֲרִי זֶה מְקַדֵּשׁ שֵׁשׁ עֶשְׂרָה
אֲמָה לְכָל רוּחַ, עֲגָלוֹת לֹא מְרַבְּעוֹת. רַבִּי
שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר אוֹמֵר: תּוֹקַע יְתֵד בְּאַרְץ
וּמוֹדֵד שֵׁשׁ עֶשְׂרָה אֲמָה לְכָל רוּחַ, עֲגָלוֹת
לֹא מְרַבְּעוֹת, מִפְּנֵי שְׁנֵאֵית כְּקֶרֶן טַבְּלָא.
רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי
אֶלְעָזָר בֶּר שְׁמַעוֹן: הַזֹּרַע, וְסַעֲרָתוֹ הַרוּחַ
לְאַחֲרָיו - מִתָּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אֲנֹס. סַעֲרָתוֹ
הַרוּחַ לְפָנָיו - אֲסוּר :

יב. בַּעַל הַבַּיִת שְׁקִיִּים יִרְקוֹת שְׂדֵה בְּכָרַם -
אֲסוּר לוֹ וְאֲסוּר לְכָל אָדָם. אַחַר מִכָּל מְקוֹם
שְׁקִיִּים יִרְקוֹת שְׂדֵה בְּכָרַם - אֲסוּר לוֹ וּמִתָּר
לְכָל אָדָם :

יג. הַלְשִׁישׁוֹת, וְהַלְבִּיצִין, וְהַבְּרָמִיר,
וְהַבּוֹלְפָסִין, וְהַפְּרָכּוּם, וְהַקִּינָרָה, וְהַחֲמִיתָה,
וְהַתְּלָמִית, וְהַסִּיאָה, וְהַאֲזוּב, וְהַקּוֹרְנִית,
וְהַקְּשׁוּאִין, וְהַדְּלוּעִין, וְהַאֲבִטִּיחִין,
וְהַמְּלַפְּנוֹת, וְפוֹל הַמְּצָרִי - מִיְּנֵי זְרַעִים,
הֲרִי הֵן כֻּלְּאֵי הַכָּרַם. הָאִירוֹס, וְהַקִּיסוֹס,
וְשׁוֹשְׁנַת הַמֶּלֶךְ - מִיְּנֵי זְרַעִים, וְאֵינָן כֻּלְּאִים
בְּכָרַם. רַבִּי דוֹסְתָאִי בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר: מִיְּנֵי
דְּשָׂאִים, וְהֵן כֻּלְּאִים. הַחֲשִׁיפָה, וְהָאוֹסִין,

מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה. הֵיוּ שְׂתִיִּים כְּנֶגֶד
שְׂתִיִּים, מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה, וְהַזָּנָב
פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ יֹתֵר עַל שְׁמוֹנֶה, אוֹ
שְׂתִיִּים כְּנֶגֶד שְׂתִיִּים פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד
שְׁמוֹנֶה, אוֹ יֹתֵר עַל שְׁמוֹנֶה, וְהַזָּנָב מֵאַרְבַּע
אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנֶה - הֲרִי זֶה אֵינוֹ כָּרַם, עַד
שִׁיְהִיוּ שְׂתִיִּים כְּנֶגֶד שְׂתִיִּים מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד
שְׁמוֹנֶה, וּמִזָּנָב, מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמוֹנֶה :

ה. כּוֹרֵת מְכוּן וְנוֹף אֵין מְכוּן - הֲרִי זֶה כָּרַם.
נוֹף מְכוּן וְכוֹרֵת אֵין מְכוּן - הֲרִי זֶה אֵינוֹ
כָּרַם. הֵיוּ דְקוֹת וְלֹא הֵיוּ מְכוּנוֹת, הָעֵבוּ
וְנַעֲשׂוּ מְכוּנוֹת - הֲרִי זֶה כָּרַם. פִּיצֵד יוֹדַע
אִם הֵיוּ מְכוּנוֹת אִם לֹא? מוֹתַח אֶת הַחוּט
לְעַקֵּר גִּפְנִים, אִם הֵיוּ כֻּלָּן נוֹגְעוֹת בַּחוּט -
הֲרִי זֶה כָּרַם. אַחַת נִכְנַסְתָּ וְאַחַת יוֹצֵאתָ -
הֲרִי זֶה אֵינוֹ כָּרַם :

ו. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: חֲרִיץ שְׁנְטוּעַ
כֶּהֱלַכְתּוּ, אוֹ שֶׁהִיָּה מְקַף כְּשׁוֹכֵךְ הִזָּה עֲגוּל
הֲרִי זֶה אֵינוֹ חֲרִיץ. כָּרַם שְׁנְטוּעַ עֲרַבּוּבֵאִי,
אִם יֵשׁ בוֹ לְכוּן שְׂתִיִּים כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ - הֲרִי זֶה
כָּרַם, וְאִם לֹא - אֵינוֹ כָּרַם. זֶה הִיָּה מַעֲשֵׂה,
וּבָאוּ וּשְׁאַלוּ אֶת רַבֵּן גַּמְלִיאֵל, אָמַר לָהֶם:
צָאוּ וּשְׁאַלוּ אֶת יוֹסִי בֶּן גִּילְאִי, שֶׁהוּא בֵּר
וּבְקִי כֶּהֱלָכוֹת הַכָּרַם. יֵצְאוּ וּשְׁאַלוּהוּ, אָמַר
לָהֶן: אִם יֵשׁ בוֹ לְכוּן שְׂתִיִּים כְּנֶגֶד שְׁלֹשׁ -
הֲרִי זֶה כָּרַם, וְאִם לֹא - אֵינוֹ כָּרַם. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: כָּרַם שְׁנְטוּעַ עַל פְּחוֹת
מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, אוֹ יוֹתֵר עַל שְׁמוֹנֶה אַמּוֹת -
הֲרִי זֶה אֵינוֹ כָּרַם :

ז. כָּרַם שְׁנְטוּעַ שְׂאִינוֹ כֶּהֱלַכְתּוּ, וְשׁוֹרָה אַחַת
נִכְנַסְתָּ וְאַחַת יוֹצֵאתָ מִמֶּנּוּ, כְּשֶׁהוּא מוֹדֵד -
נוֹתֵן לְכָרַם אַרְבַּע אַמּוֹת, וְלְשׁוֹרָה שְׁשֵׁה
טַפְּחִים. הִיָּה נְטוּעַ כֶּהֱלַכְתּוּ, וּגִפְנִים
הַחִיצוֹנִים כְּנֶגֶד בֵּינֵיהֶם, כְּשֶׁהוּא מוֹדֵד
מִבְּפָנִים, נוֹתֵן לְכָרַם מִבְּפָנִים - אַרְבַּע
אַמּוֹת, וְלִגְפְּנִים - שְׁשֵׁה טַפְּחִים :

ח. גִּפְן שְׁנְטוּעָה בַּמְדַרְגָּה - נוֹתְנִין לָהּ
עֲבוֹדָתָהּ. הַזְרַעִים וְהַיִּרְקוֹת שְׁנְטוּעִין
בַּמְדַרְגָּה - נוֹתְנִין לָהֶן עֲבוֹדָתָן. הֵיוּ שְׂתִי
שְׂדוֹת זוֹ לְמַעְלָה מִזוֹ, הַתַּחְתּוֹנָה נְטוּעָה

אומר: אם היו קנים מדוקרנין ועשה להם פאה מלמעלה - מתר:

ג. נמצאת אומר, שלש מדות במחצה. כל שפחות משלשה - צריך שלא יהא בינו לחברו שלשה טפחים כדי שלא יכנס הגדי. וכל שהן שלשה, משלשה עד ארבעה - צריך שלא יהא בינו לבין חברו כמלואו, כדי שלא יהו פרוצות כבנין. היו יתרות על בנין, אף כנגד הבנין - אסור. כל שהן ארבעה, מארבעה ולמעלה - צריך שלא יהא בינו לבין חברו כמלואו, כדי שלא יהא פרוץ כעומד. אם הפרוץ מרבה על העומד, כנגד העומד - מתר, כנגד הפרוץ - אסור. אם היה עומד מרבה על הפרוץ, אף כנגד הפרוץ - מתר. ובלבד שלא תהא פרצה יתרה על עשר אמות. אם היו קנים מדוקרנין ועשה להם פאה מלמעלה, אפלו יתרה על עשר אמות - מתר:

והגמי, וכל הגדלין באפר - מיני דשאים, והן כלאים בכרם. והחבין, והורר, והאטדין - מין אילן, ואינן כלאים בכרם. זה הפלל: כל המוציא עלין מעקרו - הרי זה ירק. וכל שאין מוציא עלין מעקרו - הרי זה אילן:

יד. החצב, רבי ישמעאל אומר: כלאים. וחכמים אומרים: אין כלאים. פשות, רבי טרפון אומר: אין כלאים. וחכמים אומרים: כלאים. צלף, בית שמאי אומרים: כלאים בכרם ואינם כלאים בזרעים. ובית הלל אומרים: אינן כלאים, לא בכרם ולא בזרעים. אמר רבי טרפון: אם כלאים בכרם - תהא כלאים בזרעים, ואם אין כלאים בזרעים - לא תהא כלאים בכרם. אלו ואלו מודים: שחייב בערלה:

מסכת כלאים פֶּרֶק רביעי

א. רבן גמליאל ובית דינו התקינו: שיהו מרחיקין ארבע אמות מעקר גפנים ולשדה. העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה ורחבה ארבעה - בטל ארבע אמות שבכרם. העושה מחיצה לגפן גבוהה עשרה ורחבה ארבעה - בטל ששה טפחים שבגפן. העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה ואינה רחבה ארבעה - לא בטל ארבע אמות שבכרם. העושה מחיצה לכרם גבוהה עשרה ואין רחבה ארבעה - לא בטל ששה טפחים שבגפן:

ב. בכל עושין מחיצה, באבנים ובמחצלות, בקשים ובקנים ובקולחות, אפלו שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה, ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו שלשה טפחים, כדי שיכנס הגדי. רבי אליעזר אומר: רעפים שהעביר על גבי חריץ - הרי הרעפים כמחיצה, ובלבד שלא יהא בינו לבין חברו כמלואו. רבי יהודה אומר: קנים שהעבירו על גבי חריץ - הרי הקנים כמחיצה צריך שלא יהא בין קנה לחברו שלשה טפחים כדי שיכנס הגדי. רבי יוסי

ד. כל מחיצה שעשויה שתי ואין עשויה ערב, ערב ואין עשויה שתי - הרי זו מחיצה. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אין מחיצה אלא עד שתהא עשויה שתי וערב. מעשה שהלך רבי יהושע אצל רבי ישמעאל בכפר עזיז, הראהו גפן שמדלה על מקצת תאנה, אמר לו: מה אני להביא זרע תחת המותר? אמר לו: מתר, שאין אדם מבטל תאנתו מפני גפנו. העלה משם לבית המגנים³, והראהו גפן שמדלה על מקצת קורה ובו סדן של שקמה ובו קורות הרבה, אמר לו: תחת קורה זו - אסור, והשאר - מתר, שאני רואה שכל קורה וקורה באילן - אילן בפני עצמו. רבי ישמעאל בן אלעזר אומר: אם היה מפסיק בין קורה לחברתה - כאלו אילן אחד:

ה. אלו הן פסקי ערים: ערים שחרב אמצעו, ונשתירו בו חמש גפנים מכאן וחמש גפנים מכאן, אם אין שם שמונה אמות - לא יביא זרע לשם. אם היו שם

³ במשניות (כלאים ו, ד): 'המגנייה'.

שנייחנו תחת הגפן. רבי שמעון אומר: אין בין עציץ נקוב לשאינו נקוב, אלא הכשר זרעים בלבד:

מסכת פלאים פרק חמישי

א. כלאי הפרם - מתרין משום גזל, ופטורין מן המעשר. כלאי זרעים - אסורין משום גזל, וחיבין במעשרות:

ב. סוס שילדה מין חמור - מתר עם אמו. ואם היה אביו חמור - אסור עם אמו. חמור שילדה מין סוס - מתר עם אמו. רחל שילדה מין עז - מתר עם אמו. אם היה אביו עז - אסור עם אמו. עז שילדה מין רחל - מתר עם אמו. אם היה אביו רחל - אסור עם עמו, ואין קרב לגבי מזבח. כוי - מטילין עליו שני חומרין:

ג. אין קושרין את הסוס לצדי הקרון, ולא לאחר הקרון. ולא את הלכדקים לגמלים. רבי מאיר מתיר. אם היו מסייעין בירידה ובעליה - הכל מודים שהוא אסור:

ד. לא יקשר סוס לפרד, ופרד לחמור, וחמור לערוד, מפני שמנהגין זה את זה. אם עשה כן - רבי מאיר מחיב, וחכמים פוטרין. רבי יהודה אומר: בני סוסה ובני חמורה - אסורין זה עם זה. וחכמים אומרים: כל הפרדות מין אחד הן. אפי הבבלי אומר: אסור לרכב על גבי הפרדה מקל וחמר, ומה אם במקום שמתר ללבש שני חלוקות כאחד - הרי הוא אסור בתערוכתן, מקום שאסור לנהג שתי בהמות - אינו דין שיהא אסור בתערוכתן?! אמרו לו: הרי הוא אומר (מלכים א-א, לג): "והרפבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גחון". אמר להן: אין משיבין מתקוע⁴. אמרו לו: הרי הוא אומר (מלכים א-טו, ה): "אשר עשה

שמונה אמות ועוד - נוהגין לו עבודתו וזרע את המותר. כמה הוא 'ועוד'? אחד מששה טפחים באמה:

ו. העושה מחיצה לפרם גבוה עשרה ואין רחבה ארבעה - לא בטל את ארבע אמות שבפרם. העושה מחיצה לגפן, גבוה עשרה ואינה רחבה ארבעה - לא בטל ששה טפחים שבגפן:

ז. זמורה של גפן שהיתה מדלה על גבי תבואה, אפלו היא מאה אמה - כל הגפן אסורה, היא ופרותיה. תבואה שנטעה תחת הגפן - מחזיר ואינו מקדש. הגפנים והירקות שנוטין לתוך הגפן, אבא שאול אומר, רבי עקיבא אומר: יחזיר. וכן עזאי אומר: יספר:

ח. היו שרשין יוצאין בתוך ארבע אמות שבפרם - הכל מודים שיעקר. שרשי פאה יוצאין בתוך ארבע אמות שבפרם, אפלו למטה משלשה טפחים - מתר:

ט. המבריק את הגפן בארץ, ואין על גביו עפר, אלא כל שהוא - מתר לזרע מכאן ומכאן, ואסור לזרע על גביו. היה על גביו עפר שלשה טפחים - מתר לזרע על גביו. רבן שמעון בן גמליאל אומר, בית שמאי אומרים: עשרה טפחים, ובית הלל אומרים: ששה טפחים. הברכה שבפסלע, אף על פי שאין עפר על גביו אלא שתי אצבעות - מתר לזרע על גבה; דברי רבי מאיר. רבי יוסי אומר: שלש אצבעות:

י. רבי שמעון בן אלעזר אומר: תבואה שהשרישה - הרי זו אסורה ומקדשת ומתקדשת. גפנים שהשרישו - הרי אלו אסורין ומקדשין, אבל אין מתקדשין עד שיעשו כפול הלבן. מקצתם עשו כפול הלבן, ומקצתן לא עשו, את שעשו כפול הלבן - אסורין, ואת שלא עשו כפול הלבן - מתרין:

יא. המעביר עציץ נקוב בפרם, אם הוסיף מאתים - אסור, אבל אין מתקדש עד

⁴ פרוש: מן הפלכות. ויש אומרים: שהפונה על עירא רבו של דוד שהיה מעיר תקוע.

יָדוּד אֶת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי ה' וְלֹא סָר מִכָּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ כָּל יְמֵי חַיָּיו רַק בְּדַבָּר אֹרְיָה הַחֲתָנִי:

ה. כָּלֵב - מִיָּן חָיָה. רַבִּי מְאִיר אֹמֵר: מִיָּן בְּהֵמָה. מַה הִפְרֵשׁ בֵּין רַבִּי מְאִיר וְחֻכְמַיִם? אֵלֶּא: שֶׁהִכּוֹתֵב חֵיתוֹ לְבָנוּ, רַבִּי מְאִיר אֹמֵר: כָּתֵב לוֹ כָּלֵב. וְחֻכְמַיִם אֹמְרִים: לֹא כָּתֵב לוֹ כָּלֵב. הַכּוֹתֵב בְּהֵמָתוֹ לְבָנוּ, רַבִּי מְאִיר אֹמֵר: לֹא כָּתֵב לוֹ כָּלֵב. וְחֻכְמַיִם אֹמְרִים: כָּתֵב לוֹ כָּלֵב. כָּלֵב כּוֹפְרֵי - מִיָּן חָיָה:

ו. הִירוּדִין וְהַנְּעֻמּוֹת - הֵרִי הֵן כְּעוֹפּוֹת לְכָל דָּבָר. וְאִין בְּהֵמָה טְמֵאָה יוֹלְדֵת מִן טְהוּרָה, וְלֹא טְהוּרָה מִן טְמֵאָה, וְלֹא גִסָּה מִן דְּקָה, וְלֹא דְקָה מִן גִּסָּה, וְלֹא אָדָם מִן כְּלָן, וְלֹא כְּלָן מִן אָדָם. כָּל שֵׁישׁ בִּישׁוּב - יֵשׁ בַּמְדָּבָר. הִרְבֵּה יֵשׁ בַּמְדָּבָר מַה שְּׂאִין בִּישׁוּב. כָּל שֵׁישׁ בִּישְׁבָּשָׁה - יֵשׁ בַּיָּם. הִרְבֵּה יֵשׁ בַּיָּם מַה שְּׂאִין בִּישְׁבָּשָׁה. אִין מִיָּן חֲלָדָה בַּיָּם:

ז. הַחוּסָם אֶת הַפְּרָה, וְהַמְזוּג אֶת הַכְּלָאִים - פָּטוּר, שְׂאִין לָךְ שֶׁהוּא חָיִב אֲלֵא הַנּוֹהֵג וְהַמְנַהֵיג בְּלֶבֶד:

ח. צֶמֶר הַגְּמָלִים וְצֶמֶר הַרְחֵלִים שְׁטָרְפֵן זֶה עִם זֶה, אִם הִרְבּ מִן גְּמָלִים - מֵתָר. בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְן שְׁטָרְפֵן זֶה בְּזֶה וְהִבִּיא פִּשְׁתָּן בִּינֵיהֶם. אֲבָל הַעוֹשֶׂה חֲלוּק שְׂכוּלֵל צֶמֶר הַגְּמָלִים וְכוּלֵל צֶמֶר הָאֲרָנְבִים, וְאָרְג בּוֹ חוּט אֶחָד שֶׁל צֶמֶר בְּצַד זֶה, וְחוּט אֶחָד שֶׁל פִּשְׁתָּן בְּצַד זֶה - אֲסוּר. בְּגַד שֵׁישׁ בְּרֵאשׁוֹ אֶחָד כְּלָאִים - לֹא יִתְכַסֶּה בְּצַד הַשָּׁנִי, אֵף עַל פִּי שֶׁהַכְּלָאִים מְנַח בְּאַרְץ:

ט. חֲלוּק שֶׁל צֶמֶר שְׁנֵפָרָם וּפְרָפּוֹ בְּחוּט שֶׁל פִּשְׁתָּן, וְשֶׁל פִּשְׁתָּן שְׁנֵפָרָם וּפְרָפּוֹ בְּחוּט שֶׁל צֶמֶר - אִין בּוֹ מִשׁוּם כְּלָאִים, וְאִין יוֹצֵאִין בָּהֶם בְּשֶׁבֶת. תְּפָרֵן - אֲסוּרִין מִשׁוּם כְּלָאִים, וְיוֹצֵאִין בָּהֶן בְּשֶׁבֶת:

י. לּוֹבֵשׁ אָדָם שְׁתֵּי חֲלֻקוֹת שֶׁל צֶמֶר וְשֶׁל פִּשְׁתָּן זֹו עַל גִּבּ זֹו, אֵף עַל פִּי שֶׁפְּנִדְתּוֹ חֲגוּרָה עָלָיו מִבְּחוּץ, וּבִלְבָד שֶׁלֹּא יִתֵּן אֶת הַמְּשִׁיחָה וְיִקְשֶׁר בֵּין שְׁתֵּי כְּתָפָיו. בְּלֵאֲרֵי

נְשִׁים - אִין בְּהֵן מִשׁוּם כְּלָאִים. תְּפָרֵן - מְקַבְּלוֹת הַטְּמֵאָה וְאֲסוּרוֹת מִשׁוּם כְּלָאִים. מְטַפְּחוֹת תְּבָה - אִין בְּהֵן מִשׁוּם כְּלָאִים. מְטַפְּחוֹת יָדַים, וּמְטַפְּחוֹת סְפָרַיִם, וּמְטַפְּחוֹת סְפוּג - אִין בָּהֶם מִשׁוּם כְּלָאִים. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: דְּבָרֵי רַבִּי מְאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אֹמֵר, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מֵתִיר, וְחֻכְמַיִם אֹסְרִין:

יא. לֹא יִתֵּן אֶת הַמְּרַדְעַת עַל כְּתָפוֹ אֶפְלוּ לְהוֹצִיא עָלֶיהָ אֶת הַזָּבֵל. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן מֵתִיר. בְּגַד שְׂאֵבֵד בּוֹ כְּלָאִים - לֹא יִמְכְּרֵנוּ לְנִכְרִי, וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ מְרַדְעַת לְחֵמוּר. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר: לֹא יַעֲשֶׂה הַיָּמֵנוּ טְלָאֵי לְבָגַד אִימְרָא הַמְּפָרְסְמָת. אֲבָל יַעֲשֶׂה הַיָּמֵנוּ תְּכָרִיף לְמֵתִים:

יב. כֶּפֶה שֶׁל צֶמֶר שְׁנֵתְנוּ בַּפִּשְׁתָּן - מֵתָר. עֲשֶׂה שְׁנֵי רֵאשֵׁי בְּצַד אֶחָד - אֲסוּר. צֶמֶר שְׁנֵתְנוּ בַּפִּשְׁתָּן לְהִיּוֹת אֹרְגַּ עָלָיו - הֵרִי זֶה אֲסוּר, שְׁבִשְׁעָה שֶׁהוּא אֹרְגַּ הִיָּה נְטוּהָ. אֲמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֱלִיעֶזֶר: לְמָה נִקְרָא שְׁמוֹ שְׁעִטְנָו? מִפְּנֵי שֶׁמְלִיז אֶת אָבִיו שְׁבִשְׁמַיִם עָלָיו:

יג. רַבִּי חֲנַנְיָהּ בֶּן גַּמְלִיאֵל אֹמֵר: לֹא יִקְשֶׁר סָרֵק שֶׁל צֶמֶר וְשֶׁל פִּשְׁתָּן לְחֲגוּר בּוֹ אֶת מִתְנָיו, אֵף עַל פִּי שֶׁהִרְצוּעָה בְּאֲמָצֵעַ. הַפּוֹקְרִית וְהַצִּיפָּה - אִין בָּהֶם מִשׁוּם כְּלָאִים. וְאִם תְּפָרֵן - מְקַבְּלִין טְמֵאָה וְאֲסוּרִין מִשׁוּם כְּלָאִים. פִּשְׁתָּן שְׁצָבְעוּ בְּחֶרֶת - לֹא יִמְכְּרֵנוּ לְנִכְרִי, וְלֹא יַעֲשֶׂנוּ אִימְרָא לְפִשְׁתָּן הַמְּפָרְסְמָת. בְּכָרִים וּבְכִסְתּוֹת - הֵרִי זֶה מֵתָר:

יד. אֲסַפְּלָנִית מְלוּגְמָא וּרְטֵיָה - אִין בְּהֵן מִשׁוּם כְּלָאִים. הַמֵּת, וְהַבְּהֵמָה, וְהָאֵהֶלִין, וְהָאֲכַסְלִים, וְהָאֲסַטְמָא, וְקֻלְעַ, וְוִילוּן, וּבְגָדֵי כְּהֵנִים, וּבְגָדֵי כֶּהֵן גְּדוּל - אִין בְּהֵן מִשׁוּם כְּלָאִים. בְּגָדֵי כֶּהֵן גְּדוּל, הַיּוֹצֵא בְּהֵן לְמִדֵּינָה - חָיִב. וּבְמִקְדָּשׁ, בֵּין לְשֶׁרֶת וּבֵין שֶׁלֹּא לְשֶׁרֶת - פָּטוּר, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִן לְעַבּוּדָה:

מִסְכַּת שְׁבִיעִית פֶּרֶק רֵאשׁוֹן

א. שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת בְּתוֹךְ בֵּית סָאָה - הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין, וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלִין. וּבִלְבַד שִׁתְּהָא מְטַעֲתָן מִמְטַע עֲשָׂרָה לְבֵית סָאָה; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי יְהוּדָה. וְרַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמְרִים: אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶם אֶלָּא צָרְפָן. כַּמָּה רוּחַ יְהֵא בִּינְיָהֶן? רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּדִי שִׁיְהָא בְּקָר עוֹבֵר בְּכַלְיוֹ. רַבִּין גַּמְלִיאֵל וּבֵית דִּינּוֹ הִתְקִינוּ: שִׁיְהוּ מְתָרִין בְּעִבּוּדַת הָאָרְץ עַד רֵאשׁ הַשָּׁנָה:

ב. אֵילָן הָעוֹמֵד בְּבֵית קַבִּים, וּשְׁנַיִם הָעוֹמְדִים בְּבֵית אַרְבַּע קַבִּים - אֵין חוֹרְשִׁין לָהֶם אֶלָּא צָרְפָן. שְׁלֹשָׁה אֵילָנוֹת שֶׁל שְׁלֹשָׁה בְּנֵי אָדָם, אֵילָנוֹת שֶׁל אַחַר, וְהַשְּׂדֵה שֶׁל אַחַר, אֵף עַל פִּי שֶׁבַעל הַשְּׂדֵה חוֹרֵשׁ מִפְּנֵי צָרְף שְׂדֵהוּ - הָרִי זֶה מֵתָר. זְקָנָה שֶׁהִיא נִרְאִית בְּנִטְעָה - כְּנִטְעָה. נִטְעָה שֶׁהִיא נִרְאִית בְּזְקָנָה - כְּזְקָנָה. מַה בֵּין זְקָנָה לְנִטְעָה? זְקָנָה - עַד עֲצָרַת. נִטְעָה - עַד רֵאשׁ הַשָּׁנָה. זְקָנָה - מַעֲזִין שְׁלֹשָׁה, וְנִטְעָה - מַעֲזִין עֲשָׂר. וּשְׂדֵה קָנִים - נְדוּן כְּנִטְעָה:

ג. שְׁלֹשָׁה קְשׁוּאִין שְׁלֹשָׁה דְלוּעִין וְאַרְבַּע נִטְעוֹת - הָרִי אֵלּוּ מִצְטָרְפִין, וְחוֹרְשִׁין כָּל בֵּית סָאָה בְּשִׁבְלִין. וּבִלְבַד שִׁתְּהָא מְטַעֲתָן עֲשָׂרָה לְבֵית סָאָה. כַּמָּה רוּחַ יְהֵא בִּינְיָהֶן? רַבִּין שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כָּל שִׁתְּחַתּוֹי וְחוּצָה לוֹ - מְלֵא צְמֵד וְכַלְיוֹ:

ד. אֵיזוֹ הִיא נִטְעָה? רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: בַּת חֲמֵשׁ, בַּת שֵׁשׁ, בַּת שִׁבְעֵי. אָמַר רַבִּי: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ בַּת חֲמֵשׁ בַּת שֵׁשׁ וּבַת שִׁבְעֵי? אֶלָּא גִפְנִים - בְּנֵי חֲמֵשׁ, תְּאֵנִים - בְּנֵי שֵׁשׁ, וַיִּיתִים - בְּנֵי שִׁבְעֵי:

ה. מוֹכְרִין וּמוֹצִיאִין זְבָלִים עָרֹב שְׁבִיעִית מִיִּשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד עַל הַשְּׁבִיעִית. וּמִן הַנְּכָרִי וּמִן הַכּוֹתִי, אֶפְלוּ בְּשִׁבְעִית - מֵתָר. עַד מֵתִי מֵתָר לְזַבֵּל? כָּל זְמַן שֶׁמֵּתָר לְחֵרֶשׁ - מֵתָר לְזַבֵּל:

ו. מִשְׁקִין אֶת הַנְּטִיעוֹת - עַד רֵאשׁ הַשָּׁנָה. רַבִּי יוֹסֵי בֶן כִּיפָר אוֹמֵר מִשׁוּם רַבִּי אֶלְעִזָּר: בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים: מִשְׁקָה עַל הַנוֹף וְיוֹרֵד עַל הָעֵקֶר. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים: עַל הַנוֹף וְעַל הָעֵקֶר. אָמְרוּ בֵּית הַלֵּל לְבֵית שְׁמַאי: אִם אַתָּה מֵתִיר לוֹ מִקְצָתוֹ - תִּתִּיר לוֹ אֶת הַכֹּל. אִם אֵין אַתָּה מֵתִיר לוֹ הַכֹּל - אֵל תִּתִּיר לוֹ מִקְצָת:

ז. וּמְכוֹנִין אֶת הַנְּטִיעוֹת עַד רֵאשׁ הַשָּׁנָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיוּ מְפּוֹרְכוֹת לְפָנֵי שְׁבִיעִית - נוֹטְלִין אֵף בְּשִׁבְעִית. אֵלּוּ הֵן עוֹגִילוֹת, אֵלּוּ בְּדִידִין שְׁבַעֲקָרֵי אֵילָנוֹת. מוֹתְרִין וּמְשַׁמְטִין בְּקָנִים. מְקוֹם שֶׁנִּהְגּוּ לְוֹתֵר וּלְשַׁמֵּשׁ לְפָנֵי הַחֵג - מוֹתְרִין וּמְשַׁמְשִׁין לְפָנֵי הַחֵג. לְאַחַר הַחֵג - מוֹתְרִין וּמְשַׁמְשִׁין לְאַחַר הַחֵג:

ח. פְּגִי עָרֹב שְׁבִיעִית שֶׁנִּכְנְסוּ לְשְׁבִיעִית - רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְקוֹם שֶׁנִּהְגּוּ לְסוּף - אֵין סָכִין מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוּדָה. מְקוֹם שֶׁלֹּא נִהְגּוּ לְסוּף - סָכִין. וְשֶׁל שְׁבִיעִית שֶׁיִּצְאוּ לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית - הַכֹּל שׁוֹיִן שְׂאִין סָכִין אוֹתָן, וְאֵין מְקַנְחִין אוֹתָן. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלּוֹקַח פְּגִים מִחִבְרוֹ בְּשָׂאָר שְׁנֵי שָׁבוּעַ, אֵף בְּמְקוֹם שֶׁנִּהְגּוּ לְסוּף - סָכִין. לֹא יִקְנַח שָׂרְף בְּעֵקֶר, מִפְּנֵי שֶׁמֵּתְרִין. אֲבָל מְקַנְחוּ בְּעֵלִין:

ט. תְּאֵנָה שֶׁנִּתְקַלְפָה - אֵין טוֹחִין אוֹתָהּ בְּטִיט, שֶׁהִיא מְלֵאכָתָה. אֵין תּוֹלִין תְּחוּמִין בְּתֵאֵנָה, וְאֵין מְרַכִּיבִין בְּתֵאֵנָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא עֲבוּדָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן אֶלְעִזָּר אוֹמֵר: בְּמוֹעֵד - צוֹרְרוּ, בְּשִׁבְעִית - הוֹפְךָ:

י. סוֹקְרִין אֶת הָאֵילָן בְּסִקְרָא, וְטוֹעֲנִין אוֹתוֹ בְּאֲבָנִים, וְאֵין חוֹשֵׁשׁ לֹא מִשׁוּם שְׁבִיעִית, וְלֹא מִשׁוּם דְּרָכֵי הָאֱמוּרִי. מְסַלְקִין, מְקוֹצִין, מְקַטְפִין⁵, מְסַתְּתִין⁶, וּמְצַדְדִין⁷, וּמְגַמְזִין -

⁵ כָּל אֵלּוּ הֵם לְשׁוֹנוֹת שֶׁל סְלוּק הַקּוֹצִים מִהַשְּׂדֵה

בְּשִׁבְעִית.

⁶ נְקוּי הָאֲבָנִים.

עד ראש השנה, ונוטל את הרוואה. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אין אוכלין את הפגים בשביעית:

יא. חורשין שדה בית השלחין, ומשקין אותן שלשים יום לפני ראש השנה. רבי אומר: עד לפני ראש השנה שלשה ימים כדי שיטע וישריש:

יב. אין בודקין את הזרעים באדמה בגללים ובעציץ. אבל דובקין אותם בגללים ובעציץ, ומשרין משביעית למוצאי שביעית. ומקמינן את העלוים⁸ שבגג, אבל אין משקין אותן:

מסכת שביעית פרק שני

א. מרביצין שדה בערב שביעית כדי שתעלה ירקות בשביעית. ולא עוד: אלא אף בשביעית, ומרביצין אותה כדי שתעלה ירקות למוצאי שביעית:

ב. בצלים שנכנסו מערב שביעית לשביעית, או שיצא משביעית למוצאי שביעית - מרביצין עליהן מים כדי שיהו נוחין לעקר. הלוחף שהעלה תמרות בשביעית - לא יטלו הימנו בשביעית מפני מראית העינין:

ג. הנוטע והמכריך והמרכיב שלשים יום לפני ראש השנה - עלתה לו שנה, ומתיר לקימן בשביעית. פחות מכן - לא עלתה לו שנה, ואסור לקימן בשביעית. פרות נטיעה זו - אסורין עד חמשה עשר בשבט. אם ערלה - ערלה. אם רבעי - רבעי:

ד. אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על הגמור - שהוא לשעבר. ועל שלא הניץ - שהוא לעתיד לבוא. על מה נחלקו? על התורמל, שפית

שמאי אומרים: לשעבר, ובית הלל אומרים: לעתיד לבוא.

ה. פול המצרי שמנע ממנו מים שלשים יום לפני ראש השנה - מתעשר לשעבר ומתיר לקימן בשביעית. ואם לאו - אסור לקימן בשביעית, ומתעשר לשנה הבאה. במה דברים אמורים? בשל שקיא. אבל בשל בעל - שמנע הימנו שתי מרבעות. דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: שלש. רבי יוסי בן כהנא אמר משום רבי שמעון שזורי: במה דברים אמורים? בזמן שזרעו לירק וחשב עליו לזרעו. אבל אם זרעו מתחלה לזרע, ומקצתן השריש לפני ראש השנה, ומקצתן השריש לאחר ראש השנה - אין מעשרין מזו על זו, אלא כונס גרנו לתוכו ומעשר הימנו עליו. נמצא מעשר מן החדש על החדש, ומן הישן על הישן.

ו. מעשר עני ומעשר שני לפי חשבון - נוטל את העישור ועושה אותו מעשר⁹, ופודה אותה, ועושה אותה מעשר עני. אם זרעו מתחלה לזרע וירק, או שזרעו לזרע וחשב עליו לירק, זרעו - מתעשר לשעבר, וירקו - משעת לקיטתו. נמצאת אומר, שש מדות בפול המצרי: זרע לזרע - מתעשר לשעבר. וזרע לירק - מתעשר לעתיד לבוא. זרע לזרע ולירק, או שזרע לזרע ואחר כך חשב עליה לירק - מעשר מירקו על זרעו ומזרעו על ירקו. בשלקט לפני ראש השנה. אבל אם לקט לאחר ראש השנה - זרעו מתעשר לשעבר, וירקו בשעת לקיטתו. כשהביא שלישי לפני ראש השנה. אבל הביא לאחר ראש השנה, בין זרעו בין ירקו - מתעשר לבוא. זרע לזרע, וחשב עליו לירק - באה במחשבה. זרע לירק וחשב עליו לזרע - לעולם אין מחשבת זרע חלה עליו, אלא אם כן מנע ממנה שלש מרביבות. עשה כלן קצצן גמורין לפני ראש השנה, זרעו - מתעשרת לשעבר, וירקו - בשעת

⁷ שמתקנים את המצר והצד.

⁸ מין פרי

⁹ פרוש: מעשר שני.

ט. כָּל יְרָקוֹת שֶׁהוֹקְשׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מִתֵּר לְקַיֵּץ בְּשָׁבִיעִית. אִם הָיוּ רַכִּין - אֲסוּר לְקַיֵּץ בְּשָׁבִיעִית מִפְּנֵי מְרֵאִית הָעֵינַן. אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְשַׂרֵּשׁ אֶת הַלוּף, אֲלֵא מְנִיחִין כְּמוֹת שֶׁהָיָא. אִם צוּמַח לְמוּצָאֵי שְׁבִיעִית - מִתֵּר. אִין מְחִיבִין אוֹתוֹ לְשַׂרֵּשׁ אֶת הַקּוֹנְדֵס, אֲבָל גּוֹזְזָה בְּעָלִים. אִם צְמַחָה לְמוּצָאֵי שְׁבִיעִית - מִתֵּר:

י. הַתְּבוּאָה וְהַקְטָנוֹת שֶׁהֵבִיאוּ שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מִתְּעַשְׂרִין לְשַׁעֲבֵר, וּמִתֵּרִין בְּשָׁבִיעִית. וְאִם לֹאוּ - אֲסוּרִין בְּשָׁבִיעִית, וּמִתְּעַשְׂרִין לְשָׁנָה הַבְּאֵה. רַבִּי שְׁמַעוֹן שְׁזוּרִי אוֹמֵר: פּוֹל הַמְּצָרִי שְׁזָרְעוּ לְזָרַע בַּתְּחִלָּה, וְכֵן פּוֹלִין הַגְּמָלוֹנִין וְכָל פִּיּוּצָא בְּהֵן שֶׁהִשְׁרִישׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מִתְּעַשְׂרִין לְשַׁעֲבֵר, וּמִתֵּרִין בְּשָׁבִיעִית. וְאִם לֹאוּ - אֲסוּרִין בְּשָׁבִיעִית, וּמִתְּעַשְׂרִין לְשָׁנָה הַבְּאֵה. אָמַר בֶּן עֲזַאי לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה מִשׁוּם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: אָף מִשֶּׁהִשְׁרִישׁוּ. חֲזוּר רַבִּי עֲקִיבָה לְהִיּוֹת שׁוֹנֵה כְּדַבְּרֵי בֶן עֲזַאי:

יא. אִין מְלַקְטִין עֲשָׂבִים מִגְּבֵי זֶבֶל, אֲבָל מְלַקְטִין מִמֶּנּוּ קְשׁוּשׁוֹת. נוֹתְנִין עָלָיו קֶשׁ אוּ תֵבֶן, כְּדִי שִׁירְבָה. נוֹתְנִין עָלָיו מִים, כְּדִי שִׁיפְרַח. וְעוֹדְרִין אוֹתוֹ, כְּדִי שִׁיתַּפַּח:

יב. אִין מוֹסִיפִין לֹא עַל הַמְּשַׁפְּלוֹת וְלֹא עַל הָאֲשָׁפוֹת; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מוֹסִיפִין עַל הַמְּשַׁפְּלוֹת וְאִין מוֹסִיפִין עַל הָאֲשָׁפוֹת. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אָף עַל הָאֲשָׁפוֹת. וּבִלְבָד שְׁלֵא יִפְחוֹת מִשְׁלַשׁ אֲשָׁפוֹת לְבֵית סָאָה:

יג. הַמְּדִיר אֶת שְׂדֵהוּ - עוֹשֶׂה סֵהָר¹² לְבֵית סָאָתִים. נִתְמַלְאָת - עוֹקֵר מִתּוֹךְ הַסֵּהָר, וְחוֹזֵר וְעוֹשֶׂה בֵּית הַסֵּהָר אַחֵר, וְעוֹשֶׂה אֲשָׁפוֹת בְּתוֹךְ שְׂדֵהוּ כְּדֶרֶךְ הַמְּזוּבְּלִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בְּמָה דְּבָרִים אָמוּרִים? בְּזִמְן שֶׁהִיתָה צֹאנוּ מִעֵטָה. אֲבָל אִם הִיתָה צֹאנוּ מִרְבֵּה, אֲפִלּוּ בֵּית כּוֹר אֲפִלּוּ בֵּית כּוֹרִים -

לְקַיֵּטוֹ. לֹא עֹשֶׂה קֶצֶץ - צוֹכֵר לְתוֹכוֹ, וְנִמְצָא מִעֵשֶׂר מְזָרַע עַל יֶרֶק וּמִיֶּרֶקוֹ עַל זָרְעוֹ. הַשֶּׁבֶת וְהַכּוֹסֵבֵר שְׁזָרְעוּ לְיֶרֶק, אָף עַל פִּי שֶׁהִשְׁרִישׁוּ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה וְלִקְטָן לְאַחַר רֹאשׁ הַשָּׁנָה, בְּשַׁעַת לְקַיֵּטָתָן - עִישׁוּרָן. וּמִתְּעַשְׂרִין מְזָרְעוּ עַל יֶרֶקוֹ וּמִיֶּרֶקוֹ עַל זָרְעוֹ. וְאִם הֵבִיאוּ שְׁלִישׁ לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה זָרְעוּ מִתְּעַשֵּׂר לְשַׁעֲבֵר וְיֶרֶקוֹ בְּשַׁעַת לְקַיֵּטָתוֹ. הַשֶּׁבֶת שְׁזָרַע לְזָרַע - מִתְּעַשְׂרֵת זָרַע, וּפְטוּרָה זִירִין וְיֶרֶק. זָרְעָה יֶרֶק -

10

מִתְּעַשֵּׂר זָרַע וְיֶרֶק. (וְזִירִין , וּפְטוּרָה). זָרְעָה זִירִין - מִתְּעַשֵּׂר זָרַע וְיֶרֶק וְזִירִין¹¹.

ז. כָּל יְרָקוֹת שְׁזָרְעוּן לְזָרַע - בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ. יֶרֶקָן - חֵיב, וְזָרְעוּן - פְּטוּר. הַתְּבוּאָה וְהַקְטָנוֹת שְׁזָרְעוּן לְזָרַע - בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ. וְזָרְעוּן - חֵיב, וְיֶרֶקָן - פְּטוּר. הַפּוֹל וְהַשְּׁעוּרִין וְהַתְּלָתָן שְׁזָרְעוּן לְיֶרֶק - בְּטֵלָה דַּעְתּוֹ. זָרְעוּן - חֵיב, וְיֶרֶקָן - פְּטוּר. הַשְּׁחָלִים וְהַגְּרִגִּיר שְׁזָרְעוּן לְזָרַע - מִתְּעַשְׂרִין זָרַע וְיֶרֶק. זָרַע יֶרֶק - מִתְּעַשְׂרִין יֶרֶק וְזָרַע:

ח. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: בְּצָלִים הַקֵּיצוֹנִין שֶׁרַבְּצָן לִפְנֵי רֹאשׁ הַשָּׁנָה - מִתְּעַשְׂרִין לְשַׁעֲבֵר וּמִתֵּרִין בְּשָׁבִיעִית. וְאִם לֹאוּ - אֲסוּרִין בְּשָׁבִיעִית, וּמִתְּעַשְׂרִין לְשָׁנָה הַבְּאֵה. הֵיתָה שְׁנִיָּה וְנִכְנְסָה שְׁלִישִׁית - אִין מוֹדְכִין, וְאִין מוֹנְעִין מִהֵן מִים, כְּדִי שִׁיֵּהָא מִעֵשֶׂר שְׁנִי. הֵיתָה שְׁלִישִׁית וְנִכְנְסָה רְבִיעִית מוֹדְכִין וּמוֹנְעִין מִהֵן, כְּדִי שִׁיֵּהָא מִעֵשֶׂר עֲנִי. וּמִתֵּר לְדַכֵּן בְּרַגְלֵי. וְכֵן כָּל אֲדָם נוֹהֲגִין:

¹⁰ גְּבַעוּלִין - קָנִים.

¹¹ בְּחֻזֵן יְחֻקְאֵל גְּרַם לְפִי גְרַמַת הִירוּשְׁלַמִי (מַעֲשָׂרוֹת סוּף פֶּרֶק ד'): זָרְעוּ לְזָרַע - מִתְּעַשְׂרֵת זָרַע וְאִינְהָ מִתְּעַשְׂרֵת יֶרֶק. זָרְעָה יֶרֶק - מִתְּעַשְׂרֵת זָרַע וְיֶרֶק וְאִינְהָ מִתְּעַשְׂרֵת זִירִין. זָרְעָה לְזִירִין - מִתְּעַשְׂרֵת זָרַע וְיֶרֶק וְזִירִין.

¹² הַמָּקַף מְחַיְצָה.

מתר. רבן שמעון בן גמליאל אומר: תוקע יתד באמצע, ומקיף לה ארבע סהרים מארבע רוחותיה:

יד. היתה כל שדהו בית סאתים - לא יעשה בלה סהר, אלא משיר הימנה מקצת מפני מראית העין; דברי רבי מאיר. רבי יוסי מתיר. עוקר מסהר זה ונותן לתוך סהר אחר, ובלבד שלא יחזיר לראש; דברי רבי מאיר. וחכמים מתירין. עוקר מסהר זה ונותן לתוך סהר אחר, ובלבד שלא יהא בינו לחברו בית שמונה סאין; דברי רבי דוסתאי ברבי יהודה. רבי יוסי בן כיפר אמר משום רבי אליעזר: בית סאתים ובית סאתים - זה חולב וזה גוזז לתוכה, ומכניס ומוציא בדרך עליה:

טו. בכל עושין סהרין: באבנים, ומחצלות, בקש, בקנים, ובקלחות, אפלו שלשה חבלים זה למעלה מזה וזה למעלה מזה, ובלבד שלא יהא בין חבל לחברו שלשה טפחים, כדי שיכנס הגדי:

טז. אין מדירין לא בשבתות ולא בימים טובים ולא בחולו של מועד, אפלו בטובה. אם באו מאליהן - מתר. אין מסייעין אותן, ואין מתר להושיב שומר ולנער את הצאן. אם היו מדירין לשבתות, לחדשים, ולשנים - מתר להושיב שומר ולנער את הצאן. רבי אומר: מדירין בשבת - בטובה. ביום טוב - במזונו. בחולו של מועד - אפלו נוטל שכרו:

מסכת שביעית פרק שלישי

א. לא יפתח אדם מחצב בתחלה בתוך שדהו, עד שיהו שלש מרביות שהן שלש על שלש על רום שלש. אמר רבי יהודה: במה דברים אמורים? בזמן שמתכונן לעשות שדה. אבל בזמן שאין מתכונן לעשות שדה - אפלו דבר מעט מתר. אמר רבן שמעון בן גמליאל: במה דברים אמורים? בזמן שאין מתכונן לעשות שדה.

אבל בזמן שמתכונן לעשות שדה - אפלו כל שהוא אסור:

ב. סלע שצף על גבי הארץ, ואיגד יוצא ממנה, אם יש בו כשעור הזה - מתר, ואם לאו - אסור. אבנים תושבות שהמחרשה מוזעזעתן, אם יש בהן שתים של משוי שנים שנים - הרי אלו ינטלו. רבי נחמיה אומר: בונין מדרגות על גבי גאיות בערב שביעית, ובשביעית סומך להם עפר ונותן על גבי גאיות:

ג. מסקלין דרך רשות הרבים; דברי רבי יהושע. רבי עקיבה אומר: כשם שאין לו רשות לקלקל - כך אין לו רשות לסקל. ואם סקל - יוציא לים או לנהר, או למקום הטרשין. מסקלין מפני דרך היחיד, ומפני דרך הרבים, ומפני דרך הספק, ועושין ספיחים שבראש גגות, ומקימין אותן, ואין חוששין, לא משום שביעית ולא משום עבודת הארץ:

ד. זיתי ערב שביעית שנכנסו לשביעית - מסלקין מקומן. ממלאין נקעין שתחתייהן עפר, ועושין עוגיות לגפנים מזו לזו. ולא עוד: אלא אף זיתי שביעית שיוצאים למוצאי שביעית - מתר לעשות כן:

ה. בראשונה היו אומרים: מלקט אדם זיתים מתוך שלו, כדרך שמלקט מתוך של חברו. את הגס - הגס. חזרו להיות נותנין זה לזה בטובה. התקינו: שיהו מביאין מן המצוי ומן הקרוב. והלב יודע, אם לעקל ואם לעקלקלות. בראשונה היו אומרים: מלקט אדם צורות וחרסין מתוך שלו, כדרך שמלקט מתוך של חברו. את הגס - הגס. משרבו עוברי עברה - חזרו לאסור:

ו. שדה שנטיבה - אין זורעין אותה במוצאי שביעית. איזו היא שדה שנטיבה? כל זמן שבני אדם חורשין חמש והוא חורש שש, שש והוא חורש שבע. שמאי הזקן אומר: אלו היתה שעה פנויה, גוזרני

עֲלֶיהָ שְׁלֵא תִזְרַע. בֵּית דִּין שֶׁל אַחֲרֵיו גָּזְרוּ
עֲלֶיהָ שְׁלֵא תִזְרַע:

ז. אֵין חוֹכְרִין גִּירִין מִיִּשְׂרָאֵל הַחֲשׂוֹד עַל
הַשְּׁבִיעִית. אָבֵל לּוֹקָחִין הֵימְנוּ שְׂדֵה זְרוּעָה,
שְׁלֵא גָזְרוּ אֲלֵא עַד מְקוֹם שֶׁהֵן יְכוּלִין לְזָרַע.
הַמְקַבֵּל שְׂדֵה מִן הַנְּכָרִי - פּוֹסֵק עִמּוֹ עַל
מִנַּת שֶׁהַנְּכָרִי זֹרְעָה. הַנְּכָרִי וְהַכּוֹתִי שֶׁחָרְשׁוּ
- אֵין עוֹשִׂין אוֹתָן בֵּית הַפָּרֶס, שְׁלֵא גָזְרוּ
אֲלֵא עַד מְקוֹם שֶׁהֵן יְכוּלִין לְגַזֵּר. אֵין
מְגַדְלִין בְּהֵמָה דְקָה. אָבֵל מְגַדְלִין בְּהֵמָה
גְּסָה, שְׁלֵא גָזְרוּ אֲלֵא גָדֵר שְׂיוֹכֵל לְעַמֵּד:

ח. הַקּוֹצֵץ קוֹרֵה שֶׁל שְׁקָמָה - הֵרִי זֶה לֹא
יַחֲלִיק וְלֹא יִדְרִיג, אֲלֵא מִצִּין כְּדִי שֶׁתִּהְיֶה
קִיצְתָּהּ שְׁוָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְקוֹם
שֶׁנִּהְיָה לְדִרְגָּה - יַחֲלִיק. לַחֲלִיק - יִדְרִיג. הֵרִי
זֶה מְגַבִּיָּה טַפַּח וְקוֹצֵץ טַפַּח. וְכֵן הָיָה רַבִּי
יְהוּדָה אוֹמֵר: הַלּוֹקָח בְּתוּלָה שֶׁל שְׁקָמָה
מַחֲבֵרו, בְּשֵׁאֵר שְׁנֵי שְׁבוּעֵי - הֵרִי זֶה מְגַבִּיָּה
עֲשָׂרָה טַפָּחִים וְקוֹצֵץ. נִמְצְאָתָּה אוֹמֵר: שֶׁלֹּשׁ
בְּתוּלוֹת הֵן: בְּתוּלַת אָדָם. בְּתוּלַת אֲדָמָה.
בְּתוּלַת אֵילָן. בְּתוּלַת אָדָם - כָּל שְׁלֵא
נִבְעֵלָה מִימֶיהָ. בְּתוּלַת אֲדָמָה - כָּל שְׁלֵא
נִעְבְּדָה מִימֶיהָ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵין בָּהּ חֶרֶס. בְּתוּלַת אֵילָן - כָּל
שְׁלֵא נִקְצָצָה מִימֶיהָ:

ט. אֵין עוֹקְרִין גָּדֵר שְׁבִין שְׁתֵּי שָׁדוֹת, אַחַד
גָּדֵר שֶׁל עֲצִים, וְאַחַד גָּדֵר שֶׁל אֲבָנִים. בְּמָה
דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמְנֵן שֶׁמִּתְכוּוֹן לְעֲשׂוֹת
שְׂדֵה. אָבֵל עֲצִים - מִתֵּר. הַמְשַׁרֵּשׁ עֵקֶר
חָרוֹב וְסֹדֵן שְׁקָמָה, לְעֲצִים - מִתֵּר, וְלִשְׂדֵה -
אֲסוּר:

י. מַחֲפָרִיּוֹת שְׁנוּטֵל מֵהֵן אֵילָן¹³ - הֵרִי זֶה
לֹא יִכָּסֵם בְּעֶפֶר. אָבֵל מְכָסֵם בְּאֲבָנִים אוֹ
בְּקֶשׁ. הַקּוֹצֵץ בְּקִנְיָם - הֵרִי זֶה מְגַבִּיָּה טַפַּח
וְקוֹצֵץ. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר:

מְקוֹם שֶׁנִּהְיָה לְקוֹץ - יַחֲתֵךְ. לַחֲתֵךְ - יְקוֹץ.
הֵרִי זֶה מְגַבִּיָּה טַפַּח וְקוֹצֵץ:

יא. אֵין מְדַלִּין אֶת הַקִּנְיָם בְּחִיצוֹת הַקִּנְיָם,
מִפְּנֵי שֶׁהֵיא מְלֹאכְתָּן. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן
גַּמְלִיאֵל מִתֵּר. וְכֵן הָיָה רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן
גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִתֵּר אָדָם לִיטַע אֵילָן סָרֵק
כְּדִי לְעֲשׂוֹת סִיג:

יב. בְּשְׁבִיעִית - אֵין מְלַמְדִין אֶת הַפָּרָה אֲלֵא
בְּחִילַת¹⁴ בְּלִבָּד. רַבֵּן שְׁמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל
אוֹמֵר: אִף בְּתוֹךְ שְׂדֵה חֲבֵרוֹ מִתֵּר. וּבְלִבָּד
שְׁלֵא יִסְמַךְ לָהּ מְעָנָה. אָבֵא שְׁאוּל אוֹמֵר:
מְגִדֵּר בְּחָרְשִׁין, וְגוֹמְמִין מֵעַם הָאָרֶץ, וּבְלִבָּד
שְׁלֵא יְקוֹץ בְּקוֹרְדוֹם:

יג. פְּגִין שֶׁל עֵרֵב שְׁבִיעִית - אֵין חוֹלְקִין
אוֹתָן בְּשְׁבִיעִית, מִפְּנֵי שֶׁהֵיא מְלֹאכְתָּן.
וּבְסִיפּוֹת - מִתֵּר. בְּקֶר וּבְכַפְנִיּוֹת - מִתֵּר.
מֵאִימַתִּי אָדָם רִשְׁאֵי לְקוֹץ אֶת הָאֵילָן בְּשֵׁאֵר
שְׁנֵי שְׁבוּעֵי? מִשִּׁבְאָ לְעוֹנַת הַמַּעֲשָׂרוֹת:

יד. אֵין מוֹכְרִין שְׂדֵה אֵילָן לַחֲשׂוֹד עַל
הַשְּׁבִיעִית, אֲלֵא אִם כֵּן פּוֹסֵק עִמּוֹ עַל מִנַּת
שֶׁאֵין לוֹ בְּאֵילָן. וְכֵן לֹא יִמְסֹר בְּשֵׁאֵר שְׁנֵי
שְׁבוּעֵי לְמִי שֶׁחֲשׂוֹד עַל הַמַּעֲשָׂרוֹת. רַבִּי
שְׁמַעוֹן מִתֵּר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא אוֹמֵר לוֹ: 'אֲנִי
מְכַרְתִּי אֶת שְׁלִי, צֵא וּתְבַע אֶת שְׁלִי':

¹³ ב'מנחת בפורים' הביא גרסת הגר"א:

¹⁴ מקום חול שאי אפשר לזרע שם.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן:

וַיֵּתֵב יַעֲקֹב בְּאֶרֶע תּוֹתְבוֹת אָבוֹהֵי בְּאֶרְעָא דְכְנַעַן:

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב.. – אחר שפכת לך ישובי עשו ותולדותיו בדרך קצרה, שלא היו ספונים וחשובים לפרש היאף נתישבו, וסדר מלחמותיהם, איך הורישו את החורי – פרש לך ישובי יעקב ותולדותיו בדרך ארצה, כל גלגולי סבתם, לפי שהם חשובים לפני המקום להאריך בהם. וכן אתה מוצא בעשרה דורות שמאדם ועד נח, פלוני הוליד פלוני, וכשכא לנח האריך בו. וכן בעשרה דורות שמנח ועד אברהם קצר בהם, ומשהגיע אצל אברהם האריך בו. משל למרגלית שנפלה בין החול, אדם ממשמש בחול וכברו בכברה עד שמוצא את המרגלית, ומשמצאה הוא משליך את הצורות מידו ונוטל המרגלית.

אֵלֶּה | תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן־שִׁבְע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה הָיָה רֵעָה אֶת־אֶחָיו בְּצֹאן וְהוּא נָעַר אֶת־בְּנֵי בִלְהָה וְאֶת־בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׂי אָבִיו וַיָּבֵא יוֹסֵף אֶת־דְּבַתָּם רָעָה אֶל־אָבִיהֶם:

אֵלֶּיךָ תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב יוֹסֵף בֶּן שִׁבְעַ עֶסְרֵי שָׁנִין הוּא רֵעֵי עִם אֶחָוֵהִי בְּעֵנָא וְהוּא רַבִּי עִם בְּנֵי בִלְהָה וְעִם בְּנֵי זִלְפָּה נְשֵׂי אָבוֹהֵי וְאֵתֵי יוֹסֵף יָת טְבַהּוֹן בִּישָׁא לְאָבוֹהוֹן:

אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב – ואלה של תולדות יעקב, אלה ישוביהם וגלגוליהם עד שבאו לכלל ישוב. סבה ראשונה: "יוסף בן שבע עשרה...", על ידי זה נתגלגלו ונרדו למצרים. זהו אחר ישוב פשוטו של מקרא, להיות דבר דבור על אפניו. ומדרש אגדה דורש: תלה הפתוח תולדות יעקב ביוסף מפני כמה דברים. אחת: שכל עצמו של יעקב לא עבד אצל לבן אלא ברחל. ושהיה זיו אקונין של יוסף דומה לו. וכל מה שארע ליעקב ארע ליוסף: זה נשטם וזה נשטם, זה אחיו מבקש להרגו וזה אחיו מבקשים להרגו, וכן הרבה בבראשית רבה. ועוד נדרש בו: **וַיֵּשֶׁב** – בקש יעקב לישב בשלנה, קפץ עליו רגזו של יוסף. צדיקים מבקשים לישב בשלנה, אמר הקדוש ברוך הוא: לא דין לצדיקים מה שמתקן להם לעולם הבא, אלא שמבקשים לישב בשלנה בעולם הזה? **וְהוּא נָעַר** – שהיה עושה מעשה נערות: מתקן בשערו, ממשמש בעיניו, כדי שיהיה נראה יפה. **אֶת בְּנֵי בִלְהָה** – כלומר: ורגיל אצל בני בלחה, לפי שהיו אחיו מבזין אותן והוא מקרבן. **אֶת דְּבַתָּם רָעָה** – כל רעה שהיה רואה באחיו בני לאה, היה מגיד לאביו: שהיו אוכלין אבר מן החי, ומזולזלין בבני השפחות לקרותן עבדים, וחשודים על העריות. ובשלישית לקה: על אבר מן החי – "וישטמו שער עזים" במקירתו ולא אכלוהו חי. ועל דבה שספר עליהם שקורין לאחיהם עבדים – "לעבד נמפר יוסף". ועל העריות שספר עליהם – "נתשא אשת אדוניו...". **דְּבַתָּם** – כל לשון דבה פרלידי"ץ בלע"ז: כל מה שהיה יכול לדבר בהם רעה, היה מספר. **דְּבָה** – לשון "דוכב שפתי ושינים".

וַיִּשְׂרָאֵל אֶהָב אֶת־יוֹסֵף מִכָּל־בָּנָיו כִּי־בֶן־זִקְנִים הוּא לּוֹ וַעֲשָׂה לוֹ כְּתוּנַת פְּסִים:

וַיִּשְׂרָאֵל רַחֵם יָת יוֹסֵף מִכָּל בְּנוֹהֵי אָרִי בֶר חַפִּים הוּא לִיָּה וְעַבְד לִיָּה כְּתוּנָא דְפְסִי:

בֶּן זִקְנִים – שנולד לו לעת זקנתו. ואונקלוס תרגם "בר חפים הוא ליה" – כל מה שלמד משם ועבר מסר לו. דבר אחר: שהיה זיו אקונין שלו דומה לו. **פְּסִים** – לשון "כלי מלת", כמו "כרפס ותכלת", וכמו "כתונת פסים" דתמר ואמנון. ומדרש אגדה: על שם צרותיו, שנמכר לפוטיפר ולסוחרים ולישמעאלים ולמדנינים.

וַיִּרְאוּ אֶחָיו כִּי־אֵתָּו אֶהָב אָבִיהֶם מִכָּל־אֶחָיו וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלָם:

וַתִּזּוּ אֶחָוֵהִי אָרִי יִתִּיָּה רַחֵם אָבוֹהוֹן מִכָּל אֶחָוֵהִי וְסָנוּ יִתִּיָּה וְלֹא צָבֹן לְמַלְלָא עַמִּיָּה שְׁלָם:

וְלֹא יָכְלוּ דַבְּרוּ לְשָׁלוֹם – מתוך גנותם למדנו שבחם, שלא דברו אמת בפה נאמת בלב. דברו – לדבר עמו.

וַיַּחְלֵם יוֹסֵף חֲלוֹם וַיַּגִּד לְאֶחָיו וַיּוֹסְפוּ עוֹד שָׁנֵא אֹתוֹ:

וַחֲלֵם יוֹסֵף חֲלֵמָא וְתוּי לְאֶחָוֵהִי וְאוֹסִיפוּ עוֹד סָנוּ יִתִּיָּה:

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם שְׁמַעוּ־נָא הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתִּי:

וַאֲמַר לְהוֹן שְׁמַעוּ כַעַן חֲלֵמָא הַדִּין דְּחֲלַמְתִּי:

וְהִנֵּה אֲנִתְנוּ מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים בְּתוֹךְ הַשָּׂדֶה וְהִנֵּה קָמָה אֲלֵמְתִי וְגַם־נֹצְבָה וְהִנֵּה תִסְבְּיָנָה אֲלֵמְתִיכֶם וַתִּשְׁתַּחֲוֶינָה לְאֲלֵמְתִי:

וְהָא אֲנִתְנָא מֵאֲסֵרִין אֲסֵרִין בְּגוּ חֲקֵלָא וְהָא קָמַת אֲסֵרְתִי וְאָף אֲזַדְקִיפַת וְהָא מִסְתַּחֲרוּ אֲסֵרְתִּיכֹן וְסָגְדוּ לְאֲסֵרְתִּי:

מֵאֲלֵמִים אֲלֵמִים – כתרגומו: "מאסרין אסרין" – עמרין. וכן: "נושא אלמתי". וכמוהו בלשון משנה: "והאלמות נוטל ומכריז". קמה אלמתי – נזקפה. וגם נצבה – לעמוד על עמדה בזקיפה.

וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֲתוּי הַמֶּלֶךְ תִּמְלֹךְ עָלֵינוּ אִם-מִשׁוּל
תִּמְשָׁל בָּנוּ וַיֹּסְפוּ עוֹד שֹׁנֵא אֹתוֹ עַל-חֲלֹמְתוֹ וְעַל-
דְּבָרָיו:

וַיֹּאמְרוּ לִיה אַחֲוֵהי הַמְּלֹכוֹ אֶת מִדְּמֵי לַמֶּלֶךְ עֲלֵנָא או
שׁוֹלְטָן אֶת סְבִיר לַמְּשָׁלַט בְּנָא וְאוֹסִיפוּ עוֹד סָנוּ יְתִיה
עַל חֲלֹמוֹהֵי וְעַל פִּתְגָּמוֹהֵי:

ועל דבריו – על דבתם רעה שהנה מביא לאביהם.

וַיִּחְלַם עוֹד חֲלוֹם אֲחֵר וַיִּסְפָּר אֹתוֹ לְאֲחָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה
חֲלֹמְתֵי חֲלוֹם עוֹד וְהִנֵּה הַשָּׁמַשׁ וְהַיָּרֵחַ וְאֶחָד עֶשֶׂר
כּוֹכָבִים מְשַׁתְּתוּיִם לִי:

וַיִּחְלַם עוֹד חֲלֹמָא אַחְרָנָא וְאַשְׁתַּעֵי יְתִיה לְאַחֲוֵהֵי
וַיֹּאמֶר הָא חֲלֹמֵית חֲלֹמָא עוֹד וְהָא שָׁמַשׁ וְסִיחָרָא
וְחַד עֶסֶר כּוֹכְבֵיָא סְגָדִין לִי:

וַיִּסְפָּר אֶל-אָבִיו וְאֶל-אֲחָיו וַיַּגְעֵר-בּוּ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ
מָה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חֲלַמְתָּ הֲבֹא נְבוֹא אָנִי וְאִמְךָ
וְאֲחֵיךָ לְהַשְׁתַּתוּת לְךָ אֲרַצָּה:

וְאַשְׁתַּעֵי לְאַבּוּהֵי וּלְאַחֲוֵהֵי וַיִּגְעַר בֵּיה אָבּוּהֵי וַיֹּאמֶר
לִיה מָה חֲלֹמָא הַדִּין דְּחֲלַמְתָּא הַמֵּיתָא נִיתִי אָנָא וְאִמְךָ
וְאַחְךָ לְמַסְגַּד לְךָ עַל אֲרַעָא:

וַיִּסְפָּר אֶל אָבִיו וְאֶל אֲחָיו – לְאַחֵר שִׁסְפָּר אוֹתוֹ לְאֲחָיו, חֲזַר וְסִפְרוּ לְאָבִיו בְּפָנֵיהֶם. וַיַּגְעֵר בּוּ – לְפִי שֶׁהֵיךָ מְטִיל שֹׁנֵאָה עָלָיו. הֲבֹא נְבוֹא –
וְהִלָּא אִמְךָ כְּבָר מֵתָה! וְהוּא לֹא הֵיךָ יוֹדֵעַ שֶׁהַדְּבָרִים מַגִּיעִין לְבַלְקָהּ, שֶׁגִּדְלָתוֹ כְּאִמּוֹ. וְרַבּוּתֵנוּ לְמַדּוּ מִכַּאֵן שְׁאִין חֲלוֹם בְּלֹא דְבָרִים בְּטָלִים.
וַיַּעֲלֹב וַתִּפְנוּן לְהוֹצִיא הַדְּבָר מִלֵּב בְּנָיו שֶׁלֹּא יִקְנָאוּהוּ, לְכַד אָמַר לוֹ: "הֲבֹא נְבוֹא..." – כָּשֶׁם שְׂאֵי אֶפְשָׁר בְּאִמְךָ, כִּד הַשָּׂעָר הוּא כְּטַל.

וַיִּקְנָאוּ-בּוּ אֲחָיו וְאָבִיו שָׁמַר אֶת-הַדְּבָר:

וַיִּקְנָאוּ בֵּיה אַחֲוֵהֵי וְאַבּוּהֵי נָטַר יֵת פִּתְגָּמָא:

שָׁמַר אֶת הַדְּבָר – הֵיךָ מְמַתִּין וּמְצַפֶּה מֵתִי יְבוּא. וְכֵן: "שׁוֹמֵר אֲמוּנִים". וְכֵן: "לֹא תִשְׁמַר עַל חֲטָאתִי", לֹא מְמַתִּין.

שני

פְּרִשְׁת מְכִירַת יוֹסֵף

וַיִּלְכוּ אֲחָיו לְרַעוּת אֶת-צָאן אָבִיהֶם בְּשִׂכְמָם:

וַיֵּזְלוּ אַחֲוֵהֵי לְמַרְעֵי יֵת עֲנָא דְאַבּוּהוֹן בְּשִׂכְמָם:

לְרַעוּת אֶת צָאן – נְקוּד עַל "אֶת", שֶׁלֹּא הִלְכוּ אֶלֶא לְרַעוּת אֶת עֲצָמָן.

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל-יוֹסֵף הֲלוֹא אֲחֵיךָ רַעִים בְּשִׂכְמָם
לָכֵה וְאַשְׁלַחְךָ אֲלֵיהֶם וַיֹּאמֶר לוֹ הַנְּנִי:

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל לְיוֹסֵף הֲלֹא אֲחֵיךָ רַעֲוֹן בְּשִׂכְמָם אֵיתָא
וְאַשְׁלַחְנִיךָ לְוַתְּהוֹן וַיֹּאמֶר לִיה הֲאָנָא:

הַנְּנִי – לְשׁוֹן עֲנָנָה וְזִרְזוּת: נְזַדְרִזוּ לְמַצְנוֹת אָבִיו, וְאַף עַל פִּי שֶׁהֵיךָ יוֹדֵעַ בְּאֲחָיו שְׁשׁוֹנָאִין אוֹתוֹ.

וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ-נָא רְאֵה אֶת-שְׁלוֹם אֲחֵיךָ וְאֶת-שְׁלוֹם
הַצָּאן וְהַשִּׁבְנִי דְבָר וַיִּשְׁלַחְהוּ מֵעַמְקַת חֲבָרוֹן וַיָּבֹא
שִׂכְמָה:

וַיֹּאמֶר לִיה אֵינִיל כְּעֵן חֲזִי יֵת שְׁלָם אֲחֵיךָ וְיֵת שְׁלָם עֲנָא
וְאַתִּיבְנֵי פִתְגָּמָא וְשִׁלְחִיה מִמִּישַׁר חֲבָרוֹן וְאַתָּא
לְשִׂכְמָם:

מֵעַמְקַת חֲבָרוֹן – וְהִלָּא חֲבָרוֹן בְּהַר, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיַּעֲלוּ בְּנֵי יִבְרָא עַד חֲבָרוֹן"? אֶלֶא מֵעֲצָה עֲמוּקָה שֶׁל אוֹתוֹ צְדִיק הַקְּבוּר בְּחֲבָרוֹן, לְקַנְיִם מֵהַ
שֶׁנֶּאֱמַר לְאַבְרָהָם בֵּין הַבְּתָרִים: "כִּי גַר יִהְיֶה זֶרְעֶךָ". וַיָּבֹא שִׂכְמָה – מְקוֹם מוֹכֵן לְפִנְיָ עֲנוּת: שָׁם קִלְקְלוּ הַשִּׁבְעִים, שָׁם עֲנוּ אֶת דִּינָה, שָׁם נִחְלַקְהָ
מִלְכוּת בֵּית דָּוִד, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיִּלְךָ רַחֲבָעִם שִׂכְמָה".

וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תַעֲזָה בְּשׂוּדָה וַיִּשְׁאַלְהוּ הָאִישׁ
לְאִמֶּר מַה-תִּבְקֶשׁ:

וְאַשְׁכַּחִיה גּוֹבְרָא וְהָא טַעֵי בְּחַקְלָא וְשִׁאֲלִיה גּוֹבְרָא
לְמִימַר מָה אֶת בְּעֵי:

וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ – זֶה גְּבַרִיָּאל, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְהָאִישׁ גְּבַרִיָּאל".

וַיֹּאמֶר אֶת-אֲחֵי אֲנֹכִי מִבְּקֶשׁ הַגִּידָה-נָא לִי אֵיפֹה הֵם
רַעִים:

וַיֹּאמֶר יֵת אֲחִי אָנָא בְּעֵי חוּ כְּעֵן לִי אֵיכָא אַנּוּן רַעֲוֹן:

וַיֹּאמֶר הָאִישׁ נִסְעוּ מִזֶּה כִּי שְׁמַעְתִּי אֲמָרִים גִּלְכָה
דְּתִינְנָה וַיִּלְךָ יוֹסֵף אַחֵר אֲחָיו וַיִּמְצָאֵם בְּדֹתָן:

וַיֹּאמֶר גּוֹבְרָא נְטִלוּ מִכָּא אָרִי שְׁמַעִית דְּאֲמַרִין נִיזִיל
לְדוֹתָן וַיֵּזְלוּ יוֹסֵף בְּתַר אַחֲוֵהֵי וְאַשְׁכַּחְנוּן בְּדוֹתָן:

נָסְעוּ מִזֶּה – הסייעו עצמכם מן האֲחֵנָּה. **גִּלְכָּה דִתְיִנָּה** – לְבַקֵּשׁ לָךְ נְכָלִי דְתוֹת שְׂיִמִיתוּךָ בָּהֶם. ולפי פשוטו שם מקום הוא, ואין מקרא יוצא מידי פשוטו.

וַיִּרְאוּ אֹתוֹ מֵרָחֵק וּבִטְרָם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיִּתְנַבְּלוּ אֹתוֹ לְהַמִּיתוֹ:
וַתִּזּוּ יְתִיָּה מֵרַחֵק וְעַד לֹא קָרִיב לְוַתְּהוֹן וַתִּשְׁיבוּ עָלָיו לְמַקְטָלֶיהָ:

וַיִּתְנַבְּלוּ – נתמלאו נכלים וערמומיות. **אֹתוֹ** – כמו "אתו", "עמו", כלומר: אליו.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אָחִיו הִנֵּה בָּעַל הַחֲלָמוֹת הִלְזָה בָּא:
וַאֲמָרוּ גַּבְר לְאָחוּהִי הֵא מָרִי תִלְמִיָּא דִּיכִי אָתִי:

וַעֲתָה | לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ וְנִשְׁלַכְהוּ בְּאֶתְד הַבְּרוֹת וְאִמְרֵנוּ תִּיָּה רָעָה אֲכַלְתֵּהוּ וְנִרְאָה מֵה־יְהִיוּ חֲלָמוֹתָיו:
וּכְעַן אִיתוּ וְנַקְטְלֵנִיה וְנִרְמִינֵיה בְּחַד מִן גּוּבִיָּא וְנִימַר תִּיָּתָא בְּשָׂתָא אֲכַלְתִּיה וְנִחְזִי מָא יְהִי בְּסוּף חֲלָמוּהִי:

וְנִרְאָה מֵה יְהִיו חֲלָמוֹתָיו – אמר רבי יצחק: מקרא זה אומר דרשני. רוח הקדש אוקרת פן: הם אוקרים "נהרגהו", והפתוב מסיים "ונראה מה יהיו חלומותיו" – נראה דבר מי יקום, אם שלכם או שלי! ואי אפשר שיאמרו הם "ונראה מה יהיו חלומותיו", שמפנין שיהרגוהו בטלו חלומותיו.

וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּצְלָהוּ מִיָּדָם וַיֹּאמֶר לֹא נִכְנָו נַפְשׁ:
וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן וַיִּשְׁיָבֵיה מִיָּדָהוֹן וַאֲמַר לֹא נַקְטְלֵנִיה נַפְשׁ:

לֹא נִכְנָו נַפְשׁ – מכת נפש, זו היא מיתה.

וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם | רְאוּבֵן אֶל-תִּשְׁפְּכוּ-דָם הַשְּׁלִיכוּ אֹתוֹ אֶל-הַבּוֹר הַזֶּה אֲשֶׁר בַּמִּדְבָּר וְיָד אֶל-תִּשְׁלַחוּ-בּוֹ לְמַעַן הֲצִיל אֹתוֹ מִיָּדָם לְהַשִּׁיבּוֹ אֶל-אָבִיו:
וַאֲמַר לְהוֹן רְאוּבֵן לֹא תִישָׁדוּן דָּם רְמוֹ יְתִיָּה לְגוּבָא הַזֵּי וְדָבַדְבְּרָא וְיָד לֹא תִישָׁטוּן בֵּיה בְּדִיל לְשִׁיבָא יְתִיָּה מִיָּדָהוֹן לְאֶתְבּוּתִיָּה לְוַת אָבוּהִי:

לְמַעַן הֲצִיל אֹתוֹ – רוח הקדש מעידה על ראובן שלא אמר זאת אלא להציל אותו, שיבא הוא ויעלנו משם. אמר: אני בכור, וגדול שבכלן – לא יתלה הסרחון אלא בי.

שלישי

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר-בָּא יוֹסֵף אֶל-אָחִיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶת-יוֹסֵף אֶת-כְּתָנֹתוֹ אֶת-כְּתַנַּת הַפָּסִים אֲשֶׁר עָלָיו:
וַהֲוָה כַּד אָתָּא יוֹסֵף לְוַת אָחוּהִי וַאֲשַׁלְּחוּ יַת יוֹסֵף יַת כְּתוּבָתוֹ יַת כְּתוּבָא דְפָסִי דְעָלוּהִי:

אֶת כְּתָנֹתוֹ – זה חלוק. **אֶת כְּתַנַּת הַפָּסִים** – היא שהוסיף לוֹ אָבִיו יוֹמֵר עַל אָחִיו.

וַיִּקְחֵהוּ וַיִּשְׁלַכּוּ אֹתוֹ הַבְּרָה וְהַבּוֹר רֵק אֵין בּוֹ מַיִם:
וְהַבּוֹר רֵק אֵין בּוֹ מַיִם – ממשמע שנגמר "והבור ריק", איני יודע שאין בו מים? מה תלמוד לומר "אין בו מים"? מים אין בו, אכל נחשים ועקרבים יש בו.

וַיִּשְׁבּוּ לְאַכְלֵ-לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אֲרָחַת יִשְׁמַעֲאֵלִים בָּאָה מִגְּלַעַד וּגְמַלִּיהֶם נִשְׂאִים נִכְאֹת וַאֲרִי וְלֹט הוֹלְכִים לְהוֹרִיד מִצְרַיִמָּה:
וַאֲסַחְרוּ לְמִיכַל לְחָמָא וְזַקְפוּ עֵינֵיהוֹן וַתִּזּוּ וְהָא שְׁנִירַת עַרְבָּאִי אָתָּא מִגְּלַעַד וְגַמְלִיהוֹן טְעִינִין שְׁעָף וּקְטָף וּלְטוּם אֲזַלִּין לְאַחְתָּא לְמַצְרַיִם:

אֲרָחַת – פתרגומו: "שירת", על שם "הולכי ארח". וגמליהם נשאים.. – למה פרסם הפתוב את משאם? להודיע מתן שכרן של צדיקים שאין דרכן של ערביים לשאת אלא נפט ועטרן, שריחן רע. ולזה נזדמנו בשמים, שלא יזוק מריח רע. נכאת – כל פנוסי בשמים הרבה קרוי נכאת, וכן: "ויראם את כל בית נכתה", מרקחת בשמיו. ואונקלוס תרגם לשון שענה. וַאֲרִי – שרף הנוטף מעצי הקטף, והוא "נטף" הנמנה עם סמני הקטרת. וְלֹט – "לוטיתא" שמו בלשון משנה. ורבותינו פרושו שרש עשב, ושמו "אשטרולוזיאה" במסכת נדה.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל-אָחִיו מֵה-בָּצַע פִּי נִהַרְגָ אֶת-אָחִינוּ וְכַסִּינוּ אֶת-דָּמוֹ:
וַאֲמַר יְהוּדָה לְאָחוּהִי מָא מָמוֹן נִתְהַנִּי לְנָא אָרִי נַקְטוּל יַת אָחוּבָא וְנַכְסִי עַל דְּמִיָּה:

מֵה בָּצַע – מה ממון, פתרגומו. וְכַסִּינוּ אֶת דָּמוֹ – ונעלים את מיתתו.

לָכוּ וּנְמַכְרֵנוּ לַיִשְׁמַעְאֵלִים וְיָדְנוּ אֶל־תְּהִי־בוֹ כִּי־
אֶחָיו בְּשָׂרְנוּ הוּא וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו:

אִיתוֹ וּנְבַנְנֶיהָ לְעַרְבָאִי וַיִּדְנָא לָא תְהִי בֵיה אַרְי
אַחוּנַא בְּסַרְנָא הוּא וְקַבִּילוּ מַגִּיהָ אַחוּהִי:

וַיִּשְׁמְעוּ – "וְקַבִּילוּ מַגִּיהָ". וְכָל שְׁמִיעָה שֶׁהִיא קַבְּלַת דְּבָרִים, כַּגֹּן זֶה, וְכַגֹּן "וַיִּשְׁמַע יַעֲקֹב אֶל אָבִיו", "נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע", מְתַרְגֵּם "נִקְבַּל". וְכָל שֶׁהִיא שְׁמִיעַת הָאָזְנוֹ, כַּגֹּן "וַיִּשְׁמְעוּ אֶת קוֹל ה' אֶל־לֵהִים מִתְּהַלֵּף בְּגֹן", "וְרַבְּקָה שׁוֹמַעַת", "וַיִּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל", "שְׁמַעְתִּי אֶת תְּלִזּוֹת" – כִּלְזֹן מְתַרְגֵּם "וַיִּשְׁמְעוּ", "שְׁמַעַת", "וַיִּשְׁמַע", "שְׁמִיעַ קְדָמִי".

וַיַּעֲבְרוּ אַנְשֵׁים מִדִּינָיִם סְתָרִים וַיִּמְשְׁכוּ וַיַּעֲלוּ אֶת־
יוֹסֵף מִן־הַבּוֹר וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף לַיִשְׁמַעְאֵלִים
בְּעֶשְׂרִים כֶּסֶף וַיָּבִיאוּ אֶת־יוֹסֵף מִצְרָיִמָה:

וַעֲבָרוּ גוֹבְרֵי מִדִּינָאִי תַגְרִי וּנְגָדוֹ וְאַסִּיקוֹ יֵת יוֹסֵף מִן
גוֹבָא וְנָבִינוֹ יֵת יוֹסֵף לְעַרְבָאִי בְּעֶסְרִין כֶּסֶף וְאִיתִיאוּ
יֵת יוֹסֵף לְמִצְרָיִם:

וַיַּעֲבְרוּ אַנְשֵׁים מִדִּינָיִם – זֶה הִיא שִׁירָה אַחֲרַת, וְהוֹדִיעָה הַפְּתוּב שְׁנִמְכַר פְּעָמִים הַרְבֵּה. וַיִּמְשְׁכוּ – בְּנִי יַעֲקֹב אֶת יוֹסֵף מִן הַבּוֹר, וַיִּמְכְּרוּהוּ לַיִּשְׁמַעְאֵלִים, וְהִישְׁמַעְאֵלִים לְמִדְּנָיִם, וְהַמִּדְּנָיִם לְמִצְרָיִם.

וַיָּשָׁב רְאוּבֵן אֶל־הַבּוֹר וְהִגִּיה אֶי־יוֹסֵף בַּבּוֹר וַיִּקְרַע
אֶת־בְּגָדָיו:

וְתָב רְאוּבֵן לְגוֹבָא וְהָא לִית יוֹסֵף בְּגוֹבָא וּבִזַע יֵת
לְבוֹשׁוּהִי:

וַיָּשָׁב רְאוּבֵן – וּבִמְכִירְתּוֹ לֹא הָיָה שָׁם, שֶׁהִגִּיעַ יוֹמוֹ לִילְךָ וּלְשַׁמֵּשׂ אֶת

וַיָּשָׁב אֶל־אֶחָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּלֵד אֵינָנוּ וְאָנִי אָנָּה אֲנִי־בָא:
וְתָב לִנְת אַחוּהִי וְאָמַר עוֹלִימָא לִיתוּהִי וְאָנָּה לָאן אָנָּה
אֲתִי:

אָנָּה אֲנִי בָא – אָנָּה אֲבִרַח מִצְעָרוֹ שֶׁל אָבָא?

וַיִּקְחוּ אֶת־כַּתְנֵת יוֹסֵף וַיִּשְׁחַטוּ שְׂעִיר עִזִּים וַיִּטְבְּלוּ
אֶת־הַכַּתְנֵת בְּדָמָם:

וּנְסִיבוּ יֵת כַּתוּנָא דִּיוֹסֵף וּנְכֶסּוּ צְפִיר בַר עִזִּי וַיִּטְבְּלוּ
יֵת כַּתוּנָא בְּדָמָא:

שְׂעִיר עִזִּים – דָּמוֹ דוֹמָה לְשֶׁל אָדָם. הַכַּתְנֵת – זֶה שְׂמָה. וְכִשְׁהִיא דְבוּקָה לְמִיכָה אַחֲרַת, כַּגֹּן: "כַּתְנֵת יוֹסֵף", "כַּתְנֵת פְּסִים", "כַּתְנֵת בַּד" – נִקּוּד "כַּתְנֵת".

וַיִּשְׁלַחוּ אֶת־כַּתְנֵת הַפְּסִים וַיָּבִיאוּ אֶל־אֲבִיהֶם
וַיֹּאמְרוּ זֹאת מִצְאָנוּ הַכַּתְנֵת בְּנֶדֶךָ הוּא אִם־
לֹא:

וַיִּשְׁלַחוּ יֵת כַּתוּנָא דְפְסִי וְאִיתִיאוּ לִנְת אַבוּהוֹן וְאָמְרוּ
דָּא אִשְׁכַּחְנָא אִשְׁתְּמוּדַע כְּעֵן הַכַּתוּנָא דְכָרְךָ הִיא אִם
לֹא:

וַיִּפְרָה וַיֹּאמֶר כַּתְנֵת בְּנִי חִיָּה רָעָה אֲכַלְתָּהּ טְרַף
טְרַף יוֹסֵף:

וְאִשְׁתְּמוּדַעָה וְאָמַר כַּתוּנָא דְכָרִי חִיָּתָא בְּשִׁתָּא
אֲכַלְתִּיהָ מִקְטָל קְטִיל יוֹסֵף:

וַיֹּאמֶר כַּתְנֵת בְּנִי – הִיא זֹ. חִיָּה רָעָה אֲכַלְתָּהּ – נִצְנָצָה בּוֹ רוּחַ הַקְּדוֹשׁ: סוֹפוֹ שֶׁתַּתְּגַרְה בּוֹ אִשְׁתְּ פוּטִיפֶר. וְלָמָּה לֹא גָלָה לוֹ הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? לְפִי שֶׁהַחֲרִימוּ וְקָלְלוּ אֶת כָּל מִי שִׁיגְלָה, וְשִׁתְּפוּ לַהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא עִמָּהֶם. אֲבָל יִצְחָק הָיָה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא חַי, אָמַר: הִיאֵךְ אֲגַלָּה וְהַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֵינּוּ רוּצֵה לְגַלוֹת לוֹ.

וַיִּקְרַע יַעֲקֹב שְׂמֹלְתָיו וַיִּשָּׂם שָׁק בְּמַתְנָיו וַיִּתְאַבֵּל עַל־
בָּנוּ יָמִים רַבִּים:

וּבִזַע יַעֲקֹב לְבוֹשׁוּהִי וְאָסַר שָׂקָא בְּחַרְצִיָּה וְאִתְאַבֵּל
עַל בְּרִיה יוֹמִין סְגִיאִין:

יָמִים רַבִּים – עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה, מִשְׁפָּרֵשׁ מִמֶּנּוּ עַד שִׁירַד יַעֲקֹב לְמִצְרָיִם. שְׁנָאָמַר: "יוֹסֵף בֶּן שָׁבַע עָשָׂרָה שָׁנָה...", וְכֵן שְׁלוּשִׁים שָׁנָה הָיָה בְּעַמְדוֹ לְפָנֵי פְרַעֲוֹה, וְשָׁבַע שָׁנֵי הַשָּׁבַע וּשְׁנַתִּים הִרְעֵב כְּשָׁבָא יַעֲקֹב לְמִצְרָיִם – הָרִי עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה. כְּנִגְדַּע עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה שְׁלֹא קִיָּם יַעֲקֹב כְּבוֹד אֵב וְאִם: עֶשְׂרִים שָׁנָה שֶׁהָיָה בְּבֵית לָבֵן, וּשְׁתַּיִם שָׁנִים בְּדֶרֶךְ בְּשׁוּבוֹ מִבֵּית לָבֵן, שָׁנָה וַחֲצֵי בְּסַפּוֹת, וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים בְּבֵית אֵל. וְזֶהוּ שְׁאָמַר לְלָבֵן: "זֶה לִי עֶשְׂרִים שָׁנָה בְּבֵיתְךָ" – לִי הֵן, עָלֵי הֵן, וְסוֹפִי לְלִקּוֹת כְּנִגְדָּן.

וַיִּקְמֹו כָּל־בָּנָיו וְכָל־בְּנֹתָיו לְנַחְמוֹ וַיִּמְאֵן לְהַתְנַחֵם
וַיֹּאמֶר כִּי־אֶרְדָּ אֶל־בְּנֵי אָבִל שְׂאֵלָה וַיִּבְכֶּה אֶתוֹ אָבִיו:

וְקָמּוּ כָל בְּנוֹהִי וְכָל בְּנֹתִיהָ לְנַחְמוּתִיהָ וְסָרִיב לְקַבְּלָא
תַּנְחוּמִין וְאָמַר אַרְי אִיחּוֹת לִנְת בְּרִי כַּד אֲבִילְנָא
לְשִׂאוּל וּבְכָא יִתִּיהָ אַבוּהִי:

וכל בנותיו – רבי יהודה אומר: אֲחִיּוֹת תְּאוֹמוֹת נוֹלְדוּ עִם כָּל שֶׁבֶט וְשֶׁבֶט וְנִשְׂאוֹם. רבי נחמיה אומר: כְּנַעֲנִיּוֹת הֵיוּ, אֲלָא מֵהוּ "וְכָל בְּנוֹתָיו"? כְּלוּתָיו, שְׂאִין אָדָם נִמְנָע מִלְקַרְוֹא לְחַתְּנוֹ "בְּנוֹ" וְלִכְלָתוֹ "בְּתוֹ". וְיִמָּאֵן לְהַתְנַחֵם – אֵין אָדָם מִקְבֵּל תְּנַחֲמוּמִין עַל הַחַי וְסָבוּר שְׂמַת, שְׁעַל הַמַּת גִּגְזָה גִזְרָה שְׂיִשְׁתַּפַּח מִן הַלֵּב, וְלֹא עַל הַחַי. אַרְדַּ אֶל בְּנֵי – כְּמוֹ "עַל בְּנֵי". וְהַרְבֵּה "אֶל" מִשְׁמָשִׁין בְּלִשׁוֹן "עַל": "אֶל שְׂאוּל וְאֶל בֵּית הַדְּמִים", "אֶל הַלְקַח אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְאֶל חַמִּיהָ וְאִישָׁהּ". אֲבָל שְׂאֵלָה – כְּפִשׁוּטוֹ לִשׁוֹן קָבֵר הוּא: בְּאֲבָלֵי אֲקָבֵר וְלֹא אֶתְנַחֵם כָּל יָמַי. וּמִדְרָשׁוֹ: גִּיהֶנֶם, סִימָן זֶה הִנֵּה מְסוּר בְּיָדֵי מִפֵּי הַגְּבוּרָה, אִם לֹא יָמוּת אֶחָד מִבְּנֵי בְּחַי – מִבְּטָח אֲנִי שְׂאִינִי רוּאָה גִּיהֶנֶם. וַיִּבְרַךְ אֹתוֹ אָבִיו – יִצְחָק, בּוֹכָה הִנֵּה מִפְּנֵי צָרְתוֹ שֶׁל יִצְקָב. אֲבָל לֹא הִנֵּה מִתְאַבֵּל, שֶׁהִנֵּה יוֹדֵעַ שֶׁהוּא חַי.

וְהַמְדַּנִּים מְכָרוּ אֹתוֹ אֶל-מִצְרַיִם לְפוֹטִיפֹר סֵרִיס וְהַמְדַּנִּים שָׂר הַטְּבָחִים: רב קטוליא: ומדינאי זבינו יתיה למצרים לפוטיפר רבא דפרעה

הטבחים – שוחטי בהמות המלך.

פְּרֻשַׁת תְּמַר

רביעי

וְהִיל בְּעַת הַהוּא וַיִּרְדַּ יְהוּדָה מֵאֵת אֲחִיו וַיֵּט עַד- אִישׁ עַדְלָמִי וְשָׂמוּ חִירָה: וְהָיָה בְּעַדְנָא הַהוּא וַנְחַת יְהוּדָה מִלְּנֹת אַחוּהִי וְסָטָא לְנֹת גְּבָרָא עַדוֹלְמָאָה וְשָׂמִיָּה חִירָה:

וְהִי בְּעַת הַהוּא – לָמָּה נִסְמְכָה פְּרֻשָׁה זוֹ לְכָאֵן, וְהַפְּסִיק בְּפִרְשָׁתוֹ שֶׁל יוֹסֵף? לְלַמֵּד שֶׁהוֹרִידוּהוּ אֲחָיו מִגְּדֻלְתוֹ כְּשָׂרָאוּ בְּצַרְת אָבִיהֶם. אָמְרוּ: אַתָּה אֲמַרְתָּ לְמַכְרוֹ! אֵלּוּ אֲמַרְתָּ לְהַשִּׁיבוֹ, הִינֵנו שׁוֹמְעִים לָךְ. וַיֵּט – מֵאֵת אֲחָיו. עַד אִישׁ עַדְלָמִי – נִשְׁתַּמָּךְ עִמוֹ.

וַיִּרְא-שָׂם יְהוּדָה בֶּת-אִישׁ כְּנַעֲנִי וְשָׂמוּ שְׂמוֹ וַיִּקְחָהּ וַיָּבֵא אֶלֶיהָ: וַחֲזָא תַמְן יְהוּדָה בֵּת גְּבָר כְּנַעֲנִי וְשָׂמִיָּה שׂוּעַ וְנִסְבָּה וְעַל לְנֹתָה:

כְּנַעֲנִי – תַגְרָא.

וַתְהִר וַתִּלְדַּ בֶּן וַיִּקְרָא אֶת-שְׂמוֹ עֶר: וְעַדִּיאַת וַיִּלְיַדַת בֵּר וַיִּקְרָא יֵת שְׂמִיָּה עֶר:

וַתְהִר עוֹד וַתִּלְדַּ בֶּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׂמוֹ אוֹנָן: וְעַדִּיאַת עוֹד וַיִּלְיַדַת בֵּר וַיִּקְרָא יֵת שְׂמִיָּה אוֹנָן:

וַתִּסַּף עוֹד וַתִּלְדַּ בֶּן וַתִּקְרָא אֶת-שְׂמוֹ שְׁלָה וְהָיָה בְּכַזִּיב בְּלִדְתָהּ אֹתוֹ: וְאוֹסִיפַת עוֹד וַיִּלְיַדַת בֵּר וַיִּקְרָא יֵת שְׂמִיָּה שְׁלָה וְהָיָה בְּכַזִּיב כַּד יִלְיַדַת יֵתִיהָ:

וְהָיָה בְּכַזִּיב – שֵׁם הַמָּקוֹם. וְאוֹמֵר אֲנִי: עַל שֵׁם שְׁפָסְקָה מְלֻדַת נִקְרָא כַזִּיב, לִשׁוֹן "הִיוּ תְהִיָּה לִי כְּמוֹ אֲכַזִּיב"; "אֲשֶׁר לֹא יִכְזָבוּ מִיָּמָיו"; דָּאִם לֹא כּוּ, מַה בָּא לְהוֹדִיעֵנו? וּבְבִרְאשִׁית רַבָּה רְאִיתִי: וַתִּקְרָא שְׂמוֹ שְׁלָה, פְּסַקְת.

וַיִּקְחַת יְהוּדָה אִשָּׁה לְעֶר בְּכוֹרוֹ וְשָׂמָה תְמַר: וַנְּסִיב יְהוּדָה אֶתְתָא לְעֶר בּוֹכְרִיָּה וְשָׂמָה תְמַר:

וַיְהִי עֶר בְּכוֹר יְהוּדָה רַע בְּעֵינָי יְהוּדָה וַיִּמְתְּהוּ יְהוּדָה: וַתְּהִי עֶר בּוֹכְרִיָּה דִּיהוּדָה בִּישׁ קָדָם יְיָ וְנִאֲמִיתִיהּ יְיָ:

רַע בְּעֵינָי ה' – כְּרַעְתוֹ שֶׁל אוֹנָן, מִשְׁחִית זָרְעוֹ; שְׂנֵאֲמַר בְּאוֹנָן: "וַיִּמְתְּ גַם אוֹתוֹ", כְּמִיתְתוֹ שֶׁל עֶר מִיתְתוֹ שֶׁל אוֹנָן. וְלָמָּה הִנֵּה עֶר מִשְׁחִית זָרְעוֹ? כִּדִּי שְׁלֹא תִתְעַבֵּר וַיִּכְחִישׁ יָפְיָהּ.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה לְאוֹנָן בֹּא אֶל-אִשְׁתְּ אַחִיךָ וַיִּבְּם אִתָּה וַתִּקְּם זָרַע לְאַחִיךָ: וַאֲמַר יְהוּדָה לְאוֹנָן עוֹל לְנֹת אִמַּת אַחִיךָ וַיִּבְּם יֵתָה וַאֲקִים זָרַע לְאַחִיךָ:

וְהִקְּם זָרַע – הֵבֵן יִקְרָא עַל שֵׁם הַמַּת.

וַיַּדַּע אוֹנָן כִּי לֹא לוֹ יִתְּנָה הַזָּרַע וְהָיָה אִם-בָּא אֶל- אִשְׁתְּ אַחִיו וְשִׁתַּת אֶרְצָה לְבִלְתִּי נְמוֹ-זָרַע לְאַחִיו: וַיַּדַּע אוֹנָן אֲרִי לֹא עַל שְׂמִיָּה מִתְקַרִי זָרַעַא וְהָיָה כַּד עָלִיל לְנֹת אִמַּת אַחוּהִי וּמִתְבִּיל אוֹרְחִיָּה עַל אֶרְעָא בְּדִיל דְּלֹא לְאַקְמָא זָרַעַא לְאַחוּהִי:

וְשִׁתַּת אֶרְצָה – דִּשׁ מִבְּפָנִים נוֹזְרָה מִבְּחוּץ.

וַיַּרְע בְּעֵינָי יְהוּדָה אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּמְתְּ גַם-אֹתוֹ: וּבְאִישׁ קָדָם יְיָ דַּעְבַּד נִאֲמִית אֶף יֵתִיהָ:

וַיֹּאמֶר יְהוָה לְתָמָר כְּלָתְיָה תִּיבִי אַרְמְלָא בֵּית אָבוֹיךָ
עַד דְּיָרְפִי שְׁלָה בְּרִי אָרִי אָמַר דְּלָמָּא יָמוּת אַף הוּא
כְּאַחֻזָּהי וְאַזְלַת תָּמָר וַיְתִיבַת בֵּית אָבוֹהָא:

וַיֹּאמֶר יְהוָה לְתָמָר כְּלָתְיָה שְׂבִי אֶלְמָנָה בֵּית־אָבִיךָ
עַד־יִגְדַּל שְׁלָה בְנִי כִּי אָמַר פְּנֵי־יָמוּת גַּם־הוּא כְּאַחֻזָּי
וַתִּלְךְ תָּמָר וַתָּשָׁב בֵּית אָבִיהָ:

פי אמר וגומר – כלומר: דוחה הנה אותה בקש, שלא הנה בדעתו להשיאה לו. פי אמר פן ימות – מחזקת היא זו שימותו אנשיה.

וּסְגִיאוֹ יוֹמִיָּא וּמִיתַת בַּת שׁוּעַ אַתְּתָּה יְהוּדָה וְאַתְּנַחֵם
יְהוּדָה וְסָלִיק עַל גְּזוּזֵי עֲנִיָּה הוּא וַחֲרִירָה רַחֲמִיָּה
עַדְלָמָּאָה לְתַמְנָת:

וַיִּרְבוּ הַיָּמִים וַתָּמַת בַּת־שׁוּעַ אֲשֶׁת־יְהוּדָה וַיִּנְחָם
יְהוּדָה וַיַּעַל עַל־גְּזוּזֵי צֹאנוֹ הוּא וַחֲרִירָה רַעְהוּ הַעַדְלָמִי
תַמְנָתָה:

ויפעל על גזוזי צאנו – ויעל תמנתה לעמד על גזוזי צאנו.

וְאַתְחִנּוּא לְתָמָר לְמִימַר הָא תְּמוּיָךְ סָלִיק לְתַמְנָת לְמַגְזו
עֲנִיָּה:

וַיִּגַּד לְתָמָר לֵאמֹר הִנֵּה תְּמוּיָךְ עָלָה תַמְנָתָה לְגַזו צֹאנוֹ:
עֲנִיָּה:

עלה תמנתה – בשמשון הוא אומר: "וירד שמשון.. תמנתה" ? בשפוע החר היתה יושבת; עולין לה מפאן, ויורדין לה מפאן.

וְאַעֲדִיאת לְבוּשֵׁי אַרְמְלוּתָה מִנָּה וְאַתְּפִסִּיאת בְּעִיפָא
וְאַתְּקַנַּת וַיְתִיבַת בְּפָרְשׁוֹת עֵינַיִם דְּעַל אוֹרַח תַּמְנָת
אַרִי חֲזַת אָרִי רַבָּא שְׁלָה וְהִיא לֹא אַתְּיְהִיבַת לִיה
לְאַתּוֹ:

וַתִּסַּר בְּגָדֵי אֶלְמָנוּתָה מֵעַלֶּיהָ וַתִּכְסַּם בְּצַעֲרָהּ וַתַּתְּעַלְף
וַתָּשָׁב בְּפֶתַח עֵינַיִם אֲשֶׁר עַל־דַּרְךָ תַמְנָתָה כִּי רָאָתָהּ
כִּי־גָדַל שְׁלָה וְהוּא לֹא־נִתְּנָה לוֹ לְאַשָּׁה:

וַתַּתְּעַלְף – כסתה פניה, שלא יכיר בה. וַתִּכְסַּם בְּצַעֲרָהּ – בפתחת עינים, בפרשת דרכים שעל דרך תמנתה. וַרְבוּמִינוּ דְרָשׁוּ: בפתחו של
אברהם אבינו, שכל עינים מצפות לראותו. כִּי רָאָתָהּ כִּי גָדַל שְׁלָה וגומר – לפיכך הפקירה עצמה אצל יהודה, שהיתה מתאנה להעמיד ממנו
בנים.

וַחֲזוּהָ יְהוּדָה וַחֲשָׁבָה כְּנַפְקַת בְּרָא אָרִי כְּסִיאת אִפְהָא:

וַיִּרְאָהּ יְהוּדָה וַיַּחֲשָׁבָה לְזוּנָה כִּי כִסְתָה פָּנֶיהָ:

וַיַּחֲשָׁבָה לְזוּנָה – לפי שיושבת בפרשת דרכים. כִּי כִסְתָה פָּנֶיהָ – ולא יכול לראותה ולהכירה. וּמְדַרְשׁ רַבּוּמִינוּ, כִּי כִסְתָה פָּנֶיהָ. כְּשֶׁהִיָּתָה
בבית חמיה – היתה צנועה, לפיכך לא חשדה.

וּסְטָא לְנִתְּמָה לְאוֹרְחָא וַאֲמַר הִבִּי כְּעַן אִיעוּל לְנִתְּיָךְ
אַרִי לֹא יָדַע אָרִי כְּלָתְיָה הִיא וַאֲמַרְתָּ מָא תַמְיָן לִי
אַרִי תִיעוּל לְנִתְּיָ:

וַיֵּט אֶלֶּיהָ אֶל־הַדָּרֶךְ וַיֹּאמֶר הֲבָה־נָא אָבוּא אֵלֶיךָ כִּי
לֹא יָדַע כִּי כְלָתְיָה הוּא וַתֹּאמֶר מַה־תַּמְיָן־לִי כִּי תָבוּא
אַלִּי:

וַיֵּט אֶלֶּיהָ אֶל הַדָּרֶךְ – מדרך שהיה בה נטה אל הדרך אשר היא בה. וּבְלִשׁוֹן לַעֲזוֹ דִּישְׁטוּרִינִי"ר. הֲבָה נָא – הכיני עצמה ונדעתה לכה. כָּל לִשׁוֹן
"הבה" לשון הזמנה הוא, חוץ ממקום שיש לתרגמו בלשון נתינה. וְאַף אוֹתָן שֶׁל הַזְּמָנָה, קְרוּבִים לִלְשׁוֹן נְתִינָה הֵם.

וַיֹּאמֶר אָנָּה אֲשַׁלַּח גְּדִיָּא בַר עֲזִי מִן עֲנָא וַאֲמַרְתָּ אִם
תַּמְיָן מִשְׁכּוֹנָא עַד דְּתַשְׁלַח:

וַיֹּאמֶר אָנָּה אֲשַׁלַּח גְּדִי־עֲזִים מִן־הַצֹּאן וַתֹּאמֶר אִם־
תַּמְיָן עֲרָבוֹן עַד שְׁלַחָה:

ערבון – משכון.

וַאֲמַר מָא מִשְׁכּוֹנָא דְאַתְיָן לִיךְ וַאֲמַרְתָּ עֲזַקְתָּךְ
וְשׁוֹשְׁפָךְ וַחֲוִטְרָךְ דְּבִידָךְ וַיִּהֵב לָהּ וַעֲאֵל לְנִתְּמָה
וַעֲדִיאת לִיהָ:

וַיֹּאמֶר מָה הָעֲרָבוֹן אֲשֶׁר אֶתְּוֹלָךְ וַתֹּאמֶר תַּתְּמָךְ
וּפְתִילָךְ וּמִטָּה אֲשֶׁר בְּיָדְךָ וַיַּתְּוֹלָהּ וַיָּבֵא אֶלֶּיהָ וַתַּהַר
לוֹ:

תַּתְּמָךְ וּפְתִילָךְ – "עזקתך ושושפך": טבעת שאמה חותם בה, ושמתך שאמה מתכסה בה. וַתַּהַר לוֹ – גבורים פיוצא בו, צדיקים פיוצא בו.

וַתִּקַּם וַתִּלְךְ וַתִּסַּר צַעֲיָפָה מֵעַלֶּיהָ וַתִּלְבַּשׁ בְּגָדֵי
אַלְמָנוּתָה:

וַתִּקַּם וַתִּלְךְ וַתִּסַּר צַעֲיָפָה מֵעַלֶּיהָ וַתִּלְבַּשׁ בְּגָדֵי
אַלְמָנוּתָה:

וישלח יהודה את-גדי העזים ביד רעהו העדלמי לקחת הערבון מיד האשה ולא מצאה:

וישלח יהודה ית גדיא בר עזי ביד רחמיה עדלמא למסב משפונא מידא דאתתא ולא אשכחה:

וישאל את-אנשי מקמה לאמר אינה הקדשה הוא בעינים על-הדרך ויאמרו לא-היתה בזה קדשה:

וישאל ית אנשי אתרה למימר אן מקדשתא דהיא בעינים על אורחא ואמרו לית הכא מקדשתא:

הקדשה – מקדשת ומזמנת לננות.

וישב אלי-יהודה ויאמר לא מצאתיה וגם אנשי המקום אמרו לא-היתה בזה קדשה:

ותב לנת יהודה ואמר לא אשפחמה ואף אנשי אתרא אמרו לית הכא מקדשתא:

ויאמר יהודה תקח-לה פן נהינה לבזו הגה שלחתי הגדי הנה ואמה לא מצאתה:

ואמר יהודה תסב לה דלמא נהי חודף הא שדרית גדיא הדיו ואמה לא אשפחמה:

תקח לה – יהיה שלה מה שבידה. פן נהינה לבזו – אם תבקשנה עוד, ותפרסם הדבר ויהינה גנאי; כי מה עלי לעשות עוד לאמת דברי? הנה שלחתי הגדי הנה – ולפי שרמה יהודה את אביו בגדי עזים, שהטביל כתנת יוסף בדמו, רמזהו גם הוא בגדי עזים.

ויהי כמשלש חדשים ויגד ליהודה לאמר זנתה תמר פלתי וגם הנה הרה לזנוגים ויאמר יהודה הוציאה ותשרף:

והנה כתלתות ירחיא ואתחנא ליהודה למימר זניאת תמר פלתי ואף הא מעדיא מזנותה ואמר יהודה אפקוהא ותמוקד:

כמשלש חדשים – רבו של ראשון ורבו של אחרון ואמצעי שלם. וישון "כמשלש חדשים" – כהשתלש החדשים, כמו: "ומשלוח מנות"; "משלוח ידם". וכן תרגם אונקלוס: "כתלתות ירחיא". הרה לזנוגים – שם דבר, מעברת, כמו: "אשה הרה", וכמו: "ברה כסמה". ותשרף – אמר אפרים מקשאה משום רבי מאיר: בתו של שם היתה, שהיא פהו, לפיכך דונה בשרפה.

הוא מוצאת והיא שלחה אלי-חמיה לאמר לאיש אשר-אלה לו אנכי הרה ותאמר הכר-נא למי החתמת והפתילים והמטה האלה:

היא מתפקא והיא שלחת לחמוהא למימר לגבר דאלין דיליה מניה אנא מעדיא ואמרת אשתמודע כען למן עזקתא ושושפיא וחוטרא האליון:

הוא מוצאת – לשרף. והיא שלחה אל חמיה – לא רצתה להלבין פניו ולומר: ממך אני מעברת, אלא לאיש אשר אלה לו. אמרה: אם יודה מעצמו – יודה; ואם לאו, ישרפוני ואל אלבין פניו. מכאן אמרו: גוח לו לאדם שפיל עצמו לכבשן האש, ואל ילבין פני חברו ברבים. הכר נא – אין "נא" אלא לשון בקשה: הכר נא בוראך, ואל תאבד שלש נפשות.

ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני כי-עליכן לא-נתתיה לשלה בני ולא-יסף עוד לדעתה:

ואשתמודע יהודה ואמר זכאה מני מעדיא ארי על פן לא יהבתה לשלה ברי ולא אוסיף עוד למדעה:

צדקה – בדבריה. ממני – היא מעברת. ורבותינו זכרונם לברכה דרשו, שיצאה בת קול ואמרה: ממני ומאתי יצאו הדברים; לפי שהיתה צנועה בבית חמיה, גורתי שיצאו ממנה מלכים, ומשבט יהודה גורתי להעמיד מלכים בישראל. כי על פן לא נתתיה – כי בדיו עשתה, על אשר לא נתתיה לשלה בני. ולא יסף עוד – יש אומרים: לא הוסיף, ויש אומרים: לא פסק.

ויהי בעת לדתה והנה תאומים בבטנה:

והנה בעדן מילדה והא תיומין במעהא:

בעת לדתה – וברבקה הוא אומר: "ונימלאו ימיה ללדת"; להלן למלאים, וכאן לחסרים. והנה תאומים – מלא. ולהלן "תומם" חסר, לפי שהאחד רשע; אבל אלו שניהם צדיקים.

ויהי בלדתה ויתו-גד ותקח המילדת ותקשר עלי-ידו שני לאמר זה יצא ראשונה:

והנה במילדה ויהב ידא ונסיבת חיתא וקטרת על ידיה זהוריתא למימר דין נפק קדמותא:

וימן יד – הוציא האחד ידו לחוץ, ולאסר שקשרה על ידו השני, הסזירה.

ויהי כמשויב ידו והנה יצא אחיו ותאמר מה-פרצת עליך פריץ ויקרא שמו פריץ:

והנה כד אתיב ידיה והא נפק אחוהי ואמרת מא תקוף סגי עלך למתקף וקרא שמיה פריץ:

ואחר יצא אתיו אשר על-ידו השגי ויקרא שמו זרח:
ובתר כן נפק אחוהי דעל ידיה זהוריתא וקרא שמייה זרח:

אשר על ידו השגי – ארבע ידויות כתובות כאן, כנגד ארבעה תרמים שמעל עכו שיצא ממנו. ויש אומרים, כנגד ארבעה דברים שלקח: אדרת ושנער, ושתי חתיכות כסף של מאתים שקלים, ולשון זקב. ויקרא שמו זרח – על שם זריחת מראית השגי.

פרשת בית פוטיפר

חמישי

ויוסף הורד ממצרים ויקנהו פוטיפר סריס פרעה שר הטבחים איש מצרי מיד הישמעאלים אשר הורגהו שמה:
ויוסף אתחת למצרים ונבניה פוטיפר רבא דפרעה רב קטוליא גוברא מצראה מידא דערבאי דאתוהי לתמן:

ויוסף הורד – חוזר לעננו ראשון, אלא שהפסיק בו כדי לסמוך ורידתו של יהודה למכירתו של יוסף, לומר שבשבילו הורידוהו מגדלתו. ועוד, כדי לסמוך מעשה אשתו של פוטיפר למעשה תמר, לומר לה: מה זו לשם שמים, אף זו לשם שמים; שראתה באצטרולוגין שלה שעתידה להעמיד בנים ממנו, ואינה יודעת אם ממנה, אם מבתה.

ויהי י-הנה את-יוסף ויהי איש מצליח ויהי בבית א- דגיו המצרי:
והנה מימרא דיי בסעדיה דיוסף והנה גבר מצלח והנה בבית רבניה מצראה:

ויבא א-דגיו פי י-הנה אתו וכל אשר-הוא עשה י- הנה מצליח בידו:
ותזא רבניה ארי מימרא דיי בסעדיה וכל דהוא עביד יי מצלח בידיה:

פי ה' אתו – שם שמים שגור בפיו.

וימצא יוסף תן בעיניו וישרת אתו ויפקדהו על- ביתו וכל-יש-לו נתן בידו:
ואשכח יוסף רחמין בעינוהי ושמיש יתיה ומנייה על ביתיה וכל דאית ליה מסר בידיה:

וכל יש לו – הרי לשון קצר, מסר "אשר".

ויהי מאז הפקיד אתו בביתו ועל כל-אשר יש-לו ויברך י-הנה את-בית המצרי בגלל יוסף ויהי ברפת י-הנה בכל-אשר יש-לו בבית ובשדה:
והנה מעדן דמני יתיה בביתיה ועל כל דאית ליה ובריד יי ית בית מצראה בדיל יוסף והנת ברקתא דיי בכל דאית ליה בביתא ובתקלא:

ויעזב כל-אשר-לו בנד-יוסף ולא-נדע אתו מאומה פי אם-הלחם אשר-הוא אוכל ויהי יוסף ויפה-תאר ויפה מראה:
ושבק כל דליה בידי דיוסף ולא ידע עמיה מדעם א-להין לחמא דהוא אכיל והנה יוסף שפיר בריןא ויאי בתזנא:

ולא ידע אתו מאומה – לא הנה נתן לבו לכלום. פי אם הלחם – היא אשתו, אלא שדבר בלשון נקיה. ויהי יוסף ויפה תאר – פיון שראה עצמו מושל, התחיל אוכל ושותה ומסלסל בשערו. אמר הקדוש ברוך הוא: אביד מתאבל, ואתה מסלסל בשעריך? אני מגרה בך את הדב! מיד: ותשא אשת אדוניו..

שישי

ויהי אתר הדברים האלה ותשא אשת-א-דגיו את- עיניה אל-יוסף ותאמר שכבה עמי:
והנה בתר פתגמיא האלין וזקפת אתת רבניה ית עיניה ביוסף ואתת שכווב עמי:

אתר – כל מקום שנאמר "אתר", סמוך.

וימאן ויבאמר אל-אשת א-דגיו תן אדני לא-נדע אתי מה-בבית וכל אשר-יש-לו נתן ביד:
וסריב ואמר לאתת רבניה הא רבני לא ידע עמי מא בביתא וכל דאית ליה מסר בידי:

לית דָּרַב בְּבֵיתָא הָדִין מַזִּי וְלֹא מִנֵּע מַזִּי מִדְּעַם אֶ-
לְהִינּוּ יְתִיד בְּדִיל דְּאֵת אֶתְתִּיה וְאִיכְדִין אֶעְבִּיד
בִּישְׁתָּא רַבְתָּא הָדָא וְאֶחֻב קָדָם יְיָ:

אִינְנוּ גְדוֹל בְּבֵית הַזֶּה מִמְּנִי וְלֹא-חֲשַׁךְ מִמְּנִי מְאוּמָה
כִּי אִם-אוֹתָךְ בְּאֲשֶׁר אֶת-אֲשַׁתּוֹ וְאִיד אֶעֱשֶׂה הַרְעָה
הַגְּדֹלָה הַזֹּאת וְחֲטַאתִי לֹא-לֵהִים:

וחטאתי לא-להים – בני נח נצטוו על העריות.

וְהוּא פִד מְלִילַת עִם יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא קָבִיל מִנָּה
לְמִשְׁכַּב לְנֹתָה לְמַהְוֵי עֲמָה:

וַיְהִי כַּדְּבָרָה אֶל-יוֹסֵף יוֹם יוֹם וְלֹא-שָׁמַע אֲלֵיהָ
לְשֹׁכֵב אֲצֵלָה לְהִזוּת עֲמָה:

לשכב אצלה – אפלו בלא תשמיש. להזנות עמה – לעולם הבא.

וְהוּא פְּיוּמָא הָדִין וְעָאֵל לְבֵיתָא לְמַבְדַּק בְּכַתְבֵּי
חֹשְׁפְּנֵיהּ וְלִית אֲנָשׁ מֵאֲנָשֵׁי בֵיתָא תַּמָּן בְּבֵיתָא:

וַיְהִי כַּהַיּוֹם הַזֶּה וַיָּבֵא הַבַּיִתָּה לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ וְאִין
אִישׁ מֵאֲנָשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בְּבֵית:

וַיְהִי כַּהַיּוֹם הַזֶּה – כְּלוּמַר: וַיְהִי כְּאֲשֶׁר הִגִּיעַ יוֹם מִיַּחַד; יוֹם צְחוּק, יוֹם אִיד שְׁלֵקָה, שְׁהִלְכוּ כָּלֵם לְבֵית עֲבוּדָה זָרָה. אָמְרָה: אִין לִי יוֹם הַגּוֹן
לְהַזְמִק לְיוֹסֵף כַּהַיּוֹם הַזֶּה. אָמְרָה לְהֵם: חוּלָה אֲנִי וְאִינִי יְכוּלָה לִילָה. לַעֲשׂוֹת מְלֹאכְתּוֹ – רַב וְשְׂמוּאֵל, סַד אָמַר: מְלֹאכְתּוֹ מִמֶּשׁ; וְסַד אָמַר:
לַעֲשׂוֹת צָרְכִיו עֲמָה, אֵלָּא שְׁנַרְאִית לוֹ דְמוֹת דְּיוֹקְנוֹ שֶׁל אֲבִיו וְכוּ', כְּדֹאִיתָא בְּמַסְכַּת סוּטָה.

וְאֶחְדָּתִיה בְּלִבְשִׁיהָ לְמִימַר שְׂכּוּב עִמִּי וְשִׁבְקִיהָ
לְלִבְשִׁיהָ בֵּיזָה וְעָרַק וַנְּפַק לְשׁוּקָא:

וְתַתְּפִשְׁהוּ בְּבַגְדּוֹ לְאֹמַר שְׂכַבְתָּה עִמִּי וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ
וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה:

וְהוּא פִד חֲזַת אַרְי שְׁבָקִיהָ לְלִבְשִׁיהָ בֵּיזָה וְעָרַק
לְשׁוּקָא:

וַיְהִי כְּרֹאוֹתָהּ כִּי-עָזַב בְּגָדוֹ בְּיָדָהּ וַיֵּנֶס הַחוּצָה:

וְקָרַת לְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ וְאָמְרַת לְהוֹן לְמִימַר חַזוּ אִתִּי
לְנָא גְבָרָא עֲבָרָא לְחִיכָא בְּנָא עָאֵל לְנֹתִי לְמִשְׁכַּב
עִמִּי וְקָרִית בְּקָלָא רְמָא:

וְתַקְרָא לְאֲנָשֵׁי בֵיתָהּ וְתֹאמַר לְהֵם לְאֹמַר רְאוּ הֵבִיא
לָנוּ אִישׁ עֲבָרִי לְצַחֵק בְּנוּ בָּא אֵלַי לְשֹׁכֵב עִמִּי וְאֶקְרָא
בְּקוֹל גְּדוֹל:

רְאוּ הֵבִיא לָנוּ – הָרִי זֶה לְשׁוֹן קְצָרָה, "הֵבִיא לָנוּ" וְלֹא פִרַשׁ מִי הֵבִיא; וְעַל בַּעֲלָהּ אוֹמְרַת כּוּ. עֲבָרִי – מִעֲבַר הַנֶּהָר, מִבְּנֵי עֵבֶר.

וְהוּא פִד שָׁמַע אַרְי אַרְימִית קְלִי וְקָרִית וְשִׁבְקִיהָ
לְלִבְשִׁיהָ לְנֹתִי וְעָרַק וַנְּפַק לְשׁוּקָא:

וַיְהִי כְּשָׁמְעוֹ כִּי-הָרִימְתִי קוֹלִי וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ
אֲצֵלִי וַיֵּנֶס וַיֵּצֵא הַחוּצָה:

וְאֶחְתִּיתִיהָ לְלִבְשִׁיהָ לְנֹתָה עַד דְּעָאֵל רְבוּנִיהָ לְבֵיתִיהָ:

וַתִּנַּח בְּגָדוֹ אֲצֵלָה עַד-בּוֹא אֶ-דָּנִיּוֹ אֶל-בֵּיתוֹ:

א-דניו – של יוסף.

וּמְלִילַת עֲמִיהָ כְּפַתְגְּמִיָּא הָאֵלִין לְמִימַר עָאֵל לְנֹתִי
עֲבָדָא עֲבָרָא דְאִיתִיתָא לְנָא לְחִיכָא בִּי:

וַתְּדַבֵּר אֵלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאֹמַר בְּאֶ-אֵלֵי הָעֶבֶד
הָעֲבָרִי אֲשֶׁר-הִבֵּאתָ לָנוּ לְצַחֵק בִּי:

בא אלי – לצחק בי העבד העברי אשר הבאת לנו.

וְהוּא פִד אַרְימִית קְלִי וְקָרִית וְשִׁבְקִיהָ לְלִבְשִׁיהָ לְנֹתִי
וְעָרַק לְשׁוּקָא:

וַיְהִי כַּהַיּוֹם קוֹלִי וְאֶקְרָא וַיַּעֲזֹב בְּגָדוֹ אֲצֵלִי וַיֵּנֶס
הַחוּצָה:

וְהוּא פִד שָׁמַע רְבוּנִיהָ יַת פַּתְגְּמִי אֶתְתִּיה דְּמְלִילַת
עֲמִיהָ לְמִימַר כְּפַתְגְּמִיָּא הָאֵלִין עֶבֶד לִי עֲבָדָךְ וְתַקִּיף
רוּגְזִיהָ:

וַיְהִי כְּשָׁמַע אֶ-דָּנִיּוֹ אֶת-דְּבָרֵי אֲשַׁתּוֹ אֲשֶׁר דְּבָרָה
אֵלָיו לְאֹמַר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה לִי עֲבָדָךְ וַיִּתֵּר אִפּוֹ:

וַיְהִי כְּשָׁמַע אֶ-דָּנִיּוֹ וְגוֹמַר – בְּשַׁעַת תְּשַׁמִּישׁ אֶמְרָהּ לוֹ כּוּ, וַיְהִי וְשָׁמְרָה: "כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה עָשָׂה לִי עֲבָדָךְ", עֲנִינִי תְשַׁמִּישׁ כְּאֵלָה.

וַיִּקַח אֲדֹנָי יוֹסֵף אֹתוֹ וַיִּתְּנֵהוּ אֶל-בֵּית הַסֵּהַר מְקוֹם
אֲשֶׁר-אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ אֲסוּרִים וַיְהִי-שָׁם בְּבֵית הַסֵּהַר:
וַדַּבֵּר רַבּוֹנֵיָה דְיוֹסֵף יְתִיָּה וַיְהַבִּיָּה בְּבֵית אֲסִירֵי אֶתְרָא
דְּאֲסִירֵי מְלָכָא אֲסִירִין וַהֲוָה תַּמָּן בְּבֵית אֲסִירֵי:

וַיְהִי י'-הָנָה אֶת-יוֹסֵף וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד וַיִּתֵּן חֲזוֹן בְּעֵינָיו
שׁוֹר בֵּית-הַסֵּהַר:
וַהֲוָה מִימְרָא דִּי בְּסַעֲדִיָּה דְיוֹסֵף וַנְּגַד לֵיהּ חֶסֶדָא
וַיְהַבִּיָּה לְרַחֲמִין בְּעֵינָיו רַב בֵּית אֲסִירֵי:

וַיֵּט אֵלָיו חֶסֶד – שְׁהִיָּה מְקַבֵּל לְכָל רוּאִיו, לְשׁוֹן "כְּלָה נָאָה וַחֲסוּדָה" שְׁבַמְשַׁנָּה.

וַיִּתֵּן שׁוֹר בֵּית-הַסֵּהַר בְּנִדְ-יוֹסֵף אֶת כָּל-הָאֲסִירִים אֲשֶׁר
בְּבֵית הַסֵּהַר וְאֵת כָּל-אֲשֶׁר עֹשִׂים שָׁם הִנְיָה
עוֹשָׂה:
וַיְהִי רַב בֵּית אֲסִירֵי בִידָא דְיוֹסֵף יְת כָּל אֲסִירֵיָא
דְּבְבֵית אֲסִירֵי וַיְת כָּל דְּעַבְדִּין תַּמָּן מִמִּימְרֵיָה הָוָה
מִתְעַבִּיד:

הוּא הִנְיָה עוֹשָׂה – כְּמַרְגּוּמוֹ, "בְּמִימְרֵיָה הָוָה מִתְעַבִּיד".

אִין | שׁוֹר בֵּית-הַסֵּהַר רָאָה אֶת-כָּל-מְאוּמָה בְּנִדּוֹ
בְּאֲשֶׁר י'-הָנָה אִתּוֹ וְאֲשֶׁר-הוּא עוֹשָׂה י'-הָנָה מַצְלִית:
לֵית רַב בֵּית אֲסִירֵי חֲזִי יְת כָּל סוּרְחָן בִּידֵיָה
בְּדְמִימְרָא דִּי בְּסַעֲדִיָּה וַדְּהוּא עַבִּיד יְיָ מַצְלַח:

בְּאֲשֶׁר ה' אִתּוֹ – בְּשָׁבִיל שְׁה' אִתּוֹ.

שְׁבִיעֵי פְרִשְׁת תְּלוּמוֹת הַשָּׂרִים

וַיְהִי אִמֶר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה תִּטָּאוּ מִשְׁקָה מְלֶךְ-מִצְרַיִם
וְהָאֵפָה לְאֲדֹנֵיהֶם לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם:
וַהֲוָה בְּתַר פְּתַגְמֵיָא הָאֵלִין סְרַחוּ שְׁקִיָּא דְמְלָכָא
דְּמִצְרַיִם וַנְּחַתוּמָא לְרַבּוֹנֵהוֹן לְמְלָכָא דְמִצְרַיִם:

אִמֶר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה – לְפִי שְׁהַרְגִילָה אוֹתָהּ אַרוּרָה אֶת הַצַּדִּיק בְּפִי כָּלִם לְדַבֵּר בּוֹ, הַבִּיא לָהֶם הַקְדוּשׁ כְּרוּךְ הוּא סְרַחְנָם שֶׁל אֱלֹהִים, שְׁיִפְנוּ
אֲלֵיהֶם וְלֹא אֲלֵיוֹ; וְעוֹד, שְׁתַּבּוֹא הַרְנוּחָה לְצַדִּיק עַל יְדֵיהֶם. תִּטָּאוּ – זֶה נִמְצָא זָכוּב בְּפִילִי פוֹטִירִין שְׁלוֹ, וְזֶה נִמְצָא צְרוּר בְּגִלוּסְקִין שְׁלוֹ. וְהָאֵפָה
– אֶת פֶּת הַמֶּלֶךְ, וְאִין לְשׁוֹן אֶפְיָה אֵלָא בְּפֶת; וּבְלַעַז פִּישְׁטוֹ"ר.

וַיִּקְצֹף פְּרַעֲהַ עַל שְׁנֵי סְרִיסָיו עַל שׁוֹר הַמַּשְׁקִים וְעַל
שׁוֹר הָאוּפִים:
וַרְגִּיז פְּרַעֲהַ עַל תַּרְיִן רַבְרַבְנוּהִי עַל רַב שְׁקִיָּא וְעַל רַב
נַחְתוּמֵי:

וַיִּתֵּן אֲתָם בְּמִשְׁמֶר בֵּית שׁוֹר הַטְּבָחִים אֶל-בֵּית הַסֵּהַר
מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף אֲסוּר שָׁם:
וַיְהִי רַב בֵּית אֲסִירֵי וַיְהִי רַב קְטוּלֵיָא בְּבֵית אֲסִירֵי
אֶתְרָא דְיוֹסֵף אֲסִיר תַּמָּן:

וַיִּפְקֹד שׁוֹר הַטְּבָחִים אֶת-יוֹסֵף אֲתָם וַיִּשְׁרַת אֲתָם
וַיְהִינּוּ יָמִים בְּמִשְׁמֶר:
וַיִּמְנִי רַב קְטוּלֵיָא יְת יוֹסֵף עֲמַהוֹן וְשַׁמִּישׁ יְתַהוֹן וַהֲוָה
יוֹמִין בְּמִשְׁרָא:

וַיִּפְקֹד שׁוֹר הַטְּבָחִים אֶת יוֹסֵף – לְהִיּוֹת אֲתָם. וַיְהִינּוּ יָמִים בְּמִשְׁמֶר – שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי חֲדָשׁ.

וַיַּחְלְמוּ תְּלוּם שְׁנֵיהֶם אִישׁ תְּלָמוֹ בְּלִילָה אֶחָד אִישׁ
כְּפִתְרוֹן תְּלָמוֹ הַמַּשְׁקָה וְהָאֵפָה אֲשֶׁר לְמֶלֶךְ מִצְרַיִם
אֲשֶׁר אֲסוּרִים בְּבֵית הַסֵּהַר:
וַיַּחְלְמוּ תְּלוּם שְׁנֵיהֶם – "וַיַּחְלְמוּ שְׁנֵיהֶם תְּלוּם", זֶהוּ פְּשׁוּטוֹ. וּמִדְרָשׁוֹ, כָּל אֶחָד חֵלֶם תְּלוּם שְׁנֵיהֶם, שְׁחֵלֶם אֶת תְּלוּמוֹ וּפְתָרוֹן תְּבָרוּ. וַהֲוָה
שְׁנַאֲמַר: "וַיִּרְא שׁוֹר הָאוּפִים כִּי טוֹב פְּתָר". אִישׁ כְּפִתְרוֹן תְּלוּמוֹ – כָּל אֶחָד חֵלֶם תְּלוּם הַדּוּמָה לְפְתָרוֹן הַעֲתִיד לְבֹא עֲלֵיהֶם.

וַיִּבֵּא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בְּבֹקֶר וַיִּרְא אֲתָם וַהֲנֵם זַעֲפִים:
וַאֲתָא לְוַתְּהוֹן יוֹסֵף בְּצַפְרָא וַחֲזָא יְתַהוֹן וַהֲוָה אַנּוּן
נְסִיסִין:
וַיִּבֵּא אֲלֵיהֶם יוֹסֵף בְּבֹקֶר וַיִּרְא אֲתָם וַהֲנֵם זַעֲפִים:

זַעֲפִים – עֲצָבִים, כְּמוֹ: "סַר וְנָעַף"; "זַעַף ה' אֲשָׂא".

וַיִּשְׁאַל אֶת־סְרִיסֵי פְרַעֲה אֲשֶׁר אִתּוֹ בַּמִּשְׁמֶר בַּיַּת אֶ־
דָּגְוֵו לֵאמֹר מִדּוּעַ פְּנִיכֶם רְעִים הַיּוֹם:

וַיִּשְׁאַל יְת רַב־רְבִי פְרַעֲה דְעַמִּיָּה בְּמִטְרַת בַּיַּת רַבּוּנִיָּה
לְמִימַר מִדִּין אֶפְיִכּוֹן בִּישִׁין יוֹמָא דִּין:

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו תְּלוּם תְּלַמְנוּ וּפְתַר אֵין אִתּוֹ וַיֹּאמֶר
אֱלֹהִים יוֹסֵף הִלּוּא לֹא־לֵהִימ פְּתַרְנִים סְפְרוּ־נָא לִי:

וַאֲמַרו לִיה תְּלַמָּא תְּלַמְנָא וּפְשַׁר לִית לִיה וַאֲמַר לַהּוֹן
יוֹסֵף הִלָּא מִן קָדָם יִי פְשַׁרְוֹן תְּלַמְיָא אֲשַׁתְּעוּ כְּעוֹן לִי:

וַיִּסְפֹּר שׁוֹר־הַמִּשְׁקִים אֶת־תְּלַמּוֹ לְיוֹסֵף וַיֹּאמֶר לוֹ
בְּחִלּוּמֵי וְהִנֵּה־גִפּוֹן לְפָנָי:

וַאֲשַׁתְּעֵי רַב שְׁקֵי יְת תְּלַמְיָה לְיוֹסֵף וַאֲמַר לִיה בְּחִלְמֵי
וְהָא גּוּפְנָא קָדְמֵי:

וּבְגִפּוֹן שְׁלֵשָׁה שְׁרִיגִים וְהוּא כְּפַרְחַת עַלְתָּה נֹצֵה
הַבְּשִׁילוֹ אֲשַׁפְּלִתִּיה עֲנָבִים:

וּבְגּוּפְנָא תְּלַתָּא שְׁבָשִׁין וְהִיא פֶּד אֶפְרַחַת אֶפְיִקַת
לְבַלְבִּין אֲנִיצַת נִץ בְּשִׁילוֹ אֶתְפְּלָהָ הוּו עֲנָבִין:

שְׁרִיגִים – זְמֻרוֹת אֲרָבוֹת שְׁקוּרִין וַיִּדְיִ"ץ . וְהוּא כְּפַרְחַת – דּוּמָה לְפּוֹרְחַת. וְהִיא כְּפּוֹרְחַת – נִדְמָה לִי בְּחִלּוּמֵי כָּאלוֹ הִיא פּוֹרְחַת, וְאֲחַר הַפְּרַח
עַלְתָּה נֹצֵה וְנַעֲשׂוּ סְמִדָּר, אֲשַׁפְּנִ"ר בְּלַעַז, וְאֲחַר כֶּף הַבְּשִׁילוֹ. "וְהִיא פֶּד אֶפְרַחַת אֶפְיִקַת לְבַלְבִּין", עַד כָּאן תַּרְגוּם שֶׁל "פּוֹרְחַת". נִץ גְּדוֹל
מְפָרַח, כְּדַכְתִּיב: "וּבִסֵּר גְּמַל יִהְיֶה נֹצֵה"; וּכְתִיב: "וַיֵּצֵא פְרַח" וְהָדָר "וַיֵּצֵץ צִיץ".

וְכּוֹס פְּרַעֲה בִּידֵי וַאֲקַח אֶת־הָעֲנָבִים וַאֲשַׁחֵט אֹתָם
אֶל־כּוֹס פְּרַעֲה וַאֲתָן אֶת־הַכּוֹס עַל־כַּף פְּרַעֲה:

וְכֹסָא דְפְרַעֲה בִּידֵי וְנִסִּיבִית יְת עֲנָבִיָּא וְנַעֲצֵרִית יְתַהּוֹן
לְכֹסָא דְפְרַעֲה וְיַהֲבִית יְת כֹּסָא עַל יְדָא דְפְרַעֲה:

וַאֲשַׁחֵט – כְּתַרְגוּמוֹ: "וְנַעֲצֵרִית"; וְהַרְבֵּה יֵשׁ בְּלִשׁוֹן מִשְׁנָה.

וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹסֵף זֶה פְּתַרְגּוֹ שְׁלֵשַׁת הַשָּׁרְגִים שְׁלֵשַׁת
יָמִים הֵם:

וַאֲמַר לִיה יוֹסֵף דִּין פּוּשְׁרַנִיָּה תְּלַתָּא שְׁבָשִׁין תְּלַתָּא
יּוֹמִין אַנּוּן:

שְׁלֵשַׁת יָמִים הֵם – סִימָן הֵם לָךְ לְשֵׁלֶשֶׁת יָמִים. וַיֵּשׁ מִדְרָשֵׁי אֲגָדָה הַרְבֵּה.

בְּעוֹד | שְׁלֵשַׁת יָמִים יֵשׂא פְרַעֲה אֶת־רֵאשֶׁף וְהַשִּׁיבָה
עַל־כַּנְּהָ וְנַתַּת כּוֹס־פְּרַעֲה בִּידּוֹ כַּמִּשְׁפָּט הָרֵאשִׁוֹן
אֲשֶׁר הִנִּית מִשְׁקָהוּ:

בְּסוּף תְּלַתָּא יּוֹמִין יְדְכַרְנָהּ פְּרַעֲה וַיְתִיבְנָהּ עַל
שְׁמוּשָׁה וְנַתַּת כּוֹסָא דְפְרַעֲה בִּידֵיהָ כַּהֲלַפְתָּא קְדָמִיתָא
דְּהוּיְתָא מִשְׁקֵי לִיה:

יֵשׂא פְרַעֲה אֶת רֵאשֶׁף – לִשׁוֹן חֲשׁבוֹן: כְּשִׁיפְקִיד שְׁאָר עֲבָדֵיו לְשִׁרַת לְפָנָיו בְּסַעֲדָה, יִמְנָה אוֹתָהּ עִמָּהֶם. כְּנָה – בְּסִיס שְׁלֵף וּמוֹשָׁבָהּ.

כִּי אִם־זְכַרְתָּנִי אִתָּךְ כַּאֲשֶׁר יֵיטֵב לָךְ וְעָשִׂיתָ־נָא
עִמָּדֵי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתָּנִי אֶל־פְּרַעֲה וְהוֹצֵאתָנִי מִן־הַבַּיִת
הַזֶּה:

אֶ־לְהִין תְּדְכַרְנִי עִמָּךְ כִּד יֵיטֵב לָךְ וְתַעֲבִיד כְּעוֹן עַמִּי
טִיבוֹ וְתִזְכַּר עַלִי קָדָם פְּרַעֲה וְתַפְקִנִי מִן בַּיַּת אֲסִירֵי
הַדִּין:

כִּי אִם זְכַרְתָּנִי אִתָּךְ – אֲשֶׁר אִם זְכַרְתָּנִי אִתָּךְ, מֵאַחַר שֶׁיֵּטֵב לָךְ. וְעָשִׂיתָ נָא עִמָּדֵי חֶסֶד – אֵין "נָא" אֵלָא לִשׁוֹן בְּקִשָּׁה.

כִּי־גָנַב גָּנַבְתִּי מֵאֲרִץ הָעֵבְרִים וְגַם־פָּה לֹא־עָשִׂיתִי
מֵאוּמָה כִּי־שָׁמוּ אֹתִי בַּבּוֹר:

אֲרִי מְגָנַב גָּנַבְתִּי מֵאַרְע עֵבְרָאֵי וְאִף הִכָּא לֹא עֲבַדְתִּי
מִדְּעַם אֲרִי מִנִּיאוּ יְתִי בְּבַיַּת אֲסִירֵי:

וַיִּרְא שׁוֹר־הָאִפִּים כִּי טוֹב פְּתַר וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹסֵף אִף־
אֲנִי בְּחִלּוּמֵי וְהִנֵּה שְׁלֵשָׁה סְלֵי חֲרִי עַל־רֵאשִׁי:

וְתִזָּא רַב נַחְתוּמֵי אֲרִי יָאוֹת פְּשַׁר וַאֲמַר לְיוֹסֵף אִף
אֲנָא בְּחִלְמֵי וְהָא תְּלַתָּא סְלִין דְּחִירוֹ עַל רֵישִׁי:

סְלֵי חֲרִי – סְלִים שֶׁל נְצָרִים קְלוּפִים חוֹרִין חוֹרִין. וּבְמִקוּמְנוּ יֵשׁ הַרְבֵּה, וְנִרְךְ מוֹכְרֵי פֶת כְּסָנִין שְׁקוּרִין אוּבְלִידֵי"ש לְתַתָּם בְּאוֹתָם סְלִים.

וּבִסֵּל הָעֲלִיוֹן מִפֶּל מֵאֲכַל פְּרַעֲה מַעֲשָׂה אִפְּה וְהָעוֹף
אֲכַל אֹתָם מִן־הַסֵּל מַעַל רֵאשִׁי:

וּבִסְלָא עַלְתָּה מִפֶּל מִיכְלָא דְפְרַעֲה עוּבָד נַחְתוּם
וְעוּפָא אֲכִיל יְתַהּוֹן מִן סְלָא מַעֲלֵנִי רֵישִׁי:

וַיַּעַן יוֹסֵף וַיֹּאמֶר זֶה פְּתַרְגּוֹ שְׁלֵשַׁת הַסְּלִים שְׁלֵשַׁת
יָמִים הֵם:

וַאֲתִיב יוֹסֵף וַאֲמַר דִּין פּוּשְׁרַנִיָּה תְּלַתָּא סְלִין תְּלַתָּא
יּוֹמִין אַנּוּן:

בַּעֲוֹד | שְׁלֹשֶׁת יָמִים יֵשָׂא פִּרְעָה אֶת־רֹאשָׁהּ מֵעֲלִיָּהּ
וְתִלָּה אוֹתָהּ עַל־עַץ וְאָכַל הָעוֹף אֶת־בְּשָׂרָהּ מֵעֲלִיָּהּ:
בְּסוֹף תִּלְתָּא יוֹמִין יַעֲדֵי פִּרְעָה יֵת רִישָׁהּ מִנָּהּ וַיִּצְלֹב
יָתָהּ עַל צְלִיבָא וַיִּיכֹל עוֹפֵא יֵת בְּשָׂרָהּ מִנָּהּ:

וַיְהִי | בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלְלַת אֶת־פִּרְעָה וַיַּעַשׂ
מִשְׁתָּהּ לְכָל־עַבְדָּיו וַיִּשָּׂא אֶת־רֹאשׁוֹ | עַר הַמִּשְׁקִים
וְאֶת־רֹאשׁוֹ שַׁר הָאֲפִים בְּתוֹךְ עַבְדָּיו:
וַהֲנֶה בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי יוֹם הַלְלַת אֶת־פִּרְעָה וַיַּעַשׂ
מִשְׁתָּהּ לְכָל עַבְדָּוָהּ וַאֲדָכַר יֵת רִישׁ רַב שְׁקִי וַיֵּת
רִישׁ רַב נַחְתוּמֵי בְּגוֹ עַבְדָּוָהּ:

יוֹם הַלְלַת אֶת פִּרְעָה – יוֹם לִינְדָתוֹ, וְקוֹרִין לוֹ יוֹם גְּנוּסִיָּא. וְלִשׁוֹן "הַלְלַת", לְפִי שְׂאִין הַנִּלְדָּ גוֹלְדָּ אֶלָּא עַל יְדֵי אַחֲרִים, שְׁהַסִּיָּה מִלְלַת אֶת
הָאִשָּׁה, וְעַל כֵּן הַסִּיָּה נִקְרְאָת "מִלְלַת". וְכֵן "וּמוֹלְדוּמֵיהּ בַּיּוֹם הַלְלַת אִתָּהּ"; וְכֵן: "אַחֲרֵי הַכֹּבֵס אֶת הַנֶּגַע", שְׁכַבּוּסוֹ עַל יְדֵי אַחֲרִים. וַיִּשָּׂא אֶת
רֹאשׁוֹ וְגוֹמֵר – מִנְאָם עִם שְׂאֵר עַבְדָּיו, שְׁהִיָּה מוֹנֶה הַמִּשְׁרָתִים שִׁישְׁרָתוֹ לוֹ בְּסַעֲדָתוֹ, וְנִזְכַּר אֶת אֱלוֹ בְּתוֹכָם; כְּמוֹ: "שָׂאוּ אֶת רֹאשׁוֹ", לִשׁוֹן מִנְיָן.

וַיִּנְשָׁב אֶת־עַר הַמִּשְׁקִים עַל־מִשְׁקָהוּ וַיִּתֵּן הַכּוֹס עַל־
כַּף פִּרְעָה:
וְאֶתִּיב יֵת רַב שְׁקִי עַל שְׁקִיוֹתֶיהָ וַיֵּהֵב כְּסָא עַל יְדָא
דְּפִרְעָה:

וְאֶת שַׁר הָאֲפִים תִּלָּה כְּאִשְׁרַי פָּתַר לָהֶם יוֹסֵף:
וַיֵּת רַב נַחְתוּמֵי צְלִב כְּמָא דְּפִשְׁרַי לְהוֹן יוֹסֵף:

וְלֹא־זָכַר שַׁר־הַמִּשְׁקִים אֶת־יוֹסֵף וַיִּשְׁכַּחְהוּ:
וְלֹא אֲדָכַר רַב שְׁקִי יֵת יוֹסֵף וְאֲנִשְׁיָהּ:

וְלֹא זָכַר שַׁר הַמִּשְׁקִים – בּוֹ בַּיּוֹם. וַיִּשְׁכַּחְהוּ – לֹא־חָסַר מִכְּאֵן. מִפְּנֵי שְׁתִּלָּה בּוֹ יוֹסֵף לְזָכְרוֹ, הַזְקַק לְהִיּוֹת אֲסוּר שְׁתֵּי שָׁנִים, שְׁנַאֲמַר: "אִשְׁרֵי
הַגִּבֹּר אֲשֶׁר שֵׁם ה' מִבְּטַחוֹ וְלֹא פָּנָה אֶל רְהֻבִים" – וְלֹא בָּטַח עַל מְצָרִים הַקְרוּיִים רַהֲבִים.

ח וּבְנֵימֶן הוֹלִיד אֶת־בְּלַע בְּכָרוֹ אֲשֶׁבֶל הַשָּׁנִי
וְאַחֲרָה הַשְּׁלִישִׁי: גִּוְחָה הָרְבִיעִי וְרַפָּא הַחֲמִישִׁי:
גִּוְיָהוּ בָּנִים לְבַלַּע אָדָר וְגָרָא וְאַבְיָהוּד: ז וְאַבְיָשׁוּעַ
וְנַעֲמָן וְאַחֹת: ח וְגָרָא וְשַׁפּוֹפָן וְחוּרָם: י וְאַלְהָ בְּנֵי
אַחִיד אֱלֹהָ הֵם רְאֵשֵׁי אַבּוֹת לְיוֹשְׁבֵי גְבַע וּבְגָלוֹם
אֶל־מִנְחָת: יא וְנַעֲמָן וְאַחֲזִיָּה וְגָרָא הוּא הַגָּלָם וְהוֹלִיד
אֶת־עֲזָא וְאֶת־אַחִיָּחָד: יב וְשַׁחְרָיִם הוֹלִיד בְּשָׂדֵה
מוֹאָב מִן־שַׁלְחוֹ אַתֶּם חוֹשִׁים וְאֶת־בַּעְרָא נָשִׁיו:
יג וְיֹלָד מִן־חֲדָשׁ אֲשֶׁתּוֹ אֶת־יֹבָב וְאֶת־צַבְלָא וְאֶת־
מִישָׂא וְאֶת־מַלְכָּם: יד וְאֶת־יַעֲוִץ וְאֶת־שַׁכְּיָה וְאֶת־
מַרְמָה אֱלֹהָ בְּנֵי רְאֵשֵׁי אַבּוֹת: טו וּמַחֲשִׁים הוֹלִיד
אֶת־אַבְיָטוֹב וְאֶת־אַלְפַּעֵל: יז וּבְנֵי אֶלְפַּעֵל עֶבֶר
וּמִשְׁעָם וְשַׁמֵּד הוּא בָּנָה אֶת־אוֹנוֹ וְאֶת־לָד
וּבְנִתִיהָ: יח וְכַרְעָה וְשַׁמַּע הֵמָּה רְאֵשֵׁי הָאַבּוֹת
לְיוֹשְׁבֵי אֵילּוֹן הֵמָּה הִבְרִיחוּ אֶת־יוֹשְׁבֵי גַת:
יט וְאַחֲזִי שֶׁשֶׁק וִירְמוֹת: כ וְזַבְדִּיָּה וְעָרָד וְעָדָר:
כא וּמִיכָאֵל וְיִשְׁפָּה וְיוֹחָא בְּנֵי בְרִיעָה: כב וְזַבְדִּיָּה
וּמִשְׁלָם וְחַזְקִי וְחֶבֶר: כג וְיִשְׁמָרִי וְיִזְלִיאָה וְיֹבָב בְּנֵי
אַלְפַּעֵל: כד וְיִקָּיִם וְזַכְרִי וְזַבְדִּי: כה וְאַלְיַעֲנִי וְצַלְתִּי
וְאַלְיָאֵל: כו וְעַדְזִיָּה וְכַרְעָה וְשַׁמְרַת בְּנֵי שַׁמְעִי:
כז וְיִשְׁפָּן וְעֶבֶר וְאַלְיָאֵל: כח וְעַבְדּוֹן וְזַכְרִי וְחַנּוּן:
כט וְחַנְנִיָּה וְעִילָם וְעַנְתַּתִּיָּה: לו וְיִפְדִּיָּה וּפְנוּאֵל בְּנֵי
שֶׁשֶׁק: לו וְשַׁמְשָׁרִי וְשַׁחְרָיָה וְעַתְלִיָּה: לז וְיַעֲרָשִׁיָּה
וְאַלְיָה וְזַכְרִי בְּנֵי יֶרְחָם: לח אֱלֹהָ רְאֵשֵׁי אַבּוֹת
לְתַלְדוֹתָם רְאֵשִׁים אֱלֹהָ יֵשְׁבוּ בִירוּשָׁלָם:
לח וּבְגַבְעוֹן יֵשְׁבוּ אַבִּי גַבְעוֹן וְשֵׁם אֲשֶׁתּוֹ מַעֲכָה:
לח וּבְנוֹ הַבְּכוֹר עַבְדּוֹן וְצוּר וְקִישׁ וּבַעַל וְנַדָּב:
לח וְיִגְדוֹר וְאַחֲזִי וְזַכְרִי: לח וּמַקְלוֹת הוֹלִיד אֶת־שַׁמְמָה
וְאַחֲזִיָּה גַגְד אַחֲזִיָּהם יֵשְׁבוּ בִירוּשָׁלָם עִם־
אַחֲזִיָּהם: לח וְגַר הוֹלִיד אֶת־קִישׁ וְקִישׁ הוֹלִיד אֶת־
שָׁאוֹל וְשָׁאוֹל הוֹלִיד אֶת־יְהוֹנָתָן וְאֶת־מַלְכִּישׁוּעַ
וְאֶת־אַבְיָנָדָב וְאֶת־אַשְׁבָּעֵל: לח וּבְנוֹ־יְהוֹנָתָן מְרִיב
בַּעַל וּמְרִיב בַּעַל הוֹלִיד אֶת־מִיכָה: לח וּבְנֵי מִיכָה
פִּיתוֹן וְמַלְךְ וְתַמָּרַע וְאַחֲזִי: לח וְאַחֲזִי הוֹלִיד אֶת־
יְהוֹעֲזָה וְיְהוֹעֲזָה הוֹלִיד אֶת־עַלְמַת וְאֶת־עַזְמוֹת
וְאֶת־זַמְרִי וְזַמְרִי הוֹלִיד אֶת־מוֹצָא: לח וּמוֹצָא
הוֹלִיד אֶת־בְּנֵי רַפָּה בְּנוֹ אֶלְעָשָׂה בְּנוֹ אֶצֶל בְּנוֹ:
לח וְיִלְאָצֶל שִׁשָּׁה בָּנִים וְאַלְהָ שְׁמוֹתָם עַזְרִיקָם בְּכָרוֹ

וְיִשְׁמַעְיָאֵל וְשַׁעְרִיָּה וְעַבְדִּיָּה וְחַנּוּן כָּל־אֱלֹהָ בְּנֵי
אַצֶּל: לח וּבְנֵי עֲשָׂק אַחֲזִי אוֹלָם בְּכָרוֹ יַעוֹשׁ הַשָּׁנִי
וְאַלְיַפְלָט הַשְּׁלִישִׁי: לח וְיָהוּ בְּנֵי־אוֹלָם אֲנָשִׁים
גְּבוּרֵי־חַיִל דָּרְכֵי קֹשֶׁת וּמַרְבִּים בָּנִים וּבְנֵי בָּנִים
מֵאַה וְחַמְשִׁים כָּל־אֱלֹהָ מִבְּנֵי בְנֵימֶן:

ט אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִתְנַחְשׁוּ וְהִנֵּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְיַהוּדָה הִגְלוּ לְבָבָל בְּמַעֲלָם:
י וְהַיּוֹשְׁבִים הָרְאשִׁים אֲשֶׁר בְּאַחֲזַתָּם בְּעַרְיָהם
יִשְׂרָאֵל הַפְּהֻגִים הַלּוּזִים וְהַגְּתִינִים: יא וּבִירוּשָׁלָם
יָשְׁבוּ מִן־בְּנֵי יְהוּדָה וּמִן־בְּנֵי בְנֵימֶן וּמִן־בְּנֵי
אַפְרַיִם וּמִנְשֵׁה: יב עוֹתִי בְּנֵי־עַמִּיָּהוּד בְּנֵי־עַמְרִיל בְּנֵי־
אַמְרִי בְּנֵי מִן־בְּנֵי־פָרֶץ בְּנֵי־יְהוּדָה: יג וּמִן־
הַשִּׁילּוּזִי עֲשִׂיָּה הַבְּכוֹר וּבְנָיו: יד וּמִן־בְּנֵי־זָרַח
יַעוּאֵל וְאַחֲזִיָּהם שְׁש־מֵאוֹת וְתִשְׁעִים: יה וּמִן־בְּנֵי
בְּנֵימֶן סְלוּא בְּנֵי־מִשְׁלָם בְּנֵי־הוֹדוּנָה בְּנֵי־הַסְּנָאָה:
יז וּבְנֵיָה בְּנֵי־יֶרְחָם וְאַלְהָ בְּנֵי־עֲזִי בְּנֵי־מַכְרִי וּמִשְׁלָם
בְּנֵי־שַׁפְטִיָּה בְּנֵי־רַעוּאֵל בְּנֵי־יִבְנִיָּה: יח וְאַחֲזִיָּהם
לְתַלְדוֹתָם תִּשְׁעֵ מֵאוֹת וְחַמְשִׁים וְשִׁשָּׁה כָּל־אֱלֹהָ
אֲנָשִׁים רְאֵשֵׁי אַבּוֹת לְבֵית אַבְתִּיָּהם: יט וּמִן־הַפְּהֻגִים
יז עֲזִיָּה וְיְהוֹיָרִיב וְיִכְנוֹן: כ וְעַזְרִיָּה בְּנֵי־חַלְקִיָּה בְּנֵי־
מִשְׁלָם בְּנֵי־צְדוֹק בְּנֵי־מְרִיּוֹת בְּנֵי־אַחֲזִיָּטוֹב נְגִיד בֵּית
הָאֱלֹהִים: כא וְעַדְזִיָּה בְּנֵי־יֶרְחָם בְּנֵי־פִשְׁחוֹר בְּנֵי־
מַלְפִּיָּה וּמַעֲשִׂי בְּנֵי־עַדִּיאֵל בְּנֵי־יְחִזְזָרָה בְּנֵי־מִשְׁלָם
בְּנֵי־מִשְׁלָמִית בְּנֵי־אַמְרִי: כב וְאַחֲזִיָּהם רְאֵשִׁים לְבֵית
אַבּוֹתָם אֶלְף וְשִׁבְעֵ מֵאוֹת וְשִׁשָּׁה גְּבוּרֵי חַיִל
מְלֹאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית־הָאֱלֹהִים: כג וּמִן־הַלּוּזִים
שַׁמְעִיָּה בְּנֵי־חֲשׁוֹב בְּנֵי־עַזְרִיקָם בְּנֵי־חֲשַׁבְנָה מִן־בְּנֵי
מְרָרִי: כד וּבְכַבְקָר חֲרָשׁ וְגַלְל וּמַתְנִיָּה בְּנֵי־מִיכָא בְּנֵי־
זַכְרִי בְּנֵי־אַסָּה: כה וְעַבְדִּיָּה בְּנֵי־שַׁמְעִיָּה בְּנֵי־גַלְל בְּנֵי־
יְדוּתוֹן וּבְכַרְכִּיָּה בְּנֵי־אַסָּא בְּנֵי־אַלְקָנָה הַיּוֹשֵׁב
בְּחַצְרֵי נְטוּפָתִי: כז וְהַשְּׁעָרִים שְׁלוֹם וְעַקוֹב וְטַלְמוֹן
וְאַחֲזִיָּהם וְאַחֲזִיָּהם שְׁלוֹם הָרֹאשׁ: כח וְעַד־הִנֵּה בְּשַׁעַר
הַמַּלְךְ מִזְרַחָה הֵמָּה הַשְּׁעָרִים לְמַחֲנֹת בְּנֵי לְוִי:
כט וְשְׁלוֹם בְּנֵי־קוֹרָא בְּנֵי־אַבְיָסָף בְּנֵי־קָרַח וְאַחֲזִי
לְבֵית־אַבְיָהוּ הַקְּרָחִים עַל מְלֹאכֶת הָעֲבוֹדָה שַׁמְרִי
הַסְּפִים לְאַהֵל וְאַבְתִּיָּהם עַל־מַחֲנֵה יְהוָה שַׁמְרִי
הַמְּבֹוא: לו וּפִינְחָס בְּנֵי־אַלְעָזָר נְגִיד הָיָה עֲלֵיהֶם
לְפָנִים יְהוָה עִמּוֹ: לו זַכְרִיָּה בְּנֵי מִשְׁלָמָיָה שַׁעַר

פתח לאהל מועד: ככלם הברורים לשערים
 בספים מאתים ושנים עשר המה בתצריהם
 התיחשם המה יסד דניד ושמואל הראה
 באמונתם: והם ובניהם על השערים לבית-
 י-הנה לבית האהל למשמרות: ולא רבע רוחות
 יהיו השערים מזרח ומה צפונה ונגבה:
 ואחיהם בתצריהם לבוא לשבעת הימים מעת
 אל-עת עם-אלה: כי באמונה המה ארבעת גברי
 השערים הם הלויים והיו על-הלשכות ועל
 האצרות בית הא-להים: וסביבות בית-
 הא-להים ילינו פי-עליהם משמרת והם על-
 המפתח ולפקר לפקר: ומהם על-כלי העבודה
 פי-במספר וביאום ובמספר יוציאום: ומהם
 ממנים על-הכלים ועל כל-כלי הקדש ועל-הסלת
 והנין והשמן והלבונה והבשמים: ומן-בני
 הכהנים רקתי המרקחת לבשמים: ומתתיה מן-
 הלויים הוא הבכור לשלם הקרחי באמונה על
 מעשה החבתים: ומן-בני הקהתי מן-אחיהם
 על-לחם המערכת להכין שבת שבת: ואלה
 המשררים ראשי אבות ללויים בלשכת פטורים
 פי-יומם ולילה עליהם במלאכה: אלה ראשי
 האבות ללויים לתלדותם ראשים אלה ישבו
 בירושלם: ובגבעון ישבו אבי-גבעון יעאל
 ושם אשתו מעכה: ובנו הבכור עבדון וצור
 וקיש ובעל ונר ונדב: וגדור ואחיו וזכריה
 ומקלות: ומקלות הוליד את-שמאם ואף-הם
 גגז אחיהם ישבו בירושלם עם-אחיהם: ונר
 הוליד את-קיש וקיש הוליד את-שאוול ושאוול
 הוליד את-יהונתן ואת-מלפישוע ואת-אבינדב
 ואת-אשבעל: ובן-יהונתן מריב בעל ומרי-בעל
 הוליד את-מיכה: ובני מיכה פיתן ומלך
 ותתריע: ואחיו הוליד את-יערה ויערה הוליד
 את-עלמת ואת-עזמות ואת-זמרי וזמרי הוליד
 את-מוצא: ומוצא הוליד את-בנעא ורפניה בנו
 אלעשה בנו אצל בנו: ולאצל ששה בנים ואלה
 שמותם עזריקם בכרו וישמעאל ושעריה
 ועבדיה וחנו אלה בני אצל:

י ופולשתים גלחמו בישראל וינס איש-ישראל

מפני פלשתים ויפלו חללים בהר גלבוע: וינדבכו
 פלשתים אתרי שאול ואתרי בגיו ויכו פלשתים
 את-יונתן ואת-אבינדב ואת-מלפישוע בני
 שאול: ותכבד המלחמה על-שאול וימצאהו
 המורים בקשת ויחל מן-היורים: ויאמר שאול
 אל-נשא כליו שלח תרפך ודקרני בה פן-יבאו
 הערלים האלה והתעללו-בי ולא אבה נשא כליו
 כי ירא מאד ויקח שאול את-החרב ויפל עליה:
 ויירא נשא-כליו כי מת שאול ויפל גם-הוא על-
 החרב וימת: וימת שאול ושלשת בניו וכל-ביתו
 יחדו מתו: וייראו כל-איש ישראל אשר-בעמק
 כי נסו וכי-מתו שאול ובגיו ויעזבו עריהם וינסו
 ויבאו פלשתים וישבו בהם: ויהי ממחרת ויבאו
 פלשתים לפשט את-החללים וימצאו את-שאול
 ואת-בניו נפלים בהר גלבוע: ויפשיטוהו וישאו
 את-ראשו ואת-כליו וישלחו בארץ-פלשתים
 סביב לבשר את-עצביהם ואת-העם: וישוימו
 את-כליו בית א-להיהם ואת-גלגלתו תקעו בית
 דגון: וישמעו כל יביש גלעד את כל-אשר-
 עשו פלשתים לשאול: ויקומו כל-איש חיל
 וישאו את-גופת שאול ואת גופת בניו ויביאום
 יבישה ויקברו את-עצמותיהם תחת האלה ביבש
 ויצומו שבעת ימים: וימת שאול במעלו אשר
 מעל פי-הנה על-דבר י-הנה אשר לא-שמר וגם-
 לשאול באוב לדרוש: ולא-זרש בי-הנה
 וימיתהו ויסב את-המלוכה לדניד בן-ישי:

יא ויבקצו כל-ישראל אל-דניד חברונה לאמר
 הנה עצמך ובשרך אנחנו: גם-תמול גם-שלשום
 גם בהיות שאול מלך אתה המוציא והמביא את-
 ישראל ויאמר י-הנה א-להיך לך אתה תרעה
 את-עמי את-ישראל ואתה תהיה נגיד על עמי
 ישראל: ויבאו כל-זקני ישראל אל-המלך
 חברונה ויכרת להם דניד ברית בחברון לפני
 י-הנה וימשחו את-דניד למלך על-ישראל כדבר
 י-הנה בנד-שמואל: וילך דניד וכל-ישראל
 ירושלם היא יבוס ושם היבוס ישיב הארץ:
 ויאמרו ישיב יבוס לדניד לא תבוא הנה וילכד
 דניד את-מצדת ציון היא עיר דניד: ויאמר דניד

כָּל־מִכָּה יְבוֹסִי בְּרֵאשׁוֹנָה יִהְיֶה לְרֹאשׁ וּלְשׂוֹר וַיַּעַל
בְּרֵאשׁוֹנָה יוֹאֵב בֶּן־צְרוּיָה וַיְהִי לְרֹאשׁ׃ וַיָּשָׁב
דָּוִד בַּמֶּצֶד עַל־פְּנֵי קְרָאוֹ־לוֹ עִיר דָּוִד׃ וַיָּבֹן
הָעִיר מִסְּבִיב מִן־הַמְּלֹא וְעַד־הַסְּבִיב וַיּוֹאֵב יַחֲזִיק
אֶת־שַׁאֲרֵי הָעִיר׃ וַיִּגְלֹךְ דָּוִד הַלְּוֹךְ וּגְדוֹל וַיִּהְיֶה
צָבָאוֹת עִמּוֹ׃ וְאַלֶּה רֵאשֵׁי הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְדָוִד
הַמִּתְחַזְּקִים עִמּוֹ בְּמַלְכוּתוֹ עַם־כָּל־יִשְׂרָאֵל
לְהַמְּלִיכּוֹ כְּדָבָר יְיָ־הוֹה עַל־יִשְׂרָאֵל׃ וְאַלֶּה מִסְּפַר
הַגִּבּוֹרִים אֲשֶׁר לְדָוִד יִשְׁבַּעַם בֶּן־חַכְמוֹנִי רֹאשׁ
הַשְּׁלִישִׁים הוּא־עוֹרֵר אֶת־חַנְיָתוֹ עַל־שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת
חָלָל בַּפַּעַם אַחַת׃ וַיֹּאחֲזִיאוּ אֶלְעָזָר בֶּן־דָּוִד
הָאֲחֻזְתִּי הוּא בְּשִׁלּוֹשָׁה הַגִּבּוֹרִים׃ יְהוּא־הָיָה עִם־
דָּוִד בַּפֶּס דְּמַיִם וְהַפְּלִשְׁתִּים נֹאסְפוּ־שָׁם לְמַלְחָמָה
וַתְּהִי חֲלֻקַת הַשָּׂדֶה מְלֶאכֶה שְׁעוֹרִים וְהָעֵם גָּסוּ
מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים׃ וַיִּתְיַצְּבוּ בַתּוֹךְ־הַחֲלֻקָּה וַיַּצִּילֵהָ
וַיְפּוֹ אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיּוֹשַׁע יְיָ־הוֹה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה׃
וַיִּירָדוּ שְׁלּוֹשָׁה מִן־הַשְּׁלּוֹשִׁים רֹאשׁ עַל־הַצֹּר אֶל־
דָּוִד אֶל־מַעְרַת עַדְלָם וּמַחְנֶה פְּלִשְׁתִּים חֲנֶה
בְּעַמֻּק רְפָאִים׃ וַדָּוִד אָז בַּמַּצּוֹדָה וַנְּצִיב
פְּלִשְׁתִּים אָז בְּבֵית לָחֶם׃ וַיִּתְּאוּ דָּוִד וַיֹּאמְרוּ מִי
יִשְׁקֵנֵי מַיִם מְבוֹר בֵּית־לָחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׂעַר׃
וַיִּבְקְעוּ הַשְּׁלִשָׁה בְּמַחְנֶה פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׁאַבוּ־מַיִם
מְבוֹר בֵּית־לָחֶם אֲשֶׁר בַּשָּׂעַר וַיִּשְׂאוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־
דָּוִד וְלֹא־אָבָה דָּוִד לְשָׂתוֹתָם וַיִּנְסֹף אֹתָם
לִי־הוֹה׃ וַיֹּאמֶר חֲלִילָה לִי מֵא־לֵהִי מַעֲשׂוֹת זֹאת
הַדָּם הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה אֲשֶׁתָּה בְּנַפְשׁוֹתָם פִּי
בְּנַפְשׁוֹתָם הִבִּיאוּם וְלֹא אָבָה לְשָׂתוֹתָם אֵלֶּה עָשׂוּ
שְׁלֹשַׁת הַגִּבּוֹרִים׃ וְאַבְשֵׁי אַחִי־יוֹאֵב הוּא הִיָּה
רֹאשׁ הַשְּׁלּוֹשָׁה וְהוּא עוֹרֵר אֶת־חַנְיָתוֹ עַל־שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת חָלָל וְלוֹ־שָׁם בְּשִׁלּוֹשָׁה׃ מִן־הַשְּׁלּוֹשָׁה
בַּשָּׁנִים נִכְבְּד וַיְהִי לָהֶם לְשׂוֹר וְעַד־הַשְּׁלּוֹשָׁה לֹא־
בָּא׃ בְּנִיָּה בֶן־יְהוֹיָדָע בֶּן־אִישׁ־תֵּיִל רֶב־פְּעָלִים
מִן־קַבְצָאֵל הוּא הִפָּה אֶת שִׁנֵּי אֲרִיאֵל מוֹאֵב וְהוּא
יָרַד וְהִפָּה אֶת־הָאֲרִי בַתּוֹךְ הַבּוֹר בַּיּוֹם הַשְּׁלֵג׃
וְהוּא־הִפָּה אֶת־הָאִישׁ הַמַּצְרִי אִישׁ מִדֶּה | חָמֵשׁ
בְּאַמָּה וּבְיָד הַמַּצְרִי חַנְיָת כַּמְנוֹר אֲרָגִים וַיָּרַד
אֵלָיו בַּשָּׁבֶט וַיִּגְזַל אֶת־הַחַנְיָת מִיַּד הַמַּצְרִי
וַיִּהְרָגֵהוּ בַחַנְיָתוֹ׃ וְאַלֶּה עֲשֵׂה בְנִיָּהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע

וְלוֹ־שָׁם בְּשִׁלּוֹשָׁה הַגִּבּוֹרִים׃ מִן־הַשְּׁלּוֹשִׁים הָנֹו
נִכְבְּד הוּא וְאַל־הַשְּׁלִשָׁה לֹא־בָּא וַיִּשְׁיִמְהוּ דָּוִד
עַל־מִשְׁמַעְתּוֹ׃ וַגִּבּוֹרֵי הַחֲזִלִּים עָשָׂה־אֵל אַחִי
יוֹאֵב אֶלְחָנָן בֶּן־דָּוִד מִבֵּית לָחֶם׃ שְׁמוֹת הַהַרְוֹרֵי
חֲלָץ הַפְּלוֹנִי׃ עִירָא בֶן־עַקְשׁ הַתְּקוּעִי אַבִּיעָזָר
הַעֲנַתוֹתִי׃ סִסְבְּכִי הַתְּשִׁתִּי עֵילִי הָאֲחֻזְתִּי׃ מַהֲרִי
הַנְּטָפְתִּי חָלָד בֶּן־בַּעֲנָה הַנְּטוּפְתִּי׃ אִיתִי בֶן־רִיבִי
מַגְבַּעַת בְּנִי בְנִיָּמֹן בְּנִיָּה הַפְּרַעַתְנִי׃ חוּרִי מִנְּחֻלִי
גָּעַשׁ אַבִּיאֵל הַעֲרַבְתִּי׃ עֲזֻמּוֹת הַבְּחָרוּמִי
אֶלְיִתְבָּא הַשְּׁעֵלְבָנִי׃ בְּנִי הַשֵּׁם הַגְּזוֹנִי יוֹנָתָן בֶּן־
שָׁגָה הַהַרְרִי׃ אַחִיאָם בֶּן־שָׁכָר הַהַרְרִי אֶלְיִפַל
בֶּן־אוּר׃ חַפְרֵי הַמְּכַרְתִּי אַחִיָּה הַפְּלֹנִי׃ חַצְרוֹ
הַפְּרָמְלִי נַעֲרִי בֶן־אַזְבִּי׃ יוֹאֵל אַחִי נָתָן מִבְּחָר
בֶּן־הַגְּרִי׃ אֶלְקָה הַעֲמוֹנִי נַחְרִי הַבְּרָתִי נִשָּׂא פְּלִי
יוֹאֵב בֶּן־צְרוּיָה׃ עִירָא הִתְרִי גֶרֶב הִתְרִי׃
אוּרִיָּה הַחַתִּי זָבָד בֶּן־אַחֲלִי׃ מַבְּעִדִּינָא בֶּן־שִׁינָא
הָרֹאוּבֵנִי רֹאשׁ לְרֹאוּבֵנִי וְעָלְיוֹ שְׁלֹשִׁים׃ חָנָן בֶּן־
מַעֲכָה וַיּוֹשֶׁפֶט הַמַּתְנִי׃ עֲזַיָּא הַעֲשִׂתְרִתִּי שְׁמַעַ
וַיַּעֲיָאֵל בְּנִי חוּתָם הַעֲרַעְרִי׃ נְדִיעָאֵל בֶּן־שִׁמְרִי
וַיִּתָּא אַחִיו הַתִּיבִי׃ אֶלְיָאֵל הַמַּחְוִים וַיְרִיבִי
וַיּוֹשִׁינָה בְּנִי אֶלְנַעַם וַיִּתְמָה הַמוֹאֲבִי׃ אֶלְיָאֵל
וְעוֹבָד וַיַּעֲשִׂיאֵל הַמַּצְבֵּיָה׃

יב וְאַלֶּה הַבָּאִים אֶל־דָּוִד לְצִיְקוֹלָג עוֹד עֲצוֹר
מִפְּנֵי שְׂאוּל בֶּן־קִישׁ וְהַמָּה בַּגִּבּוֹרִים עֲזַרִי
הַמַּלְחָמָה׃ בְּנִשְׁקֵי קֹשֶׁת מִימִינִים וּמִשְׁמָאלִים
בְּאַבְנִים וּבַחֲצִים בַּקֹּשֶׁת מֵאַחִי שְׂאוּל מִבְּנִיָּמֹן׃
הָרֹאשׁ אַחִיעָזָר וַיּוֹאֵשׁ בְּנִי הַשְּׁמַעָה הַגְּבַעַתִּי
וַיִּזְיָאֵל וּפְלָט בְּנִי עֲזֻמּוֹת וּבְרָכָה וַיְהוּא הַעֲנַתְתִּי׃
דְּוִשְׁמַעְיָה הַגְּבַעוֹנִי גְבוֹר בְּשִׁלְשִׁים וְעַל־
הַשְּׁלִשִׁים׃ וַיְרַמְיָה וַיִּחַזִּיאֵל וַיּוֹחֲנָן וַיּוֹזְבָד
הַגְּדַרְתִּי׃ וְאַלְעוֹזִי וַיְרִימוֹת וּבַעֲלִיָּה וּשְׁמַרְיָהוּ
וּשְׁפַטְיָהוּ הַחַרוּפִי׃ זֶאֶלְקָנָה וַיִּשְׁיָהוּ וְעִזְרָאֵל
וַיּוֹעָזָר וַיִּשְׁבַּעַם הַקְּרָחִים׃ וַיּוֹשַׁעֲאֶלָה וַזְּבַדְיָה בְּנִי
יְרָחָם מִן־הַגְּדוֹר׃ וּמִן־הַגְּדִי נִבְדָּלוּ אֶל־דָּוִד
לְמַצֵּד מִדְּבָרָה גִּבְרִי הַתֵּיִל אַנְשֵׁי צָבָא לְמַלְחָמָה
עַרְכֵי צִנְהָ וְרַמַח וּפְגִי אַרְיָה פְּנִיָּהם וּכְצַבָּאִים עַל־
הַהַרִים לְמַהֵר׃ עָזָר הָרֹאשׁ עֲבַדְיָה הַשָּׁנִי אֶלְיָאֵב
הַשְּׁלִשִׁי׃ מִשְׁמַנָּה הָרְבִיעִי יְרַמְיָה הַחֲמִשִּׁי׃ יַעֲתִל

הַשִּׁשִּׁי אֱלֹהֵי אֱלֹהֵי הַשָּׁבָעִי: יִוָּחַד הַשָּׁמַיִם אֶלְזָבֵד
הַתְּשִׁיעִי: יִרְמְלֵהוּ הַעֲשִׂירִי מִכַּבְּנֵי עֲשָׂרֵי עָשָׂר:
אֵלֶּה מִבְּנֵי־גֹד רֵאשִׁי הַצָּבָא אֶחָד לְמֵאֵה הַקָּטָן
וְהַגָּדוֹל לְאֵלֶּה: אֵלֶּה הֵם אֲשֶׁר עָבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן
בַּחֲדָשׁ הָרֵאשֹׁן וְהוּא מִמֶּלֶא עַל־כֹּל־גְּדוּתוֹ
וַיְבָרִיחוּ אֶת־כָּל־הָעַמִּים לְמִזְרַח וּלְמַעְרָב:
וַיָּבֹאוּ מִן־בְּנֵי בְנֵי־יִהוּדָה עַד־לְמִצְדַּ לְדָוִד:
וַיֵּצֵא דָוִד לְפָנֵיהֶם וַיַּעַן וַיֹּאמֶר לָהֶם אִם־לְשָׁלוֹם
בְּאַתֶּם אֵלַי לְעֲזָרָנִי יְהִי־לִי עֲלֵיכֶם לֵבָב לְיַחַד
וְאִם־לְרְמוֹתַי לְצָרִי בְּלֹא חֶמֶס בְּכַפִּי יֵרָא אֶ־לְהִי
אֲבוֹתֵינוּ וַיִּוְכַח: וַיָּרוּחַ לְבָשָׂה אֶת־עַמְשֵׁי רֵאשִׁי
הַשְּׁלִישִׁים לָהּ דָוִד וְעַמָּה בְּוִישֵׁי שְׁלוֹם שְׁלוֹם לָהּ
וּשְׁלוֹם לְעֲזָרָהּ כִּי עֲזָרָה אֶ־לְהִי וַיִּקְבְּלֵם דָּוִד
וַיִּתְּנֵם בְּרֵאשִׁי הַגְּדוּד: וּמִמְּנִשָּׁה נָפְלוּ עַל־דָּוִד
בְּבֹאוֹ עִם־פְּלִשְׁתִּים עַל־שָׂאוֹל לְמַלְחָמָה וְלֹא עֲזָרָם
כִּי בַעֲצָה שָׁלַחְהוּ סִרְגֵי פְלִשְׁתִּים לֵאמֹר בְּרֵאשִׁינוּ
יָפוּל אֶל־אֶ־דָּגְנוֹ שָׂאוֹל: וּבְלָכְתוֹ אֶל־צִיקְלָג נָפְלוּ
עָלָיו מִמְּנִשָּׁה עֲדָנָה וַיִּזְבַּד וַיִּדְּעֵאל וּמִיכָאֵל
וַיִּזְבַּד וַאֲלִיהוּא וְצִלְתִּי רֵאשִׁי הָאֲלָפִים אֲשֶׁר
לְמְנִשָּׁה: וְהָמָּה עֲזָרוּ עִם־דָּוִד עַל־הַגְּדוּד כִּי־
גִבּוֹרֵי חַיִל כָּלָם וַיְהִיו שָׂרִים בַּצָּבָא: כִּי לַעֲת־יּוֹם
בְּיוֹם יָבֹאוּ עַל־דָּוִד לְעֲזָרוֹ עַד־לְמַחְנֵה גְדוֹל
כְּמַחְנֵה אֶ־לְהִים: וְאֵלֶּה מִסְפְּרֵי רֵאשִׁי הַחֲלוּץִי
לְצָבָא בָּאוּ עַל־דָּוִד חֲבֵרוֹנָה לְהִסָּב מְלָכוֹת שָׂאוֹל
אֲלֵיו כָּפִי י־הִנֵּה: בְּנֵי יְהוּדָה נְשֵׂאֵי צְנֵה וְרַמַּח
שֵׁשֶׁת אֲלָפִים וְשִׁמּוֹנָה מֵאוֹת חֲלוּצֵי צָבָא: מִן־
בְּנֵי שִׁמְעוֹן גִּבּוֹרֵי חַיִל לְצָבָא שִׁבְעַת אֲלָפִים
וּמֵאֵה: מִן־בְּנֵי הַלֵּוִי אַרְבַּעַת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת:
וַיְהִי־עַד הַנֶּגִיד לְאַהֲרֹן וְעַמּוֹ שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
וּשְׁבַע מֵאוֹת: וַצְּדוֹק גֵּר גִּבּוֹר חַיִל וּבֵית־אָבִיו
שָׂרִים עֲשָׂרִים וּשְׁנַיִם: וּמִן־בְּנֵי בְנֵי־אֶחִי שָׂאוֹל
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְעַד־הַנֵּה מֵרַבִּיתָם שְׁמֹרִים
מִשְׁמֶרֶת בֵּית שָׂאוֹל: וּמִן־בְּנֵי אֶפְרַיִם עֲשָׂרִים
אֵלֶּף וְשִׁמּוֹנָה מֵאוֹת גִּבּוֹרֵי חַיִל אֲנָשֵׁי שְׁמוֹת לְבֵית
אֲבוֹתָם: וּמִחֲצִי מִטֵּה מְנַשֶּׁה שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֵלֶּף
אֲשֶׁר נִקְבְּוּ בְּשֵׁמוֹת לָבוֹא לְהַמְלִיךְ אֶת־דָּוִד:
וּמִבְּנֵי יִשָּׁשׁוּר יוֹדְעֵי בִּינָה לַעֲשֵׂת מֵה־
יַעֲשֶׂה יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁיהֶם מֵאֲתִים וְכָל־אֲחֵיהֶם עַל־

פִּיהֶם: מִזְבָּלוֹן יוֹצֵאֵי צָבָא עֲרֹכֵי מַלְחָמָה בְּכָל־
כְּלֵי מַלְחָמָה חַמְשִׁים אֵלֶּף וְלַעֲזָר בְּלֹא־לֵב וְלֵב:
וּמִנְּפֹתַי שָׂרִים אֵלֶּף וְעַמָּהּ בַּצְּנֵה וְחַנִּית
שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה אֵלֶּף: וּמִן־הַדְּגִל עֲרֹכֵי מַלְחָמָה
עֲשָׂרִים־וְשִׁמּוֹנָה אֵלֶּף וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: וּמֵאֲשֶׁר
יוֹצֵאֵי צָבָא לַעֲרֹךְ מַלְחָמָה אַרְבַּעִים אֵלֶּף: וּמֵעֶבֶר
לְיַרְדֵּן מִן־הָרְאוּבֵנִי וְהַגָּדִי וְחַצִּי וְשִׁבְט מְנַשֶּׁה
בְּכָל כְּלֵי צָבָא מַלְחָמָה מֵאֵה וְעֲשָׂרִים אֵלֶּף: וְכָל־
אֵלֶּה אֲנָשֵׁי מַלְחָמָה עֲדָרֵי מַעֲרָכָה בְּלֵבָב שְׁלֹם בָּאוּ
חֲבֵרוֹנָה לְהַמְלִיךְ אֶת־דָּוִד עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וְגַם
כָּל־יִשְׂרָאֵל לֵב אֶחָד לְהַמְלִיךְ אֶת־דָּוִד:
וַיְהִי־וַיִּשָּׁם עִם־דָּוִד יָמִים שְׁלוֹשָׁה אֲכָלִים
וְשׁוֹתִים כִּי־הִכִּינוּ לָהֶם אֲחֵיהֶם: וְגַם הַקְּרוּבִים־
אֲלֵיהֶם עַד־יִשָּׁשׁוּר וְזָבָלוֹן וְנַפְתָּלִי מִבִּיאִים לָחֶם
בְּחַמּוֹרִים וּבְגַמְלִים וּבְפָרְדִּים וּבְבָקָר מֵאֲכָל קָמַח
דְּבָלִים וְצִמּוּקִים וַיִּיּוֹשְׁמוּ וּבָקָר וְצֹאן לָרֹב כִּי
שָׁמְחָה בְּיִשְׂרָאֵל:

יג וַיִּנְעֵץ דָּוִד עִם־שָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת לְכָל־
נְגִיד: וַיֹּאמֶר דָּוִד לְכָל אֶ־קְהֵל יִשְׂרָאֵל אִם־עֲלֵיכֶם
טוֹב וּמִן־יְהוָה אֶ־לְהִינוּ נַפְרָצָה נִשְׁלַחָה עַל־
אֲחֵינוּ הַנְּשָׂאִים בְּכָל אַרְצוֹת יִשְׂרָאֵל וְעַמָּהּ
הַפְּתָנִים וְהַלּוֹזִים בְּעָרֵי מִגְרָשֵׁיהֶם וַיִּקְבְּצוּ אֲלֵינוּ:
וַנִּסְבֶּה אֶת־אֲרוֹן אֶ־לְהִינוּ אֲלֵינוּ כִּי־לֹא דָרְשָׁנָהוּ
בֵּימֵי שָׂאוֹל: וַיֹּאמְרוּ כָּל־הַקְּהֵל לַעֲשׂוֹת כֹּן כִּי־
יִשָּׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי כָל־הָעָם: וַיִּקְהַל דָּוִד אֶת־כָּל־
יִשְׂרָאֵל מִן־שִׁיחֹר מִצְרַיִם וְעַד־לָבוֹא חֲמַת
לְהַבִּיא אֶת־אֲרוֹן הָאֶ־לְהִים מִקְרִיַת יַעֲרִים: וַיַּעַל
דָּוִד וְכָל־יִשְׂרָאֵל בַּעֲלֹתָה אֶל־קְרִיַת יַעֲרִים אֲשֶׁר
לְיְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם אֶת אֲרוֹן הָאֶ־לְהִים יְהוָה
יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם: וַיַּרְפִּיבוּ אֶת־
אֲרוֹן הָאֶ־לְהִים עַל־עֲגָלָה חֲדָשָׁה מִבֵּית אֲבִינָדָב
וְעִזָּא וְאֲחִיו נְהַגִּים בַּעֲגָלָה: וְדָוִד וְכָל־יִשְׂרָאֵל
מִשְׁחַקִּים לְפָנֵי הָאֶ־לְהִים בְּכָל־עֵז וּבְשִׁירִים
וּבְכַנּוֹת וּבְנִבְלִים וּבְתַפִּים וּבְמִצְלֹתִים
וּבְחֻצְצֹרוֹת: וַיָּבֹאוּ עַד־גֶּרֶן פִּיזוֹן וַיִּשְׁלַח עִזָּא אֶת־
יָדוֹ לְאַחֵז אֶת־הָאֲרוֹן כִּי שָׁמְטוּ הַבָּקָר: וַיִּתְרֵאֶף
יְהוָה בְּעִזָּא וַיִּפְּהוּ עַל אֲשֶׁר־שָׁלַח יָדוֹ עַל־הָאֲרוֹן
וַיִּמַּת שֵׁם לְפָנֵי אֶ־לְהִים: וַיִּחַר לְדָוִד כִּי־פָרַץ

י-הנה פרץ בענא ויקרא למקום ההוא פרץ ענא
עד היום הנה: ויירא דויד את-הא-להים ביום
ההוא לאמר ה' אביא אלי את ארון ה-א-להים:
ולא-הסיר דויד את-הארון אליו אל-עיר דויד
ויטהו אל-בית עבד-אדם הגמי: וישב ארון
ה-א-להים עם-בית עבד אדם בביתו שלשה
חדשים ויברך י-הנה את-בית עבד-אדם ואת-
כל-אשר-לו:

יד וישלח חורם מלך-צור מלאכים אל-דויד ועצי
ארזים וחרשי קיר וחרשי עצים לבנות לו בית:
ויבדע דויד כיי-הכינו י-הנה למלך על-ישראל כיי-
נשאת למעלה מלכותו בעבור עמו ישראל: ויקח
דויד עוד נשים בירושלם ויולד דויד עוד בנים
ובנות: ואלה שמות הילודים אשר היו-לו
בירושלם שמוע ושוכב נתן ושלמה: ויבחר
ואלישוע ואלפלט: ונגה ונפג ונפיע: ואלישמע
ובעלידע ואליפלט: וישמעו פלשתים כיי-נמשח
דויד למלך על-כל-ישראל ויעלו כל-פלשתים
לבקש את-דויד וישמע דויד ויצא לפניהם:
ופלשתים באו ויפשטו בעמק רפאים: וישאל
דויד בא-להים לאמר האעלה על-פלשתים
ונתתם בידי ויאמר לו י-הנה עלה ונתתם בידי:
ויעלו בבעל-פרצים ויפם שם דויד ויאמר דויד
פרץ ה-א-להים את-אויבי בידי כפרץ מים על-פן
קראו שם-המקום ההוא בעל פרצים: ויעזבו
שם את-א-להיהם ויאמר דויד וישרפו באש:
ויסיפו עוד פלשתים ויפשטו בעמק: וישאל
עוד דויד בא-להים ויאמר לו ה-א-להים לא תעלה
אחריהם הסב מעליהם ובאת להם ממול
הבכאים: ויהי כשמעו את-קול הצעדה בראשי
הבכאים אז תצא במלחמה כיי-יצא ה-א-להים
לפניהם להכות את-מחנה פלשתים: ויעש דויד
כאשר צוהו ה-א-להים ויפכו את-מחנה פלשתים
מגעעון ועד-גזרה: ויצא שם-דויד בכל-
הארצות וי-הנה נתן את-פחדו על-כל-הגוים:

טו ויעש-לו בתים בעיר דויד ויכון מקום לארון
ה-א-להים ויט-לו אהל: אז אמר דויד לא לשאת

את-ארון ה-א-להים כי אם-הלויים כיי-בם ו בחר
י-הנה לשאת את-ארון י-הנה ולישרתו עד-עולם:
ויקהל דויד את-כל-ישראל אל-ירושלם
להעלות את-ארון י-הנה אל-מקומו אשר-הכין
לו: ויאסף דויד את-בני אהרן ואת-הלויים: לבני
קהת אוריאל השר ואחיו מאה ועשרים: לבני
מרגי עשיה השר ואחיו מאתים ועשרים: לבני
גרשום יואל השר ואחיו מאה ושלשים: לבני
אליצפן שמעיה השר ואחיו מאתים: לבני
חברון אליאל השר ואחיו שמונים: לבני עזיאל
עמינדב השר ואחיו מאה ושנים עשר: ויקרא
דויד לצדוק ולאביתר הפהגים וללויים לאוריאל
עשיה ויואל שמעיה ואליאל ועמינדב: ויאמר
להם אתם ראשי האבות ללויים התקדשו אתם
ואחיכם והעליתם את ארון י-הנה א-לתי ישראל
אל-הכינותי לו: כיי למבראשונה לא אתם פרץ
י-הנה א-להינו בנו כיי-לא דרשגהו כמשפט:
ויתקדשו הפהגים והלויים להעלות את-ארון
י-הנה א-לתי ישראל: וישאו בני-הלויים את
ארון ה-א-להים כאשר צוה משה כדבר י-הנה
בכתפם במטות עליהם: ויאמר דויד לשרי
הלויים להעמיד את-אחיהם המשוררים בכלי-
שיר נבלים וכנרות ומצלתים משמיעים להרים-
בקול לשמחה: ויעמידו הלויים את הימן בן-
יואל ומן-אחיו אסף בן-ברכיהו ומן-בני מררי
אחיהם איתן בן-קושיהו: ושמעם אחיהם
המשנים זכרלהו בן ויעזיאל ושמירמות ויחאל
ועני אליאב ובניהו ומעשלהו ומתתיהו ואליפללו
ומקניהו ועבד אדם ויעיאל השערים:
והמשוררים הימן אסף ואיתן במצלתים נחשת
להשמיע: וזכרלהו ועזיאל ושמירמות ויחאל
ועני ואליאב ומעשלהו ובניהו בנבלים על-
עלמות: ומתתיהו ואליפללו ומקניהו ועבד
אדם ויעיאל ועזניהו בכנרות על-השמינית
לנצח: וכונניהו שר-הלויים במשא יסר במשא כיי
מבין הוא: וברכיהו ואלקנה שערים לארון:
ושבניהו ויושפט ונתנאל ועמשי וזכרלהו
ובניהו ואליעזר הפהגים מחצרים בתצורות לפני

אָרוֹן הָאֱלֹהִים וְעַבְדֵי אָדָם וַיְחַלְּהָ שְׁעָרִים לְאָרוֹן׃
וַיְהִי דְוַיֵּד וַיִּזְכְּרֵי יִשְׂרָאֵל וְשָׂרֵי הָאֱלֹהִים הַהֲלֹכִים
לְהַעֲלוֹת אֶת־אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה מִן־בַּיִת עַבְד־
אָדָם בְּשִׁמְחָה׃ וַיְהִי בַעֲזֵר הָאֱלֹהִים אֶת־הַלְוִיִּם
נִשְׂאֵי אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה וַיִּזְבְּחוּ שִׁבְעָה־פָּרִים
וְשִׁבְעָה אֵילִים׃ וַדְּוַיֵּד מִכַּרְבֵּל וּבְמַעֲיֵל בּוֹיֵן וְכָל־
הַלְוִיִּם הַנִּשְׂאִים אֶת־הָאָרוֹן וְהַמְשַׁרְרִים וּכְנַנְיָה
הַשָּׂר הַמִּשְׂאָה הַמְשַׁרְרִים וְעַל־דְּוַיֵּד אַפּוֹד בֶּדֶד׃
וְכָל־יִשְׂרָאֵל מַעֲלִים אֶת־אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה
בְּתַרְוֶעָה וּבִקְוֹל שׁוֹפָר וּבַחֲצֻצְרוֹת וּבַמִּצְלָתַיִם
מִשְׁמַעִים בְּנֹבְלִים וּכְנֹרוֹת׃ וַיְהִי אָרוֹן בְּרִית
יְהוָה בָּא עַד־עִיר דְּוַיֵּד וּמִיכָל בֵּת־שָׂאוֹל
נִשְׁקָפָה וּבַעֲד הַחֲלוֹן וַתֵּרָא אֶת־הַמַּלְאָךְ דְּוַיֵּד
מִרְקַד וּמִשְׁחָק וַתִּבְזֹ לוֹ בְּלִבָּה׃

טז * וַיִּבְיָאוּ אֶת־אָרוֹן הָאֱלֹהִים וַיִּצְיִגּוּ אֹתוֹ בְּתוֹךְ
הָאֹהֶל אֲשֶׁר נִטְהַלְּו דְוַיֵּד וַיִּקְרִיבוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים
לִפְנֵי הָאֱלֹהִים׃ וַיִּכַּל דְּוַיֵּד מִהַעֲלוֹת הַעֲלָה
וְהַשְׁלָמִים וַיִּבְרַךְ אֶת־הָעָם בְּשֵׁם יְהוָה׃ וַיַּחֲלֵק
לְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה לְאִישׁ כַּפֶּר־
לֶחֶם וְאֶשְׁפָּר וְאִשִּׁישָׁה׃ וַיִּתֵּן לִפְנֵי אָרוֹן יְהוָה מִן־
הַלְוִיִּם מְשֻׁרְתִים וְלִהְזַפִּיר וְלִהְזֹדוֹת וְלִהְלֵל לִיהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ אֶסָּף הָרֹאשׁ וּמִשְׁנֵהוּ זְכַרְיָה
יַעֲיָאֵל וּשְׁמִירָמוֹת וַיַּחֲיֵאל וּמִתְתָּלָה וְאַלְיָאָב
וּבְנֵיָהוּ וְעַבְדֵי אָדָם וַיַּעֲיָאֵל בְּכָלִי גְבָלִים וּבְכַנְוֹת
וְאֶסָּף בְּמִצְלָתַיִם מִשְׁמִיעַ׃ וּבְנֵיָהוּ וַיַּחֲזִיֵאל
הַכַּהֲנָיִם בַּחֲצֻצְרוֹת תְּמִיד לִפְנֵי אָרוֹן בְּרִית־
הָאֱלֹהִים׃ בַּיּוֹם הַהוּא אֲזַנְתֵן דְּוַיֵּד בְּרֹאשׁ לַהֲדוֹת
לִיהוָה בְּיַד־אֶסָּף וְאַחִיו׃ הוֹדוּ לִיהוָה קְרָאוּ בְּשִׁמּוֹ
הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילַתִיו׃ שִׁירוּ לוֹ זְמִירוֹ־לוֹ שִׁיחוּ
בְּכָל־נִפְלְאוֹתֵיו׃ הַתְּהַלְּלוּ בְּשֵׁם קְדָשׁוֹ יִשְׁמַח לֵב
מִבְּקִשֵׁי יְהוָה׃ דַּרְשׁוּ יְהוָה וְעֲזוּ בַקְּשׁוּ פָּנָיו
תְּמִיד׃ זְכַרוּ נִפְלְאוֹתֵיו אֲשֶׁר עָשָׂה מִפְּתֵיו
וּמִשְׁפְּטֵי־פִיהוּ׃ יִזְרַע יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹ בְּגִי יַעֲקֹב
בְּחִירָיו׃ הוּא יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל־הָאָרֶץ
מִשְׁפְּטָיו׃ זְכַרוּ לַעֲוֹלָם בְּרִיתוֹ דְּבַר צְוָה לְאַלְף
דֹּר׃ אֲשֶׁר פָּרַת אֶת־אֲבָרְהָם וּשְׁבוּעָתוֹ לְיִצְחָק׃
וַיַּעֲמִידָהּ לְיַעֲקֹב לְחֵק לְיִשְׂרָאֵל בְּרִית עוֹלָם׃
לֵאמֹר לְךָ אֲתָנוּ אָרֶץ־פְּנִיעוּן חָבֵל נַחֲלַתְכֶם׃

וּבְהִיוֹתְכֶם מִתִּי מִסְפָּר כַּמַּעֲט וְגָרִים בָּהֶ׃ וַיִּתְהַלְּכוּ
מִגֹּי אֶל־גֹּי וּמִמַּמְלָכָה אֶל־עַם אַחֵר׃ כֹּל־הַגִּיט
לְאִישׁ לְעַשְׂקָם וַיִּזְכַּח עֲלֵיהֶם מְלָכִים׃ כֹּל־תַּגְּעוּ
בְּמִשְׁיַחֵי וּבְנִבְיָאֵי אֶל־תַּרְעוּ׃ שִׁירוּ לִיהוָה כָּל־
הָאָרֶץ בַּשָּׁר וּמִיּוֹם־אֶל־יּוֹם יִשׁוּעָתוֹ׃ סִפְרוּ
בְּגוֹיִם אֶת־כְּבוֹדוֹ בְּכָל־הָעַמִּים וּנְפִלְאוֹתֵיו׃ כִּי
גָדוֹל יְהוָה וּמְהֻלָּל מְאֹד וְנוֹרָא הוּא עַל־כָּל־
אֱלֹהִים׃ כִּי כָל־אֱלֹהֵי הָעַמִּים אֱלִילִים וַיְהוָה
שָׁמַיִם עָשָׂה׃ הוֹד וְהַדָּר לִפְנָיו עֲזַ וְחֲדוּהָ בְּמַקְמוֹ׃
הִבּוּ לִיהוָה מִשְׁפָּחוֹת עַמִּים הִבּוּ לִיהוָה כְּבוֹד
וְעֲזַ׃ הִבּוּ לִיהוָה כְּבוֹד שִׁמּוֹ שְׂאוּ מִנְחָה וּבְאוּ
לִפְנָיו הַשְׁתַּחֲוּוּ לִיהוָה בְּהַדְרַת־קֹדֶשׁ׃ תִּילוּ
מִלִּפְנָיו כָּל־הָאָרֶץ אַף־תַּכּוֹן תַּבֵּל בְּלִיתְמוֹט׃
וַיִּשְׁמְחוּ הַשָּׁמַיִם וַתִּגַּל הָאָרֶץ וַיֹּאמְרוּ בְּגוֹיִם יְהוָה
מְלֹךְ׃ יִרְעֵם הַיָּם וּמְלוֹאוּ יַעֲלֵץ הַשָּׂדֶה וְכָל־
אֲשֶׁר־בוֹ׃ אֲזַ יִרְנְנוּ עַצֵּי הַיַּעַר מִלִּפְנֵי יְהוָה כִּי־
בָּא לִשְׁפּוֹט אֶת־הָאָרֶץ׃ הוֹדוּ לִיהוָה כִּי טוֹב כִּי
לְעוֹלָם תַּסְדּוּ׃ וַיֹּאמְרוּ הוֹשִׁיעֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ
וּקְבָצֵנוּ וְהַצִּילֵנוּ מִן־הַגּוֹיִם לַהֲדוֹת לְשֵׁם קְדָשְׁךָ
לְהַשְׁתַּבַּח בְּתַהֲלָתְךָ׃ בְּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
מִן־הָעוֹלָם וְעַד הָעֵלָם וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אֱמֹן וְהַלֵּל
לִיהוָה׃ וַיַּעֲזֹב־שֵׁם לִפְנֵי אָרוֹן בְּרִית־יְהוָה לְאַסָּף
וּלְאַחִיו לְשָׂרַת לִפְנֵי אָרוֹן תְּמִיד לְדַבְּר־יּוֹם
בַּיּוֹם׃ וְעַבְדֵי אָדָם וְאַחֵיהֶם שֹׁשִׁים וּשְׁמוֹנָה
וְעַבְדֵי אָדָם בְּוִידִיתוֹן וַחֲסָה לְשַׁעֲרִים׃ וַיֹּאמֶר
צְדוֹק הַכֹּהֵן וְאַחִיו הַכַּהֲנָיִם לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה
בַּבְּמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן׃ מְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לִיהוָה עַל־
מִזְבֵּחַ הָעֲלָה תְּמִיד לְבָקָר וּלְעִירָב וּלְכָל־הַכֹּתוֹב
בְּתוֹרַת יְהוָה אֲשֶׁר צִוָּה עַל־יִשְׂרָאֵל׃ וְעַמְהֶם
הֵימָן וַיְדוֹתוֹן וּשְׂאֵר הַבְּרוּרִים אֲשֶׁר נִקְבּוּ בְּשִׁמּוֹת
לַהֲדוֹת לִיהוָה כִּי לְעוֹלָם תַּסְדּוּ׃ וְעַמְהֶם הֵימָן
וַיְדוֹתוֹן חֲצֻצְרוֹת וּמִצְלָתַיִם לְמִשְׁמִיעִים וְכָלִי שִׁיר
הָאֱלֹהִים וּבְנֵי יְדוֹתוֹן לְשַׁעַר׃ וַיִּלְכוּ כָל־הָעָם
אִישׁ לְבֵיתוֹ וַיִּסַּב דְּוַיֵּד לְבָרַךְ אֶת־בֵּיתוֹ׃

יז * וַיְהִי כַּאֲשֶׁר יָשַׁב דְּוַיֵּד בְּבֵיתוֹ וַיֹּאמֶר דְּוַיֵּד אֶל־
נְתָן הַנְּבִיא הַנֵּה אֲנֹכִי יוֹשֵׁב בְּבֵית הָאָרְזִים וְאָרוֹן
בְּרִית־יְהוָה תַּחַת יְרִיעוֹת׃ וַיֹּאמֶר נְתָן אֶל־דְּוַיֵּד
כָּל אֲשֶׁר בְּלִבְבְּךָ עָשָׂה כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ׃ וַיְהִי

בְּלִילָה הִהוּא וַיְהִי דְבַר-אֱלֹהִים אֶל-נָתָן לֵאמֹר:
לֵךְ וְאָמַרְתָּ אֶל-דָּוִד עַבְדִּי כֹה אָמַר יְ-הוָה לֹא
אַתָּה תִבְנֶה לִּי הַבַּיִת לְשֹׁבֶת: **כִּי** לֹא יִשְׁבְּתִל בְּבַיִת
מִן-הַיּוֹם אֲשֶׁר הִעֲלִיתִי אֶת-יִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה
וְאַהֲיֶה מֵאֵהָל אֶל-אֵהָל וּמִמִּשְׁכָּן: **בְּכֹל** אֲשֶׁר-
הִתְהַלַּכְתִּי בְּכָל-יִשְׂרָאֵל הִדְבַר דְּבַרְתִּי אֶת-אַחַד
שְׂפָטָי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר צִוִּיתִי לַרְעוֹת אֶת-עַמִּי לֵאמֹר
לָמָּה לֹא-בִנִיתֶם לִי בַיִת אַרְזִים: **וְעַתָּה** כֹּה-תֹאמַר
לְעַבְדִּי לְדָוִד כֹּה אָמַר יְ-הוָה צִוִּיתִי אֲנִי
לְקַחְתִּיךָ מִן-הַנְּחֹל מִן-אֲחֵרֵי הַצֹּאן לְהִיזֹת נָגִיד עַל
עַמִּי יִשְׂרָאֵל: **וְאַהֲיֶה** עִמָּךְ בְּכֹל אֲשֶׁר הִלַּכְתָּ
וְאֶכְרִית אֶת-כָּל-אוֹיְבֶיךָ מִפְּנֵיךָ וְעָשִׂיתִי לְךָ שֵׁם
כַּשֵּׁם הַגְּדֹלִים אֲשֶׁר בְּאַרְצֵ: **וְשָׁמְתִי** מְקוֹם לְעַמִּי
יִשְׂרָאֵל וְנִטְעַתִּיהוּ וְשָׁכַן תַּחְתָּיו וְלֹא יִרְגַז עוֹד
וְלֹא-יִוָּסְפוּ בְּגִי-עוֹלָה לְבַלְתּוֹ כַּאֲשֶׁר בְּרַאשׁוֹנָה:
וְלִמְיָמִים אֲשֶׁר צִוִּיתִי שְׂפָטִים עַל-עַמִּי יִשְׂרָאֵל
וְהִכְנַעְתִּי אֶת-כָּל-אוֹיְבֶיךָ וְאַגִּד לְךָ וּבַיִת יִבְנֶה-לְךָ
יְ-הוָה: **וְהָיָה** כִּי-מָלְאוּ יָמֶיךָ לָלֶכֶת עִם-אַבְתְּיָךְ
וְהִקִּימוּתִי אֶת-זֵרְעֶךָ אַחֲרֶיךָ אֲשֶׁר יִהְיֶה מִבְּנֵיךָ
וְהִכִּינוּתִי אֶת-מַלְכוּתוֹ: **יְ-הוּא** יִבְנֶה-לִּי בַיִת וְכִנְנֶתִי
אֶת-כִּסְאוֹ עַד-עוֹלָם: **אֲנִי** אֶהְיֶה-לּוֹ לְאָב וְהוּא
יִהְיֶה-לִּי לְבֵן וְחֹסְדִי לֹא-אֲסִיר מֵעַמּוֹ כַּאֲשֶׁר
הִסִּירוּתִי מֵאֲשֶׁר הָיָה לְפָנֶיךָ: **וְהִעֲמַדְתִּיהוּ** בְּבֵיתִי
וּבְמַלְכוּתִי עַד-הָעוֹלָם וְכִסְאוֹ יִהְיֶה נֹכַח עַד-
עוֹלָם: **כֹּכֹל** הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְכָכֹל הַחֲזוֹן הַזֶּה כֹּן
דִּבַּר נָתָן אֶל-דָּוִד: **וַיָּבֵא** הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיָּשָׁב לְפָנָי
יְ-הוָה וַיֹּאמֶר מִי-אַנִּי יְ-הוָה אֱ-לֹהִים וּמִי בֵיתִי כִּי
הִבִּיאֲתָנִי עַד-הַלֵּם: **וַתִּקְטָן** זֹאת בְּעֵינֶיךָ אֱ-לֹהִים
וַתִּדְבַר עַל-בַּיִת-עַבְדְּךָ לְמַרְחֹק וּרְאִיתָנִי כְּתוֹר
הָאָדָם הַמַּעֲלָה יְ-הוָה אֱ-לֹהִים: **מִה־יִּוָּסֶיף** עוֹד
דָּוִד אֵלָיִךְ לְכַבֹּד אֶת-עַבְדְּךָ וְאַתָּה אֶת-עַבְדְּךָ
יַדְעַת: **יְ-הוָה** בַּעֲבוּר עַבְדְּךָ וְכִלְבָּךְ עָשִׂיתָ אֶת
כָּל-הַגְּדֹלָה הַזֹּאת לְהַדְרִיעַ אֶת-כָּל-הַגְּדֹלוֹת:
יְ-הוָה אֵין כְּמוֹךָ וְאֵין אֱ-לֹהִים זוֹלָתְךָ בְּכֹל אֲשֶׁר-
שָׁמַעְנוּ בְּאָזְנוֹנוּ: **וְאִמִּל** כַּעֲמֶךָ יִשְׂרָאֵל כִּי אֶחָד
בְּאַרְצֵ אֲשֶׁר הָלַךְ הָאֱ-לֹהִים לְפָדוֹת לוֹ עִם לְשׁוֹם
לְךָ שֵׁם גְּדֹלוֹת וְנִרְאוֹת לְגַרְשׁ מִפְּנֵי עַמְּךָ אֲשֶׁר-
פָּדִיתָ מִמִּצְרַיִם גּוֹיִם: **וַתִּתֵּן** אֶת-עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְךָ

לְעַם עַד-עוֹלָם וְאַתָּה יְ-הוָה הִנֵּיתָ לָהֶם לֹא-לֵהִים:
וְעַתָּה יְ-הוָה הַדְּבַר אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ עַל-עַבְדְּךָ וְעַל-
בֵּיתוֹ יֶאֱמָן עַד-עוֹלָם וְעָשִׂה כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ:
וַיֵּאֱמָן וַיִּגְדַּל שִׁמְךָ עַד-עוֹלָם לֵאמֹר יְ-הוָה
צִוִּיתִי אֱ-לֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֱ-לֹהִים לְיִשְׂרָאֵל וּבַיִת-
דָּוִד עַבְדְּךָ נֹכַח לְפָנֶיךָ: **כִּי** אֶתָּה אֱ-לֹהֵי גֹלִית
אֶת-אַזְנוֹן עַבְדְּךָ לְבָנוֹת לוֹ בַּיִת עַל-כֵּן מָצָא עַבְדְּךָ
לְהִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ: **וְעַתָּה** יְ-הוָה אַתָּה-הוּא
הָאֱ-לֹהִים וַתִּדְבַר עַל-עַבְדְּךָ הַטּוֹבָה הַזֹּאת: **וְעַתָּה**
הוֹאֲלֶתָ לְכַרְךָ אֶת-בַּיִת עַבְדְּךָ לְהִזֹּת לְעוֹלָם לְפָנֶיךָ
כִּי-אַתָּה יְ-הוָה בְּרַכְתָּ וּמְבָרַךְ לְעוֹלָם:

יח וַיְהִי אַחֲרֵי-כֵן וַיָּבֵן דָּוִד אֶת-פְּלִשְׁתִּים
וַיִּכְנִיעֵם וַיִּקַּח אֶת-גֹּת וּבְנֵיתֶיהָ מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: **וַיָּבֵן**
אֶת-מוֹאָב וַיְהִי מוֹאָב עַבְדִּים לְדָוִד נִשְׂאֵי מִנְחָה:
וַיָּבֵן דָּוִד אֶת-הַדְּדָעָזָר מֶלֶךְ-צוּבָה חֲמַתָּה בְּלִכְתּוֹ
לְהַצִּיב יָדוֹ בְּנֵהר-פָּרָת: **וַיִּלְכַּד** דָּוִד מִמֶּנּוּ אֶלְף
רֶכֶב וְשִׁבְעַת אֲלָפִים פָּרָשִׁים וְעֶשְׂרִים אֲלָף אִישׁ
רֶגְלִי וַיַּעֲקֹר דָּוִד אֶת-כָּל-הָרֶכֶב וַיּוֹתֵר מִמֶּנּוּ מֵאָה
רֶכֶב: **וַיָּבֵא** אַרְם דָּרְמִשֶׁק לְעֹזָר לְהַדְּדָעָזָר מֶלֶךְ
צוּבָה וַיָּבֵן דָּוִד בְּאַרְם עֶשְׂרִים-וּשְׁנַיִם אֲלָף אִישׁ:
וַיַּשֵּׂם דָּוִד בְּאַרְם דָּרְמִשֶׁק וַיְהִי אַרְם לְדָוִד
עַבְדִּים נִשְׂאֵי מִנְחָה וַיּוֹשַׁע יְ-הוָה לְדָוִד בְּכֹל
אֲשֶׁר הָלַךְ: **וַיִּקַּח** דָּוִד אֶת שְׁלֹטֵי הַזֶּהָב אֲשֶׁר הָיוּ
עַל עַבְדֵי הַדְּדָעָזָר וַיָּבִיאוּם יְרוּשָׁלָּם: **וַמִּטְבַּחַת**
וּמִפּוֹן עָרֵי הַדְּדָעָזָר לָקַח דָּוִד וַחֲזַשֶׁת רַבָּה מְאֹד
בָּהּ | עָשָׂה שְׁלֹמֹה אֶת-יָם הַנְּחֹשֶׁת וְאֶת-הָעַמּוּדִים
וְאֶת כָּלֵי הַנְּחֹשֶׁת: **וַיִּשְׁמַע** תְּעוֹ מֶלֶךְ חֲמַת כִּי הִפָּה
דָּוִד אֶת-כָּל-חֵיל הַדְּדָעָזָר מֶלֶךְ-צוּבָה: **וַיִּשְׁלַח**
אֶת-הַדּוֹרִם-בְּנֵי אֶל-הַמֶּלֶךְ-דָּוִד לְשֹׂאֲלֵלוֹ
לְשָׁלוֹם וּלְבָרְכּוֹ עַל אֲשֶׁר גָּלַחַם בַּהַדְּדָעָזָר וַיִּפְּהוּ
כִּי-אִישׁ מִלְּחָמוֹת תְּעוֹ הָיָה הַדְּדָעָזָר וְכֹל כָּלֵי זֶהָב
וְכֶסֶף וַנְּחֹשֶׁת: **וַגַּם-אַתֶּם** הַקְּדִישׁ הַמֶּלֶךְ דָּוִד
לִי-הוּא עִם-הַכֶּסֶף וְהַזֶּהָב אֲשֶׁר נָשָׂא מִכָּל-הַגּוֹיִם
מֵאֲדוּם וּמִמוֹאָב וּמִבְּנֵי עַמּוֹן וּמִפְּלִשְׁתִּים
וּמֵעַמְלָק: **וַיֹּאבְשִׁי** בֶן-צְרוּיָה הִפָּה אֶת-אֲדוּם
בְּגִיא הַמֶּלַח שְׁמוֹנָה עָשָׂר אֲלָף: **וַיַּשֵּׂם** בְּאֲדוּם
נְצִיבִים וַיְהִי כָל-אֲדוּם עַבְדִּים לְדָוִד וַיּוֹשַׁע
יְ-הוָה אֶת-דָּוִד בְּכֹל אֲשֶׁר הָלַךְ: **וַיִּמְלֹךְ** דָּוִד עַל-

כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְהִי עֲשֵׂה מִשְׁפָּט וַיִּצְדָּקָה לְכָל־עַמּוּן:
וַיּוֹאֵב בֶּן־צְרוּיָה עַל־הַצָּבָא וַיְהוֹשֶׁפֶט בֶּן־
אֲחִילָד מִזְּפִיר: וַיִּצְדָּק בֶּן־אֲחִיטוֹב וְאֲבִימֶלֶךְ
בֶּן־אֲבִיתָר כַּהֲנָנִים וְשׁוֹשָׁא סוֹפֵר: וַיִּבְנֶהוּ בֶּן־
יְהוֹיָדָע עַל־הַפְּרִתִי וְהַפְּלִתִי וּבְנֵי־דָוִד הָרֵאשֹׁנִים
לְיַד הַמֶּלֶךְ:

יט וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיָּמָת נָחֵשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוּן
וַיִּמְלֹךְ בְּנוֹ תַחְתָּיו: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶעֱשֶׂה־חֶסֶד וְ
עִם־חֲנוּן בֶּן־נָחֵשׁ כִּי־עָשָׂה אֲבִיו עִמִּי חֶסֶד וַיִּשְׁלַח
דָּוִד מַלְאָכִים לְנַחְמוֹ עַל־אָבִיו וַיָּבֵאוּ עִבְדֵי דָוִד
אֶל־אֶרֶץ בְּנֵי־עַמּוּן אֶל־חֲנוּן לְנַחְמוֹ: וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי
בְנֵי־עַמּוּן לְחֲנוּן הַמְּכַבֵּד דָּוִד אֶת־אָבִיךָ בְּעֵינֶיךָ
כִּי־שָׁלַח לְךָ מִנַּחֲמִים הֲלֹא בְּעֵבֹר לַחֲקֹר וְלַהֲפֹךְ
וּלְרַגֵּל הָאָרֶץ בָּאוּ עִבְדָיו אֵלֶיךָ: וַיִּקַּח חֲנוּן אֶת־
עִבְדֵי דָוִד וַיַּגְלֵחֶם וַיַּכְרֹת אֶת־מַדּוּנֵיהֶם בַּחֲצֵי עַד־
הַמִּפְשָׁעָה וַיִּשְׁלַחֶם: וַיִּלְכּוּ וַיַּגִּידוּ לְדָוִד עַל־
הָאֲנָשִׁים וַיִּשְׁלַח לְקַרְאֲתָם כִּי־הָיוּ הָאֲנָשִׁים
נִכְלָמִים מְאֹד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שָׁבוּ בִירְחוֹ עַד אֲשֶׁר־
יִצְמַח זַקְנְכֶם וְשִׁבְתֶּם: וַיִּרְאוּ בְנֵי עַמּוּן כִּי
הִתְבַּאֲשׂוּ עִם־דָּוִד וַיִּשְׁלַח חֲנוּן וּבְנֵי עַמּוּן אֵלָיָה
כַּפֶּר־כֶּסֶף לְשֹׁכֵר לָהֶם מִן־אֲרָם נְהָרִים וּמִן־אֲרָם
מַעֲכָה וּמִצּוֹבָה רֶכֶב וּפָרָשִׁים: וַיִּשְׁכְּרוּ לָהֶם שָׁנִים
וּשְׁלֹשִׁים אֵלָיָה רֶכֶב וְאֶת־מֶלֶךְ מַעֲכָה וְאֶת־עַמּוּן
וַיָּבֵאוּ וַיַּחֲנוּ לִפְנֵי מִיזְבֵּא וּבְנֵי עַמּוּן גָּאֲסוּ
מִמַּעֲרִיכֶם וַיָּבֵאוּ לַמֶּלֶךְ: וַיִּשְׁמַע דָּוִד וַיִּשְׁלַח
אֶת־יֹאֵב וְאֶת כָּל־צָבָא הַגְּבוּרִים: וַיִּבְצְאוּ בְנֵי
עַמּוּן וַיַּעֲרְכוּ מַלְחָמָה פֶּתַח הָעִיר וְהַמְּלָכִים אֲשֶׁר־
בָּאוּ לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה: וַיִּרְא יֹאֵב כִּי־הִיָּתָה פְּנֵי־
הַמֶּלֶךְ אֵלָיו פָּנִים וְאֲחֹר וַיִּבְתֵּר מִכָּל־בַּחֹר
בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּעֲרֹךְ לְקַרְאֵת אֲרָם: וְאֶת יֵתֵר הָעַם
נָתַן בְּיַד אֲבִישַׁי אַחִיו וַיַּעֲרְכוּ לְקַרְאֵת בְּנֵי עַמּוּן:
וַיֹּאמֶר אִם־תַּחֲזֹק מִמֶּנִּי אֲרָם וְהָיִיתָ לִי לַתְּשׁוּעָה
וְאִם־בְּנֵי עַמּוּן יַחֲזִקוּ מִמֶּנִּי וְהוֹשַׁעְתִּיךָ: יַחֲזֹק
וְנָתַחֲזָקָה בְּעַד־עַמּוּנוּ וּבְעַד עָרֵי אֶ־לְהֵינוּ וַיִּהְיֶה
הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה: וַיַּגִּישׁ יֹאֵב וְהָעַם אֲשֶׁר־
עִמּוּ לִפְנֵי אֲרָם לַמֶּלֶךְ וַיִּגּוּסוּ מִפְּנָיו: וּבְנֵי
עַמּוּן רָאוּ כִּי־גָס אֲרָם וַיִּגּוּסוּ גַם־הֵם מִפְּנֵי אֲבִישַׁי
אֲחִיו וַיָּבֵאוּ הָעִירָה וַיָּבֵא יֹאֵב יְרוּשָׁלָּם: וַיִּרְא

אֲרָם כִּי גָפּוֹ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלַחוּ מַלְאָכִים
וַיּוֹצִיאוּ אֶת־אֲרָם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנֶּהָר וְשׁוֹפָד שֶׁר־
צָבָא הִדְדָעָזָר לִפְנֵיהֶם: וַיַּגִּד לְדָוִד וַיֹּאסֶף אֶת־
כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֹר הַיַּרְדֵּן וַיָּבֵא אֱלֹהִים וַיַּעֲרֹךְ
אֱלֹהִים וַיַּעֲרֹךְ דָּוִד לְקַרְאֵת אֲרָם מַלְחָמָה וַיִּלְחַמוּ
עִמּוּ: וַיִּגָּס אֲרָם מִלִּפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּהֲרֹג דָּוִד
מֵאֲרָם שִׁבְעַת אֲלָפִים רֶכֶב וְאַרְבַּעִים אֵלָף אִישׁ
רִגְלִי וְאֶת שׁוֹפָד שֶׁר־הַצָּבָא הַמִּית: וַיִּרְאוּ עִבְדֵי
הִדְדָעָזָר כִּי גָפּוֹ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁלִימוּ עִם־דָּוִד
וַיַּעֲבֹדוּהוּ וְלֹא־אָבָה אֲרָם לְהוֹשִׁיעַ אֶת־בְּנֵי־עַמּוּן
עוֹד:

כ וַיְהִי לָעֵת תְּשׁוּבַת הַשָּׁנָה לָעֵת וַצֵּאת הַמְּלָכִים
וַיִּנְהַג יֹאֵב אֶת־חֵיל הַצָּבָא וַיִּשְׁחַת וְאֶת־אֶרֶץ
בְּנֵי־עַמּוּן וַיָּבֵא וַיַּצַּר אֶת־רַבָּה וְדָוִד יָשָׁב
בִּירוּשָׁלַם וַיָּדַע יֹאֵב אֶת־רַבָּה וַיַּהֲרֹסָה: וַיִּקַּח דָּוִד
אֶת־עֲטֹרַת־מַלְכָם מֵעַל רֹאשׁוֹ וַיִּמְצָאָהּ וּמִשְׁקַל
כֶּפֶר־זָהָב וּבָה אֶבֶן יָקָרָה וַתְּהִי עַל־רֹאשׁ דָּוִד
וַשְׁלַל הָעִיר הוֹצִיא הַרְבֵּה מְאֹד: וְאֶת־הָעַם אֲשֶׁר־
בָּה הוֹצִיא וַיִּשֶׁר בַּמַּגֵּרָה וּבַחֲרִיבֵי הַבְּרִזָּל
וּבַמַּגְרוֹת וְכוּן יַעֲשֶׂה דָוִד לְכָל עָרֵי בְנֵי־עַמּוּן
וַיָּשָׁב דָּוִד וְכָל־הָעַם יְרוּשָׁלַם: וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן
וַתַּעֲמֵד מַלְחָמָה בְּגֹזֵר עִם־פְּלִשְׁתִּים אִזּוּ הָכֹה סִבְכֵי
הַחֲשָׁתִי אֶת־סִפֵּי מִיִּלְדֵי הַרְפָּאִים וַיִּפְּנֻעוּ: וַתְּהִי־
עוֹד מַלְחָמָה אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיָּדַ אֶלְתַּחֲנוּ בֶּן־יַעֲרִי
אֶת־לַחְמִי אֲחִי גְלִית הַגִּתִּי וְעַץ חֲנִיתוֹ כַּמְּנוֹר
אֲרָגִים: וַתְּהִי־עוֹד מַלְחָמָה בְּגַת וַיְהִי וְאִישׁ מִדָּה
וְאַצְבָּעֵתָיו שִׁש־יָשׁוּל עֲשָׂרִים וְאַרְבַּע וְגַם־הוּא
נֹלַד לְהַרְפָּא: וַיַּחֲרַף אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיַּכְהוּ יְהוֹנָתָן
בֶּן־שִׁמְעָא אֶתִּי דָוִד: אֵל נֹלְדוֹ לְהַרְפָּא בְּגַת
וַיִּפְּלוּ בְּיַד־דָּוִד וּבְיַד־עִבְדָיו:

כא וַיַּעֲמֵד שִׁטָּן עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּסַּת אֶת־דָּוִד
לְמַנּוֹת אֶת־יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יֹאֵב וְאֶל־
שָׂרֵי הָעַם לָכוּ סִפְרוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִבְּאֵר שִׁבְעַ
וְעַד־צֶדֶן וְהִבִּיאוּ אֵלַי וְאֲדַעֶה אֶת־מִסְפָּרָם: וַיֹּאמֶר
יֹאֵב יוֹסֵף יִהְיֶה עַל־עַמּוֹ כֹּהֵם מֵאָה פְּעֻמִּים הֲלֹא
אֲדֹנָי הַמֶּלֶךְ כָּלָם לֹאֲדֹנָי לְעִבְדִים לָמָּה יִבְקֹשׁ זֹאת
אֲדֹנָי לָמָּה יִהְיֶה לְאִשְׁמָה לְיִשְׂרָאֵל: וַיְדַבֵּר־הַמֶּלֶךְ

תִּזְקַן עַל-יְוָאֵב וַיֵּצֵא יוָאֵב וַיִּתְּהַלֵּךְ בְּכָל-יִשְׂרָאֵל
וַיָּבֵא יְרוּשָׁלַם: ^כוַיִּתֵּן יוָאֵב אֶת-מִסְפַּר מִפְקְדֵי-הָעָם
אֶל-דָּוִד וַיְהִי כָל-יִשְׂרָאֵל אֶלֶף אֶלְפִים וּמֵאָה אֶלֶף
אִישׁ שְׁלֹף תָּרַב וַיְהוּדָה אַרְבַּעַּ מֵאוֹת וּשְׁבַע-עִים
אֶלֶף אִישׁ שְׁלֹף-חֶרֶב: ^{כא}וְלֹוֹל וּבִנְיָמִן לֹא פָקַד
בְּתוֹכְכֶם כִּי-נִתְעַב דְּבַר-הַמֶּלֶךְ אֶת-יְוָאֵב: ^{כב}וַיִּרַע
בְּעֵינֵי הָאֱלֹהִים עַל-הַדְּבָר הַזֶּה וַיַּךְ אֶת-יִשְׂרָאֵל:
^{כג}וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-הָאֱלֹהִים חַטָּאתִי מֵאֵד אֲשֶׁר
עָשִׂיתִי אֶת-הַדְּבָר הַזֶּה וְעַתָּה הַעֲבֵר-נָא אֶת-עֲוֹן
עַבְדְּךָ כִּי נִסְכַּלְתִּי מֵאֵד: ^{כד}וַיַּדְּבַר י-הוָה אֶל-גֹּד תִּהְיֶה
דָּוִד לֵאמֹר: ^{כה}לֵךְ וְדַבַּרְתָּ אֶל-דָּוִד לֵאמֹר כֹּה אָמַר
י-הוָה שְׁלוֹשׁ אֲנִי נֹטֵה עָלֶיךָ בְּחַר-לֶךְ אַחַת מֵהַנְּהַ
וְאֶעֱשֶׂה-לְךָ: ^{כו}וַיָּבֵא גֹד אֶל-דָּוִד וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה-
אָמַר י-הוָה קִבַּל-לְךָ: ^{כז}וְאִם-שְׁלוֹשׁ שָׁנִים רָעַב
וְאִם-שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים נִסְפָּה מִפְּנֵי-צָרֶיךָ וְחֶרֶב
אוֹיְבֶיךָ לְמִשְׁגַּת וְאִם-שְׁלֹשַׁת יָמִים חֶרֶב
י-הוָה וְדָבַר בְּאַרְצֶךָ וּמִלְאָךְ י-הוָה מִשְׁחִית בְּכָל-
גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה רְאֵה מָה-אֲשִׁיב אֶת-שְׁלַחִי
דָּבַר: ^{כח}וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-גֹּד צַר-לִי מֵאֵד אֶפְלֵה-נָא
בְּיַד-י-הוָה כִּי-רַבִּים רַחֲמָיו מֵאֵד וּבְיַד-אָדָם אֶל-
אֶפְלֵ: ^{כט}וַיִּתֵּן י-הוָה דְּבַר בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל
שְׁבַע-עִים אֶלֶף אִישׁ: ^לוַיִּשְׁלַח הָאֱלֹהִים מִלְאָךְ
לְיְרוּשָׁלַם לְהַשְׁחִיתָהּ וּכְהַשְׁחִית רָאָה י-הוָה וַיִּנְחַם
עַל-הַרְעָה וַיֹּאמֶר לְמִלְאָךְ הַמִּשְׁחִית רַב עַתָּה הֲרַף
יָדְךָ וּמִלְאָךְ י-הוָה עֲמַד עִם-גֶּרֶן אָרְגָן הַיְבוּסִי:
^{לא}וַיֵּשֶׂא דָוִד אֶת-עֵינָיו וַיִּרְא אֶת-מִלְאָךְ י-הוָה
עֲמַד בֵּין הָאָרְץ וּבֵין הַשָּׁמַיִם וְחָרְבוּ שְׁלוֹפָה בְּיָדוֹ
נְטוּיָה עַל-יְרוּשָׁלַם וַיִּפֹּל דָּוִד וַיִּזְקַקִּים מְכַסִּים
בַּשָּׁקִים עַל-פְּנֵיהֶם: ^{לב}וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל-הָאֱלֹהִים
הֲלֹא אֲנִי אָמַרְתִּי לְמַנּוֹת בָּעָם וְאֲנִי-הוּא אֲשֶׁר-
חָטָאתִי וְהֲרַע הַרְעוֹתִי וְאֵלֶּה הַצָּאֵן מָה עָשׂוֹ י-הוָה
אֶל-לֹהִי תְהִי נָא יָדְךָ בִּי וּבְבַיִת אֲבִי וּבְעַמֶּךָ לֹא
לְמַגִּפָּה: ^{לג}וּמִלְאָךְ י-הוָה אָמַר אֶל-גֹּד לֵאמֹר לְדָוִד
כִּי | יַעֲלֶה דָוִד לְהַקִּים מִזְבֵּחַ לִי-הוָה בְּגֶרֶן אָרְגָן
הַיְבוּסִי: ^{לד}וַיַּעַל דָּוִד בְּדַבְרֵ-גֹד אֲשֶׁר דָּבַר בְּשֵׁם
י-הוָה: ^{לה}וַיָּשֶׁב אָרְגָן וַיִּרְא אֶת-הַמִּלְאָךְ וְאֶרְבַּעַת
בָּנָיו עִמּוֹ מִתְּחַבָּאִים וְאָרְגָן דָּשׁ חֲטָיִים: ^{לו}וַיָּבֵא
דָּוִד עַד-אָרְגָן וַיִּבֶט אָרְגָן וַיִּרְא אֶת-דָּוִד וַיֵּצֵא

מִן-הַגֶּרֶן וַיִּשְׁתַּחֲוֶה לְדָוִד אַפָּיִם אָרְצָה: ^{לז}וַיֹּאמֶר
דָּוִד אֶל-אָרְגָן תְּנֵה-לִי מְקוֹם הַגֶּרֶן וְאֶבְנֶה-בּוֹ
מִזְבֵּחַ לִי-הוָה בְּכֶסֶף מְלֵא תְּנֵהוּ לִי וְתַעֲצֹר הַמַּגִּפָּה
מֵעַל הָעָם: ^{לח}וַיֹּאמֶר אָרְגָן אֶל-דָּוִד קַח-לְךָ וַיַּעַשׂ
אֲדָנָי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָיו רְאֵה נָתַתִּי הַבֶּקֶר לְעֹלֹת
וְהַמִּזְרָגִים לְעֹצִים וְהַחֲטָיִים לְמִנְחָה הַכֹּל נָתַתִּי:
^{לט}וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְאָרְגָן לֹא כִּי-קָנָה אֶקְנֶה
בְּכֶסֶף מְלֵא כִּי לֹא-אֲשָׂא אֲשֶׁר-לְךָ לִי-הוָה וְהַעֲלֹת
עוֹלָה חֲנָם: ^מוַיִּתֵּן דָּוִד לְאָרְגָן בְּמְקוֹם שְׁקָלֵי זָהָב
מִשְׁקָל שֵׁשׁ מֵאוֹת: ^{מא}וַיִּבְנוּ שָׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לִי-הוָה
וַיַּעַל עֹלֹת וּשְׁלָמִים וַיִּקְרָא אֶל-י-הוָה וַיַּעֲנֶהוּ
בְּאֵשׁ מִן-הַשָּׁמַיִם עַל מִזְבֵּחַ הָעֹלָה: ^{מב}וַיֹּאמֶר י-הוָה
לְמִלְאָךְ וַיָּשֶׁב חָרְבוֹ אֶל-נְדָנָה: ^{מג}בָּעֵת הַהִיא
בְּרָאוֹת דָּוִד כִּי-עָנָהוּ י-הוָה בְּגֶרֶן אָרְגָן הַיְבוּסִי
וַיִּזְבַּח שָׁם: ^{מד}וּמִשְׁכָּן י-הוָה אֲשֶׁר-עָשָׂה מֹשֶׁה
בְּמִדְבָּר וּמִזְבֵּחַ הָעוֹלָה בָּעֵת הַהִיא בְּבַמְּהַ בְּגִבְעוֹן:
וְלֹא-יָכַל דָּוִד לָלֶכֶת לְפָנָיו לְדַרְשׁ אֱלֹהִים כִּי
נָבַעַת מִפְּנֵי חֶרֶב מִלְאָךְ י-הוָה:

הלכות טמאת מת פרק כג

כג, א כל הכלים המצילין בצמיד פתיל, מצילין על כל מה שבתוכן בין אכלין, בין משקין, בין בגדים ובלי שטף; זה הוא, דין תורה. אבל מדברי סופרים שכלי חרס המקף צמיד פתיל, אינו מציל אלא על האכלין ועל המשקין ועל כלי חרס אחרים שיהיו בתוכו; אבל אם היה בתוך כלי חרס המקף כלי שטף, או בגדים הרי אלו טמאים.

כג, ב ומפני מה אמרו שלא יציל על הכל, כשאר כלים המצילין: מפני ששאר הכלים המצילין, אינן מקבלין טמאה כלל, וכלי חרס מקבל טמאה, וכלי טמא אינו חוצץ; וכל כלי עמי הארץ בחזקת טמאה, כמו שיתבאר.

כג, ג ולמה לא אמרו כלי חרס של עמי הארץ, לא יציל על הכל, ושל חבר יציל על הכל, שחרי הוא טהור: מפני שאין עם הארץ טמא בעיני עצמו, ויאמר הואיל וכלי חרס מציל על הכל, אחד אני ואחד החבר; ולפיכך השווה, וגזרו שלא יציל על הכל.

כג, ד ולמה אמרו מציל, על האכלין ועל המשקין ועל כלי חרס: מפני שאלו השלושה טמאים הן על גב עם הארץ בין קדם שיהיו באהל המת, בין אחר שיהיו שם תחת צמיד פתיל. ולעולם לא ישאל החבר מעם הארץ, לא אכלין ולא משקין ולא כלי חרס אלא על העת שהן טמאין שחרי אין להן טהרה לעולם, ולא יבוא בהן לידי תקלה.

כג, ה אבל כלי שטף שואל אותם החבר מעם הארץ, ומטבילין מפני מגע עם הארץ, ומעריב שמשו, ומשתמש בהן בטהרות. לפיכך השוה חכמים, שמוא ישאל ממונו כלי שטף, שכבר היה תחת צמיד פתיל בכלי חרס שלו, שחרי עם הארץ הנה מדמה שנצול, וחרי הוא טמא טמאת שבעה; וטבילו החבר, ויעריב שמשו,

וישתמש בו בטהרות, ויבוא לידי תקלה. ומפני זה, גזרו שלא יציל כלי חרס על כלי שטף שבתוכו.

כג, ו כלי חרס שמשתמשין בהן באפר הפרה, או בקדשים עמי הארץ נאמנים על טהרתם, מפני שהן נזחרים בהן הרבה; ולפיכך יצילו על הכל בצמיד פתיל, אף על פי שהן של חרס.

כג, ז אדם שהיה נתון בתוך החבית, ומקפת צמיד פתיל טהור; ואכלו עשיה גולל לקבר. ויראה לי שזה שלא גזרו על האדם שהוא תחת צמיד פתיל בכלי חרס, מפני שהוא דבר שאינו מצוי; וכל דבר שאינו מצוי פרב העתים, לא גזרו בו.

כג, ח ארבה שפין בית לעליה, וטמאה בבית, וקדרה נתונה על פי ארבה, ונקובה בכונס משקה הקדרה טמאה, והעליה טהורה. היתה שלמה כל שבעליה מאכלין ומשקין וכלי חרס, טהור; אבל האדם וכלי שטף שבעליה, טמאים: שאין כלי חרס חוצץ, אלא על האכלין ועל המשקין וכלי חרס; וכל שבעליה זו הטהורה, כאלו היא תחת צמיד פתיל בכלי חרס. וטמאין את האדם שבעליה זו, מפני שהוא דבר המצוי.

כג, ט לפיכך אם היה בעליה זו כלי מתכות וכיוצא בו מלא משקין הכלי טמא טמאת שבעה, והמשקין טהורין. היה בה אשה לשה בערבה שלעין האשה והערבה טמאין טמאת שבעה, והבצק טהור כל זמן שהיא עוסקת בו; פרשה, וחזרה ונגעה בו טמאתו. וכן אם פנה הבצק או המשקין לכלי אחר, מפלי שטף שבעליה נטמאין במגע הכלי האחר.

כג, י היה על פי ארבה זו שאר כלים המצילין בצמיד פתיל, שאינן מקבלין טמאה כמו שפארנו, ולפיכך אין מגע עם הארץ מטמא אותן, או שהיה כלי חרס הטהור לפרה אדמה

או לקדש, שהכל נאמנין על טהרתן הרי זה מציל על כל מה שפעליה.

כג, יא היה אהל נטוי בפעליה, ומקצתו מרדד על הארבה שפין בית לעליה הרי זה מציל, ואם על פי שאין גגו על הארבה: שהאהל מציל בפסוי, כמו שבארנו.

הלכות טמאת מת פרק כד

כד, א בית שחלקו בקנקנים טהורות מן הארץ עד הקורות, וטמאה בחציו האחר אם היה פי הקנקנים כלפי הטהרה, הרי אלו מצילות; ואם היו כלפי הטמאה, אינן מצילות. טחן בטיט, בין מבפנים בין מבחוץ רואין: אם יכול הטיט לעמד בפני עצמו, מציל; ואם לאו אינו מציל, וחרי הכל אהל אחד.

כד, ב בית שחלקו בנסרים או פיריעות אם חלקו מן הצדדין, או מפלפי הקורות, והיתה הטמאה בבית פלים שפין המחצה ובין הכותל או שפין המחצה ובין הקורות, טהורין.

כד, ג היתה הטמאה בין המחצה לכותל, או בין מחצה לקורות פלים שבבית טמאין: שאין המחצה מונעת הטמאה שלא תצא ותטמא, פענין שבארנו באהל שבתוך הבית.

כד, ד היו הפלים בתוך עבי המחצה עצמה בין שהיתה הטמאה לפנים מן המחצה, או שהיתה בתוך הבית אם היה מקום הפלים טפח על טפח, טמאין; ואם לאו, טהורין. וכבר בארנו פיצד דין הבית, אם חלקו מפלפי ארצו.

כד, ה בית שהוא מלא תבן, ואין בינו לבין הקורות פותח טפח, טמאה בפנים, בין בתוך התבן בין שהיתה בין תבן לקורות כל הפלים שבנגד יציאת הטמאה במלואו שלפתת, טמאין. היתה טמאה חוץ לתבן במלואו שלפתת פלים שבפנים אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח, טהורין; ואם לאו, טמאין. ואם יש בין תבן לקורות פותח טפח בין כד

ובין כד, טמאין: שאין התבן חוצין, מפני שפתם תבן דעתו לפנותו.

כד, ו פותל שפין שני פתים, וטמאה בתוך הכותל בית הקרוב לטמאה טמא, והקרוב לטהרה טהור; היתה מחצה למחצה, שניהן טמאין. היתה טמאה באחד משני הפתים, והכלים בתוך הכותל מחציו וכלפי טמאה טמאין, מחציו וכלפי טהרה טהורין; מחצה למחצה, הרי הן טמאין.

כד, ז וכן מעזבה שפין הבית והעליה, והטמאה בתוך המעזבה מחציה ולמטן, הבית טמא והעליה טהורה; מחציה ולמעלה, העליה טמאה והבית טהור; מחצה למחצה, שניהן טמאין. היתה טמאה באחד מהן, וכלים בתוך המעזבה מחציה וכלפי טמאין, מחציה וכלפי טהורין; מחצה למחצה, הרי הן טמאין.

כד, ח היתה המעזבה לאויר, וטמאה בתוכה מחציה ולמטה הבית טמא; והעומד מלמעלה אפלו פנגד הטמאה טהור, שהרי פשטה הטמאה בכל הבית. היתה הטמאה מחציה ולמעלה הבית טהור, והעומד מלמעלה פנגד הטמאה טמא. מחצה למחצה הבית טמא, והעומד מלמטה פנגד הטמאה טמא: שהרי אי אפשר לצמצם.

כד, ט וכן פותל המושמש את הבית, יהוץ מחצה למחצה. פיצד: פותל שהוא לאויר, וגג הבית סמוך לפותל, ואינו מרפב על הכותל, וטמאה רצוצה בתוך הכותל היתה מחציו ולפנים, הבית טמא; והעומד מלמעלן על ראש הכותל טהור, פעומד על גג הבית.

כד, י היתה מחציו ולחוץ, הבית טהור; והעומד מלמעלן פנגד הטמאה טמא, שהרי לא פשטה טמאה בתוך הבית. היתה הטמאה מחצה למחצה, הבית טמא; והעומד מלמעלן טהור, שהרי פשטה טמאה בבית.

כדי, יא נטל מהפּוֹתֵל מִבְּפָנָיִם, או שְׁחֹסְפָה
בְּפוֹתֵל מִבְּחוּץ, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ הַטְּמֵאָה מִחֻצֵי
פוֹתֵל וְלִפְנֵי הַבַּיִת טְמֵא; נָטַל מִבְּחוּץ, או
שְׁחֹסְפָה בְּעֵבֵי הַפוֹתֵל מִבְּפָנָיִם, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ
הַטְּמֵאָה מִחֻצֵי פוֹתֵל וְלַחוּץ הַבַּיִת טָהוֹר. הֵיִתָּה
הַטְּמֵאָה נְתוּנָה עַל גְּבֵי הַפוֹתֵל, אִפְלוּ מִחֻצֵי
וְלִפְנֵי הַבַּיִת טָהוֹר.

כדי, יב בֵּית הַמִּשְׁמֵשׁ אֶת הַפוֹתֵל, יִדוּן פְּקֻלַּת
הַשּׁוֹם. פִּיֻּצָה: הַחֹפֵר שְׁנֵי פּוֹבֵיךְ או שְׁתֵּי
מַעְרוֹת זוּ בְּצַד זוּ, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ שְׁנֵי בָתִּים
חִפּוּרִין בְּקִרְקָע, וְנַעֲשֶׂה בִּינֵיהֶן פוֹתֵל הַמִּבְדִּיל
בֵּין שְׁנֵיהֶן, וְהֵיִתָּה טְמֵאָה בַּבָּתִּים, וְכֵלִים
בְּפוֹתֵל אִם יֵשׁ עֲלֵיהֶן פְּקֻלַּת הַשּׁוֹם, טָהוֹרִין.
הֵיִתָּה טְמֵאָה בְּפוֹתֵל זֶה, וְכֵלִים בַּבָּתִּים אִם יֵשׁ
עֲלֵיהֶן פְּקֻלַּת הַשּׁוֹם, טָהוֹרִין.

כדי, יג הִנֵּה לְמִדַּת שְׁפוֹתֵל בְּנֵיךְ, נִדוּן מִחֻצָּה
לְמִחֻצָּה; וְכוֹתֵל הַסֵּלַע או שֶׁנַּעֲשֶׂה מִגּוּשׁ הָאָרֶץ
בְּשִׁיחֵפֶר מִפֶּאֶן וּמִפֶּאֶן, נִדוּן פְּקֻלַּת הַשּׁוֹם.
פוֹתֵל שְׁחֻצֵי עֵבֵי בְּנֵיךְ וְחֻצֵי סֵלַע, נִדוּן מִחֻצָּה
לְמִחֻצָּה.

כדי, יד טְמֵאָה שֶׁהֵיִתָּה בֵּין קוֹרוֹת הַבַּיִת אִפְלוּ
אִין תַּחְתֵּיהָ אֵלֶּא פְּקֻלַּת הַשּׁוֹם, הַבַּיִת טָהוֹר;
וְרוֹאִין אֶת הַטְּמֵאָה כִּאֲלוּ הִיא רְצוּצָה בְּאָרֶץ,
וּמִטְמֵאָה בְּנִגְדָה בְּלִבָּד. וְאִם יֵשׁ בְּמִקוֹמָה טֶפַח
עַל טֶפַח, הַבֵּל טְמֵא; וְכֵן אִם הֵיִתָּה נִרְאִית בְּתוֹךְ
הַבַּיִת בֵּין כֶּף וּבֵין כֶּף, הַבַּיִת טְמֵא.

כדי, טו שְׁנֵי פִתְחִים זֶה עַל גְּבֵי זֶה, וְטְמֵאָה
בְּפוֹתֵל שֶׁבִּינֵיהֶן אִם נִרְאִית שֶׁהִיא לְתוֹךְ אֶחָד
מֵהֶן, הִיא טְמֵא וְחִבְרוּ טָהוֹר; וְאִם לֹא, נִדוּנֵין
מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה.

הַלְבוֹת טְמֵאָת מֵת פֶּרֶק כֵּה

כֵּה, א עֲמוּד שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבַּיִת, וְטְמֵאָה
רְצוּצָה תַּחְתָּיו טְמֵאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה בּוֹקְעַת
וְיִזְרְדַת, וְאִינוּ מִטְמֵא אֵלֶּא בְּנִגְדַת הַטְּמֵאָה
בְּלִבָּד. וְאִם הָיָה פָּרַח יוֹצֵא מִעֲמוּד זֶה, וְכֵלִים

תַּחַת הַפָּרַח הַכֵּלִים טָהוֹרִים, שְׂאִינוּ מִטְמֵא אֵלֶּא
בְּנִגְדַת הַטְּמֵאָה בְּלִבָּד. וְאִם יֵשׁ בְּמִקוֹם הַטְּמֵאָה
טֶפַח עַל טֶפַח עַל רוּם טֶפַח הָרִי הוּא פְּקֻבָּר
סְתוּם, וּמִטְמֵא מִפֶּל סְבִיבָיו; וְהַבַּיִת כֵּלֹ טְמֵא,
שְׁחָרִי הָאֵהִיל עַל הַקֶּבֶר.

כֵּה, ב טְמֵאָה שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַפוֹתֵל, וּמִקוֹמָה טֶפַח
עַל טֶפַח עַל רוּם טֶפַח כָּל הַעֲלִיּוֹת הַבְּנוּיּוֹת עַל
פוֹתֵל זֶה, אִפְלוּ עֶשֶׂר טְמֵאוֹת: שְׁחָרִי הַפוֹתֵל
כֵּלֹ קֶבֶר סְתוּם עַד סוּפוֹ; וְהוּא פוֹתֵל כָּל
הַעֲלִיּוֹת, וְכֵל עֲלֵיהָ מִהֵן מֵאֲהִלַּת עַל הַקֶּבֶר. בְּנֵה
בַּיִת בְּצַד הַפוֹתֵל מִפֶּאֶן, וּבַיִת מִפֶּאֶן, וּבְנֵה
עֲלֵיהָ עַל גְּבֵי שְׁנֵי הַבָּתִּים, עַד שֶׁנִּמְצְאוּ רֹאשׁ
הַפוֹתֵל הַטְּמֵא הוּא בְּאֲמֻצַּע קִרְקַע הַעֲלִיָּה הָרִי
הַעֲלִיָּה טְמֵאָה, שְׁחָרִי הָאֵהִילָה עַל הַקֶּבֶר. וְהַעֲלִיָּה
הַשְּׁנִיָּה, הַבְּנוּיָה עַל גְּבֵי טָהוֹרָה: מִפְּנֵי שֶׁהֵן זֹו
עַל גְּבֵי זֹו, וְאִין הַפוֹתֵל הַטְּמֵא פוֹתֵלָה.

כֵּה, ג חוֹר גְּדוֹל שֶׁבְּעֵבֵי הַפוֹתֵלִים שְׂדֵרָה בְּנֵי
אָדָם לַעֲשׂוֹת אוֹתוֹ לְתַשְׁמִישׁ, וְהוּא הַנִּקְרָא
פְּרֻדְסָק, שֶׁהֵיִתָּה טְמֵאָה מִנַּחַת בְּתוֹכוֹ, וְיֵשׁ עֲלָיו
דְּלָתוֹת סְגוּרוֹת הַבַּיִת טָהוֹר. הֵיִתָּה הַטְּמֵאָה
רְצוּצָה בְּקִרְקָעוֹ, או בְּכוֹתֵלָיו, או בְּנִגְדוֹ רוֹאִין
אֶת כָּל הַחוֹר כֵּלֹ כִּאֲלוּ הוּא אֶטְוִם, וְרוֹאִין
מִקוֹם הַטְּמֵאָה: אִם הוּא בְּחֻצֵי עֵבֵי הַפוֹתֵל
שְׁלִפְנָיִם, הַבַּיִת טְמֵא; וְאִם הֵיִתָּה הַטְּמֵאָה מִחֻצֵי
פוֹתֵל וְלַחוּץ, הַבַּיִת טָהוֹר; מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה,
הַבַּיִת טְמֵא.

כֵּה, ד שְׁנֵי פְּרֻדְסָקִין זֶה בְּצַד זֶה, או זֶה עַל גְּבֵי
זֶה, וְטְמֵאָה מִנַּחַת בְּאֶחָד מֵהֶן, וְנִפְתַּח הוּא
וְהַבַּיִת טְמֵא, וְחִבְרוּ טָהוֹר; הֵיִתָּה טְמֵאָה רְצוּצָה
בְּתוֹךְ הַבְּנֵיךְ רוֹאִין אֶת הַפְּרֻדְסָקִין כִּאֲלוּ הֵן
אֶטְוִמִיּוֹ, וְיִדוּן מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה.

כֵּה, ה בַּיִת מִן הַמֵּת מְדַבֵּק בְּאֶסְקַפַּת הַבַּיִת
מִבְּחוּץ, הַבַּיִת טָהוֹר; הָיָה רְצוּץ תַּחַת הָאֶסְקַפַּת,
יִדוּן מִחֻצָּה לְמִחֻצָּה. הָיָה מְדַבֵּק לְמִשְׁקוֹת, הַבַּיִת
טְמֵא.

כהו כָּלֵב שְׂאֵבֵל בְּשַׁר הַמֵּת, וּמֵת בְּתוֹךְ שְׁלוֹשָׁה יָמִים, וְחָרִי הוּא מִטֵּל עַל הָאֲסֻפָּה רוֹאֵין חֵלֶל הַטְּמֵאָה מְגוּפּוֹ: אִם הוּא מִכְּנֻגְדַּי הַמְּשֻׁקָּף וְלִפְנֵים, תְּבִית טְמֵאָה; וּמִכְּנֻגְדַּי הַמְּשֻׁקָּף וְלַחֲוִין, תְּבִית טְהוֹר.

כהו, הָאִשָּׁה שְׂמֵת עֲבָרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָה אִם נַעֲשֶׂה רֹאשׁ הַנֶּפֶל כְּפִיקָה שְׁלֹשֶׁתִי בִּיּוֹן שְׁנֵפֶתַח הָרַחֵם, עַד שְׁנֵרְאָה הָרֹאשׁ, נְטֵמָא תְּבִית מִפְּנֵי הָעֲבָרָה, אִף עַל פִּי שְׁעָדִין לֹא יֵצֵא.

כה, הָאִשָּׁה שֶׁחֵיא מִקְשָׁה לִילָד, וַיֵּצֵאת מִבֵּית לְבַיִת, וְהַפִּילָה נֶפֶל מֵת בְּבֵית הַשְּׂנִי חָרִי תְּבִית הָרֹאשׁוֹן טְמֵא בְּסֻפָּה: שְׂמֵא כְּשֶׁחֵיתָהּ בּוֹ, יֵצֵא רֹאשׁוֹ שְׁלֵנֶפֶל זֶה. כְּמֵה דְבָרִים אֲמוּרִים, בְּשִׁלָּא חָיָה רֹאשׁ הַנֶּפֶל כְּפִיקָה שְׁלֹשֶׁתִי. אֲבָל אִם הָעֲגִיל רֹאשׁ כְּפִיקָה, תְּבִית הָרֹאשׁוֹן טְהוֹר שְׁאֵלֹה נִפְתַּח רַחֲמָה שָׁם, לֹא חֵיתָה יְכוּלָה לְחַלֵּף עַל רַגְלֶיהָ; לְפִיכָף אִם חֵיתָה נִטְלָת בְּאֲנָפִים, וְהוֹצִיאָהּ מִבֵּית לְבַיִת תְּבִית הָרֹאשׁוֹן טְמֵא בְּסֻפָּה, אִף עַל פִּי שֶׁהָעֲגִיל רֹאשׁ כְּפִיקָה שְׁלֹשֶׁתִי.

כה, ט הָאִשָּׁה שֶׁהַפִּילָה שְׁלָהָה, תְּבִית טְמֵא וְדֵאֵי:

חֲזָקָה חֵיא, שְׂאֵין שְׁלָהָה בְּלֹא וְלָד. כה, מִי שֶׁיִּלְדָה שְׂנֵי יְלָדִים, אֶחָד חֵי וְאֶחָד מֵת אִם תְּבִית יֵצֵא רֹאשׁוֹן, חֵי טְהוֹר: שְׁחָרִי לֹא נִגַע בּוֹ, מִשְׂנֵיֵצֵא לְאֲוִיר הָעוֹלָם. וְאִם חֵי יֵצֵא רֹאשׁוֹן, חָרִי הוּא טְמֵא: שְׁחָרִי אִי אֶפְשָׁר שְׁלֹא יִגַע בּוֹ תְּבִית מִשְׂנֵיֵצֵא לְאֲוִיר הָעוֹלָם מִפְּנֵי שֶׁהוּא מִתְּגַלְגֵּל אַחֲרָיו בְּאֲבָו, שְׂאֵין בּוֹ רוּחַ כְּדֵי לְהַעֲמִיד עַצְמוֹ.

כה, יא הָאִשָּׁה שֶׁיִּלְדָה וְלָד מֵת, אֶפְלוֹ נֶפֶל קָטָן כְּמוֹ שְׂבַעֲרֵנוּ חָרִי הוּא טְמֵאָה טְמֵאת שְׁבַעָה. מֵת עֲבָרָה בְּתוֹךְ מַעֲיָה, וְכִשְׁטָה חֵחִיהָ אֶת יָדָה וְנִגְעָה בּוֹ חֵחִיהָ טְמֵאָה שְׁבַעָה, וְהָאִשָּׁה טְהוֹרָה עַד שֶׁיֵּצֵא הַיֶּלֶד; וְטְמֵאת חֵחִיהָ מִדְּבָרֵיהֶם גְּזָרָה, שְׂמֵא תִגַע בּוֹ מִשְׂנֵיֵצֵא לְפָרְזוֹדָד. אֲבָל מִן הַתּוֹרָה, אֵין מִגַע בֵּית הַסֶּתֶרִים מִגַע: הוֹאִיל וְהוּא בְּתוֹךְ הַמַּעֲיָם, הַנּוֹגַע בּוֹ טְהוֹר.

כה, יב וְכֵן הַבּוֹלֵעַ טַבַּעַת טְמֵאָה, וְחֹזֵר וּבֹלֵעַ אַחֲרֶיהָ טַבַּעַת טְהוֹרָה אִף עַל פִּי שְׁנִגְעוּ זֶה בְּזֶה בּוֹדֵאֵי בְּתוֹךְ מַעֲיָה, אֵינוּ מִגַע; וְהַטְּמֵאָה בְּטְמֵאתָהּ, וְהַטְּהוֹרָה בְּטְהוֹרָתָהּ.

הַלְּכוֹת פְּרָה אֲדָמָה

יֵשׁ בְּכֻלָּן שְׁתֵּי מִצְוֹת עֲשֶׂה; וְזֶה הוּא פְּרָטִין: דִּין פְּרָה אֲדָמָה; דִּין טְמֵאת מִי נָדָה וְטְהוֹרָתָן. וּבְאֹר שְׁתֵּי מִצְוֹת אֵלוּ בְּפָרְקִים אֵלוּ.

נְנֻסָה, בְּשָׂרָה בְּשָׂרַי הַקְּדוּשִׁים. אג, חָיו בָּה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת לְבָנוֹת אוֹ שְׁחוֹרוֹת, בְּתוֹךְ גְּמָה אַחַת, אוֹ בְּתוֹךְ שְׁתֵּי בּוֹסוֹת וְהָן מוֹכִיחוֹת זֶה עַל זֶה פְּסוּלָה. חָיו בָּה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת עֵיקָרִין מֵאֲדִים וְרֹאשׁוֹן מִשְׁחִיר, עֵיקָרִין מִשְׁחִיר וְרֹאשׁוֹן מֵאֲדִים חֶבֶל חוֹלֵף אַחַר הָעֵיקָר; וְגוֹזֵז בְּמִסְפָּרִים אֶת רֹאשׁוֹן הַמִּשְׁחִיר, וְאֵינוּ חוֹשֵׁשׁ מִשׁוּם גְּזָה בְּקֻדְשִׁים שְׂאֵין כּוֹנְתוֹ לְגֹזֵז.

אד, וְצָרִיךְ שִׁישָׂאֵר מִן הַמֵּאֲדִים, כְּדֵי שֶׁתִּנְטֵל בְּזוּג שְׂכָל שְׁעָרָה שְׂאֵינָה נִטְלָת בְּזוּג, חָרִי חֵיא בְּאֵלוֹ אֵינָה; לְפִיכָף אִם חָיו בָּה שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת

הַלְּכוֹת פְּרָה אֲדָמָה פְּרָק א

א, א מִצְוֹת פְּרָה אֲדָמָה, שֶׁתְּחִיָּה בֵּת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים אוֹ בֵּת אַרְבַּע; וְאִם חֵיתָה זְקֵנָה, בְּשָׂרָה, אֵלֹא שְׂאֵין מִמֵּתִינִין לָהּ, שְׂמֵא תִשְׁחִיר וְתִפְסֵל. וְאֵין לֹדְקִיחִין עֲגֻלָּה, וּמְגוּדְלִין אוֹתָהּ שְׁנַעֲמָר "וַיִּקְחוּ אֵלֶיהָ פְּרָה", לֹא עֲגֻלָּה. מִצְוֹת עֲגֻלָּה פּוֹסְקִין עָלֶיהָ דְמוּם, וְתְחִיָּה אֲצֵל בְּעֻלְיָה עַד שֶׁתִּגְדִּיל וְתַעֲשֶׂה פְּרָה; וְלֹדְקִיחִין אוֹתָהּ מִתְּרוּמַת הַלְּשָׁבָה.

א, ב זֶה שְׁנַעֲמָר בַּתּוֹרָה "תְּמִימָה" תְּמִימַת אֲדָמוֹת, לֹא תְּמִימַת קוֹמָה; אֵלֹא אִם חֵיתָה

לבנות או שחורות, שאינן נלקטין ביום הרי זו פשרה.

א, ה היו קרניה או טלפיה שחורים, יגד; גלגל העין והשנים והלשון, אין מראיהן פוסלין בפרה. היתה בה יבלת, וחתכה אף על פי שצמח במקומה שער אדם, פסולה.

א, ו כל המומין הפוסלין הקדשים פוסלין בפרה, שנאמר "אשר אין-בה מום"; היתה יוצא הפן, או מחיר, או אתנו, או טרפה, או שנרבעה פסולה: שכל הפוסל את הקדשים למזבח, פוסל את הפרה, אף על פי שהיא בקדשי בדיק הבית, הואיל וקראה הכתוב "חטאת". ומתר לקח אותה מן הגוי; ואין הוששין שמוא רבעה הגוי, שאינו מפסיד בהמתו.

א, ו יתרה פרה על הקדשים, שהעבודה פוסלת בה שנאמר "אשר לא-עלה עליה, על", ובפגלה ערופה הוא אומר "אשר לא-עבד בה, אשר לא-מושכה, בעל": מה על האמור בפגלה, עשה שאר עבודות בעל אף על האמור בפרה, ופסל בה שאר עבודות בעל. אלא שהעל פוסל, בין בשעת עבודה בין שלא בשעת עבודה; ושאר עבודות, אין פוסלות אלא בשעת עבודה. פיצד: קשר עליה העל אף על פי שלא חרשה בו, פסולה; הכניסה לדוש, אינה נפסלת עד שיודיש בה. וכן כל פיוצא בזה.

א, ח רכב עליה, נשען עליה, נתלה בזנבה ועבר בה את הנחר, קפל עליה את המוסרה, נתן טליתו עליה, נתן עליה פסות שלשקים פסולה. קשרה במוסרה אם היתה מורדת וצריכה שמירה, פשרה; ואם לא היתה צריכה, פסולה שכל שמירה שאינה צריכה, משאוי הוא.

א, ט עשה לה סנדל שלא תחליק, פרוס טליתו עליה מפני הזבובין בשרה. זה הפלל כל שהוא לצרכה, בשרה; לצרף אחר, פסולה.

א, י נעשית בה מלאכה מאליה, או שעלה עליה

דבר מאליו אם לרצונו, פסולה: שנאמר "אשר לא-עבד בה" שאם עבד בה לרצונו, הרי זה כמי שעבד בה. לפיכך אם שכן עליה עוף, בשרה. עלה עליה זכר, פסולה; ואין צריך לומר שהמעברת, פסולה.

א, יא הכניסה לרבקה, ורשה מאליה בשרה; הכניסה כדי שתניק, ותדוש פסולה, שהרי עשת לרצונו. וכן כל פיוצא בזה.

א, יב פרה שנלד בה פסול, תפדה. וכן אם מתה, תפדה מפני עורה; אבל לא להאכיל בשרה לכלבים. נשחטה לשם חלין תפדה, ואינה מכפרת; נשחטה על גב מערכתה, אין לה פדיון עולמית. לקחו פרה, ומצאו אחרת נאה ממנה הרי זו תפדה שלא במום.

א, יג אף פוהן הדיוט, פשר לשרפת הפרה שנאמר "ונתתם אתה, אל-אלעזר הכהן", ועדין אחרון היה קנים; ומפני השמועה למדו זו נעשת באלעזר, ושאר כל הפרות בין בכוהן גדול בין בכוהן הדיוט. והעושה אותה לובש ארבעה כלים שלכוהן הדיוט, בין שעשה אותה פוהן גדול בין שעשה אותה פוהן הדיוט.

א, יד כל העוסקין בפרה מתחלה ועד סוף, שהיו טבולי יום פשרים למעשה הפרה ולקדוש ולהזות מאפרה, ואף על פי שעדין לא העריב שמשן: שזה שנאמר בכל הפרשה "איש טהור", הוא הטהור למעשה שני; אף על פי שאינו טהור לתרומה, עד שיעריב שמשו הרי הוא טהור לפרה.

א, טו הצדוקיין היו אומרים שאין מעשה הפרה פשר, אלא במערבי שמש; לפיכך היו בית דין בבית שני מטמאין את הפוהן השורף את הפרה בשרין וכיוצא בו, וטובל, ואחר כך עוסק בה כדי לבטל דברי אלו הזדים שמורים מהעולה על רוחם, לא מן הקבלה. וכן כל הכלים שמכניסין לתוכן אפר הפרה, כלן

טבולי יום היו.

אטז החותך שפופרת שלקנה להניח בה אפר הטאת יטמא אותה, ויטבילנה; ואחר כך יניח בה. והחותך את השפופרת והמטבילה טעון טבילה, מפני שעשיה פטמא מת בשביעי שלום; לפיכך אינה צריכה הזיה שלישי ושביעי, אלא מטמאה כדי להראות לצדוקיין, ומטבילה ונותן בה.

הלכות פרה אדמה פרק ב

בא מעלות יתרות עשו בטהרת פרה אדמה, והרחקות גדולות הרחיקו מטמאת המת בכל מעשיה: מפני שהיא פשרה בטבולי יום, חשו שמא יבואו לזלזל בה. ומפני זה פשמפרישין חבוהן השורף אותה, מפרישין אותו ללשכה מוכנת בעזרה, ובית אבן היתה נקראת, מפני שכל פליה פלי אבנים שאין מקבלין טמאה; ובבלי האבן היה משתמש, כל שבעת ימי הטהרה. ולא היו אחיו חבוהנים נוגעין בו, כדי להרבות בטהרתו.

בב שבעת ימים קדם שרפת הברה, מפרישין פוהן השורף אותה מביתו בשם שפמפרישין פוהן גדול, לעבודת צום הכפורים; ודבר זה, קבלה ממשח רבנו. וכן מפרישין אותו מאשתו שמא תמצא נדה, ויהיה טמא שבעת ימים.

בג הלשכה שהיה יושב בה כל שבעה, צפונת מורחית היתה, כדי להזכירו שזו פהטאת הנשחטת בצפון, אף על פי שהיא נשחטת בחוץ.

בד כל יום ויום משבעת ימי הטהרה, מוזין עליו מי הטאת, שמא נטמא למת, והוא לא ידע חוץ מיום רביעי לטהרה, שאינו צריך הזיה: לפי שאי אפשר שיהיה לא שלישי לטמאתו, ולא שביעי שאין הזיה בשביעי עולה משום הזיה שביעי, עד שיזה בשלישי מלפניה.

ומן הדין היה שאינו צריך הזיה, אלא בשלישי ושביעי לטהרה בלבד; וזה שמזין יום אחר יום, מעלה יתרה עשו בפרה.

בה ברביעי בשבת, היו מפרישין אותו, כדי שיחול רביעי שלום, להיות בשבת: שההזיה אינה דוחה שבת, וברביעי אינו צריך הזיה.

בו בכל יום ויום מימי הטהרה שמזין עליו בהן, מוזין עליו מאפר פרה מן הפרות שנשרפו בבר; ואם לא היה שם אלא אפר פרה אחת בלבד, מוזין ממנו עליו כל הששה.

בז בשמזין עליו בימי הטהרה, אין מזה עליו אלא אדם שלא נטמא במת מעולם, שהמזה צריך שיהיה טהור; ואם תאמר יזה עליו איש שנטמא, והזה עליו שמא זה שהזה עליו, לא היה טהור מטמאת מת. וכן הפלים שפמלאין בהן ומקדשין להזות על חבוהן השורף פלם פלי אבנים היו, שאין מקבלין טמאה. וכל הדברים האלו, מעלות יתרות הן שעשו בה.

בח וכיצד ימצא איש, שלא נטמא במת מעולם. הצרות היו בירושלים פנויות על גפי הפלע, ותחתיהן חלול, מפני קבר התהום; ומביאין היו נשים עברות, ויולדות שם, ומגדלות שם את בניהן.

בט ובשירצו להזות על חבוהן השורף, מביאין שורים מפני שפרסיהן נפוחות; ומניחין על גפיהן דלתות, ויושבין התינוקות על גפי הדלתות, כדי שיהיה אהל מבודיל בינם ובין הארץ, מפני קבר התהום; וכוסות של אבן פינם, והולכין עד לשילוח. הגיעו לשילוח, יורדין שם וממלאין שאין לחוש שם מפני קבר התהום, שאין דרך בני אדם לקבר בנחרות; ועליון, ויושבין על גפי הדלתות.

בי והולכין עד שפוגיעין לחר הבית. הגיעו לחר הבית, יורדין ומחלכין על רגליהן, מפני שכל חר הבית והעזרות, תחתיהן היה חלול מפני

קבר התהום; ומחלכין עד פתח העזרה, ובפתח העזרה היה קלל שלאפר. נוטלין האפר, ונותנין במים שפפוסות, ומזין על הכוהן השורף.

ביא ומטבילין היו את התינוקות שממלאין ומקדשין ומזין על השורף, שאף על פי שהן טהורין מטמאת המת שמוא נטמאו בטמאה אחרת.

ביב תינוק שטבל למלאות ולהזות לא ימלא בכליו תינוק אחר, אף על פי שטבל; ותינוק שטבל להזות על כוהן זה אינו מזה על כוהן אחר, עד שיטבל לשם מעשה זה הכוהן. וכן כלים שטהרום לחטאת זו לא יתעסקו בהן בפרה אחרת, עד שיטבילום לשמה. וכל הדברים האלו, מעלות יתרות בפרה.

הלכות פרה אדמה פרק ג

ג,א אין שורפין את הפרה אלא חוץ לחר הבית, שנאמר "והוציא אתה אל-מחוץ למחנה"; ובחר המשחה, היו שורפין אותה. וכבש היו עושין, מחר הבית לחר המשחה; ותחתיו בנוי פיפין פיפין, וכיפה על כל שני פיפין, כדי שיהיו שני רגלי הכיפה על גג שני פיפין שתחתיה, כדי שיהיה תחת הכל חלול מפני קבר התהום. אף מקום שרפתה ומקום הטבילה, שהיו בחר המשחה תחתיהן חלול, מפני קבר התהום. והפרה והשורף וכל המסעדין בשרפתה, יוצאין מחר הבית לחר המשחה על גבי כבש זה.

ג,ב כיצד שורפין אותה: זקני ישראל היו מקדימין ברגליהן לחר המשחה, ובית הטבילה היה שם; וכוהן והמסעדין בשרפתה והפרה יוצאין על הכבש, ובאין לחר המשחה. ומטמאין את הכוהן, וסומכין הזקנים ידיהם על הכוהן, ואומרים לו, טבל אחת. ואם היה כוהן גדול, אומרים לו, אישי כוהן גדול, טבל אחת. ג,ג ירד וטבל, עלה ונטמא. ועצים מסדרין היו

שם, עצי ארזים ארזנים וברושים, ועצי תאנה חלקת. ועושין מערכה כמין מגדל, ומפתחין בה חלונות, כדי שתהיה האור מלפכת בהן; ומראה המערכה במערב.

ג,ד וכופתין את הפרה, בחבל שלמנהג; ונותנין אותה על גבי המערכה, ראשה לדרום ופניה למערב. והכוהן עומד במזרח, ופניו למערב; שוחט בימיו, ומקבל הדם בשמאלו. ומזה באצבעו הימנית מן הדם שפכפו השמאלית, שבע פעמים כנגד בית קדש הקדשים על כל הזיה, טבילת אצבע בדם; ושירי הדם שפאצבע, פסולין להזיה; לפיכך על כל הזיה, מקנה אצבעו בגופה שלפרה.

ג,ה גמר מלהזות, קנה את ידיו בגופה שלפרה; וירד מן המערכה, והצית את האש פעמים קטנים, והכניסן תחת עצי המערכה, ותתחיל האש בה. והכוהן עומד ברחוק, ומשמר לה עד שיצת האור ברבה, ותקרע בטנה.

ג,ו ואחר כך נוטל עץ ארז, ואזוב אין פחות מטפה, וצמר צבוע בתולעת משקל חמש סלעים. ואומר לעומדין שם, עץ ארז זה, עץ ארז זה, עץ ארז זה, אזוב זה, אזוב זה, אזוב זה, שני תולעת זה, שני תולעת זה, שני תולעת זה שלושה פעמים על כל אחד ואחד; והן אומרים לו הין, הין, הין שלושה פעמים על כל אחד ואחד.

ג,ז וכל כך למה: לפי שמיני ארזים שבעה הן, ומיני אזוב ארבעה. והצבוע אדם יש שצובעין אותו בפואה, ויש שצובעין אותו בלפא, ויש שצובעין אותו בתולעת; והתולעת היא הגרגרים האדמים ביותר הדומים לגרעני החרובים, והן כמו האוג, ותולעת כמו יתוש יש בכל גרגר מהן. לפיכך מודיע לכל ומגלה להן, שאלו הן המינים האמורין בתורה. והאזוב האמור בתורה הוא האזוב שאוכלין

אותו בעלי בתים, ומתבלין בו הקדרות.

עושה המלך המשיח, מהרה יגלה.

הלכות פרה אדמה פרק ד

ד,א אין שוחטין שתי פרות אדמות כאחת, שנאמר "ושחט אתה". לא רצת פרה לצאת אין מוציאין עמה שחורה, שלא יאמרו שחורה שחטו; ולא אדמה, שלא יאמרו שתיים שחטו.

ד,ב פרה שנשחטה שלא לשמה, או שקבל או שחזה שלא לשמה, או לשמה ושללא לשמה, או שלא לשמה ולשמה, או שנעשת שלא בכוחו, או במחסר בגדים, או שעשיה בבגדי זהב, או בבגדי חל פסולה; שחטה על מנת לאכל מבישרה, או לשמות מדמה בשרה, לפי שלא נאמר בה ריח ניחוח.

ד,ג קבל דמה בכלי פסולה: שנאמר "ולקח אלעזר חבון, מדמה באצבעו" מצותה מצות יד, לא מצות פלי. הנה בכלי, אפלו אחת מהן היותו פסולה; הנה אחת מהן בשמאל, היותו פסולה. הנה שבועה פוהגים כאחת, היותו פסולה; זה אחר זה, בשרה.

ד,ד הנה, ולא כון כנגד החיבל פסולה: שנאמר "אל-נכה פני אהל-מועד" עד שיכון כנגד החיבל, ויהיה רואהו. וכן אם שחטה או שרפה, שלא כנגד החיבל פסולה, שנאמר "ושחט אתה לפניו".

ד,ה פמה דברים אמורים, שהנה או שחט או שרף כנגד הדרום, או כנגד צפון, או שהיה אחוריו למקדש; אבל אם עמד בין מזרח ומערב, וכפיו כנגד פתח החיבל אף על פי שלא כון כנגד פתח החיבל בדקדוק, בשרה.

ד,ו חסר אחת מן המפגות, פסולה. טבל שתיים, והנה אחת היותו פסולה; טבל אחת, והנה שתיים אף על פי שלא חשב הנה שניה, אלא טבל והנה אחרת היותו פסולה.

ד,ז פיצד: טבל אצבעו טבילה ששית, והנה

ג,ח האזוב והארז והתולעת, שלשתן מעבדין זה את זה. וכורף האזוב עם הארז בלשון שלשני, ומשליף אל תוך בטנה שנאמר "אל-תוך שרפת הפרה". ואינו משליף קדם שיצת האור ברבה, ולא אחר שתעשה אפר; ואם השליף, פסולה: שנאמר "אל-תוך שרפת הפרה" לא קדם שיצת האור ברבה, ולא אחר שתעשה אפר.

ג,ט בין שהשליף שלשתן כאחת, בין שהשליף זה אחר זה, בין שהשליף לתוך גופה, או לתוך שרפתה, בין שנקרעה מאליה ואחר כך השליף, בין שנקרעה בידו או בכלי בשרה.

ג,י נגמרה שרפתה חובטין אותה במקלות, היא וכל עצי המערכה שנשרפה בהו, וכוברין את הכל בכברות. וכל שחור שאפשר שיכתש ויהיה אפר, בין מבשרה בין מן העצים כותשין אותו עד שיעשה אפר; ושאיין בו אפר, מניחין אותו. וכל עצם מעצמיה שנשאר בלא שרפה בין כה ובין כה, היה נכתש.

ג,יא אין מכניסין מאפרה פלום להניחו בעזרה, שנאמר בו "והניח מחוץ למחנה". ושלזשה חלקים היו חולקין את כל אפרה אחד נתן בחיל, ואחד בהר המשחה, ואחד מתחלק לכל המשמרות. זה שמתחלק לכל המשמרות, היו פוהגים מקדשין ממונו; וזה שנתן בהר המשחה, היו ישראל מוזין ממונו; וזה שנתן בחיל, היה מוכן ומצנע שנאמר "והיתה לעדת בני-ישראל למשמרת", מלמד שמצניעין ממונו.

ג,יב וכן היו מצניעין מאפר כל פרה ופרה ששורפין, בחיל. ותשע פרות אדמות נעשו משנצטוו במצוה זו, עד שחרב הבית בשניה ראשונה עשה משה רבנו, ושניה עשה עזרא, ושבע מעזרא עד חרבן הבית; והעשירית

ששית ושביעית אף על פי שחזר וטבל אצבעו
והזה שביעית, הויתו פסולה. הנה מטבילה
שביעית, שביעית ושמינית אפלו חזר וטבל
טבילה שמינית והזה שמינית, פשרה: שכל
שמוסיף על השבע, אינו כלום והוא, שיהיה זה
שהוסיף בוהן אחר; אבל הכוהן השורף אותה
אם הוסיף, פסלה, מפני שנתעסק בדבר שאינו
צריך, בשעת שרפה.

ד, ח הוציא את הדם חוץ ממערבתה, והזה
פסולה. הנה מדמה בליטה, אפלו הזה שש הויות
ביום ואחת בליטה פסולה. שחטה חוץ ממקום
שרפתה, אפלו שחטה לפניו מן החומה פסולה.
שרפה חוץ ממערבתה שנשחטה עליה, או
שחלקה לשנים ושרפה בשתי מערכות, או
ששרף שתיים במערכה אחת פסולה; ואם אחר
שנעשת אפר, מביא אחרת ושורף על גבה,
ואינו חושש.

ד, ט הפשיטה, ונתחה, ואחר כך שרף פלה
בשרה; ואם חסר ממנה כלום, אפלו מפרשה
פסולה. פקע מעורה או מבשרה, אפלו משערה,
בוית יחזיר; ואם לא החזיר, פסולה. פקע חוץ
למערכתה מרפה עליו, ושורפו במקומו; פקע
מקרניה, או מטלפיה, או מפרשה אינו צריך
לחזיר.

ד, י הפרה אינה נפסלת, בלינה; לפיכך אם
נשחטה חיום, והזה דמה פהלתו, ונשרפה
למחר בשרה. שרפה אונן או מחסר בפרה,
בשרה; שלא רחוק ידים ורגלים פסולה, מפני
שמעשיה פעין עבודה. והיכן מקדש ידיו
ורגליו, בכלי שרת בפנים; ואם קדש בחוץ,
ומבלי חל, אפלו במקדה שלחרס פשר, הואיל
וכל מעשיה בחוץ.

ד, יא וכן בשמטבילין את הכוהן השורף, אחר
שמטבאין אותו כמו שבארנו, אינו צריך
לחזר ולקדש, הואיל וכל מעשיה בטבולי יום.

ד, יב שרפה שלא פעמים, או בכל עצים, אפלו
בקש, ואפלו בגבכה פשרה; ומצותה, שלא
ימעט לה עצים מן הראוי לה. אבל מרפה הוא
לה חבלי אזור ואזוביון בזמן שרפתה, כדי
לרבות את העפר; ויש לו לרבות עצים
בשרפתה, עד שתעשה אפר. אבל משתעשה
אפר אם הוסיף בה אפלו עין אחר, חרי זה
במערב אפר מקלה באפר הפרה.

ד, יג כל מעשה הפרה, מתחלה ועד סוף אינו
אלא ביום, ובזכרי כהנה; והמלאכה פוסלת
בה, עד שתעשה אפר. אבל משתעשה אפר אם
פנס אפרה בליטה, או שכנסתו אשה, או
שעשה מלאכה אחרת בשעת פניסתו חרי זו
בשרה.

ד, יד ומנין שאספת האפר בכל אדם מישראל,
חוץ מהרש שוטה וקטן שנאמר "ואסף איש
טהור", מכלל שאינה צריכה פוחן, וכאלו
נאמר אדם טהור, בין איש בין אשה.

ד, טו ומנין שהמלאכה פוסלת בה: שנאמר
"ושחט אתה לפניו" מפני השמועה למדו שלא
בא הכתוב אלא ללמד שאם נתעסק בדבר אחר
בשעת שחיטתה, פסלה. ונאמר "ושרף את-
הפרה, לעיניו", שיהיו עיניו בה ללמד
שהמלאכה פוסלת בה, משעת שחיטתה עד
שתעשה אפר; וכל העוסק בשרפתה, ועשה
מלאכה אחרת פסלה, עד שתעשה אפר.

ד, טז שחט את הפרה, ונשחטה בהמה אחרת
עמה, או נתחתכה דלעת עמה בשרה: שחרי
לא נתפון למלאכה אף על פי שהבהמה
שנשחטה עמה בשרה לאבילה, שאין שחיטת
החלין צריכה פונה; אבל אם נתפון לחתך
הדלעת, ונתחתכה בשעת שחיטה פסולה,
שחרי עשה עמה מלאכה.

דער רבי זאגט אז כאטש וואס ביי די וועלט איז א גרויסע פראבלעם ווען מען פארגעסט, איז דאס אבער ביי אים א גרויסע מעלה. ווייל ווען א מענטש וואלט געדענקט אלע זיינע פראבלעמען און דורכפעלער וואס ער האט געהאט אין זיין לעבן, וואלט ער ווען נישט געקענט ווייטער אנגיין, נישט ברוחניות און נישט בגשמיות, אבער אזוי ווי דער מענטש פארגעסט וואס ס'איז געווען, האט ער די כח ווייטער אנצוגיין און מצליח זיין אין לעבן.

דער רבי ברענגט (שיחות הר"ן סימן כ"ו), אז אלעס וואס א מענטש האט געלערנט אויף דער וועלט, אפילו ווען ער געדענקט גארנישט וואס ער האט געלערנט, וועט אים דער אייבערשטער אלעס דערמאנען אויף יענע וועלט. דער מדרש זאגט (קהלת פ"א סל"ד), אז עס איז א גוטע זאך אז מען געדענקט נישט וואס מען לערנט, ווייל אויב מען וואלט געדענקט אלעס וואס מען לערנט, וואלט מען אפגעלערנט די גאנצע תורה אין אפאר יאר און נאכדעם וואלט מען מער קיינמאל נישט געלערנט. דערפאר האט דער אייבערשטער געמאכט אז מען זאל פארגעסן וואס מען לערנט, ווייל אזוי וועט מען אייביג לערנען תורה. נאך ברענגט דער רבי (שם) פון מדרש, אז דאס איז גלייך צו איינעם וואס האט געדונגען ארבעטערס, אז זיי זאלן אנפילן פעסער מיט וואסער, און זיי האבן אנגעהויבן אריינצוגיסן, אבער די פעסער האבן זיך נישט אנגעפולט ווייל עס האט געהאט לעכער. די נארישע ארבעטערס האבן אויפגעהערט צו גיסן, ווייל זיי טוען דאך גאר נישט אויף, אבער די קלוגע ארבעטערס האבן ווייטער געגאסן, ווייל זיי האבן געזאגט: "וואס איז אונז א חילוק צי עס פולט זיך אן אדער נישט? מען צאלט אונז סיי ווי די זעלבע געלט לויט וויפיל צייט מיר האבן געארבעט." די זעלבע איז אויך דא, אז אפילו א מענטש פארגעסט וואס ער האט געלערנט, וועט ער נאך אלץ באקומען די זעלבע שכר אויף יעדע מינוט וואס ער האט געלערנט.

15 Dec	ראשון Sunday	יד 14	בבלי: בבא בתרא קעג ירושלמי: תענית טו תוספתא: כלאים ב נ"ך: דברי הימים א ח-ט רמב"ם: טומאת מת כג	נץ החמה..... 7:13 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:32 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:18 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:42	עלות השחר..... 6:00 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:56 סו"ז תפלה - מג"א... 9:54 שקיעה..... 4:29

16 Dec	שני Monday	טו 15	בבלי: בבא בתרא קעד ירושלמי: שקלים א תוספתא: כלאים ג נ"ך: דברי הימים א י-יא רמב"ם: טומאת מת כד	נץ החמה..... 7:14 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:32 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:19 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:43	עלות השחר..... 6:01 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:56 סו"ז תפלה - מג"א... 9:55 שקיעה..... 4:29

17 Dec	שלישי Tuesday	טז 16	בבלי: בבא בתרא קעה ירושלמי: שקלים ב תוספתא: כלאים ד נ"ך: דברי הימים א יב-יג רמב"ם: טומאת מת כה	נץ החמה..... 7:15 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:33 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:19 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:43	עלות השחר..... 6:02 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:57 סו"ז תפלה - מג"א... 9:55 שקיעה..... 4:30

18 Dec	רביעי Wednesday	יז 17	בבלי: בבא בתרא קעו ירושלמי: שקלים ג תוספתא: כלאים ה נ"ך: דברי הימים א יד-טו רמב"ם: פרה אדומה א	נץ החמה..... 7:15 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:33 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:20 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:43	עלות השחר..... 6:02 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:57 סו"ז תפלה - מג"א... 9:56 שקיעה..... 4:30

19 Dec	המישי Thursday	יח 18	בבלי: סנהדרין ב ירושלמי: שקלים ד תוספתא: שביעית א נ"ך: דברי הימים א טז-יז רמב"ם: פרה אדומה ב	נץ החמה..... 7:16 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:34 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:20 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:44	עלות השחר..... 6:03 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:58 סו"ז תפלה - מג"א... 9:56 שקיעה..... 4:30

20 Dec	ששי Friday	יט 19	בבלי: סנהדרין ג ירושלמי: שקלים ה תוספתא: שביעית ב נ"ך: דברי הימים א יח-יט רמב"ם: פרה אדומה ג	נץ החמה..... 7:16 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:34 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:21 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:44	עלות השחר..... 6:03 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:58 סו"ז תפלה - מג"א... 9:57 שקיעה..... 4:31

21 Dec	שב"ק Shabbos	כ 20	בבלי: סנהדרין ד ירושלמי: שקלים ו תוספתא: שביעית ג נ"ך: דברי הימים א כ-כא רמב"ם: פרה אדומה ד	נץ החמה..... 7:17 סו"ז קר"ש - גר"א.... 9:35 סו"ז תפלה - גר"א.. 10:21 צה"כ לשיטת ר"ת..... 5:45	עלות השחר..... 6:04 סו"ז קר"ש - מג"א... 8:59 סו"ז תפלה - מג"א... 9:57 שקיעה..... 4:31

יושב

דוֹרְךָ דַּעַם וְאוֹס אַ אִיד אִיז מְקַיִם מְצוֹת מַעֲשֵׂיוֹת, וְעוֹט עַר אֲנֶהוּיְבֵן צו גַּעְדֵּעֲנִקֶען
און מְעַר נִישְׁט פֿאַרְגַּעסן.

(סֵפֶר הַמִּדּוֹת אוֹת זְכִירָה סִימָן ו')